॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯೇ

ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣ-ಟೀಕಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಸಂವಣ್ಣನಾರಮ್ಭೇ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ; ಮ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧ ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧.೧ ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ) ರತನತ್ತಯವನ್ದನಾ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಭವನಿಸ್ಸಯವಿಸುದ್ಧಿಪಟಿವೇದನತ್ಥಂ, ತಂ ಪನ ಧಮ್ಮಸಂವಣ್ಣನಾಸು ವಿಞ್ಞೂನಂ ಬಹುಮಾನುಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ, ತಂ ಸಮ್ಮದೇವ ತೇಸಂ ಉಗ್ಗಹಣಧಾರಣಾದಿಕ್ಕಮಲದ್ಧಬ್ಬಾಯ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಬಹಿತಸುಖನಿಪ್ಫಾದನತ್ಥಂ। ಅಥ ವಾ ಮಙ್ಗಲಭಾವತೋ, ಸಬ್ಬಕಿರಿಯಾಸು ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಭಾವತೋ, ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಸಮ್ಮಾಚರಿತಭಾವತೋ, ಆಯತಿಂ ಪರೇಸಂ ದಿಟ್ಠಾನುಗತಿಆಪಜ್ಜನತೋ ಚ ಸಂವಣ್ಣನಾಯಂ ರತನತ್ತಯಪಣಾಮಕಿರಿಯಾ। ಅಥ ವಾ ರತನತ್ತಯಪಣಾಮಕರಣಂ ಪೂಜನೀಯಪೂಜಾಪುಞ್ಞವಿಸೇಸನಿಬ್ಬತ್ತನತ್ಥಂ, ತಂ ಅತ್ತನೋ ಯಥಾಲದ್ಧಸಮ್ಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಬಲಾನುಪ್ಪದಾನತ್ಥಂ, ಅನ್ತರಾ ಚ ತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಕೋಚನತ್ಥಂ, ತದುಭಯಂ ಅನನ್ತರಾಯೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಪರಿಸಮಾಪನತ್ಥಂ। ಇದಮೇವ ಚ ಪಯೋಜನಂ ಆಚರಿಯೇನ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ವನ್ದನಾಜನಿತಂ…ಪೇ॰… ತಸ್ಸ ತೇಜಸಾ"ತಿ। ವತ್ಥುತ್ತಯಪೂಜಾ ಹಿ ನಿರತಿಸಯಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಸಮ್ಬುದ್ಧಿಯಾ ಅಪರಿಮೇಯ್ಯಪ್ಪಭಾವೋ ಪುಞ್ಞಾತಿಸಯೋತಿ ಬಹುವಿಧನ್ತರಾಯೇಪಿ ಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೇ ಅನ್ತರಾಯನಿಬನ್ಧನಸಕಲಸಂಕಿಲೇಸವಿದ್ಧಂಸನಾಯ ಪಹೋತಿ, ಭಯಾದಿಉಪದ್ದವಞ್ಚ ನಿವಾರೇತಿ। ಯಥಾಹ –

"ಪೂಜಾರಹೇ ಪೂಜಯತೋ, ಬುದ್ಧೇ ಯದಿ ವ ಸಾವಕೇ"ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೯೫; ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧೦.೧) ಚ,

ತಥಾ –

"ಯೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬುದ್ಧೇ ಪಸನ್ನಾ, ಅಗ್ಗೇ ತೇ ಪಸನ್ನಾ, ಅಗ್ಗೇ ಖೋ ಪನ ಪಸನ್ನಾನಂ ಅಗ್ಗೋ ವಿಪಾಕೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪; ಇತಿವು॰ ೯೦) ಚ,

ತಥಾ –

"'ಬುದ್ಧೋ'ತಿ ಕಿತ್ತಯನ್ತಸ್ಸ, ಕಾಯೇ ಭವತಿ ಯಾ ಪೀತಿ।
ವರಮೇವ ಹಿ ಸಾ ಪೀತಿ, ಕಸಿಣೇನಪಿ ಜಮ್ಬುದೀಪಸ್ಸ।
"'ಧಮ್ಮೋ'ತಿ…ಪೇ॰… 'ಸಙ್ಘೋ'ತಿ…ಪೇ॰… ದೀಪಸ್ಸಾ"ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬; ಇತಿವು॰ ಅಟ್ಠ ೯೦; ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ; ಮ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧; ಅ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೨.೪.೩೪) ಚ,

ತಥಾ –

"ಯಸ್ಮಿಂ, ಮಹಾನಾಮ, ಸಮಯೇ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ತಥಾಗತಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ನೇವಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ರಾಗಪರಿಯುಟ್ಠಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ನ ದೋಸ…ಪೇ॰… ನ ಮೋಹಪರಿಯುಟ್ಠಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೧೦; ೧೧.೧೧) ಚ,

ತಥಾ -

> “ಅರಞ್ಞೇ ರುಕ್ಖಮೂಲೇ ವಾ…ಪೇ॰…।
> ಭಯಂ ವಾ ಛಮ್ಭಿತತ್ತಂ ವಾ, ಲೋಮಹಂಸೋ ನ ಹೇಸ್ಸತೀ”ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೯) ಚ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ರತನತ್ತಯಸ್ಸ ವನ್ದನಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ, ತಸ್ಸ ಗುಣಾತಿಸಯಯೋಗಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **“ಮಹಾಕಾರುಣಿಕ”**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಗಾಥಾತ್ತಯಮಾಹ। ಗುಣಾತಿಸಯಯೋಗೇನ ಹಿ ವನ್ದನಾರಹಭಾವೋ, ವನ್ದನಾರಹೇ ಚ ಕತಾ ವನ್ದನಾ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಪ್ಪಯೋಜನಂ ಸಾಧೇತೀತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸಾ ಸಂವಣ್ಣನಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ, ಸಾ ನೇತ್ತಿ ವಿಸೇಸತೋ ಯಥಾನುಲೋಮಸಾಸನಸನ್ನಿಸ್ಸಯಾ, ತಸ್ಸ ಚ ವಿಚಿತ್ತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿವಿಭಾವಿನೀ। ತಥಾ ಹಿ ಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾ ನ ವಿನಯದೇಸನಾ ವಿಯ ಕರುಣಾಪ್ಪಧಾನಾ, ನಾಪಿ ಅಭಿಧಮ್ಮದೇಸನಾ ವಿಯ ಪಞ್ಞಾಪ್ಪಧಾನಾ, ಅಥ ಖೋ ಕರುಣಾಪಞ್ಞಾಪ್ಪಧಾನಾತಿ ತದುಭಯಪ್ಪಧಾನದೇಸನಾವಿಸೇಸವಿಭಾವನಂ ತಾವ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಥೋಮನಂ ಕಾತುಂ ತಮ್ಮೂಲಕತ್ತಾ ಸೇಸರತನಾನಂ **“ಮಹಾಕಾರುಣಿಕಂ ನಾಥ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಕಿರತೀತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ; ಮ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧.೧; ಅ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧.೧) **ಕರುಣಾ,** ಪರದುಕ್ಖಂ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ಅಪನೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಕಿಣಾತೀತಿ **ಕರುಣಾ,** ಪರದುಕ್ಖೇ ಸತಿ ಕಾರುಣಿಕಂ ಹಿಂಸತಿ ವಿಬಾಧತೀತಿ ಅತ್ಥೋ । ಕಮ್ಪನಂ ಕರೋತೀತಿ ವಾ **ಕರುಣಾ,** ಪರದುಕ್ಖೇ ಸತಿ ಸಾಧೂನಂ ಹದಯಖೇದಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಮಿತಿ ವಾ ಸುಖಂ, ತಂ ರುನ್ಧತೀತಿ **ಕರುಣಾ**। ಏಸಾ ಹಿ ಪರದುಕ್ಖಾಪನಯನಕಾಮತಾಲಕ್ಖಣಾ, ಅತ್ತಸುಖನಿರಪೇಕ್ಖತಾಯ ಕಾರುಣಿಕಾನಂ ಸುಖಂ ರುನ್ಧತಿ ವಿಬನ್ಧತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿರಿಯತಿ ದುಕ್ಖಿತೇಸು ಪಸಾರಿಯತೀತಿ ವಾ **ಕರುಣಾ,** ಕರುಣಾಯ ನಿಯುತ್ತೋತಿ **ಕಾರುಣಿಕೋ** ಯಥಾ “ದೋವಾರಿಕೋ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೬೭)। ಯಥಾ ಹಿ ದ್ವಾರಟ್ಠಾನತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ವತ್ತಮಾನೋಪಿ ದ್ವಾರಪಟಿಬದ್ಧಜೀವಿಕೋ ಪುರಿಸೋ ದ್ವಾರಾನತಿವತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ದ್ವಾರೇ ನಿಯುತ್ತೋತಿ “ದೋವಾರಿಕೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಭಗವಾ ಮೇತ್ತಾದಿವಸೇನ ಕರುಣಾವಿಹಾರತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ವತ್ತಮಾನೋಪಿ ಕರುಣಾನತಿವತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಕರುಣಾಯ ನಿಯುತ್ತೋತಿ “ಕಾರುಣಿಕೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಮಹಾಭಿನೀಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ಯಾವ ಮಹಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾ ಲೋಕಹಿತತ್ಥಮೇವ ಲೋಕನಾಥಾ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ। ಮಹನ್ತೋ ಕಾರುಣಿಕೋತಿ **ಮಹಾಕಾರುಣಿಕೋ**। ಸತಿಪಿ ಭಗವತೋ ತದಞ್ಞಗುಣಾನಮ್ಪಿ ವಸೇನ ಮಹನ್ತಭಾವೇ ಕಾರುಣಿಕಸದ್ದಸನ್ನಿಧಾನೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಕರುಣಾವಸೇನೇವೇತ್ಥ ಮಹನ್ತಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ಯಥಾ “ಮಹಾವೇಯ್ಯಾಕರಣೋ”ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ “ಮಹಾಕಾರುಣಿಕೋ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಪದೇನ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಸತ್ಥು ಮಹಾಕರುಣಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಅತ್ಥಸಾಧನತೋ ಕರುಣಂ ಕರುಣಾಯನಂ ಕರುಣಾಸಮ್ಪವತ್ತನಂ ಅರಹತೀತಿ **ಕಾರುಣಿಕೋ** । ಭಗವತೋ ಹಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಯ ಅನವಸೇಸತೋ ಸತ್ತಾನಂ ಹಿತಂ, ಹಿತುಪಾಯಞ್ಚ ಜಾನತೋ, ತತ್ಥ ಚ ಅಕಿಲಾಸುನೋ ಹಿತೇಸಿತಾ ಸತ್ಥಿಕಾ, ನ ತಥಾ ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಕರುಣಾ ಕರುಣಾಯನಂ ಸೀಲಂ ಪಕತಿ ಸಭಾವೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಾರುಣಿಕೋ**। ಭಗವಾ ಹಿ ಪಥವೀಫಸ್ಸಾದಯೋ ವಿಯ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಸಭಾವಾ ಕರುಣಾಸಭಾವೋ ಸಭಾವಭೂತಕರುಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಸದಿಸಮೇವ। ಅಥ ವಾ ಮಹಾವಿಸಯತಾಯ, ಮಹಾನುಭಾವತಾಯ, ಮಹಪ್ಫಲತಾಯ ಚ ಮಹತೀ ಕರುಣಾತಿ **ಮಹಾಕರುಣಾ**। ಭಗವತೋ ಹಿ ಕರುಣಾ ನಿರವಸೇಸೇಸು ಸತ್ತೇಸು ಪವತ್ತತಿ, ಪವತ್ತಮಾನಾ ಚ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಾ ಪವತ್ತತಿ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾದಿಭೇದಞ್ಚ ಮಹನ್ತಮೇವ ಸತ್ತಾನಂ ಹಿತಸುಖಂ ಏಕನ್ತತೋ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ, ಮಹಾಕರುಣಾಯ ನಿಯುತ್ತೋತಿ **ಮಹಾಕಾರುಣಿಕೋ,** ತಂ ಮಹಾಕಾರುಣಿಕಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸುಮಾಗಧಾದಿಪದಾನಂ ವಿಯ ಚೇತ್ಥ ಸದ್ದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ನಾಥತೀತಿ **ನಾಥೋ,** ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಹಿತಸುಖಂ ಆಸೀಸತಿ ಪತ್ಥೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಮೇತ್ತಾಯನವಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಹಿತಸುಖಾಸೀಸನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ನ ಕರುಣಾಯನವಸೇನ ಪರಮಪದೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ನಾಥತಿ ವೇನೇಯ್ಯಗತಂ

ಕಿಲೇಸಬ್ಯಸನಂ ಉಪತಾಪೇತೀತಿ **ನಾಥೋ,** ನಾಥತೀತಿ ವಾ **ನಾಥೋ,** ಯಾಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಗವಾ ಹಿ "ಸಾಧು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೭, ೮) ಸತ್ತಾನಂ ತಂ ತಂ ಹಿತಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಯಾಚಿತ್ವಾಪಿ ಮಹಾಕರುಣಾಯ ಸಮುಸ್ಸಾಹಿತೋ ತೇ ತತ್ಥ ನಿಯೋಜೇತಿ। ಪರಮೇನ ವಾ ಚಿತ್ತಿಸ್ಸರಿಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ವಾ ಸೀಲಾದಿಗುಣೇಹಿ ಈಸತಿ ಅಭಿಭವತೀತಿ ಪರಮಿಸ್ಸರೋ ಭಗವಾ **"ನಾಥೋ"**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ನಾಥಂ।

ಞಾತಬ್ಬನ್ತಿ **ಞೇಯ್ಯಂ,** ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖತಂ, ಅಸಙ್ಖತಞ್ಚ। ಸಙ್ಗರಣಟ್ಠೇನ **ಸಾಗರೋ,** ಪತಿತಪತಿತಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಪುಥುಲಗಮ್ಭೀರಭಾವೇಹಿ ಸಂಸೀದನಂ ನಿಮ್ಮುಜ್ಜನಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಂ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಚೇತ್ಥ "ಸಾಭಾವೋ, ಸಾರಾಗೋ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೩೮೯, ೩೯೧) ವಿಯ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಸಙ್ಗರಣಟ್ಠೇನಾತಿ** ವಾ ಸಙ್ಗರಕರಣಟ್ಠೇನ, ಠಿತಧಮ್ಮತಾಯ "ಅಯಂ ಮೇ ಮರಿಯಾದಾ, ಇಮಂ ವೇಲಂ ನಾತಿಕ್ಕಮಾಮೀ"ತಿ ಲೋಕೇನ ಸಙ್ಗರಂ ಸಙ್ಕೇತಂ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಙ್ಗರಣಂ ವಾ ಸಮನ್ತತೋ ಗಲನಂ ಸನ್ದನಂ ಉದಕೇನ ಕರೋತೀತಿ **ಸಾಗರೋ।** ಕಪ್ಪವುಟ್ಠಾನಕಾಲೇ ಹಿ ಮಹಾಸಮುದ್ದೋ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಪಗ್ಘರಿತ್ವಾ ಸಕಲಂ ಲೋಕಧಾತುಂ ಏಕೋಘಂ ಕರೋತೀತಿ। ಲೋಕಿಯಾ ಪನ ವದನ್ತಿ "ಸಾಗರಸ್ಸ ರಞ್ಞೋ ಪುತ್ತೇಹಿ ಸಾಗರೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ ಖತೋತಿ **ಸಾಗರೋ,** ಪುರತ್ಥಿಮೋ ಸಮುದ್ದಪ್ಪದೇಸೋ, ತಂಸಮ್ಬನ್ಧತಾಯ ರುಳ್ಹಿವಸೇನ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಸಮುದ್ದೋ ತಥಾ ವೋಹರೀಯತೀ"ತಿ। ಸಾಗರಸದಿಸತ್ತಾ **ಸಾಗರೋ,** ಞೇಯ್ಯಮೇವ ಸಾಗರೋತಿ **ಞೇಯ್ಯಸಾಗರೋ।** ಸದಿಸತಾ ಚೇತ್ಥ ಪುಥುಲದುತ್ತರಗಮ್ಭೀರಾನಾದಿಕಾಲಿಕತಾಹಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನಿಹೀನಂ ಚೇತಮೋಪಮ್ಮಂ। ತಥಾ ಹಿ ಞೇಯ್ಯಸ್ಸೇವ ಸಾತಿಸಯಾ ಪುಥುಲತಾ ಅಪರಿಮಾಣಲೋಕಧಾತುಬ್ಯಾಪನತೋ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸೇವ ತರಣೀಯತಾಯ ದುತ್ತರತಾ, ಗಮ್ಭೀರತಾ, ಆದಿಕೋಟಿರಹಿತಾ ಚ ಪವತ್ತಿ, ನ ಇತರಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸತ್ತಾ ಬಾಹಿರಕವೀತರಾಗೇಹಿಪಿ ಇತ್ತರೇನ ಖಣೇನ ಅತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬತ್ತಾ, ಪರಿಮಿತಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ, ಪರಿಮಿತಕಾಲತ್ತಾ ಚ। ಞೇಯ್ಯಸಾಗರಸ್ಸ ಪಾರಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಗತೋತಿ **ಞೇಯ್ಯಸಾಗರಪಾರಗೂ,** ತಂ ಞೇಯ್ಯಸಾಗರಪಾರಗುಂ।

ಗಮನಞ್ಚೇತ್ಥ ಞಾಣಗಮನಮೇವ, ನ ಇತರಂ ಞೇಯ್ಯಗ್ಗಹಣತೋ, ತಂ ಪನ ಞಾಣಂ ದುವಿಧಂ ಸಮ್ಮಸನಪಟಿವೇಧಭೇದತೋ, ತಥಾ ಹೇತುಫಲಭೇದತೋ। ತತ್ಥ "ಕಿಚ್ಛಂ ವತಾಯಂ ಲೋಕೋ ಆಪನ್ನೋ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೫೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪, ೧೦; ಪೇಟಕೋ॰ ೨೩) ಕರುಣಾಯನವಸೇನೇವ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ಅನೇಕಾಕಾರವೋಕಾರೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸನ್ತಂ ಭಗವತೋ **ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ** ಛತ್ತಿಂಸಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಮುಖೇನ ಞೇಯ್ಯಸಾಗರಂ ಅಜ್ಝೋಗಾಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಾರಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಅಗಮಾಸಿ, ಯಂ "ಮಹಾವಜಿರಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ** ಪನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಂ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಂ, ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ಯಂ "ಮಹಾಬೋಧೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಾರಗಮನಞ್ಚ ತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿಯಾ, ಸಮತ್ಥತಾಯ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ **ಹೇತು,** ಇತರಂ **ಫಲಂ।** ಸಹ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣೇನ ವಾ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಂ **ಹೇತು,** ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ **ಫಲಂ** ತದಾನಿಸಂಸಭಾವತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ವನ್ದೇತಿ ನಮಾಮಿ, ಅಭಿತ್ಥವಾಮಿ ವಾ। ಸಣ್ಹಟ್ಠೇನ **ನಿಪುಣಾ,** ಅನುಪಚಿತಞಾಣಸಮ್ಭಾರಾನಂ ಅಗಾಧಟ್ಠೇನ **ಗಮ್ಭೀರಾ,** ಏಕತ್ತಾದಿಭೇದತೋ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಾದಿವಿಭಾಗತೋ ಚ **ವಿಚಿತ್ರಾ** ವಿಸಿಟ್ಠಾ ನಾನಾವಿಧಾ ನಯಾ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ನಿಪುಣಗಮ್ಭೀರವಿಚಿತ್ರನಯಾ,** ನಿಪುಣಗಮ್ಭೀರವಿಚಿತ್ರನಯಾ ದೇಸನಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ನಿಪುಣಗಮ್ಭೀರವಿಚಿತ್ರನಯದೇಸನೋ,** ತಂ ನಿಪುಣ…ಪೇ॰… ದೇಸನಂ। ನಯತೀತಿ ವಾ **ನಯೋ,** ಪಾಳಿಗತಿ, ಸಾ ಚ ವುತ್ತನಯೇನ ಅತ್ಥತೋ **ನಿಪುಣಾ,** ಅತ್ಥತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಚ **ಗಮ್ಭೀರಾ,** ಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಾನುಲೋಮಾದಿಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ನಾನಾವಿಧತಾಯ **ವಿಚಿತ್ರಾ।** ತಥಾ ಹಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಅನುಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಿವಸೇನ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಲೋಕಿಯಾದಿತದುಭಯವೋಮಿಸ್ಸತಾದಿವಸೇನ, ಕುಸಲಾದಿಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹಾದಿಸಮಯವಿಮುತ್ತಾದಿಠಪನಾದಿಕುಸಲಮೂಲಾದಿತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಚ ಅನೇಕವಿಧಾ ಪಾಳಿಗತೀತಿ।

ತತ್ಥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ) ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಭಗವತೋ ಥೋಮನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಅತ್ತಹಿತಸಮ್ಪತ್ತಿತೋ, ಪರಹಿತಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿತೋ ಚ। ತೇಸು ಅತ್ತಹಿತಸಮ್ಪತ್ತಿ ಅನಾವರಣಞಾಣಾಧಿಗಮತೋ, ಸವಾಸನಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಪ್ಪಹಾನತೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಪರಹಿತಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಾದಿನಿರಪೇಕ್ಖಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖನಿಯ್ಯಾನಿಕಧಮ್ಮದೇಸನತೋ, ಪಟಿವಿರುದ್ಧೇಸುಪಿ ನಿಚ್ಚಂ ಹಿತಜ್ಝಾಸಯಞಾಣಪರಿಪಾಕಕಾಲಾಗಮನತೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಾ ಪನೇತ್ಥ ಪಯೋಗತೋ, ಆಸಯತೋ ಚ ದುವಿಧಾ, ಪರಹಿತಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ, ಯಥಾವುತ್ತಭೇದಾ ದುವಿಧಾ ಚ ಅತ್ತಹಿತಸಮ್ಪತ್ತಿ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? "ಮಹಾಕಾರುಣಿಕ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಆಸಯತೋ , "ನಿಪುಣ…ಪೇ॰… ದೇಸನ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಯೋಗತೋ, "ನಾಥ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಉಭಯಥಾಪಿ ಭಗವತೋ ಪರಹಿತಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ ಪಕಾಸಿತಾ ಕರುಣಾಕಿಚ್ಚದೀಪನತೋ, "ಞೇಯ್ಯಸಾಗರಪಾರಗು"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಾತಿಸಯಂ ಅತ್ತಹಿತಸಮ್ಪತ್ತಿ ಪರಮುಕ್ಕಂಸಗತಞಾಣಕಿಚ್ಚದೀಪನತೋ।

ಅಥ ವಾ ತೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಭಗವತೋ ಥೋಮನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಹೇತುತೋ, ಫಲತೋ, ಉಪಕಾರತೋ ಚ। ತತ್ಥ **ಹೇತು** ಮಹಾಕರುಣಾ, ಸಾ ಪನ ಪಠಮಪದೇನ ಸರೂಪೇನೇವ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಫಲಂ** ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಞಾಣಸಮ್ಪದಾ ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾ ಆನುಭಾವಸಮ್ಪದಾ ರೂಪಕಾಯಸಮ್ಪದಾ ಚಾತಿ। ತಾಸು ಪಧಾನಭೂತಾ **ಞಾಣಪಹಾನ**ಸಮ್ಪದಾ "ಞೇಯ್ಯಸಾಗರಪಾರಗು"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪದೇನ ಪಕಾಸಿತಾ। ಪಧಾನೇ ಹಿ ದಸ್ಸಿತೇ ಅವಿನಾಭಾವತೋ ಇತರಮ್ಪಿ ದ್ವಯಂ ದಸ್ಸಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಬುದ್ಧಾನಂ ಆನುಭಾವರೂಪಕಾಯಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ವಿನಾ ಕದಾಚಿಪಿ ಧಮ್ಮಕಾಯಸಿರೀ ವತ್ತತೀತಿ। **ಉಪಕಾರೋ ಅನನ್ತರಂ** ಅಬಾಹಿರಂ ಕತ್ವಾ ತಿವಿಧಯಾನಮುಖೇನ ವಿಮುತ್ತಿಧಮ್ಮದೇಸನಾ, ಸಾ "ನಾಥಂ, ನಿಪುಣ…ಪೇ॰… ದೇಸನ"ನ್ತಿ ಪದದ್ವಯೇನ ಪಕಾಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ) "ಮಹಾಕಾರುಣಿಕ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ಮೂಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಮಹಾಕರುಣಾಸಞ್ಚೋದಿತಮಾನಸೋ ಹಿ ಭಗವಾ ಸಂಸಾರಪಙ್ಕತೋ ಸತ್ತಾನಂ ಸಮುದ್ಧರಣತ್ಥಂ ಕತಾಭಿನೀಹಾರೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಧಿಗತೋತಿ ಕರುಣಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ಮೂಲಂ। "ಞೇಯ್ಯಸಾಗರಪಾರಗು"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅನಾವರಣಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಞ್ಹಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ, ಮಗ್ಗಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಅನಾವರಣಞಾಣಂ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದಂ ಪನ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ ಸಹ ಪಞ್ಞಾಪಾರಮಿಯಾ ತಸ್ಸಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾ। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ಆನುಭಾವೇನ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಪತಿಟ್ಠಾನಾಯೂಹನಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಾದಿಅನ್ತದ್ವಯವಿರಹಿತಾ ಉಕ್ಕಂಸಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗತಾ। "ನಾಥ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ಫಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ ಲೋಕತ್ತಯನಾಯಕಭಾವದೀಪನತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸಬ್ಬಾನತ್ಥಪರಿಹಾರಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ನಿರವಸೇಸಹಿತಸುಖವಿಧಾನತಪ್ಪರಾಯ ನಿರತಿಸಯಾಯ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ, ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ಪಜಾಯ ಅಚ್ಚನ್ತುಪಕಾರಿತಾಯ ಅಪರಿಮಿತನಿರುಪಮಭಾವಗುಣವಿಸೇಸಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಚ ಸಬ್ಬಸತ್ತುತ್ತಮೋ ಭಗವಾ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅನುತ್ತರಗಾರವಟ್ಠಾನಭೂತತಾಯ ಚ "ನಾಥೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। "ನಿಪುಣ…ಪೇ॰… ದೇಸನ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ಪಯೋಜನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಂಸಾರಮಹೋಘತೋ ಸತ್ತಸನ್ತಾರಣತ್ಥಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿ ಅಭಿಪತ್ಥಿತಾ, ತಞ್ಚ ಸತ್ತಸನ್ತಾರಣಂ ಯಥಾವುತ್ತದೇಸನಾಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮಿಜ್ಝತಿ ತದವಿನಾಭಾವತೋ। ಇಮಿನಾ ಭಗವತೋ ಸಾತಿಸಯಾ ಪರಹಿತಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ, ಇತರೇಹಿ ಅತ್ತಹಿತಸಮ್ಪತ್ತೀತಿ ತದುಭಯೇನ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಾದೀಸು ಚತೂಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು ಭಗವತೋ ಚತುತ್ಥಪುಗ್ಗಲಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ, ತೇನ ಚ ಅನುತ್ತರದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಭಾವಂ, ಉತ್ತಮವನ್ದನೀಯಭಾವಂ, ಅತ್ತನೋ ಚ ವನ್ದನಕಿರಿಯಾಯ ಖೇತ್ತಙ್ಗತಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ "ಮಹಾಕಾರುಣಿಕ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪದೇನ ಭಗವತೋ ಮಹಾಕರುಣಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ಏವಂ "ಞೇಯ್ಯಸಾಗರಪಾರಗು"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಮಹಾಪಞ್ಞಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ತೇಸು **ಕರುಣಾ**ಗ್ಗಹಣೇನ ಲೋಕಿಯೇಸು ಮಹಗ್ಗತಭಾವಪ್ಪತ್ತಾಸಾಧಾರಣಗುಣದೀಪನತೋ ಭಗವತೋ ಸಬ್ಬಲೋಕಿಯಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ, **ಪಞ್ಞಾ**ಗ್ಗಹಣೇನ

ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಮಗ್ಗಞಾಣದೀಪನತೋ ಸಬ್ಬಲೋಕುತ್ತರಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿ। ತದುಭಯಗ್ಗಹಣಸಿದ್ಧೋ ಏವ ಚತ್ಥೋ ನಾಥಸದ್ದೇನ ಪಕಾಸೀಯತಿ। ಕರುಣಾವಚನೇನ ಉಪಗಮನಂ ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಪಞ್ಞಾವಚನೇನ ಅಪಗಮನಂ। ತಥಾ ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾನುರೂಪಂ ಭಗವತೋ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ ಲೋಕವೋಹಾರವಿಸಯತ್ತಾ ಕರುಣಾಯ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಸಮಞ್ಞಾಯ ಅನತಿಧಾವನಂ। ಸಭಾವಾನವಬೋಧೇನ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಞ್ಞಂ ಅತಿಧಾವಿತ್ವಾ ಸತ್ತಾದಿಸಮ್ಮಸನಂ ಹೋತೀತಿ। ತಥಾ ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿವಿಹಾರಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಂ, ಚತುಸಚ್ಚಞಾಣಂ, ಚತುಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಂ, ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಞಾಣಂ। ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಸ್ಸ ಗಹಿತತ್ತಾ ಸೇಸಾಸಾಧಾರಣಞಾಣಾನಿ, ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ, ಅಟ್ಠಸು ಪರಿಸಾಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೧, ೧೭೮) ಅಕಮ್ಪನಞಾಣಾನಿ, ದಸ ಬಲಾನಿ, ಚುದ್ದಸ ಬುದ್ಧಞಾಣಾನಿ, ಸೋಳಸ ಞಾಣಚರಿಯಾ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಾ (ಮಹಾನಿ॰ ೬೯, ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೫; ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೩೦೫; ವಿಭ॰ ಮೂಲಟೀ॰ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ; ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೩.೧೪೧), ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸ ಞಾಣವತ್ಥೂನಿ ಸತ್ತಸತ್ತತಿ ಞಾಣವತ್ಥೂನೀತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪) ಏವಮಾದೀನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಪಞ್ಞಾಪ್ಪಭೇದಾನಂ ವಸೇನ ಞಾಣಚಾರಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತಥಾ ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಚರಣಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪತ್ತಿ। ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಸತ್ತಾಧಿಪತಿತಾ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಧಮ್ಮಾಧಿಪತಿತಾ। ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಲೋಕನಾಥಭಾವೋ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಅತ್ತನಾಥಭಾವೋ। ತಥಾ ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಪುಬ್ಬಕಾರಿಭಾವೋ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಕತಞ್ಞುತಾ। ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಅಪರನ್ತಪತಾ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಅನತ್ತನ್ತಪತಾ। ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ವಾ ಬುದ್ಧಕರಧಮ್ಮಸಿದ್ಧಿ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಬುದ್ಧಭಾವಸಿದ್ಧಿ। ತಥಾ ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಪರೇಸಂ ತಾರಣಂ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಸಯಂ ತಾರಣಂ। ತಥಾ ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಸು ಅನುಗ್ಗಹಚಿತ್ತತಾ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ವಿರತ್ತಚಿತ್ತತಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ಬುದ್ಧಗುಣಾನಂ ಕರುಣಾ ಆದಿ ತಂನಿದಾನಭಾವತೋ, ಪಞ್ಞಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ತತೋ ಉತ್ತರಿ ಕರಣೀಯಾಭಾವತೋ, ಇತಿ ಆದಿಪರಿಯೋಸಾನದಸ್ಸನೇನ ಸಬ್ಬೇ ಬುದ್ಧಗುಣಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಕರುಣಾವಚನೇನ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಕರುಣಾನಿದಾನಞ್ಹಿ ಸೀಲಂ ತತೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿವಿರತಿಪ್ಪವತ್ತಿತೋ, ಸಾ ಚ ಝಾನತ್ತಯಸಮ್ಪಯೋಗಿನೀತಿ। ಪಞ್ಞಾವಚನೇನ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ। ಸೀಲಞ್ಚ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಗುಣಾನಂ ಆದಿ, ಸಮಾಧಿ ಮಜ್ಝೇ, ಪಞ್ಞಾ ಪರಿಯೋಸಾನನ್ತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಾ ಸಬ್ಬೇ ಬುದ್ಧಗುಣಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ನಯತೋ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ। ಏಸೋ ಏವ ಹಿ ನಿರವಸೇಸತೋ ಬುದ್ಧಗುಣಾನಂ ದಸ್ಸನುಪಾಯೋ, ಯದಿದಂ ನಯಗ್ಗಾಹಣಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಕೋ ನಾಮ ಸಮತ್ಥೋ ಭಗವತೋ ಗುಣೇ ಅನುಪದಂ ನಿರವಸೇಸತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ। ತೇನೇವಾಹ -

> "ಬುದ್ಧೋಪಿ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಣೇಯ್ಯ ವಣ್ಣಂ, ಕಪ್ಪಮ್ಪಿ ಚೇ ಅಞ್ಞಮಭಾಸಮಾನೋ।
> ಖೀಯೇಥ ಕಪ್ಪೋ ಚಿರದೀಘಮನ್ತರೇ, ವಣ್ಣೋ ನ ಖೀಯೇಥ ತಥಾಗತಸ್ಸಾ"ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩೦೪; ೩.೧೪೧; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೪೨೫; ಉದಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೩; ಅಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೭.೨೦; ಬು॰ ವಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪.೪; ಚರಿಯಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ, ಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಾ; ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ; ಮ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧.೧; ಅ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧.೧; ವಜಿರ॰ ಟೀ॰ ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾ; ಸಾರತ್ಥ॰ ಟೀ॰ ೧.ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ)।

ತೇನೇವ ಚ ಆಯಸ್ಮತಾ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರೇನಾಪಿ ಬುದ್ಧಗುಣಪರಿಚ್ಛೇದನಂ ಪತಿ ಅನುಯುತ್ತೇನ "ನೋ ಹೇತಂ, ಭನ್ತೇ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೪೫) ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ "ಅಪಿಚ ಮೇ, ಭನ್ತೇ, ಧಮ್ಮನ್ವಯೋ ವಿದಿತೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೪೬) ವುತ್ತಂ।

ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಸಕಲಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣೇಹಿ ಭಗವನ್ತಂ ಅಭಿತ್ಥವಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸದ್ಧಮ್ಮಂ ಥೋಮೇತುಂ **"ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನಾ ಹುತ್ವಾತಿ ವಚನಸೇಸೋ। ವಿನ್ದಿಯಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಲಕ್ಖಣಂ, ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ವಿನ್ದತೀತಿ **ವಿಜ್ಜಾ,** ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಿ ವಾ ವಿಜ್ಝನಟ್ಠೇನ **ವಿಜ್ಜಾ,** ಚತುನ್ನಂ ವಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ವಿದಿತಕರಣಟ್ಠೇನ

ವಿಜ್ಜಾತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ವಚನತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಭೇದತೋ ಪನ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ವಿಜ್ಜಾ **ವಿಜ್ಜಾ ಭಯಭೇರವಸುತ್ತೇ** ಆಗತನಿಯಾಮೇನೇವ, ಅಟ್ಠಪಿ ವಿಜ್ಜಾ **ವಿಜ್ಜಾ ಅಮ್ಬಟ್ಠಸುತ್ತಾದೀಸು** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೮ ಆದಯೋ) ಆಗತನಿಯಾಮೇನೇವ। ಚರನ್ತಿ ತೇಹೀತಿ **ಚರಣಾನಿ,** ಸೀಲಸಂವರಾದಯೋ ಪಞ್ಚದಸ ಧಮ್ಮಾ, ಇತಿ ಇಮಾಹಿ ವಿಜ್ಜಾಹಿ, ಇಮೇಹಿ ಚ ಚರಣೇಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನಾ ಸಮ್ಪನ್ನಾಗತಾತಿ **ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನಾ**।

ಯೇನಾತಿ ಯೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಕರಣಭೂತೇನ, ಹೇತುಭೂತೇನ ಚ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕರಣತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ನಿಯ್ಯಾನಕಿರಿಯಾಸಾಧಕತಮಭಾವತೋ, ನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಅತ್ಥೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ಪಚ್ಚಯತ್ಥೋ ಹಿ ಅಯಂ ಹೇತ್ವತ್ಥೋ। ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಸಪಿ ಹೇತುಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತೇವ ಪರಮ್ಪರಾಯ ಹೇತುಭಾವತೋ। ಫಲಧಮ್ಮೇ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಸಮ್ಭವತಿ। ಕಥಂ? "ತಾಯ ಸದ್ಧಾಯ ಅವೂಪಸನ್ತಾಯಾ"ತಿ ವಚನತೋ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಕಿಚ್ಚತಾಯ ಫಲಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಾನುಗುಣತಾ, ನಿಯ್ಯಾನಪರಿಯೋಸಾನತಾ ಚಾತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಿಯಾ ಕರಣತ್ಥೋ ನಿಯ್ಯಾನಕಿರಿಯಾಯ। ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗವಿಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸಿಯಾ ಹೇತುಅತ್ಥೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ಅಗ್ಗಪ್ಪಸಾದಸುತ್ತಾ**ದೀಸು (ಇತಿವು॰ ೯೦) ಅಗ್ಗಾದಿಭಾವೇನ ಅಗ್ಗಹಿತಾಪಿ ಫಲಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಾ **ಛತ್ತಮಾಣವಕವಿಮಾನಾ**ದೀಸು (ವಿ॰ ವ॰ ೮೮೬ ಆದಯೋ) ಸರಣೀಯಭಾವೇನ ಗಹಿತಾತಿ ತೇಸಂ ಮಗ್ಗನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ವಿಯ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಸರಣಭಾವೋ ಉದ್ಧಟೋ। ವಿಸೇಸತೋ ಚೇತ್ಥ ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಏವ ವಿಜ್ಜಾಚರಣಧಮ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇ ಹಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ನಿಯ್ಯಾನಕಿರಿಯಾಯ ಸಾಧಕತಮಭೂತಾ, ನ ಇತರೇ। ಇತರೇಸಂ ಪನ ನಿಯ್ಯಾನತ್ಥತಾಯ ನಿಯ್ಯಾನತಾ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ "ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನಾ ಹುತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನಿಯ್ಯಾನಸಮಕಾಲಮೇವ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮಧಿಗಮೋತಿ? ನಾಯಂ ವಿರೋಧೋ ಸಮಾನಕಾಲತಾಯ ಏವ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಯಥಾ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪, ೪೦೦; ೩.೪೨೧, ೪೨೫, ೪೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೩-೪೫; ೪.೬೦; ಕಥಾ॰ ೪೬೫, ೪೬೭)। **ಸಮ್ಪನ್ನಾ**ತಿ ವಾ ಪದಸ್ಸ ವತ್ತಮಾನಕಾಲತ್ಥತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ "ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧೭) ಏತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಯ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವಚನಸೇಸಮನ್ತರೇನೇವ ಪದಯೋಜನಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। "ಯೇನಾ"ತಿ ಚ ಪದಂ ಉಭಯತ್ಥ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ "ಯೇನ ಧಮ್ಮೇನ ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನಾ, ಯೇನ ಧಮ್ಮೇನ ನಿಯ್ಯನ್ತೀ"ತಿ।

ಲೋಕತೋತಿ ಖನ್ಧಾದಿಲೋಕತೋ, ವಟ್ಟತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ್ತಿ ತಂ ಮಗ್ಗನಿಬ್ಬಾನಫಲಪರಿಯತ್ತಿಭೇದಂ ಧಮ್ಮಂ। **ಉತ್ತಮ**ನ್ತಿ ಸೇಟ್ಠಂ। ತಥಾ ಹೇಸ ಅತ್ತನಾ ಉತ್ತರಿತರಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ "ಅನುತ್ತರೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಹೇತುಆದಿಅತ್ಥೇನ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕಾದಿಅತ್ಥೇನ, ಫಲಸ್ಸ ಅರಿಯಸನ್ತಭಾವಾದಿಅತ್ಥೇನ ಚ ಸೇಟ್ಠತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ "ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ, ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ"ತಿ (ಇತಿವು॰ ೯೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪) ಆದಿಸುತ್ತಪದಾನುಸಾರೇನ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ।

ಧಮ್ಮನ್ತಿ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೇ ಅಪಾಯತೋ, ಸಂಸಾರತೋ ಚ ಅಪತಮಾನೇ ಕತ್ವಾ ಧಾರೇತೀತಿ **ಧಮ್ಮೋ**। ಸಮ್ಮಾ, ಸಾಮಞ್ಚ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಬುದ್ಧತ್ತಾ **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ,** ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಅನಾವರಣಞಾಣೋ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು ಭಗವಾ, ತೇನ ಯಥಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಸಮಧಿಗಮೇನೇವ ಸಬ್ಬೇ ಬುದ್ಧಗುಣಾ ಸಮ್ಪಾಪುಣೀಯನ್ತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಆಸೇವನಾಯ ಭಾವನಾಯ ಬಹುಲೀಕಿರಿಯಾಯ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಮದೇವ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಯ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇಸು ಪತಿಟ್ಠಾಪನೇನ –

> "ಅರಿಯಂ , ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೬; ಪೇಟಕೋ॰ ೨೪)। ಮಗ್ಗಾನಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಸೇಟ್ಠೋ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೩; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೭೦; ಪೇಟಕೋ॰ ೩೦)। ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ ವಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ವಾ, ವಿರಾಗೋ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತಿ (ಇತಿವು॰ ೯೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪)। ಏಕಾಯನೋ ಅಯಂ,

ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಗ್ಗೋ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೬೭, ೩೮೪)। ಧಮ್ಮಂ, ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೨೦; ನೇತ್ತಿ॰ ೫) -

ಆದಿವಚನೇಹಿ, ಅಭಿತ್ಥವನೇನ ಚ ಪೂಜಿತೋ ಮಾನಿತೋ ಅಪಚಿತೋತಿ **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪೂಜಿತೋ,** ತಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪೂಜಿತಂ ಧಮ್ಮಂ ವನ್ದೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಧಿಗಮನೇ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ಹೋನ್ತಿ ಚರಣಸಮ್ಪನ್ನಾ ಚ, ಸಬ್ಬವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ಚ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ತಮೇವ ಅರಿಯಾನಂ ಸಕಲಗುಣಸಮಙ್ಗಿಭಾವನಿಮಿತ್ತಂ, ಅನವಸೇಸದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣಹೇತುಭೂತಞ್ಚ ಉತ್ತಮಂ ಪವರಂ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೇನ ನವವಿಧಂ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ಭಗವತಾಪಿ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಆದಿವಿಧಿನಾ ಪೂಜಿತಂ ನಮಾಮಿ, ಅಭಿತ್ಥವಾಮಿ ವಾತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಯೇನ ಲೋಕತೋ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನಾ ಚ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ ಪದದ್ವಯೇನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಭಾವೇತಬ್ಬಭಾವೋ, ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಭಾವೋ ಚ ವುತ್ತೋ। ತೇಸು ಪಠಮೇನ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಧಮ್ಮಂ ಥೋಮೇತಿ, ದುತಿಯೇನ ವಿಮುತ್ತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ। ತಥಾ ಪಠಮೇನ ಝಾನಸಮ್ಪದಾಯ, ದುತಿಯೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಸಮ್ಪದಾಯ। ಪಠಮೇನ ವಾ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪದಾಯ, ದುತಿಯೇನ ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮ್ಪದಾಯ। ಪಠಮೇನ ವಾ ಖಯಞಾಣಭಾವೇನ, ದುತಿಯೇನ ಅನುಪ್ಪಾದಞಾಣಭಾವೇನ। ಅಥ ವಾ ಪುರಿಮೇನ ವಿಜ್ಜೂಪಮತಾಯ, ದುತಿಯೇನ ವಜಿರೂಪಮತಾಯ। ಪುರಿಮೇನ ವಾ ವಿರಾಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ, ದುತಿಯೇನ ನಿರೋಧಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ। ತಥಾ ಪಠಮೇನ ನಿಯ್ಯಾನಭಾವೇನ, ದುತಿಯೇನ ನಿಸ್ಸರಣಭಾವೇನ। ಪಠಮೇನ ವಾ ಹೇತುಭಾವೇನ, ದುತಿಯೇನ ಅಸಙ್ಖತಭಾವೇನ। ಪಠಮೇನ ವಾ ದಸ್ಸನಭಾವೇನ, ದುತಿಯೇನ ವಿವೇಕಭಾವೇನ। ಪಠಮೇನ ವಾ ಅಧಿಪತಿಭಾವೇನ, ದುತಿಯೇನ ಅಮತಭಾವೇನ ಧಮ್ಮಂ ಥೋಮೇತಿ। ಅಥ ವಾ ಪಠಮೇನ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಭಾವದಸ್ಸನತೋ ಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾಯ ಧಮ್ಮಂ ಥೋಮೇತಿ, ದುತಿಯೇನ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಭಾವತೋ ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕತಾಯ। ತಥಾ ಪುರಿಮೇನ ಅಕಾಲಿಕತಾಯ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಏಹಿಪಸ್ಸಿಕತಾಯ। ಪುರಿಮೇನ ವಾ ಓಪನೇಯ್ಯಿಕತಾಯ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಪಚ್ಚತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬತಾಯ ಧಮ್ಮಂ ಥೋಮೇತಿ।

"ಉತ್ತಮ"ನ್ತಿ ಚ ಏತೇನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವದೀಪನೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣತಾಯ ಧಮ್ಮಂ ಥೋಮೇತಿ , "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪೂಜಿತ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಪರಿಸುದ್ಧತಾಯ। ಸಬ್ಬದೋಸಾಪಗಮೇನ ಹಿಸ್ಸ ಪೂಜನೀಯತಾ। ಪರಿಸುದ್ಧತಾಯ ಚಸ್ಸ ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾ, ಪರಿಪುಣ್ಣತಾಯ ಪಭವಸಮ್ಪದಾ। ಪಹಾನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರೀ ಅನವಸೇಸದೋಸಸಮುಗ್ಘಾಟನತೋ, ಪಭವಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯನಿಬ್ಬತ್ತಿ ತತುತ್ತರಿ ಕರಣೀಯಾಭಾವತೋ। ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣತಾಯ ಹಿ ಉತ್ತಮೋತಿ। ತಥಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಭಾವೇನಸ್ಸ ಸಹ ಪುಬ್ಬಭಾಗಸೀಲಾದೀಹಿ ಸೇಕ್ಖಾ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾ, ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ಸಹ ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಧಾತುಯಾ ಅಸೇಕ್ಖಾ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಸಬ್ಬಸದ್ಧಮ್ಮಗುಣೇಹಿ ಸದ್ಧಮ್ಮಂ ಥೋಮೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅರಿಯಸಙ್ಘಂ ಥೋಮೇತುಂ **"ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ** ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಯಾದಿಗುಣೇಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲಾದಿಗುಣೋ ವಾ। ಅರಿಯಾನಞ್ಹಿ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನೇನ ಹತಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಸುವಿಸುದ್ಧಾ ಸೀಲಾದಯೋ "ಸಮ್ಪನ್ನಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹನ್ತಿ , ನ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ, ಯತೋ "ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೭೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೧೦; ಉದಾ॰ ೧೮) ಅರಿಯಸಙ್ಘೋ ಥೋಮೀಯತಿ। ಅಥ ವಾ **ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ** ಪರಿಪುಣ್ಣಸೀಲಾದಿಗುಣೋ। ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾನಞ್ಹಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧೇನ ಸಹೇವ ಯಥಾರಹಂ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾ

ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ। **ಠಿತೋ ಮಗ್ಗಫಲೇಸೂತಿ** ಮಗ್ಗೇಸು, ಫಲೇಸು ಚ ಠಿತೋ, ಮಗ್ಗಟ್ಠೋ, ಫಲಟ್ಠೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯೋತಿ** ಅನಿಯಮತೋ ಅರಿಯಸಙ್ಘಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ, ತಸ್ಸ **"ತ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನಿಯಮಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ನನು ಚ ಅರಿಯಸಙ್ಘೇ ನ ಸಬ್ಬೇ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾ, ನಾಪಿ ಸಬ್ಬೇ ಫಲಟ್ಠಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಅವಯವಧಮ್ಮೇನ ಪನ ಸಮುದಾಯಂ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ಏವಮಾಹ ಯಥಾ "ಸಮಂ ಚುಣ್ಣ"ನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಯೋಗಚುಣ್ಣಸ್ಸ ಅವಯವೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಸಮಭಾವೋ ಸಮುದಾಯೇ ಅಪದಿಸೀಯತಿ "ಸಮಂ ಚುಣ್ಣ"ನ್ತಿ, ಏವಂ ಅರಿಯಸಙ್ಘಸ್ಸ ಅವಯವಭೂತೇಸು ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಮಗ್ಗಟ್ಠಫಲಟ್ಠಭಾವೋ ಸಮುದಾಯಭೂತೇ ಅರಿಯಸಙ್ಘೇ ಠಿತೋ "ಮಗ್ಗಫಲೇಸೂ"ತಿ ಅಪದಿಟ್ಠೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಆರಕತ್ತಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ, ಅನಯೇ ನ ಇರಿಯನತೋ, ಅಯೇ ಚ ಇರಿಯನತೋ, ಸದೇವಕೇನ ಚ ಲೋಕೇನ "ಸರಣ"ನ್ತಿ ಅರಣೀಯತೋ **ಅರಿಯೋ,** ದಿಟ್ಠಿಸೀಲಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸಂಹತತ್ತಾ **ಸಙ್ಘೋ,** ಅರಿಯೋ ಚ ಸೋ ಸಙ್ಘೋ ಚಾತಿ **ಅರಿಯಸಙ್ಘೋ,** ತಂ ಅರಿಯಸಙ್ಘಂ। ಪುಜ್ಜಭವಫಲನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಂ ಪುನಾತೀತಿ ವಾ **ಪುಞ್ಞಂ,** ಖಿತ್ತಂ ವುತ್ತಂ ಬೀಜಂ ವಿರುಹನಟ್ಠಾನತಾಯ ತಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ **ಖೇತ್ತಂ** ಕೇದಾರಾದಿ, ಖೇತ್ತಂ ವಿಯಾತಿ **ಖೇತ್ತಂ,** ಸತ್ತಾನಂ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಮಹಪ್ಫಲಭಾವಕರಣೇನ ವಿರುಹನಟ್ಠಾನತಾಯ ಖೇತ್ತನ್ತಿ **ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ।** ಅನುತ್ತರಂ ವನ್ದೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ಏತೇನ ಅರಿಯಸಙ್ಘಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅನುಜಾತಪುತ್ತತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ತೇನಸ್ಸ ಪಭವಸಮ್ಪದಾ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। "ಠಿತೋ ಮಗ್ಗಫಲೇಸೂ"ತಿ ಏತೇನ ಪಹಾನಸಮ್ಪದಂ, ಞಾಣಸಮ್ಪದಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನದೀಪನತೋ, ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಾಧಿಗಮದೀಪನತೋ ಚ। "ಅರಿಯಸಙ್ಘ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಪಭವಸಮ್ಪದಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಘಾನಂ ಅಗ್ಗಭಾವದೀಪನತೋ, ಸದೇವಕೇನ ಚ ಲೋಕೇನ ಅರಣೀಯಭಾವದೀಪನತೋ। "ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಅನುತ್ತರ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಲೋಕಸ್ಸ ಬಹೂಪಕಾರತಂ ದಸ್ಸೇತಿ ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಭಾವದೀಪನತೋ।

ತಥಾ "ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ಇದಂ ಅರಿಯಸಙ್ಘಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಉಜುಞಾಯಸಾಮೀಚಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಭಾವದೀಪನಂ। "ಠಿತೋ ಮಗ್ಗಫಲೇಸೂ"ತಿ ಇದಂ ಸತಿಪಿ ಸನ್ತಾನವಿಭಾಗೇನ ಅನೇಕಭಾವೇ ಚತುಪುರಿಸಯುಗಅಟ್ಠಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಭಾವದೀಪನಂ। "ಅರಿಯಸಙ್ಘ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಆಹುನೇಯ್ಯಾದಿಭಾವದೀಪನಂ। "ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಅನುತ್ತರ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಲೋಕಸ್ಸ ಹಿತಸುಖಾಯ ಪಟಿಪನ್ನತಾದೀಪನಂ। ತಥಾ "ಠಿತೋ ಮಗ್ಗಫಲೇಸೂ"ತಿ ಇದಂ ಅರಿಯಸಙ್ಘಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಸರಣಗಮನಸಬ್ಭಾವದೀಪನಂ, ತೇನಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಓರಸಪುತ್ತಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। "ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನಸ್ಸ ವಿಹತವಿಧಸ್ತಕಿಲೇಸಾ ಅನವಸೇಸಾ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾ ದಸ್ಸಿತಾ। "ಅರಿಯಸಙ್ಘಂ ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಅನುತ್ತರ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ತೇಸಂ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಯಥಾವುತ್ತಗುಣವಿಸೇಸಾನಂ ಸುಪರಿಸುದ್ಧತಂ ದೀಪೇತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಮಹಾನುಭಾವತಂ, ಅನುತ್ತರದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಭಾವಂ, ವನ್ದನಾರಹಭಾವಂ, ಅತ್ತನೋ ಚ ವನ್ದನಾಕಿರಿಯಾಯ ಖೇತ್ತಙ್ಗತಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। ಸರಣಗಮನಞ್ಚ ಸಾವಕಾನಂ ಸಬ್ಬಗುಣಾನಂ ಆದಿ, ಸಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪಟಿಪದಾ ಸೇಕ್ಖಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಮಜ್ಝೇ, ಅಸೇಕ್ಖಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಪರಿಯೋಸಾನನ್ತಿ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಾ ಸಬ್ಬೇ ಅರಿಯಸಙ್ಘಗುಣಾ ಇಮಾಯ ಗಾಥಾಯ ಪಕಾಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ಗಾಥಾತ್ತಯೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸಕಲಗುಣಸಂಕಿತ್ತನಮುಖೇನ ರತನತ್ತಯಸ್ಸ ಪಣಾಮಂ ಕತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಂ ನಿಪಚ್ಚಕಾರಂ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತೇ ಪಯೋಜನೇ ಪರಿಣಾಮೇನ್ತೋ **"ವನ್ದನಾಜನಿತ"**ನ್ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವನ್ದನಾಜನಿತನ್ತಿ** ವನ್ದನಾಕಾರೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ, ರತನತ್ತಯಗುಣಾಭಿತ್ಥವನವಸೇನ, ನಿಪಚ್ಚಕಾರವಸೇನ ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇತೀತಿ** ಏವಂ "ಮಹಾಕಾರುಣಿಕ"ನ್ತಿಆದಿಪ್ಪಕಾರೇನ। ರತಿಜನನಟ್ಠೇನ **ರತನಂ,** ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಸಙ್ಘಾ, ಚಿತ್ತೀಕತಾದಿಭಾವೋ ವಾ ರತನಟ್ಠೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

"ಚಿತ್ತೀಕತಂ ಮಹಗ್ಘಞ್ಚ, ಅತುಲಂ ದುಲ್ಲಭದಸ್ಸನಂ।

ಅನೋಮಸತ್ತಪರಿಭೋಗಂ, ರತನಂ ತೇನ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ॥ (ಖು॰ ಪಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬.೩; ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೩೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅ.೨೨೩; ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨೨೬; ಮಹಾನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೦; ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾ; ಮ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೪; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧.೪; ಅ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧.೪; ಸಾರತ್ಥ॰ ಟೀ॰ ೧.ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ)।

ಚಿತ್ತೀಕತಭಾವಾದಯೋ ಚ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಾ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಏವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ರತನಾನಂ ತಯಂ **ರತನತ್ತಯಂ,** ತಸ್ಮಿಂ ರತನತ್ತಯೇ। **ಹತನ್ತರಾಯೋತಿ** ವಿಧಸ್ತಉಪದ್ದವೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಏತೇನ ಅತ್ತನೋ ಪಸಾದಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ, ರತನತ್ತಯಸ್ಸ ಚ ಖೇತ್ತಭಾವಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ತಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಉಪಘಾತಕಉಪದ್ದವಾನಂ ವಿಹನನೇ ಸಮತ್ಥತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ** ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತೋ ಚೇವ ಬಹಿ ಚ, ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರವತ್ಥೂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ** ವಾ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ, ಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಕಾಲೇಸೂತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಹುತ್ವಾತಿ** ಪುಬ್ಬಕಾಲಕಿರಿಯಾ, ತಸ್ಸ “ಕರಿಸ್ಸಾಮತ್ಥವಣ್ಣನ”ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಯಂ ರತನತ್ತಯೇ ವನ್ದನಾಜನಿತಂ ಪುಞ್ಞಂ, ತಸ್ಸ। **ತೇಜಸಾತಿ** ಆನುಭಾವೇನ ಬಲೇನ।

ಏವಂ ರತನತ್ತಯವನ್ದನಾಯ ಪಯೋಜನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಗಮ್ಭೀರತ್ಥತ್ತಾ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಯ ದುಕ್ಕರಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಠಿತಿ”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಠಿತಿನ್ತಿ** ಠಾನಂ ಅನನ್ತರಧಾನಂ ಅವಿಚ್ಛೇದಪ್ಪವತ್ತಿಂ। **ಆಕಙ್ಖಮಾನೇನಾತಿ** ಇಚ್ಛಮಾನೇನ ಪತ್ಥಯನ್ತೇನ, “ಅಹೋವತಾಯಂ ಸದ್ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿ ಚಿರಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾ”ತಿ ಏವಂ ಪತ್ಥಯನ್ತೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಚಿರನ್ತಿ** ದೀಘಕಾಲಂ, ಪಞ್ಚವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಪರಿಮಾಣಂ ಕಾಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸದ್ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿಯಾತಿ** ಸದ್ಧಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಾಯ ನೇತ್ತಿಯಾ। ಸದ್ಧಮ್ಮೋ ಹಿ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇಸು ಅರಿಯಗುಣಾನಂ ನಯನತೋ **ನೇತ್ತಿ,** ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಾ ನೇತ್ತಿ **ಸದ್ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿ,** ತಸ್ಸಾ ಸದ್ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿಯಾ, ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ವಿಚಾರಿತೋ ಏವ। **ಥೇರೇನಾತಿ** ಥಿರಗುಣಯುತ್ತೇನ। **ಅಭಿಯಾಚಿತೋತಿ** ಆದರಗಾರವೇನ ಯಾಚಿತೋ। ಅಭಿಮುಖಂ ವಾ ಯಾಚಿತೋ, ಅನುತ್ತರಂ ಕತ್ವಾ ಯಾಚಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉದ್ದಿಸ್ಸ ವಾ ಯಾಚಿತೋ, ಗರುತರಂ ಕತ್ವಾ ಯಾಚಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ, “ಕರೋತು ಆಯಸ್ಮಾ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಕಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನ”ನ್ತಿ ಏವಂ ನೇತ್ತಿಯಾ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಂ ಪತಿ ಅಜ್ಝೇಸಿತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚಿರಂ ಠಿತಿಕಾಮೇನ ಅಜ್ಝಾಸಯಸಮ್ಪನ್ನೇನ ಸಾಸನೇ ಥಿರಗುಣಯುತ್ತೇನ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನಾ ಆದರಗಾರವೇನ, ಅಭಿಮುಖಂ ವಾ ಯಾಚಿತೇನ ಮೇ ನ ಸಕ್ಕಾ ತಸ್ಸ ಅಭಿಯಾಚನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ **“ಠಿತಿಂ ಆಕಙ್ಖಮಾನೇನಾ”**ತಿ ಗಾಥಾಯ।

ಪದುಮುತ್ತರನಾಥಸ್ಸಾತಿ ಪದುಮುತ್ತರಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ। **ಪಸ್ಸತಾತಿ** ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಚಕ್ಖುನಾ, ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುನಾ ಏವ ವಾ ಹತ್ಥತಲೇ ಠಪಿತಆಮಲಕಂ ವಿಯ ಅಭಿನೀಹಾರಂ ಪಸ್ಸನ್ತೇನ। **ತಾದಿನಾತಿ** ತಾದಿಭಾವಯುತ್ತೇನ , ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಾ ನಿಬ್ಬಿಕಾರೇನ, “ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭಗವತಾ”ತಿ ವಚನಸೇಸೋ। **ಯಸ್ಸಾತಿ** ಆಯಸ್ಮತೋ ಮಹಾಕಚ್ಚಾನತ್ಥೇರಸ್ಸ। **ಠಪಿತೋತಿ** –

“ಏತದಗ್ಗಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಮ ಸಾವಕಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಅತ್ಥಂ ವಿಭಜನ್ತಾನಂ ಯದಿದಂ ಮಹಾಕಚ್ಚಾನೋ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೮, ೧೯೭) –

ಏವಂ ಠಪಿತೋ। ಸೀಲಾದಿಗುಣವಿಸೇಸೇಹಿ ಮಹನ್ತಾ ಸಾವಕಾತಿ **ಮಹಾಸಾವಕಾ** (ಥೇರಗಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೨೮೮; ಅ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೨.೩.೫೯), ಮಹಾಕಸ್ಸಪಾದಯೋ, ತೇಸು ಅಯಮಾಯಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞತರೋತಿ, ಮಹಾಸಾವಕೋ ಚ ಸೋ ಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗತೋ ಉತ್ತಮೋ ಚಾತಿ **ಮಹಾಸಾವಕುತ್ತಮೋ।**

ಝಾನಾದೀಸು ಸಾತಿಸಯಾನಂ ಆವಜ್ಜನಾದಿವಸೀಭಾವಾನಂ, ಅರಿಯಿದ್ಧಿವಸೇನ ಪರಮಸ್ಸ ಚ ಚೇತೋವಸೀಭಾವಸ್ಸ ಅಧಿಗತತ್ತಾ **ವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ।** ಅತ್ಥಾದೀಸು ಸವಿಸೇಸಭೇದಗತಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣತ್ತಾ **ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದೋ।** “ಪಣ್ಡಿತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾಕಚ್ಚಾನೋ, ಮಹಾಪಞ್ಞೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾಕಚ್ಚಾನೋ”ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೫) ಅನೇಕೇಸು ಠಾನೇಸು ಭಗವತಾ ಪಸಂಸಿತತ್ತಾ **ಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಪಸಂಸಿತೋ।** ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಸತ್ಥು ಚೇವ ಸಂವಣ್ಣಿತೋ ಸಮ್ಭಾವಿತೋ, ವಿಞ್ಞೂನಞ್ಚ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನ”ನ್ತಿ।

ಅನುಮೋದಿತಾತಿ “ಸಾಧು ಸಾಧು, ಕಚ್ಚಾನ, ಸಾಧು ಖೋ, ತ್ವಂ ಕಚ್ಚಾನ, ಇಮಂ ಧಮ್ಮಸಂವಣ್ಣನಂ ಅಭಾಸೀ”ತಿ ಏವಂ ಅನುಮೋದಿತಾ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಿರ ಸಮಯೇ ಅಯಂ ಮಹಾಥೇರೋ ಜಮ್ಬುವನಸಣ್ಡೇ ವಿಹರನ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಿಕಾವಚರಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಇಮಂ ಹಾರನಯಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ ಪಕರಣಂ ಅಭಾಸಿ। ಭಾಸಿತ್ವಾ ಚ ಭಗವತೋ ಸನ್ತಿಕಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಭಗವನ್ತಂ ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸಿನ್ನೋ ಯಥಾಭಾಸಿತಂ ಇಮಂ ಪಕರಣಂ ಭಗವತೋ ನಿವೇದೇಸಿ। ತಂ ಸುತ್ವಾ ಭಗವಾ “ಸಾಧು ಸಾಧೂ”ತಿಆದಿನಾ ಅನುಮೋದಿತ್ವಾ “ತಸ್ಮಾತಿಹ, ತ್ವಂ ಕಚ್ಚಾನ, ಇಮಂ ಧಮ್ಮಸಂವಣ್ಣನಂ ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿತ್ವೇವ ಧಾರೇಹೀ”ತಿ ನಾಮಗ್ಗಹಣಂ ಅಕಾಸೀತಿ ವದನ್ತಿ। ದೇಸನಾಹಾರಾದಿನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟನಯಾದಿಹಾರನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸಂವಣ್ಣನಾನಂ ಗತಿಯೋತಿ ಆಹ **“ಸಾಸನಸ್ಸ ಸದಾಯತ್ತಾ, ನವಙ್ಗಸ್ಸತ್ಥವಣ್ಣನಾ”**ತಿ।

ಗಮ್ಭೀರಞಾಣೇಹೀಹಿ ಗಮ್ಭೀರೇಹಿ ಞಾಣೇಹಿ, ನ ಸದ್ದಾಮತ್ತಕೇನ, ಗಮ್ಭೀರಞಾಣೇಹಿ ವಾ ಮಹಾಪಞ್ಞೇಹಿ ಅರಿಯೇಹಿ। ಪಕರಣಸ್ಸ ಗಮ್ಭೀರತ್ಥತಂ, ಅತ್ತನೋ ಚ ಞಾಣಸ್ಸ ನಾತಿವಿಸಯತಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಸಂವಣ್ಣನಾರಮ್ಭೇ ಸಂಸೀದನ್ತಮ್ಪಿ ಮಂ ಸಾಸನಗುಣಾದಿಉಪನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪದಾ ಉಸ್ಸಾಹೇಸೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **“ಕಿಞ್ಚಾಪೀ”**ತಿಆದಿನಾ।

“ಪಞ್ಚಪಿ ನಿಕಾಯೇ ಓಗಾಹೇತ್ವಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ನೇತ್ತಿಯಾ ಪಞ್ಚಪಿ ಮಹಾನಿಕಾಯೇ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಅವಟ್ಠಾನಂ, ತೇಸಂ ಸಂವಣ್ಣನಾಭಾವಞ್ಚ ದೀಪೇತಿ। ತತ್ಥ “ಕತಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ಆದೀನವೋ ಚಾ”ತಿಆದಿಪೇಟಕೋಪದೇಸಪಾಳಿಂ (ಪೇಟಕೋ॰ ೨೩) ಆನೇತ್ವಾ ಇಧ ದೇಸನಾಹಾರಾದೀನಂ ಪದತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಪೇಟಕೇನ ಸಂಸನ್ದನಂ ನಾಮ॥ **“ಯಥಾಬಲ”**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಬ್ಬಥಾ ಸಬ್ಬಭಾಗೇನಾಪಿ ನೇತ್ತಿಯಾ ಸಂವಣ್ಣನಾ ಮಯಾ ನ ಸುಕರಾ ಕಾತುಂ, ಅತ್ತನೋ ಪನ ಞಾಣಬಲಾನುರೂಪಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ನಿರತಿಮಾನತಂ ದೀಪೇತಿ।

ಸುವಿಸುದ್ಧನ್ತಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಸುದ್ಧಂ, ನಿಕಾಯನ್ತರಲದ್ಧಿದೋಸೇಹಿ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಅನುಪ್ಪವೇಸಿತೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಸಂಕಿಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಸನಿಕಾಯೇಪಿ ಪದತ್ಥನ್ತರಪರಿಕಪ್ಪನಾದಿನಾ ಅಸಂಕಿಣ್ಣಂ ತಾದಿಸಸಙ್ಕರರಹಿತಂ ಅನಾಕುಲಂ ಸುಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ವಿವಿಧೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ನಿಚ್ಛಿನೋತೀತಿ **ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।** ಅತ್ಥಾನಂ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ **ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ।** ಗಣ್ಠಿಟ್ಠಾನಭೂತೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಖಿಲಮದ್ದನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಾ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದಕಥಾ, ನಿಪುಣೋ ಸುಖುಮೋ ಸಣ್ಹೋ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ನಿಪುಣತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ।** ಅಥ ವಾ ಅತ್ಥೇ ವಿನಿಚ್ಛಿನೋತೀತಿ **ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ,** ಯಥಾವುತ್ತಅತ್ಥವಿಸಯಞಾಣಂ, ನಿಪುಣೋ ಛೇಕೋ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ನಿಪುಣತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ,** ತಂ ನಿಪುಣತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯಂ। **ಸಮಯ**ನ್ತಿ ಸಿದ್ಧನ್ತಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ ಸಿದ್ಧನ್ತೋ ವುತ್ತನಯೇನ ಸುಪರಿಸುದ್ಧೋ, ಅನಾಕುಲೋ, ಸಣ್ಹಸುಖುಮವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಚ, ಸಿದ್ಧನ್ತಂ ತಂ ಅವಿಲೋಮೇನ್ತೋ ಅನುಕೂಲತೋ ತತ್ಥ ಸಿದ್ಧಂಯೇವ ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿಂ ಪಕಾಸಯನ್ತೋ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀತಿ।

ಪಮಾದಲೇಖನ್ತಿ ಅಪರಭಾಗೇ ಪೋತ್ಥಕಾರುಳ್ಹಕಾಲೇ ಪಮಜ್ಜಿತ್ವಾ ಲಿಖನವಸೇನ ಪವತ್ತಪ್ಪಮಾದಪಾಠಂ। **ವಜ್ಜೇತ್ವಾ**ತಿ ಅಪನೇತ್ವಾ। **ಪಾಳಿಂ ಸಮ್ಮಾ ನಿಯೋಜಯ**ನ್ತಿ ತಂ ತಂ ನೇತ್ತಿಪಾಳಿಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಉದಾಹರಣಭಾವೇನ ಆನೀತಸುತ್ತೇ ಸಮ್ಮದೇವ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ, ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಯ ವಾ ತಂ ತಂ ಉದಾಹರಣಸುತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ಪಾಳಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಲಕ್ಖಣಭೂತೇ ನೇತ್ತಿಗನ್ಥೇ ಸಮ್ಮದೇವ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ। **ಉಪದೇಸ**ನ್ತಿ ನೇತ್ತಿಉಪನಿಸಂ ನೇತ್ತಿಹದಯಂ। ಯ್ವಾಯಂ ಸಪಟ್ಠಾನವಿಭಾಗಸ್ಸ ತೇತ್ತಿಂಸವಿಧಸ್ಸ ನೇತ್ತಿಪದತ್ಥಸ್ಸ ಸಹ ನಿಮಿತ್ತವಿಭಾಗೇನ ಅಸಙ್ಕರತೋ ವವತ್ಥಿತೋ ವಿಸಯೋ, ತಂ। **ವಿಭಾವೇನ್ತೋ** ಪಕಾಸೇನ್ತೋ। ತಸ್ಸಾ ನೇತ್ತಿಯಾ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ ಅತ್ಥವಣ್ಣನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಏತ್ಥ ಚ “ಅಭಿಯಾಚಿತೋ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಯ ನಿಮಿತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, “ಠಿತಿಂ ಆಕಙ್ಖಮಾನೇನ ಚಿರಂ ಸದ್ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿಯಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಯೋಜನಂ, “ಕರಿಸ್ಸಾಮತ್ಥವಣ್ಣನ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಿಣ್ಡತ್ಥಂ। ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನಾ ಹಿ ಪಕರಣತ್ಥಾ ಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಪಿಣ್ಡತ್ಥೋ। “ತಮುಪನಿಸ್ಸಾಯಾ”ತಿಆದಿನಾ ಕರಣಪ್ಪಕಾರಂ।

ಇದಾನಿ ಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಸವನೇ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ **“ಇತಿ ಅತ್ಥ”**ನ್ತಿ ಓಸಾನಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **“ಸಕ್ಕಚ್ಚ”**ನ್ತಿ ಪದಂ ಉಭಯತ್ಥ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ “ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ವಿಭಜನ್ತಸ್ಸ, ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ನಿಸಾಮಯಥಾ”ತಿ।

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ವಚನತ್ಥಜಾನನೇನ ವಿದಿತಪ್ಪಕರಣತ್ಥಸಾಮಞ್ಞತ್ಥಸ್ಸ ಪಕರಣಕಥಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಸೋಭೇಯ್ಯಾತಿ ನೇತ್ತಿಪದತ್ಥಪರಿಜಾನನಮೇವ ಆದಿಮ್ಹಿ ಯುತ್ತರೂಪನ್ತಿ ತದತ್ಥಂ ಪುಚ್ಛತಿ **“ತತ್ಥ ಕೇನಟ್ಠೇನ ನೇತ್ತೀ”**ತಿ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾತಿ** “ತಸ್ಸಾ ನೇತ್ತಿಯಾ ಕರಿಸ್ಸಾಮತ್ಥವಣ್ಣನ”ನ್ತಿ ಯದಿದಂ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಿಂ; ಯಸ್ಸಾ ಕರಿಸ್ಸಾಮತ್ಥವಣ್ಣನನ್ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ, ಸಾ ನೇತ್ತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ನೇತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತ್ಥಾತಿ** ವಾ “ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಸ್ಸಾ”ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ ಯಾ ನೇತ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ಕೇನಟ್ಠೇನ ನೇತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **“ನಯನಟ್ಠೇನಾ”**ತಿ ಇದಂ ಕತ್ತುಕರಣಾಧಿಕರಣಸಾಧನಾನಂ ಸಾಧಾರಣವಚನನ್ತಿ **“ಅರಿಯಧಮ್ಮಂ ನಯತೀ”**ತಿ ಕತ್ತುಸಾಧನವಸೇನ ತಾವ ನೇತ್ತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಕರಣಾಧಿಕರಣಸಾಧನವಸೇನ ವತ್ತುಂ **“ನಯನ್ತಿ ತಾಯಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ನೇತ್ತಿಉಪದೇಸಾಧೀನತ್ತಾ ಏವ ಸುತ್ತಾವಬೋಧಸ್ಸ ವುತ್ತಂ। **ಪೇಟಕೇ** “ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾಯಿತುಕಾಮೇನ ಸುತಮಯೇನ ಅತ್ಥಾ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಾ, ತತ್ಥ ಪರಿಯೇಸನಾಯ ಅಯಂ ಅನುಪುಬ್ಬೀ ಭವತಿ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಞ್ಚ ನಯಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾನೀ”ತಿಆದಿ (ಪೇಟಕೋ॰ ೩)। ಹಾರನಯವಿಚಾರಣಾ ವಿನಿಮುತ್ತೋ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **“ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ನೇತ್ತಿಉಪದೇಸಾಯತ್ತಾ”**ತಿ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಪರತೋ ಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಾಯಂ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಮಹಾವಿಸಯಾ ಚಾಯಂ ನೇತ್ತಿ ಕುತೋ ಪಭವಾತಿ ಆಹ **“ಸುತ್ತಪ್ಪಭವಾ”**ತಿ, ಏತೇನ ನೇತ್ತಿಯಾ ಪಮಾಣಭೂತತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಞ್ಚ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನೇತ್ತಿಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾಪರಿದೀಪನಪರಂ, ನ ಥೇರಪ್ಪಭವತಾಪಟಿಕ್ಖೇಪಪರಂ। ಥೇರೋ ಹಿ ಪಞ್ಚ ಮಹಾನಿಕಾಯೇ ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ತಂಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನೇವ ತೇಸಂ ಸಂವಣ್ಣನಾಭೂತಂ ಇಮಂ ಪಕರಣಂ ಅಭಾಸಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಮೇವ ಸಂವಣ್ಣನಾಧಮ್ಮೋ, ಯದಿದಂ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಧಮ್ಮಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾ।

ಪಕರಣಪರಿಚ್ಛೇದತೋತಿ ಪಕರಣಸ್ಸ ವಿಭಾಗತೋ। ಹಾರವಿಚಾರಾದಯೋ ಹಿ ತಯೋ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ವಿಭಾಗಾ, ಪಕರಣಭೂತಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ವಾ। ತೀಣಿ ಹಿ ಏತಾನಿ ಪಕರಣಾನಿ ತಯೋ ಅಧಿಕಾರಾ, ಯದಿದಂ ಹಾರವಿಚಾರಾದಯೋ। **ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನತೋ**ತಿ ಪಾಠಸನ್ನಿವೇಸತೋ।

“ಸಬ್ಬೋ ಹಿ ಪಕರಣತ್ಥೋ”ತಿಆದಿನಾ ಸಙ್ಗಹವಾರಸ್ಸ ಅನ್ವತ್ಥಸಞ್ಞತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **“ನನು ಚೇತ್ಥ ಪಟ್ಠಾನಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತ”**ನ್ತಿ ಚೋದಕೋ ಬ್ಯಭಿಚಾರಮಾಹ। ಇತರೋ ಯದಿಪಿ ಸರೂಪತೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ನಯಿದಮೇವ”**ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಹರತಿ। ಪುನ **“ತಥಾ ಹೀ”**ತಿಆದಿನಾ ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಾ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। **ಅತ್ಥನಯಾ** ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಾದಯೋ। **ಸಙ್ಖಾರತ್ತಿಕಾ** ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಯೋ, ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾದಯೋ ಚ। ತೇಸು ಅತ್ಥನಯಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಙ್ಗಹೋ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಇತರೇ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಾ, ರೂಪಾವಚರಾ ಚ ಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ **ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ,** ಅಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ **ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ,** ಅರೂಪಾವಚರಾ ಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ **ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ।** ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಕಾಯದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತೋ **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ,** ಸೋ ಏವ ವಚೀದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತೋ **ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ,** ಮನೋದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತೋ ಪನ ತಿವಿಧೋಪಿ **ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ।** ಇತಿ ಜಾತಿವಸೇನ ಪುರಿಮತ್ತಿಕೇ ವುತ್ತಾ ಏವ ಧಮ್ಮಾ ದ್ವಾರವಸೇನ ದುತಿಯತ್ತಿಕೇ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಏವ ಚ ಪುರಿಮತ್ತಿಕೇತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಯತ್ಥಾತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ। **ಪೇಟಕೇತಿ** ಪೇಟಕೋಪದೇಸೇ। **ಸಮ್ಪತಮಾನಾತಿ** ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಸನ್ನಿಪತನ್ತಾ। **"ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಧಿಪುಥುತ್ತಾ"**ತಿ ಇದಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಅನೇಕೇಸಂ ಹಾರಾನಂ ಸನ್ನಿಪತನಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ। ತಥಾ ಹಿ "ಅನೇಕಸಾಮತ್ಥಿಯನಿಚಿತಾ ಸದ್ದಾ"ತಿ ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ವದನ್ತಿ।

"ನ ಸರೂಪತೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಙ್ಗಹವಾರೇ ವಿಯ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸವಾರೇಸುಪಿ ಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥತೋ ಉದ್ಧಟತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಮೂಲಪದಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತತ್ತಾ ಉದ್ದೇಸವಾರೇ ತಾವ ಏವಂ ಹೋತು, ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಪನ ಕಥನ್ತಿ? ತತ್ಥಾಪಿ ನಯಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಮೂಲಪದಾನಿಪಿ ಗಹಿತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಮೂಲಪದೇಹಿ ವಿನಾ ಕಾಚಿ ನಯಯೋಜನಾ ಸಮ್ಭವತಿ। ಅಪರೇ ಪನ "ಹಾರನಯಾ ವಿಯ ಪಟ್ಠಾನಂ ನ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸೋ, ಅಥ ಖೋ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯತಾದಿಲಬ್ಭಮಾನವಿಸೇಸಮತ್ತನ್ತಿ ನ ತಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಪದತ್ಥಸಙ್ಗಹೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ತೇತ್ತಿಂಸಾಯ ನೇತ್ತಿಪದತ್ಥೇಸು ಪಟ್ಠಾನಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸವಾರೇಸು ಚ ಅನುದ್ಧಟಮೇವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

"ಪಾಳಿತೋ ಏವ ವಿಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಸಮತ್ಥೇನ್ತೋ **"ತಥಾ ಹಿ…ಪೇ॰… ಆಭತ"**ನ್ತಿ ಆಹ, ತೇನ ಥೇರೇನ ಭಾಸಿತಭಾವೋ ವಿಯ ಭಗವತಾ ಅನುಮೋದಿತಭಾವೋಪಿ ಪಾಳಿಅನುಗತೋ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಾವಕಭಾಸಿತತ್ತಾ ನಿದಾನಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಚೋದೇನ್ತೋ **"ಸಾವಕ…ಪೇ॰… ಭಾಸಿತ"**ನ್ತಿ ಆಹ। **ನಯಿದಂ ಏಕನ್ತಿಕನ್ತಿ** ಚ ಸಾವಕಭಾಸಿತಬುದ್ಧಭಾಸಿತಭಾವೋ ನಿದಾನಾವಚನಸ್ಸ, ನಿದಾನವಚನಸ್ಸ ಚ ಅಕಾರಣಂ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಉಭಯಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ। ತಸ್ಮಾ ನಿದಾನಾವಚನೇನ ನೇತ್ತಿಯಾ ಅಸಾವಕಭಾಸಿತತಾ ನ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ **"ನ ಚ ತಾವತಾ ತಾನಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬ"**ನ್ತಿ।

ಯೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ನಿದಾನಾವಚನಸ್ಸ ಪಮಾಣಭಾವಸಾಧನತಾ, ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಪಮಾಣಭಾವಸಿದ್ಧೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ **"ನಿದಾನಞ್ಚ ನಾಮಾ"**ತಿಆದಿನಾ। ಇದಾನಿ "ಅಥ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ನೇತ್ತಿಯಾ ನಿದಾನಾವಚನೇನ ಅಬ್ಯಭಿಚಾರಹೇತುಮಾಹ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಪಯೋಗೋ ನ ನೇತ್ತಿಯಾ ನಿದಾನಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಭಾವತೋ। ಯಾ ಹಿ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ನ ತಸ್ಸಾ ನಿದಾನವಚನಂ ದಿಟ್ಠಂ ಯಥಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಸ್ಸ, ನಿದ್ದೇಸಾದೀನಞ್ಚಾತಿ।

"ಅಯಂ ವಿಭಾಗೋ"ತಿಆದಿನಾ ಏಕವಿಧತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಪ್ಪಭೇದಾ, ತಾವ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಪಕರಣವಿಭಾಗಸ್ಸ ಪುನ **"ಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಕರಣವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ"**ತಿ ಇದಂ ನಿಗಮನಂ। ತತ್ಥ **ಆದಿನಾ ನಯೇನಾತಿ ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಪಞ್ಞಪೇತಬ್ಬಧಮ್ಮವಿಭಜನತೋ ತಿಯದ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಧಮ್ಮವಿಚಾರತೋ ಚತುರೋಘನಿತ್ಥರಣತ್ಥತೋ ಪಞ್ಚಾಭಿನನ್ದನಾದಿಪ್ಪಹಾನತೋ ಛತಣ್ಹಾಕಾಯುಪಸಮನತೋ ಸಙ್ಗಹವಾರಾದಿಸತ್ತವಾರಸಙ್ಗಹತೋ ಅಟ್ಠಮಿಚ್ಛತ್ತಸಮುಗ್ಘಾತದೀಪನತೋತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೧. ಸಙ್ಗಹವಾರವಣ್ಣನಾ

ಯನ್ತಿ ಅನಿಯಮತ್ಥೋ ಸಬ್ಬನಾಮಸದ್ದೋ ಕಮ್ಮಸಾಧನವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ಅತ್ಥಾವಬೋಧನತ್ಥೋ ಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೋ ಅತ್ಥಪರಾಧೀನೋ ಕೇವಲೋ ಅತ್ಥಪದತ್ಥಕೋ , ಸೋ ಪದತ್ಥವಿಪರಿಯೇಸಕಾರಿನಾ ಇತಿ-ಸದ್ದೇನ ಪರಭೂತೇನ ಸದ್ದಪದತ್ಥಕೋ ಜಾಯತೀತಿ ಆಹ "**ಯನ್ತಿ ಅನಿಯಮತೋ ಉಪಯೋಗನಿದ್ದೇಸೋ**"ತಿ। **ಲೋಕೋತಿ ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಏವಂ "**ಯ**"ನ್ತಿಆದೀನಂ ಗಾಥಾಪದಾನಂ ಕಮ್ಮಕತ್ತುಕಿರಿಯಾಕತ್ತುವಿಸೇಸನಾದಿದಸ್ಸನವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅವಯವಜೋತನವಸೇನ ಪದತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಲೋಕಿಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಲೋಕಸದ್ದೋ ಇಧ ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ಸತ್ತಲೋಕವಚನೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇನಾಹ "**ಪೂಜನಕಿರಿಯಾಯೋಗ್ಯಭೂತತಾವಸೇನಾ**"ತಿ। ಸಾಸನನ್ತರಧಾನತೋ ಪರಂ ಪೂಜನಾ ಅಞ್ಞಬುದ್ಧುಪ್ಪಾದೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಯಥೇತರಹಿ ವಿಪಸ್ಸೀಆದಿಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಂ। "**ದೀಪಙ್ಕರೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಯದಿಪಿ **ಬುದ್ಧವಂಸದೇಸನಾಯಂ** (ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೭೫) ಭಗವತಾವ ವುತ್ತಂ, ಸುಮೇಧಪಣ್ಡಿತತ್ತಭಾವೇನ ಪನ ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ "**ಯಥಾಹ ಭಗವಾ ಸುಮೇಧಭೂತೋ**"ತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾಕ್ಕಮೇನಾತಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾದಿಪಟಿಪಾಟಿಯಾ। **ಲಕ್ಖಣಾವಬೋಧಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಸುಞ್ಞತಮುಖಾದೀಹೀ**"ತಿ। **ತಥಾ ಚ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ವೇದನೀಯತಾಯ ಏವ ಸಾಸನವರಸ್ಸ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ -

> "ಏತು ವಿಞ್ಞೂ ಪುರಿಸೋ ಅಸಠೋ ಅಮಾಯಾವೀ ಉಜುಜಾತಿಕೋ, ಅಹಮನುಸಾಸಾಮಿ, ಅಹಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಮಿ, ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೋ ನ ಚಿರಸ್ಸೇವ ಸಾಮಞ್ಞೇವ ಉಸ್ಸತಿ, ಸಾಮಂ ದಕ್ಖಿತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೮೧)।

ಯಂ-ಸದ್ದೋ ಸಾಸನವಿಸಯೋ, ಲೋಕಪಾಲಸದ್ದೋ ಸತ್ತವಿಸಯೋಪಿ ಲೋಕಂ ಪತಿ ಗುಣೀಭೂತೋತಿ "**ತಸ್ಸಾ**"ತಿ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಕಥಂ ಸತ್ತವಿಸಯತಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿಕತ್ವಾ ಆಹ "**ಸಲೋಕಪಾಲೋತಿ ಚೇತ್ಥಾ**"ತಿಆದಿ, ಗುಣೀಭೂತೋಪಿ ಲೋಕಪಾಲಸದ್ದೋ ಪಧಾನಭೂತೋ ವಿಯ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸಂ ಅರಹತಿ। ಅಞ್ಞೋ ಹಿ ಸದ್ದಕ್ಕಮೋ, ಅಞ್ಞೋ ಅತ್ಥಕ್ಕಮೋತಿ।

ಧಮ್ಮಗಾರವೇನ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ಪೂಜೇನ್ತೋ ವೇನೇಯ್ಯಬನ್ಧವೇ ಅಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನಧಮ್ಮಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಹಿ ಸತ್ತಸತ್ತಾಹಂ ವೀತಿನಾಮೇಸೀತಿ ಆಹ "**ಭಗವತೋ...ಪೇ॰... ದೀಪೇತಬ್ಬಾ**"ತಿ। ತತ್ಥ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಸಾವಕೇಹಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಸ್ಸ, ತೇಸಂ ಪಚ್ಚುಗ್ಗಮನಾದೀನಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇಚ್ಚಸ್ಸಾತಿ ಇತಿ ಅಸ್ಸ, ಏವಂ ಭಗವತೋ ಅವಿಪರೀತಅನನ್ತರಾಯಿಕನಿಯ್ಯಾನಿಕಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾನಾವರಣಭಾವದೀಪನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇನಾ**ತಿ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಯೋಗೇನ। ತದವಿನಾಭಾವಿನಾ **ದಸಬಲ...ಪೇ॰... ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತಿ। ಆವೇಣಿಕಬುದ್ಧಧಮ್ಮಾ**ದೀತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಾನಿ, ಚತುಸಚ್ಚಞಾಣಾನಿ, ಚತುಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಿ, ಪಞ್ಚಗತಿಪರಿಚ್ಛೇದಕಞಾಣಾನಿ, ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಿ, ಸತ್ತ ಅರಿಯಧನಾನಿ, ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ಅಟ್ಠ ವಿಜ್ಜಾ, ಅಟ್ಠಸು ಪರಿಸಾಸು ಅಕಮ್ಪನಞಾಣಾನಿ, ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖಾ, ನವ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾ, ನವ ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಾ, ದಸ ನಾಥಕರಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ದಸ ಅರಿಯವಾಸಾ, ದ್ವಾದಸ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಾಕಾರಾ, ತೇರಸ ಧುತಧಮ್ಮಾ, ಚುದ್ದಸ ಬುದ್ಧಞಾಣಾನಿ, ಪನ್ನರಸ ಚರಣಧಮ್ಮಾ, ಸೋಳಸ ಞಾಣಚರಿಯಾ, ಸೋಳಸ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತೀ, ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ, ಚತುವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯವಿಭಾವನಞಾಣಾನಿ, ಚತುಚತ್ತಾರೀಸ ಞಾಣವತ್ಥೂನಿ, ಸತ್ತಸತ್ತತಿ ಞಾಣವತ್ಥೂನಿ, ಚತುವೀಸತಿಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಸಮಾಪತ್ತಿಸಞ್ಚಾರಿಮಹಾವಜಿರಞಾಣಂ,

ಅನನ್ತನಯಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಪವಿಚಯದೇಸನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಞಾಣಾನಿ ಚಾತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಭಗವತೋ ಗುಣವಿಸೇಸಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಗುಣವಿಸಿಟ್ಠತಂ ದೀಪೇತಿ, ಸಾ ಚ ಗುಣವಿಸಿಟ್ಠತಾ ಮಹಾಕರುಣಾಮಹಾಪಞ್ಞಾಹಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ತಾಹಿ ಸತ್ತುಸಮ್ಪತ್ತಿಸಿದ್ಧಿತೋ। ತತ್ಥ **ಮಹಾಕರುಣಾಯ** ಪವತ್ತಿಭೇದೋ "ಬಹುಕೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಸತ್ತೇಸು ಮಹಾಕರುಣಾ ಓಕ್ಕಮತೀ"ತಿಆದಿನಾ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ** (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೭) ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಮಹಾಪಞ್ಞಾಯ** ಪನ ಪವತ್ತಿಭೇದೋ ವುತ್ತೋ ಏವ। ತತ್ಥ ಕರುಣಾಯ ಭಗವತೋ ಚರಣಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪತ್ತಿ। ಕರುಣಾಯ ಸತ್ತಾಧಿಪತಿತಾ, ಪಞ್ಞಾಯ ಧಮ್ಮಾಧಿಪತಿತಾ। ಕರುಣಾಯ ಲೋಕನಾಥತಾ, ಪಞ್ಞಾಯ ಅತ್ತನಾಥತಾ। ಕರುಣಾಯ ಪುಬ್ಬಕಾರಿತಾ, ಪಞ್ಞಾಯ ಕತಞ್ಞುತಾ। ಕರುಣಾಯ ಅಪರನ್ತಪತಾ, ಪಞ್ಞಾಯ ಅನತ್ತನ್ತಪತಾ। ಕರುಣಾಯ ಬುದ್ಧಕರಧಮ್ಮಸಿದ್ಧಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಬುದ್ಧಭಾವಸಿದ್ಧಿ। ಕರುಣಾಯ ಪರೇಸಂ ತಾರಣಂ, ಪಞ್ಞಾಯ ಸಯಂ ತಾರಣಂ। ಕರುಣಾಯ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇಸು ಅನುಗ್ಗಹಚಿತ್ತತಾ, ಪಞ್ಞಾಯ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ವಿರತ್ತಚಿತ್ತತಾ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತೀತಿ ಅನವಸೇಸತೋ ಪರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ, ಅತ್ತಹಿತಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪಾರಿಪೂರೀ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ತೀಸುಪಿ ಅವತ್ಥಾಸೂತಿ** ಹೇತುಫಲಸತ್ತೂಪಕಾರಾವತ್ಥಾಸು।

ಅಭಿಸಮಯೋ ಪಟಿವೇಧಸಾಸನಸ್ಸ, ಮನಸಿಕರಣಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಸಾಸನಸ್ಸ, ಸವನಾದೀಹಿ ಪರಿಚಯಕರಣಂ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಸ್ಸಾತಿ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ತೇನಾಹ **"ಯಥಾರಹ"**ನ್ತಿ। **"ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮದೇಸನೇನಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಇಧ "ಸಾಸನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ತಿವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅವಿಸೇಸೇನ ದೇಸನಾಪೂಜಂ ವತ್ವಾ ಥೋಮನಾಪೂಜನಸ್ಸ ವಸೇನ ತಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅರಿಯಂ, ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **"ಥೋಮನೇನಾ"**ತಿ ಪದೇನಾಪಿ "ಸಕ್ಕಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಪದಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಪೂಜನಾದ್ವಯಸ್ಸಾಪಿ ವಾ ವಸೇನ ಇಧಾಪಿ ಪದಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅರಿಯಭಾವಾದಯೋತಿ** ಅರಿಯಸೇಟ್ಠಅಗ್ಗಭಾವಾದಯೋ। **ನಿಯ್ಯಾನಾದಯೋತಿ** ನಿಯ್ಯಾನಹೇತುದಸ್ಸನಾದಯೋ। **ಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾದಯೋತಿ** ಸ್ವಾಕ್ಖಾತಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕತಾದಯೋ।

ಇದಾನಿ ಅರಿಯಸಙ್ಘಗುಣಾನಮ್ಪಿ ಇಮಾಯ ಗಾಥಾಯ ಪಕಾಸಿತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಬಾಲ್ಯಾದಿಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋತಿ** ಬಾಲಅಬ್ಯತ್ತಭಾವಾದಿಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋ।

ಞಾಣವಿಸೇಸೋ ಸುತಚಿನ್ತಾಭಾವನಾಮಯಞಾಣಾನಿ। ಸೋತಬ್ಬಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಾವತ್ಥಾ **ಅವತ್ಥಾಭೇದೋ**। **ಉಭಯನ್ತಿ** ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಂ, ಅತ್ಥಪದಞ್ಚ। **ಉಭಯಥಾತಿ** ಕರಣಕಮ್ಮಸಾಧನವಸೇನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತ್ತಾತಿ** ಞಾತಬ್ಬತ್ತಾ।

"ಅಯಞ್ಚ ಗಾಥಾ"ತಿಆದಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ವಾದೋ। ತಥಾ ಹಿ ಅಪರೇ "ಥೇರೇನೇವಾಯಂ ಗಾಥಾ ಭಾಸಿತಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅತ್ತೂಪನಾಯಿಕಾಪಿ ಹಿ ಕದಾಚಿ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಹೋತಿ ಏವ ಯಥಾ "ದಸಬಲಸಮನ್ನಾಗತೋ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೋ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜವಿಸಾರದೋ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧-೨೨)। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಕತಮೇ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ"ತಿಆದಿವಚನಂ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತಿ।

ಯಥಾವುತ್ತಅತ್ಥಮುಖೇನೇವಾತಿ ಮೂಲಪದಸಙ್ಖಾತಅತ್ಥುದ್ಧಾರೇನೇವ। **ಪರತೋ ಆಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ** ನಿದ್ದೇಸವಾರಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ "ತೀಣಿ ಚ ನಯಾ ಅನೂನಾ"ತಿಆದಿನಾ (ನೇತ್ತಿ॰ ೪ ದ್ವಾದಸಪದ)।

ವುಚ್ಚತೀತಿ ಕತ್ತರಿ ಕಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೋತಿ ಆಹ **"ವದತೀ"**ತಿ। ಅಥ ವಾ **ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಕಮ್ಮಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋಯಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಹಾರಾ, ನಯಾ ಚಾತಿ ಉಭಯಂ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಸಂವಣ್ಣಕೇನ ಸಬ್ಬಥಾ ಗಹಿತಞ್ಚೇ, ವುಚ್ಚತಿ ಸುತ್ತಂ, ಸಯಮೇವ ಸುತ್ತಂ

ಸಂವಣ್ಣೇತೀತಿ , ಏತೇನ ಹಾರನಯೇಸು ವಸೀಭಾವೇನ ಸುತ್ತಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಸುಕರತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪಕಾರನ್ತರೇನಾತಿ ಪುಬ್ಬೇ "ಸಾಸನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ "ದೇಸನಾ, ದೇಸಿತ"ನ್ತಿ ತತೋ ಅಞ್ಞೇನ ಪಕಾರೇನ। **ನಿಯಮೇತ್ವಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಏಕನ್ತತೋ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಂ ಅವಧಾರೇತ್ವಾ। **ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ** ವಿಸಿಟ್ಠೇಸು ದೇಸನಾದೇಸಿತೇಸು ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪದೇ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ವಿಜಾನನಕಿರಿಯಾ।

ದೇಸನಾದೇಸಿತಾನಿ ಚ ಯಾವದೇವ ವಿಜಾನನತ್ಥಾನೀತಿ ವಿಜಾನನಂ ಪಧಾನನ್ತಿ ತಮೇವ ನಿದ್ಧಾರೇನ್ತೋ "**ತತ್ರಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಜಾನನೇ**"ತಿ ಆಹ।

ಏತ್ಥಾಹಾತಿ ನವಙ್ಗಸಾಸನನವವಿಧಸುತ್ತನ್ತಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥವಚನೇ ಆಹ ಚೋದಕೋ। ತಸ್ಸಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ನವಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ವವತ್ಥಿತೇಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಙ್ಕರರಹಿತೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಅಸುತ್ತಸಭಾವಾನೇವ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಾದೀನೀತಿ ನವವಿಧಸುತ್ತನ್ತವಚನಂ ವಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯ। ಅಥ ಸುತ್ತಸಭಾವಾನಿ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಾದೀನಿ, ಏವಂ ಸತಿ "ಸುತ್ತ"ನ್ತಿ ವಿಸುಂ ಸುತ್ತಙ್ಗಂ ನ ಸಿಯಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಾಸನಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। ತೇನಾಹ "**ಕಥಂ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಾದೀಸು ಕತಿಪಯಾನಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಭಾವೇ ಯಥಾವುತ್ತದೋಸಾನತಿವತ್ತಿ, ಪಗೇವ ಸಬ್ಬೇಸನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ "**ಯಞ್ಚಾ**"ತಿಆದಿನಾ। **ಸಙ್ಗಹೇಸೂ**ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು। ಪೋರಾಣಟ್ಠಕಥಾನಞ್ಹಿ ಸಙ್ಖೇಪಭೂತಾ ಇದಾನಿ ಅಟ್ಠಕಥಾ "ಸಙ್ಗಹಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಸುತ್ತಂ ನಾಮ ಸಗಾಥಕಂ ವಾ ಸಿಯಾ, ನಿಗ್ಗಾಥಕಂ ವಾತಿ ಅಙ್ಗದ್ವಯೇನೇವ ತದುಭಯಙ್ಗಂ ಕತನ್ತಿ ವಿಸುಂ ಸುತ್ತಙ್ಗಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವೋ ತದುಭಯವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಸುತ್ತಙ್ಗಮೇವ ನ ಸಿಯಾ**"ತಿ। **ಅಥಾಪಿ** ಕಥಞ್ಚಿ। **ಸಿಯಾ**ತಿ ವಕ್ಖಮಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞವಿಧಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಯಂ ದೋಸೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಾದೀನ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತಬ್ಭಾವನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಭಾವನಿಮಿತ್ತಂ। ವೇಯ್ಯಾಕರಣಸ್ಸ ತಬ್ಭಾವನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಚೋದಕೋ "ಗಾಥಾವಿರಹೇ"ತಿ ವಚನಂ ಅಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ "ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಬ್ಯಾಕರಣ"ನ್ತಿ ವಚನಮತ್ತಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ "**ಏವಂ ಸನ್ತೇ**"ತಿಆದಿನಾ ಚೋದೇತಿ। ಇತರೋ ಪನ ಓಕಾಸವಿಧಿತೋ ಅನೋಕಾಸೋ ವಿಧಿ ಬಲವಾತಿ ಞಾಯಂ ಗಾಥಾವಿರಹಿತಂಯೇವ ವೇಯ್ಯಾಕರಣನ್ತಿ, ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನಾಪಜ್ಜತೀ**"ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಹರತಿ। **ತಥಾ ಹೀ**ತಿ ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ, ಸತಿಪಿ ಸಞ್ಞನ್ತರನಿಮಿತ್ತಯೋಗೇ ಅನೋಕಾಸಸಞ್ಞಾನಂ ಬಲವಭಾವೇನೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಙ್ಗಹವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. **ವಿಭಾಗೇನಾತಿ** ಸರೂಪವಿಭಾಗೇನ। ಅದಿಟ್ಠಂ ಜೋತೀಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾ।** ದಿಟ್ಠಂ ಸಂಸನ್ದೀಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾ,** ಸಂಸನ್ದನಂ ಚೇತ್ಥ ಸಾಕಚ್ಛಾವಸೇನ ವಿನಿಚ್ಛಯಕರಣಂ। ವಿಮತಿ ಛಿಜ್ಜತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾ।** ಅನುಮತಿಯಾ ಪುಚ್ಛಾ **ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ।** "ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಥಾ"ತಿ ಹಿ ಕಾ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಅನುಮತೀತಿ ಅನುಮತಿ ಪುಚ್ಛಿತಾ। **ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾತಿ** ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಯ।

"ಹರೀಯನ್ತಿ ಏತೇಹೀ"ತಿಆದಿನಾ ಕರಣಾಧಿಕರಣಕತ್ತುಭಾವಕಮ್ಮಸಾಧನಾನಂ ವಸೇನ **ಹಾರ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಸದಿಸಕಪ್ಪನಾವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಹಾರಾ ವಿಯಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪುನ ಗನ್ಧಕರಣಾದಿಅತ್ಥೇನ ಗನ್ಧಾದಿಸದ್ದಾನಂ ವಿಯ ಹಾರಕರಣಾದಿಅತ್ಥೇನ ಹಾರಸದ್ದಸಿದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಹಾರಯನ್ತೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **"ಹರಣತೋ, ರಮಣತೋ ಚಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಮನೋಹರಾ ಮನೋರಮಾ ಚೇತೇ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಉಪಪತ್ತಿಸಾಧನಯುತ್ತೀತಿ ಲಕ್ಖಣಹೇತು। **ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ** "ನನು ಚ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಹಾರಾ ಯುತ್ತಿಸಹಿತಾ ಏವಾ"ತಿಆದಿನಾ ದೇಸನಾಹಾರೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ।

ಚತುನ್ನಂ ಬ್ಯೂಹೋ ಏತ್ಥಾತಿ ಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣಾನಮ್ಪಿ ಪದಾನಂ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸೋ ಲಬ್ಭತಿ "ಉರಸಿಲೋಮೋ"ತಿಆದೀನಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೩.೫೪, ೩೦೩) ವಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸೇಸನ್ತಿ "ವಿವಚನಮೇವ ವೇವಚನ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ।

ಅನುಪ್ಪವೇಸೀಯನ್ತೀತಿ ಅವಗಾಹೀಯನ್ತಿ। **ಸಮಾಧೀಯನ್ತೀತಿ** ಪರಿಹರೀಯನ್ತಿ। **ವಿನಾ ವಿಕಪ್ಪೇನಾತಿ** ಜಾತಿ ಸಾಮಞ್ಞಂ, ಭೇದೋ ಸಾಮಞ್ಞಂ, ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಸಾಮಞ್ಞನ್ತಿಆದಿನಾ ಪದತ್ಥನ್ತರಭಾವವಿಕಪ್ಪನಮನ್ತರೇನ।

ಪದಟ್ಠಾನಾದಿಮುಖೇನಾತಿ ಪದಟ್ಠಾನವೇವಚನಭಾವನಾಪಹಾನಮುಖೇನ। **ಕೇಚೀತಿ** ಪದಟ್ಠಾನಪರಿಕ್ಖಾರಆವಟ್ಟಪರಿವತ್ತನಪಞ್ಞತ್ತಿಓತರಣೇ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ।

೨. **ಸಮ್ಬನ್ಧೋತಿ** ಹೇತುಫಲಭಾವಯೋಗೋ। ತಥಾಭೂತಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಸನ್ತಾನಸಿದ್ಧತಾ ಏಕತ್ತನಯೋ। **ವಿಭಾಗೋ** ಸತಿಪಿ ನೇಸಂ ಹೇತುಫಲಭಾವೇ ವಿಭತ್ತಸಭಾವತಾ। ಅಞ್ಞೋ ಏವ ಹಿ ಹೇತು, ಅಞ್ಞಂ ಫಲನ್ತಿ। **ಬ್ಯಾಪಾರವಿರಹೋ** ನಿರೀಹತಾ। ನ ಹಿ ಹೇತುಫಲಾನಂ ಏವಂ ಹೋತಿ "ಅಹಂ ಇಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಮಿ, ಇಮಿನಾಹಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ"ತಿ। **ಅನುರೂಪಫಲತಾ** ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನುಕೂಲತಾ। ಸಮೂಹಾದಿಂ ಉಪಾದಾಯ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತಸಿದ್ಧಾ ವೋಹಾರಮತ್ತತಾ **ಸಮ್ಮುತಿಸಭಾವೋ।** ಪಥವೀಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಲಕ್ಖಣಂ **ಪರಮತ್ಥಸಭಾವೋ।** ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ - ಯಸ್ಮಿಂ ಭಿನ್ನೇ, ಇತರಾಪೋಹೇ ವಾ ಚಿತ್ತೇನ ಕತೇನ ತಥಾ ಬುದ್ಧಿ, ಇದಂ **ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ** ಯಥಾ ಘಟೇ, ಸಸಮ್ಭಾರಜಲೇ ಚ, ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯೇನ **ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚನ್ತಿ।** **ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಾಯಾತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮಾಯ।

ಅನ್ತೋತಿ ಅಬ್ಭನ್ತರೋ। **ಪಧಾನಾವಯವೇನಾತಿ** ಮೂಲಭಾವೇನ। "ನನ್ದೀ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಮೂಲ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩) ತಣ್ಹಾ "ನನ್ದೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ। "ಸಙ್ಗಾಮೇ ಚ ನನ್ದಿಂ ಚರತೀ"ತಿಆದೀಸು ಪಮೋದೋತಿ ಆಹ **"ತಣ್ಹಾಯ, ಪಮೋದಸ್ಸ ವಾ"**ತಿ।

೩. **ಜಾತಿಭೇದತೋ**ತಿ ಕುಸಲಾ, ಅಕುಸಲಾತಿ ಇಮಸ್ಮಾ ವಿಸೇಸಾ। **ಯುಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇತುಅತ್ಥೋ ಅನ್ತೋನೀತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಆಹ "**ಯೋಜೀಯನ್ತೀ**"ತಿ। ಕೇಹಿ ಯೋಜೀಯನ್ತಿ? ಸಂವಣ್ಣನಕೇಹೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಯುಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ವಾ ಯುತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಸಮಾನಯೋಗಕ್ಖಮಾ ತಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ತದೇಕಟ್ಠಭಾವತೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ "**ನವಹಿ ಪದೇಹೀ**"ತಿ ಸಹಯೋಗೇ ಕರಣವಚನಂ, ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಕರಣೇ। "**ಏತೇ ಖೋ**"ತಿ ಚ ಪಾಠೋ। ತತ್ಥ **ಖೋ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪದಪೂರಣತಾ, ಅವಧಾರಣತ್ಥತಾ ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಏತೇ ಏವಾ**ತಿ ಏತೇ ತಣ್ಹಾದಯೋ ಏವ, ನ ಇತೋ ಅಞ್ಞೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಟ್ಠಾರಸೇವ** ನ ತತೋ ಉದ್ಧಂ, ಅಧೋ ವಾತಿ। ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಮೂಲಪದನ್ತರಾಭಾವೋ, ದುತಿಯಸ್ಮಿಂ ತೇಸಂ ಅನೂನಾಧಿಕತಾ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೪. ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ **ಸಾಮಞ್ಞತೋತಿ** ಸಾಧಾರಣತೋ। **ವಿಸೇಸೇನಾತಿ** ಅಸಾಧಾರಣತೋ। **ಪದತ್ಥೋತಿ** ಸದ್ದತ್ಥೋ। **ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** ಸಭಾವೋ। **ಕಮೋತಿ** ಅನುಪುಬ್ಬಿ। **ಏತ್ತಾವತಾತಿ** ಏತ್ತಕಪ್ಪಮಾಣಭಾವೋ। **ಹೇತ್ವಾದೀತಿ** ಹೇತುಫಲಭೂಮಿಉಪನಿಸಾಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಲಕ್ಖಣನಯಾ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಹಾರಸಙ್ಖೇಪವಣ್ಣನಾ

೧. **ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇತಿ** ಏತ್ಥ **ಯನ್ತಿ** ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ, ತಞ್ಚ ಸುಖಂ, ಸೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ ದ್ವಯೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣನ್ತಿ ಕತ್ವಾ **"ಅಸ್ಸಾದೀಯತೀತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ, ಸುಖಂ, ಸೋಮನಸ್ಸಞ್ಚಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸುಖಾದಿವೇದನಾ ವಿಯ ಮನಾಪಿಯರೂಪಾದಿಪಿ ಅವೀತರಾಗಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ಏವಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಮ್ಪೀ"**ತಿ। **"ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ಅಸ್ಸಾದೋ, ತಣ್ಹಾ"**ತಿ ಏತೇನ **"ಯ"**ನ್ತಿ ಹೇತುಅತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ರಾಯಮತ್ಥೋ - ಯೇನ ಹೇತುನಾ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಸ್ಸಾದನೀಯಭಾವೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಅಯಂ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತೋ ಅಸ್ಸಾದೋ ಅಸ್ಸಾದನಕಿರಿಯಾಯ ಕಾರಣನ್ತಿ। ಇತಿ ಕತ್ವಾ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾದಿಭಾವತೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಸುಪಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಆಹ **"ಏವಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾಪೀ"**ತಿ। **ಅನಿಟ್ಠಮ್ಪೀತಿ ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಇಟ್ಠಮ್ಪೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ಅನವಸೇಸಾ ಸಾಸವಾ ಧಮ್ಮಾ ಇಧ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾತಿ ಆಹ **"ಸಬ್ಬೇಸಂ ತೇಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರಾನ"**ನ್ತಿ।

ದುಕ್ಖಾದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದುಕ್ಖಸಭಾವಾ ಏವ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಗಹಿತಾ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ, ನ ಸುಖಸಭಾವಾ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಯಾಯಂ, ಭನ್ತೇ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ, ಸನ್ತಸ್ಮಿಂ ಏಸಾ ಪಣೀತೇ ಸುಖೇ ವುತ್ತಾ ಭಗವತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೮೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೬೭)। **"ಸುಖಪರಿಯಾಯಸಬ್ಭಾವತೋ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಇಟ್ಠತಾಮತ್ತತೋಪಿ ಲೇಸೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದನೀಯತಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಆದೀನವೋ ದೋಸನಿಸ್ಸನ್ದನತಾಯ ದೋಸೋ, ಸ್ವಾಯಂ ಪೀಳನವುತ್ತಿಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಆಹ **"ಆದೀನವೋ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ, ತಿಸ್ಸೋಪಿ ವಾ ದುಕ್ಖತಾ"**ತಿ। ಏವಂ ದೋಸತ್ಥತಂ ಆದೀನವಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಕಪಣತ್ಥತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಥ ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಯತೋತಿ** ಯಸ್ಮಾ ದೋಸಕಪಣಸಭಾವತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ನಿಸ್ಸರತೀತಿ ವಿವಿತ್ತಿ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರವಿವೇಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಾಮಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೇನಾತಿ** ನಿಸ್ಸರಣಸದ್ದವಚನೀಯತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ। **ಪುರಿಮಾನನ್ತಿ** ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾನಂ। **ಉಪಾಯೋ ಚಾತಿ**ಆದೀಸು **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಪದಪೂರಣಮತ್ತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಪಚ್ಛಿಮಾನಞ್ಚಾ"**ತಿ, ಫಲಾದೀನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತದನ್ತೋಗಧಭೇದಾನನ್ತಿ** ಅರಿಯಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನವಿಸೇಸಾನಂ।

ಕಾಮಭವಾದೀನನ್ತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ನ ರೂಪಾರೂಪಭವಾ ಏವ ಗಹಿತಾ, ಅಥ ಖೋ ತೇ ಚ ಸಞ್ಞೀಭವಾದಯೋ ಚ ಏಕವೋಕಾರಭವಾದಯೋ ಚ ಗಹಿತಾ। ತೇನಾಹ **"ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ಭವಾನ"**ನ್ತಿ।

ಯಾವದೇವ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಾ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾತಿ ಆಹ **"ನನು ಚ...ಪೇ॰... ನಿಪ್ಫಾದೀಯತೀ"**ತಿ। **"ವುತ್ತಮೇವಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪುನರುತ್ತಿದೋಸಂ ಚೋದೇತಿ। ಇತರೋ **"ಸಚ್ಚಮೇತ"**ನ್ತಿ ಅನುಜಾನಿತ್ವಾ **"ತಞ್ಚ ಖೋ"**ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಹರತಿ। **"ಪರಮ್ಪರಾಯಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ವಿಯ ನ ಪರತೋಘೋಸೋ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಧಮ್ಮಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತಂ ವೇದನೀಯತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಅಕ್ಖಾತಾರೋ ತಥಾಗತಾ, ಪಟಿಪನ್ನಾ ಪಮೋಕ್ಖನ್ತಿ,

ಝಾಯಿನೋ ಮಾರಬನ್ಧನಾ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೬) ವುತ್ತಂ। **ತದಧಿಗಮಕಾರಣಂ** ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಕಾರಣಂ ಸಿಯಾ। ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಹೇತೂ"**ತಿ, ತೇನ ಚರಿಮತ್ತಭಾವಹೇತುಭೂತಂ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ವದತಿ।

"ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಂ ಊಹಚ್ಚ, ಏವಂ ಮಚ್ಚುತರೋ ಸಿಯಾ"ತಿ ಇದಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾಯ ಫಲಭಾವಸಾಧನಂ। ಯೇನ ಹಿ ವಿಧಿನಾ ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಸಮುಗ್ಘಾತೋ, ಮಚ್ಚುತರಣಞ್ಚ ಸಿಯಾ, ಸೋ "ಏವ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಕಾಸಿತೋತಿ। ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಸಮುಗ್ಘಾತಮಚ್ಚುತರಣಾನಂ ಫಲಭಾವೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ।

"ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ"ತಿ ಪನ ಗಾಥಾಯಂ ಲೋಕಿಯಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಫಲಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಆಹ **"ಇದಂ ಫಲ"**ನ್ತಿ। ಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬಂ, ತಂ **ಫಲಂ**। ಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ, ಸೋ **ಉಪಾಯೋ**। ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ತೇನಾಹ **"ಏತೇನ ನಯೇನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತೀ**ತಿ ಅತ್ತಭಾವಸೋಭಾ।

ವಿಸುದ್ಧೀತಿ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಆಹ - **"ಏತ್ಥಾಪಿ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾತು"**ನ್ತಿ। **"ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿನಾಪಿ ತಮೇವತ್ಥಂ ವಚನನ್ತರೇ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ।

ಸರೂಪತೋ ಆಗತಾನಿ "ಯತೋ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಸಮುದಯಞ್ಚ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಞ್ಚ ಅಸ್ಸಾದಞ್ಚ ಆದೀನವಞ್ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬-೭೮)। **ಏಕದೇಸೇನ ಆಗತಾನಿ** "ಸಂಯೋಜನಿಯೇಸು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೩), ಬಹುದುಕ್ಖಾ ಬಹುಪಾಯಾಸಾ, ಆದೀನವೋ ಏತ್ಥ ಭಿಯ್ಯೋ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೭), ಸಚ್ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನಮೇತಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ, ಯದಿದಂ ನಿಬ್ಬಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೪; ೩.೪೧)। **ನ ಸರೂಪೇನ ಆಗತಾನಿ** ಯಥಾ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಸುತ್ತಾದೀಸು। **ಅತ್ಥವಸೇನಾ**ತಿ ಅಸ್ಸಾದೇತಬ್ಬಾದಿಅತ್ಥವಸೇನ। **ನ ಪಪಞ್ಚಿತೋ**ತಿ ನ ವಿತ್ಥಾರಿತೋ।

೨. **ಏಸೇವ ನಯೋ**ತಿ ಅತಿದೇಸೇನ ವಿಚಯಮಾನವಚನಸೇಸೋ ಅತಿದಿಟ್ಠೋ। ಭಾವತ್ಥೇ ತೋಹಿ ಆಹ **"ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ"**ತಿ। **ಸುತ್ತೇ ಆಗತಂ** ನ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪುಚ್ಛಾನುರೂಪತಾ ಇಧ ಪುಬ್ಬಾಪರ**ನ್ತಿ ಚತುಬ್ಯೂಹಪುಬ್ಬಾಪರತೋ ಇಮಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪುಚ್ಛಾನುಸನ್ಧೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಅನುಸನ್ಧಾನಂ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ ಹೇಟ್ಠಿಮದೇಸನಾಯ ಪುಚ್ಛಾನಿಮಿತ್ತಪವತ್ತಉಪರಿದೇಸನಾಯ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ "ಪುಚ್ಛಾನುಸನ್ಧೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪುಬ್ಬಾಪೇಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿತವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಪದಾಪೇಕ್ಖಂ। **"ಸುತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿ ವಾ ಇಮಿನಾ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾಅನುಗೀತಿಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸೋ ವಿಚಯಹಾರಪದತ್ಥೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಪದಸ್ಸಾಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಗಾಥಾಯಂ **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಪದಪೂರಣಮತ್ತೇ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

"ಚಕ್ಖು ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೇ "ಆಮ, ಚಕ್ಖು ಅನಿಚ್ಚಮೇವಾ"ತಿ ಏಕನ್ತತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ **ಏಕಂಸಬ್ಯಾಕರಣಂ**। "ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಭಾವೇತಬ್ಬಂ, ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಞ್ಚಾ"ತಿ ಪುಟ್ಠೇ "ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಭಾವೇತಬ್ಬಂ, ಫಲಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ **ವಿಭಜ್ಜಬ್ಯಾಕರಣಂ**। "ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕುಸಲ"ನ್ತಿ ಪುಟ್ಠೇ "ಕಿಂ ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೋ ಕುಸಲಟ್ಠೋ, ಉದಾಹು ಸುಖವಿಪಾಕಟ್ಠೋ"ತಿ ಪಟಿಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ **ಪಟಿಪುಚ್ಛಾಬ್ಯಾಕರಣಂ**। "ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ, ಅಸಸ್ಸತೋ ವಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ಅಬ್ಯಾಕತಮೇತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ **ಠಪನಂ**। "ಕಿಂ ಪನೇತೇ ಕುಸಲಾತಿ ವಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ವಾ ಏಕತ್ಥಾ, ಉದಾಹು ನಾನತ್ಥಾ"ತಿ ಇದಂ ಪುಚ್ಛನಂ **ಸಾವಸೇಸಂ**। ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ಪನ ಸಾವಸೇಸತಾ ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ದೇಸನಾಯಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಪ್ಪಾಟಿಹೀರಕಂ **ಸಉತ್ತರಂ**। ಸಪ್ಪಾಟಿಹೀರಕಂ **ನಿರುತ್ತರಂ**। ಸೇಸಂ ವಿಚಯಹಾರನಿದ್ದೇಸೇ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅಸ್ಸಾದೋ ಅಸ್ಸಾದಹೇತು ಯಾವ ಆಣತ್ತಿಹೇತೂತಿ ಏವಂ ಹೇತೂನಮ್ಪಿ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸುಖಸುಖಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣೋ **ಅಸ್ಸಾದೋ,** ಸೋ ವಿಸೇಸತೋ ಸಗ್ಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಸಾ ಹಿ ತಸ್ಸ ಉಕ್ಕಂಸೋ, ಸೇಸಾ ಪನೇತ್ಥ ಭವಸಮ್ಪತ್ತಿ ತದನ್ವಾಯಿಕಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಸ ಹೇತು ದಾನಮಯಂ, ಸೀಲಮಯಞ್ಚ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು। ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣೋ **ಆದೀನವೋ।** ವಿಪರಿಣಾಮಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾನಂ ತದವರೋಧತೋ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸಾಪಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಹೋ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಕಾಮಾನಂ ಓಕಾರೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಸ್ವಾಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸವತ್ಥುನಾ, ಇತ್ತರಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಾದೀಹಿ ಚ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ, ತಸ್ಸ ಹೇತು ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ **ನಿಸ್ಸರಣಂ,** ತಸ್ಸ ಹೇತು ಯಥಾರಹಂ ತದನುಚ್ಛವಿಕಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪಟಿಪದಾ। **ಫಲಂ** ದೇಸನಾಫಲಮೇವ, ತಸ್ಸ ಹೇತು ದೇಸನಾ। **ಉಪಾಯೋ** ಯಥಾವುತ್ತಉಪಾಯೋವ, ತಸ್ಸ ಹೇತು ಚತ್ತಾರಿ ಚಕ್ಕಾನಿ। **ಆಣತ್ತಿ** ಉಪದೇಸೋ, ತಸ್ಸ ರಾಗಗ್ಗಿಆದೀಹಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಆದಿತ್ತತಾ, ಸತ್ಥು ಮಹಾಕರುಣಾಯೋಗೋ ಚ ಹೇತು।

ತಥಾ ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಸಮುದಯೇನ **ಅಸ್ಸಾದೋ,** ದುಕ್ಖೇನ **ಆದೀನವೋ,** ಮಗ್ಗನಿರೋಧೇಹಿ **ನಿಸ್ಸರಣಂ,** ಮಗ್ಗೋ ವಾ **ಉಪಾಯೋ,** ತದುಪದೇಸೋ **ಆಣತ್ತಿ,** ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು **ಫಲಂ।** ಇತಿ ಅನುಪುಬ್ಬಕಥಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಸಾಮುಕ್ಕಂಸಿಕಾಯ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ನಿದ್ಧಾರಣಭಾವೇನ ವಿಚಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪದಸ್ಸ ಪದತ್ಥಸಮ್ಬನ್ಧೋ **ಹೇತು।** ಸೋ ಹಿ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ, ಪಞ್ಹಸ್ಸ ಞಾತುಕಾಮತಾ, ಕಥೇತುಕಾಮತಾ ಚ। ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾದೀನಞ್ಹಿ ಚತುನ್ನಂ ಞಾತುಕಾಮತಾ, ಇತರಸ್ಸ ಇತರಾ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ಪಞ್ಹೋ **ಹೇತು।** ಏವಂ ಸೇಸಾನಮ್ಪಿ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

೩. **ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಾನಂ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಪರಿಕ್ಖಾತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನ**ಗ್ಗಹಣೇನ ಪದಂ ಗಹಿತಂ, **ಅತ್ಥ**ಗ್ಗಹಣೇನ ಪಞ್ಹಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ ಗಹಿತಾ। ವಿಚಯಹಾರಪದತ್ಥಾ ಏವ ಹಿ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಾದಿವಿಸೇಸಸಹಿತಾ ಯುತ್ತಿಹಾರಾದೀನಂ ಪದತ್ಥಾ। ತಥಾ ಹಿ ಪದಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನಿಕಭಾವವಿಸಿಟ್ಠಾ ತೇಯೇವ ಪದಟ್ಠಾನಹಾರಸ್ಸ ಪದತ್ಥಾ। ಲಕ್ಖಣಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತಾವಿಸಿಟ್ಠಾ, ನಿದ್ಧಾರಿತಾ ಚ ಲಕ್ಖಣಹಾರಸ್ಸ, ನಿಬ್ಬಚನಾದಿವಿಭಾವನಾವಿಸಿಟ್ಠಾ ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರಸ್ಸ, ಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ, ವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಚ ಆವಟ್ಟನವಿಸಿಟ್ಠಾ ಆವಟ್ಟಹಾರಸ್ಸ, ಭೂಮಿವಿಭಾಗಾದಿವಿಸಿಟ್ಠಾ ವಿಭತ್ತಿಹಾರಸ್ಸ, ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಪರಿವತ್ತನವಿಸಿಟ್ಠಾ ಪರಿವತ್ತನಹಾರಸ್ಸ, ಪರಿಯಾಯವೇವಚನವಿಸಿಟ್ಠಾ ವೇವಚನಹಾರಸ್ಸ, ಪಭವಾದಿಪಞ್ಞಾಪನವಿಸಿಟ್ಠಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರಸ್ಸ, ಖನ್ಧಾದಿಮುಖೇಹಿ ಓತರಣವಿಸಿಟ್ಠಾ ಓತರಣಹಾರಸ್ಸ, ಪದಪದತ್ಥಪಞ್ಹಾರಮ್ಭಸೋಧನವಿಸಿಟ್ಠಾ ಸೋಧನಹಾರಸ್ಸ, ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣವಿಸಿಟ್ಠಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರಸ್ಸ, ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಹಿ ಪರಿಕ್ಖರಣವಿಸಿಟ್ಠಾ ಪರಿಕ್ಖಾರಹಾರಸ್ಸ, ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇತಬ್ಬತಾನಿದ್ಧಾರಣವಿಸಿಟ್ಠಾ ಸಮಾರೋಪನಹಾರಸ್ಸ ಪದತ್ಥಾ। "**ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿತಾ, ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸುತ್ತಾದೀಹಿ ಅವಿಲೋಮನಂ ಯುತ್ತಭಾವೋ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಸಭಾವನಿರುತ್ತಿತಾ, ಸುತ್ತಾದೀಹಿ ವಿಲೋಮನಞ್ಚ ಅಯುತ್ತಭಾವೋತಿ ದೀಪೇತಿ, ತೇನ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತೀನಂ ಹೇತುಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೪. **ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದೀತಿ ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯಾದಿಸಾಧಾರಣಂ, ಅಸಾಧಾರಣಞ್ಚ ದೇಯ್ಯಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಮ್ಭವತೋತಿ** ಯಥಾರಹಂ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುರೂಪಂ। **ಯಾವ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾತಿ** ಏತ್ಥ **ಸಬ್ಬಂ** ನಾಮ ಪದೇಸಸಬ್ಬಂ, ನ ಸಬ್ಬಸಬ್ಬನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ **ಸಬ್ಬ**ಸದ್ದೋ ಯಥಾ ಪಠಮವಿಕಪ್ಪೇ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಧಮ್ಮವಸೇನ ಪದೇಸವಿಸಯೋ, ಏವಂ ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪೇ ಪದಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನಿಕನಿದ್ಧಾರಣೇನ ತಂತಂಪಕರಣಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣತೋ ಪದೇಸವಿಸಯೋ ಏವ, ನ ಅನವಸೇಸಧಮ್ಮವಿಸಯೋತಿ। ಸುತ್ತಾಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಯಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಾನಿ, ತೇಸಞ್ಚ ಯಾನೀತಿ ಏವಂ ಕಾರಣಪರಮ್ಪರಾನಿದ್ಧಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಪದಟ್ಠಾನಹಾರೋ, ಪರಿಕ್ಖಾರಹಾರೋ ಪನ ಸುತ್ತಾಗತಧಮ್ಮಾನಂ ತಂತಂಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಟಿಹೇತುಪಚ್ಚಯತಾವಿಸೇಸವಿಭಾವನಲಕ್ಖಣೋತಿ ಸತಿಪಿ ಕಾರಣವಿಚಾರಣಭಾವೇ ಅಯಂ ಪದಟ್ಠಾನಹಾರಪರಿಕ್ಖಾರಹಾರಾನಂ ವಿಸೇಸೋ।

೫. ಯಥಾ “ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಸಮಾನಪದೇ”ತಿಆದೀಸು ಏಕಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ **ಸಮಾನಸದ್ದೋ**, ಏವಂ ಏಕರಸಟ್ಠೇನ ಭಾವನಾ “ಏಕುಪ್ಪಾದಾ”ತಿಆದೀಸು (ಕಥಾ॰ ೪೭೩) ವಿಯ **ಏಕಲಕ್ಖಣಾತಿ** ಏತ್ಥ **ಏಕಸದ್ದೋ** ಸಮಾನತ್ಥೋತಿ ಆಹ **“ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾ”**ತಿ। **ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮತ್ಥೇ **ಅನ**-ಸದ್ದೋ, ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬತಾವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲಕ್ಖಣಾತಿ** ಉಪಲಕ್ಖಣಾ। “ನಾನತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೧, ೩೫೭, ೩೫೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೪), ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ”ತಿಆದೀಸು **ಸಹಚಾರಿತಾ** ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸಞ್ಞಾಸಹಗತಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ತತ್ಥ ಸಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾ। “ದದಂ ಮಿತ್ತಾನಿ ಗನ್ಥತೀ”ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬; ಸು॰ ನಿ॰ ೧೮೯) **ಸಮಾನಕಿಚ್ಚತಾ**। ಪಿಯವಚನತ್ಥಚರಿಯಾ ಸಮಾನತ್ತತಾಪಿ ಹಿ ತತ್ಥ ಮಿತ್ತಗನ್ಥನಕಿಚ್ಚೇನ ಸಮಾನಕಿಚ್ಚಾ ಗಯ್ಹನ್ತಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥುಭಾವತೋ। “ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧, ೩೯; ಮಹಾವ॰ ೧; ವಿಭ॰ ೨೨೫; ಉದಾ॰ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೨೪) **ಸಮಾನಹೇತುತಾ**। ಯಥಾ ಹಿ ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾಯ, ಏವಂ ಸಞ್ಞಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಹಜಾತಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಏವಾತಿ ತೇಪಿ ಸಮಾನಹೇತುತಾಯ ವುತ್ತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ “ತಜ್ಜಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಚೇತನಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫), “ಫುಟ್ಠೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಚೇತೇತೀ”ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೩)। ಏವಂ “ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನ”ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧, ೩೯; ಮಹಾವ॰ ೧; ವಿಭ॰ ೨೨೫; ಉದಾ॰ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೨೪) ಏವಮಾದಿಪಿ ಉದಾಹರಿತಬ್ಬಂ। “ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ”ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧, ೩೯; ಮಹಾವ॰ ೧; ವಿಭ॰ ೨೨೫; ಉದಾ॰ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೨೪) **ಸಮಾನಫಲತಾ** ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಫಲಂ, ಏವಂ ತಣ್ಹುಪಾದಾದೀನಮ್ಪೀತಿ ತೇಪಿ ತತ್ಥ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹ “ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿಂ ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ ಆಯೂಹನಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ನಿಕನ್ತಿ ತಣ್ಹಾ ಉಪಗಮನಂ ಉಪಾದಾನ”ನ್ತಿ। “ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ , ತಂ ಆರಬ್ಭ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೪) ವುತ್ತೇ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವೇದನಾದಯೋ ವುತ್ತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ ಸಮಾನಾರಮ್ಮಣಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ತೇಹಿ ವಿನಾ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ। **ಏವಮಾದೀಹೀತಿ** ಏತ್ಥ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಅತ್ಥಪ್ಪಕರಣಲಿಙ್ಗಸದ್ದನ್ತರಸನ್ನಿಧಾನಸಾಮತ್ಥಿಯಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅತ್ಥಾದಿವಸೇನಪಿ ಹಿ ಸುತ್ತೇ ಅವುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ವುತ್ತಾನಂ ವಿಯ ನಿದ್ಧಾರಣಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನಾತಿ** “ವಧಕಟ್ಠೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾನೀ”ತಿಆದಿನಾ ಪಾಳಿಯಂ, “ಸಹಚಾರಿತಾ”ತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ವುತ್ತೇನ ಪಕಾರೇನ।

೬. “ಫುಸನಟ್ಠೇನ ಫಸ್ಸೋ”ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವಚನಂ **ನಿಬ್ಬಚನಂ,** ತಂ ಪನ ಪದಸ್ಸೇವ, ನ ವಾಕ್ಯಸ್ಸಾತಿ ಆಹ **“ಪದನಿಬ್ಬಚನ”**ನ್ತಿ। ಅಧಿಪ್ಪಾಯನಿದಾನಾನಿಪೇತ್ಥ ಬ್ಯಞ್ಜನಮುಖೇನೇವ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾನಿ। ನಿಬ್ಬಚನಪುಬ್ಬಾಪರಸನ್ಧೀಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **“ವಿಸೇಸತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನದ್ವಾರೇನೇವ ಅತ್ಥಪರಿಯೇಸನಾ”**ತಿ। **ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ** ಅಜ್ಝಾಸಯಾದಿ।

೭. **“ಪದಟ್ಠಾನೇ”**ತಿ ಇದಂ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಣಭೂತೇಪಿ ಧಮ್ಮೇ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಸಭಾಗತೋ, ವಿಸಭಾಗತೋ ಚ ಆವಟ್ಟನಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ನ ತನ್ತಿವಸೇನ। ತಸ್ಮಾ ಪದಟ್ಠಾನನಿದ್ಧಾರಣಾಯ ವಿನಾಪಿ ಆವಟ್ಟನಂ ಯುತ್ತಮೇವಾತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ಪದಸ್ಸ ವಾ ಸದ್ದಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ **ಪದಟ್ಠಾನಂ** ಪದತ್ಥೋ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ “ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥಾತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೯; ಪೇಟಕೋ॰ ೩೮; ಮಿ॰ ಪ॰ ೫.೧.೪) ವೀರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೧೯) ಏತ್ಥ ಯ್ವಾಯಮಾರಮ್ಭಧಾತುಆದಿಕೋ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ತಂ ವೀರಿಯಸದ್ದಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ವೀರಿಯಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯೋ ಅತ್ಥೋತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸೇಸಕಂ** ನಾಮಗಹಿತತೋ ಇತರಂ, ತಂ ಪನ ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ವಾ ಸಿಯಾ, ಅಞ್ಞಂ ವಾತಿ ಆಹ **“ವಿಸಭಾಗತಾಯ ಅಗ್ಗಹಣೇನ ವಾ”**ತಿ। **ಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಯೋಜೇನ್ತೋತಿ** ಯಥಾವುತ್ತವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮನಿದ್ಧಾರಣಭೂತೇನ ಅತ್ಥಕಥನೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಯೋಜೇನ್ತೋ। ತೇನಾಹ **“ದೇಸನ”**ನ್ತಿ। **“ಪಟಿಪಕ್ಖೇ”**ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನಪಿ ಆವಟ್ಟನಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ।

೮. **ನಾಮವಸೇನಾತಿ** ಸಾಧಾರಣನಾಮವಸೇನ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ “ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ, ಅನಿಯತಾನಞ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಕಿಲೇಸಾ ಸಾಧಾರಣಾ”ತಿಆಗತತ್ತಾ (ನೇತ್ತಿ॰ ೩೪) **“ದಸ್ಸನಪಹಾತಬ್ಬಾದಿನಾಮವಸೇನಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವತ್ಥುವಸೇನಾತಿ** ಸತ್ತಸನ್ತಾನವಸೇನ। ಸೋ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಇಧ “ವತ್ಥೂ”ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತೇನಾಹ -

“ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ, ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಸಾಧಾರಣಾ”ತಿಆದಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೩೪)। **ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ** ನಾಮತೋ, ವತ್ಥುತೋ ಚ ಆವೇಣಿಕತಾಯ। ತಂತಂಮಗ್ಗಫಲಟ್ಠಾನಞ್ಹಿ ತಂತಂಮಗ್ಗಫಲಟ್ಠತಾ, ಭಬ್ಬಾನಂ ಭಬ್ಬತಾ, ಅಭಬ್ಬಾನಂ ಅಭಬ್ಬತಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ।

೯. “**ಭಾವಿತೇ**”ತಿ ಇದಂ ಭಾವನಾಕಿರಿಯಾಯ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ, ನ ಏತ್ಥ ಕಾಲವಚನಿಚ್ಛಾತಿ ಆಹ “**ಭಾವೇತಬ್ಬೇತಿ ಅತ್ಥೋ**”ತಿ। ಭಾವನಾ ಚೇತ್ಥ ಆಸೇವನಾತಿ, ಕುಸಲಸದ್ದೋಪಿ ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ । **ಪಟಿಪಕ್ಖತೋತಿ** ವಿಪಕ್ಖತೋ। ವಿಸದಿಸೂದಾಹರಣೇನ ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಧಮ್ಮಪ್ಪತಿಟ್ಠಾನಾ ಹೇಸಾ।

೧೦. **ಪದತ್ಥಸ್ಸಾತಿ** ಪದಾಭಿಧೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ, ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಾ।

ನಿಕ್ಖೇಪೋ ದೇಸನಾ। **ಪಭವೋ** ಸಮುದಯೋ।

೧೧. “**ಅವುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ಅವುತ್ತಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ **ಚ**-ಸದ್ದೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೩. “**ಗಾಥಾರುಳ್ಹೇ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಾಳಿಆಗತೋವ ಪಞ್ಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನ ಇತರೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ “**ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಬ್ಯಾಕತೇ**”ತಿ। **ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸಾತಿ** ಆರದ್ಧಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ, ತೇನ ಆರಮ್ಭಸೋಧನಸ್ಸ ವಿಸಯಮಾಹ। ಏತ್ಥ ಚ ಅತ್ಥದ್ವಾರೇನೇವ ಪದಪುಚ್ಛಾಸೋಧನಮ್ಪಿ ಕರೀಯತೀತಿ ಪುನ “**ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ **ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಮ್ಹೀತಿ** ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸೋಧನೇನ ಹಿ ಪಞ್ಹಾಸೋಧನಂ। **ಪಞ್ಹೇತಿ** ಪುಚ್ಛಾಯಂ। **ಗಾಥಾಯನ್ತಿ** ಉಪಲಕ್ಖಣಂ, ತೇನ ಗಾಥಾಯಂ, ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದೀಸು ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಯಮಾರಬ್ಭಾತಿ** ಯಂ ಸೀಲಾದಿಮಾರಬ್ಭ ಗಾಥಾದೀಸು ದೇಸಿತಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಭೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಚ್ಛಿತಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾಕಾರಿನೀ, “ಕಾ ಏತ್ಥ ಪದಸುದ್ಧಿ, ಕಾ ಪಞ್ಹಾಸುದ್ಧಿ, ಕಾ ಆರಮ್ಭಸುದ್ಧೀ”ತಿ ಏವಂ ಪುಚ್ಛಾಕಾರಿನೀ ಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತಾ ಸುದ್ಧಾಸುದ್ಧಪರಿಕ್ಖಾತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೪. **ನ ವಿಕಪ್ಪಯಿತಬ್ಬಾತಿ** ಯಥಾ ಲೋಕೇ “ಜಾತಿ ಸಾಮಞ್ಞಂ, ಭೇದೋ ಸಾಮಞ್ಞಂ, ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಸಾಮಞ್ಞ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಾಮಞ್ಞಂ ಜಾತಿಆದಿಂ, ತಬ್ಬಿಧುರಞ್ಚ ವಿಸೇಸಂ ವಿಕಪ್ಪೇನ್ತಿ ಪರಿಕಪ್ಪೇನ್ತಿ, ಏವಂ ನ ವಿಕಪ್ಪಯಿತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಾ ಯೋ ಕಾಲವಿಸೇಸೋ “ಸ್ವೇ”ತಿ ಲದ್ಧವೋಹಾರೋ, ತದಾ ಸೋ ತಂದಿವಸಾತಿಕ್ಕಮೇ “ಅಜ್ಜಾ”ತಿ, ಪುನ ತಂದಿವಸಾತಿಕ್ಕಮೇ “ಹಿಯ್ಯೋ”ತಿ ವೋಹರೀಯತೀತಿ ಅನವಟ್ಠಿತಸಭಾವಾ ಏತೇ ಕಾಲವಿಸೇಸಾ। ದಿಸಾಯಪಿ “ಏಕಂ ಅವಧಿಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪುರತ್ಥಿಮಾ ದಿಸಾ, ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಾ ನಾಮ ಹೋತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಅನವಟ್ಠಿತಸಭಾವತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಜಾತಿಆದಿಅಪೇಕ್ಖಾಯಾತಿ** ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖವಿಸೇಸಾಪೇಕ್ಖಾಯ। **ಸಚ್ಚಾಪೇಕ್ಖಾಯಾತಿ** ಸಚ್ಚಸಾಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಾಯ। “ತಣ್ಹಾ”ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿಅಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಾಮಞ್ಞಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಸಚ್ಚಾಪೇಕ್ಖಾಯ ವಿಸೇಸೋ ಹೋತೀತಿ ಏವಮಾದಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ಏಸ ನಯೋ ಸಮುದಯಾದೀಸುಪೀ**”ತಿ।

೧೬. **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧವಚನೇ। ತೇನಾಹ “**ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸಾ**”ತಿಆದಿ। ಯಥಾರುತಂ ಯಥಾಕಥಿತಂ ಸದ್ದತೋ ಅಧಿಗತಂ ನಿದ್ಧಾರಿತಂ, ನ ಅತ್ಥಪ್ಪಕರಣಲಿಙ್ಗಸದ್ದನ್ತರಸನ್ನಿಧಾನಾದಿಪ್ಪಮಾಣನ್ತರಾಧಿಗತಂ । “**ಅತ್ಥತೋ ದಸ್ಸಿತಾ**”ತಿ ಇದಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಭಾವನಾವ ಕಥಿತಾ, ನ ಪಹಾನಂ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ನಯಸಙ್ಖೇಪವಣ್ಣನಾ

೧೭. **ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾಹಿ** ಕರಣಭೂತಾಹಿ। ಸಂಕಿಲೇಸೋ ಪಕ್ಖೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೋ,** ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಿಕೋ ಸುತ್ತತ್ಥೋ, ತಸ್ಸ ನಯನಲಕ್ಖಣೋತಿ ಯೋಜನಾ। ವೋದಾನಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸುತ್ತತ್ಥಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ, ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಚ

ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾದೀನಿ ಮಗ್ಗಾನುಗುಣೋ ಗಹಣಾಕಾರೋ **ಅನುಗಾಹಣನಯೋ**। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ನಯೋತಿ ಆಹ **"ತಸ್ಸ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **"ನಯವೋಹಾರೋ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ನಯೋತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೮. **ಬಾಧಕಾದಿಭಾವತೋತಿ** ಬಾಧಕಪಭವಸನ್ತಿನಿಯ್ಯಾನಭಾವತೋ। **ಅಞ್ಞಥಾಭಾವಾಭಾವೇನಾತಿ** ಅಬಾಧಕಅಪ್ಪಭವಅಸನ್ತಿಅನಿಯ್ಯಾನಭಾವಾಭಾವೇನ। **ಸಚ್ಚಸಭಾವತ್ತಾತಿ** ಅಮುಸಾಸಭಾವತ್ತಾ। **ಅವಿಸಂವಾದನತೋತಿ** ಅರಿಯಸಭಾವಾದಿಭಾವಸ್ಸ ನ ವಿಸಂವಾದನತೋ ಏಕನ್ತಿಕತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೯. **ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾತಿ** ಸಂಕಿಲೇಸಸಮನ್ನಾಗತಾ ಧಮ್ಮಾ **ಸದ್ಧಮ್ಮನಯಕೋವಿದಾತಿ** ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದಿಧಮ್ಮನಯಕುಸಲಾ, ಏಕತ್ತಾದಿನಯಕುಸಲಾ ವಾ।

೨೦. **ಅತ್ಥವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸೂತಿ** "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧) ಸುತ್ತೇ ಕತಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಚೇವ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಕತಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಸು ಚ। **"ವೋದಾನಿಯಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮಾ ಇಧ ಕುಸಲಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ನ ಸುಖವಿಪಾಕಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥನಯಸ್ಸ ಯೋಜನತ್ಥಂ ಮನಸಾ ವೋಲೋಕಯತೇತಿ ಯೋಜನಾ।

೨೧. ಯದಿ ಕರಣಭೂತಂ, ಕಥಂ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥನ್ತರಾಭಾವೋತಿ ಆಹ **"ಯೇನ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। ದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮಾನಂ ವೋಲೋಕಯನಸಮಾನಯನಭಾವತೋ ವೋಹಾರಭೂತೋ, ಕಮ್ಮಭೂತೋ ಚ ನಯೋ, ನ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಾದಯೋ ವಿಯ ಅತ್ಥಭೂತೋತಿ **"ವೋಹಾರನಯೋ, ಕಮ್ಮನಯೋ"**ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ದ್ವಾದಸಪದವಣ್ಣನಾ

೨೩. **ಅಪರಿಯೋಸಿತೇ ಪದೇತಿ** ಉಚ್ಚಾರಣವೇಲಾಯಂ ಪದೇ ಅಸಮತ್ತೇ, ವಿಪ್ಪಕತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರಿಯೋಸಿತೇ ಹಿ "ಪದ"ನ್ತ್ವೇ ಸಮಞ್ಞಾ ಸಿಯಾ, ನ "ಅಕ್ಖರ"ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪದಸ್ಸ ವೇವಚನತಾಯ ಅತ್ಥವಸೇನ ಪರಿಯಾಯಂ ಖರನ್ತಂ ಸಞ್ಚರನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ನ ಏವಂ ವಣ್ಣೋ ಅವೇವಚನತ್ತಾತಿ ಆಹ **ಪರಿಯಾಯವಸೇನ ಅಕ್ಖರಣತೋ"**ತಿ। **ನ ಹಿ ವಣ್ಣಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯೋ ವಿಜ್ಜತೀ"**ತಿ ಇದಂ ಅಕಾರಾದಿವಣ್ಣವಿಸೇಸಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ, ನ ವಣ್ಣಸಾಮಞ್ಞಂ। ತಸ್ಸ ಹಿ ವಣ್ಣೋ ಅಕ್ಖರನ್ತಿ ಪರಿಯಾಯೋ ವುತ್ತೋ ಏವಾತಿ।

ಅಕ್ಖರಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ತಪ್ಪಸಙ್ಗೇನ ವಣ್ಣಸದ್ದಸ್ಸಪಿ ವತ್ತುಂ **"ಕೇನಟ್ಠೇನ ವಣ್ಣೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ನನು ಪದೇನ, ವಾಕ್ಯೇನ ವಾ ಅತ್ಥೋ ಸಂವಣ್ಣೀಯತಿ, ನ ಅಕ್ಖರೇನಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ವಣ್ಣೋ ಏವ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। **ಪದಾದಿಭಾವೇನಾತಿ** ಪದವಾಕ್ಯಭಾವೇನ। **ಯಥಾಸಮ್ಬನ್ಧನ್ತಿ** ಯಥಾಸಙ್ಕೇತಂ। **ಅಯಂ**-ಸದ್ದೋ ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ವಾಚಕೋ, ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ ಇಮಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ವಚನೀಯೋತಿ ಯಥಾಗಹಿತಸಙ್ಕೇತಾನುರೂಪಂ ಸದ್ದತ್ಥಾನಂ ವಾಚಕವಚನೀಯಭಾವೋ। ಅಥ ವಾ ಯ್ವಾಯಂ ಸದ್ದತ್ಥಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅವಿನಾಭಾವೋ, ಸೋ **ಸಮ್ಬನ್ಧೋ**। ತದನುರೂಪಂ ಏಕಕ್ಖರಂ ನಾಮಪದಂ "ಮಾ ಏವಂ ಮಞ್ಞಸೀ"ತಿಆದೀಸು **ಮಾ**-ಕಾರಾದಿ। **ಕೇಚೀತಿ** ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ। ತೇ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮದೇಸನಂ "ಮನಸಾದೇಸನಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ಯತೋ ರಾಹುಲಾಚರಿಯೋ "ವಿಸುದ್ಧಕರುಣಾನಂ ಮನಸಾದೇಸನಾ ವಾಚಾಯ ಅಕ್ಖರಣತೋ ಅಕ್ಖರಸಞ್ಞಿತಾ"ತಿ ಆಹ।

ಸತ್ವಪ್ಪಧಾನನ್ತಿ ದ್ರಬ್ಯಪ್ಪಧಾನಂ। ನಾಮಪದೇ ಹಿ ದ್ರಬ್ಯಮಾವಿಭೂತರೂಪಂ, ಕಿರಿಯಾ ಅನಾವಿಭೂತರೂಪಾ ಯಥಾ "ಫಸ್ಸೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧, ೩೯; ಮಹಾವ॰ ೧; ವಿಭ॰ ೨೨೫; ಉದಾ॰ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೨೪)। ಆಖ್ಯಾತಪದೇ ಪನ ಕಿರಿಯಾ ಆವಿಭೂತರೂಪಾ, ದ್ರಬ್ಯಮನಾವಿಭೂತರೂಪಂ ಯಥಾ "ಫುಸತೀ"ತಿ। ತೇನ ನೇಸಂ ಸತ್ವಕಿರಿಯಾಪ್ಪಧಾನತಾ ವುತ್ತಾ। **ಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸಗ್ಗಹಣನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸಾವಬೋಧಹೇತು ಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸದೀಪನತೋ, ಯಥಾ "ಚಿರಪ್ಪವಾಸಿ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಪ॰

೨೧೯) ಏತ್ಥ ಪ-ಸದ್ದೋ ವಸನಕಿರಿಯಾಯ ವಿಯೋಗವಿಸಿಟ್ಠತಂ ದೀಪೇತಿ। "ಏವಂ ಮನಸಿ ಕರೋಥ, ಮಾ ಏವಂ ಮನಸಾಕತ್ಥಾ"ತಿಆದೀಸು ಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸಸ್ಸ ಜೋತಕೋ **ಏವಂ**-ಸದ್ದೋ। "ಏವಂಸೀಲಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೨) ಏವಂಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೩. ೧೯೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೮) ಸತ್ತವಿಸೇಸಸ್ಸ। ಏವಂ ಸೇಸನಿಪಾತಪದಾನಮ್ಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ "**ಕಿರಿಯಾಯ...ಪೇ॰... ನಿಪಾತಪದ**"ನ್ತಿ।

ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಂ, ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ ಆಹ "**ಪದಾಭಿಹಿತ**"ನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ **ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಂ,** ಯೋ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸಙ್ಕಾಸಿತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪದಾಭಿಹಿತಂ** ಪದೇಹಿ ಕಥಿತಂ, ಯೋ ಪದೇಹಿ ಪಕಾಸಿತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತದುಭಯಂ, ಯದಿ ಪದಸಮುದಾಯೋ ವಾಕ್ಯಂ, ತಸ್ಸ ಕೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ಯಾವತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಪರಿಯೋಸಾನಂ, ತಾವತಾ ಏಕವಾಕ್ಯನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ, ಬಹೂಪೇತ್ಥ ಪಕಾರೇ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ಕಿಂ ತೇಹಿ, ಸಾಖ್ಯಾತಂ ಸಾಬ್ಯಯಂ ಸಕಾರಕಂ ಸವಿಸೇಸನಂ "ವಾಕ್ಯ"ನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನನು ಚ ಪದೇನಪಿ ಅತ್ಥೋ ಬ್ಯಞ್ಜೀಯತೀತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ "**ಪದಮತ್ತಸವನೇಪಿ ಹೀ**"ತಿಆದಿ। ಆಕಾರೇಸು ವಾಕ್ಯವಿಭಾಗೇಸು ಅಭಿಹಿತಂ ಕಥಿತಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ **ಆಕಾರಾಭಿಹಿತಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ।** "**ಅಭಿಹಿತ**ನ್ತಿ ಚ ಪಾಳಿಆಗತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

"ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಗ್ಗತಿ, ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಿಕೇಹಿ ವಾ ಮಗ್ಗೀಯತಿ, ಕಿಲೇಸೇ ವಾ ಮಾರೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಮಗ್ಗೋ**"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೬) ನಿಬ್ಬಚನಾನಂ ವಿತ್ಥಾರೋ। ತಂನಿದ್ದೇಸಕಥನತ್ತಾ ನಿದ್ದೇಸೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ "**ನಿಬ್ಬಚನವಿತ್ಥಾರೋ ನಿರವಸೇಸದೇಸನತ್ತಾ ನಿದ್ದೇಸೋ**"ತಿ। **ಪದೇಹೀ**ತಿ ವಾಕ್ಯಾವಯವಭೂತೇಹಿ, ವಾಕ್ಯತೋ ವಿಭಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ವಾ ಆಖ್ಯಾತಾದಿಪದೇಹಿ। ತೇನಾಹ "**ವಾಕ್ಯಸ್ಸ ವಿಭಾಗೋ**"ತಿ, ತಥಾ ಚಾಹ "**ಅಪರಿಯೋಸಿತೇ**"ತಿಆದಿ। ಅಪರೇ ಪನ "ಪಕತಿಪಚ್ಚಯಲೋಪಾದೇಸಾದಿವಸೇನ ಅಕ್ಖರವಿಭಾಗೋ **ಆಕಾರೋ,** ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಪದವಿಭಾಗೋ **ನಿಬ್ಬಚನಂ,** ವಾಕ್ಯವಿಭಾಗೋ **ನಿದ್ದೇಸೋ। ವಣ್ಣಪದವಾಕ್ಯಾನಿ** ಹಿ ಅವಿಭತ್ತಾನಿ, ವಿಭತ್ತಾನಿ ಚ ಥ **ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನೀ**"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಛಟ್ಠಂ ವಚನ**ನ್ತಿ ಛಟ್ಠಂ ಪದಂ। **ಕಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿ "ಅಕ್ಖರಂ ಪದಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಆಕಾರೋ ತಥೇವ ನಿರುತ್ತಿ ನಿದ್ದೇಸೋ ಛಟ್ಠವಚನ"ನ್ತಿ ಗಾಥಾಯಂ ಏವಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ, ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ವಾ ಆಕಾರಪದಂ ಚತುತ್ಥಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಬ್ಬೋ ಸದ್ದವೋಹಾರೋ ವಿಭತ್ತೇಹಿ, ಅವಿಭತ್ತೇಹಿ ಚ ಅಕ್ಖರಪದವಾಕ್ಯೇಹೇವ, ತದಞ್ಞಪ್ಪಕಾರೋ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ "**ಯಾನಿಮಾನೀ**"ತಿಆದಿ।

೨೪. **ಕಾಸನಾ**ಸದ್ದೋ ಕಮ್ಮತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಕಾಸೀಯತೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪದೇಹಿ ತಾವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಙ್ಕಾಸನಾ, ಪಕಾಸನಾ ಚ ಹೋತು, ಪದಾವಧಿಕಾಪಿ ಸಂವಣ್ಣನಾ ಇಚ್ಛಿತಾತಿ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಪನ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸುಯ್ಯಮಾನೇಹೀ**"ತಿಆದಿ। **ಪದತ್ಥಸಮ್ಪಟಿಪತ್ತೀ**ತಿ ಪದಾಭಿಧೇಯ್ಯಅತ್ಥಾವಬೋಧೋ। "**ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸಙ್ಕಾಸೇತೀ**"ತಿಆದಿನಾ ಅಕ್ಖರಕರಣಂ ಸಙ್ಕಾಸನಭೂತಂ ಉಗ್ಘಟನಕಿರಿಯಂ ವದನ್ತೇನ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅತ್ಥೋ ಸಾಧಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತಥಾ ಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ವಿಭಜನುತ್ತಾನೀಕಮ್ಮಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಏಕತ್ತನಿದ್ದೇಸೋ ಸಮಾಹಾರೋತಿ ಅಯಂ ದ್ವನ್ದಸಮಾಸೋ। **ಉಭಯೇನಾ**ತಿ "ವಿವರಣಾ, ವಿಭಜನಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ದ್ವಯೇನ। **ಏತೇಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಏವ**-ಕಾರೋ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ಆಹ "**ಏತೇಹಿ ಏವಾ**"ತಿ। "**ಸಙ್ಕಾಸನಾ...ಪೇ॰... ಅಭಾವತೋ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಅನೂನಾವಧಾರಣಫಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಉಗ್ಘಟನಾದೀ**ತಿ ಆದಿಸದ್ದೇನ ವಿಪಞ್ಚನನಯಾನಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೨೫. **ಸಮ್ಮಾ ಯುತ್ತೋ**ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಅವಿಪರೀತಂ, ಅನವಸೇಸತೋ ಚ ಯುತ್ತೋ ಸಹಿತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "**ಅನೂನಾ**"ತಿ। ಸಬ್ಬೋ ಹಿ ಪಾಳಿಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥಪದಅತ್ಥನಯೇಹಿ ಅನವಸೇಸತೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ತೇನಾಹ "**ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಹೀ**"ತಿಆದಿ।

೨೬. ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಮೂಲಪದಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನೀತಿ? ಪದತ್ಥನ್ತರಾಭಾವತೋ। ಮೂಲಪದಾನಿ ಹಿ ನಯಾನಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಮತ್ತತ್ತಾ ಪದಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ದಸ್ಸಿತೋಯಂ ನಯೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಇತೋ ವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕೋಚಿ ನೇತ್ತಿಪದತ್ಥೋ ನತ್ಥೀ**"ತಿ।

ನೇತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣಭೂತಾಯ। **ಹಾರಾ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಾ**ತಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಹಾರಾ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾ। **ಸ್ವಾಯನ್ತಿ** ಸೋ ಅಯಂ ಸಂವಣ್ಣನಾಕ್ಕಮೋ। ಯೇನ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ನೇತ್ತಿಯಂ ದೇಸಿತಾ, ತೇನೇವ ಸುತ್ತೇ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ। **ಏವಂ ಸಿದ್ಧೇ**ತಿ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೇನೇವ ಸಿದ್ಧೇ। **ಅಯಂ ಆರಮ್ಭೋ**ತಿ "ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಠಮ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ಆರಮ್ಭೋ। **ಇಮಮತ್ಥ**ನ್ತಿ ಇಮಂ ವುಚ್ಚಮಾನನಿಯಮಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥಂ।

ಯದಿ ದೇಸಿತಕ್ಕಮೇನೇವ ಹಾರನಯಾ ಸುತ್ತೇ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯುಂ, ಕಿಂ ಸೋ ಕಮೋ ಕಾರಣನಿರಪೇಕ್ಖೋ, ಉದಾಹು ಕಾರಣಸಾಪೇಕ್ಖೋತಿ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ಯದಿ ತಾವ ಕಾರಣನಿರಪೇಕ್ಖೋ ಹಾರನಯಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮೋ, ಅನೇಕೇ ಅತ್ಥಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಅವಸ್ಸಂ ಏಕೇನ ಕಮೇನ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಕಮೇನ ಸುತ್ತೇ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯುಂ, ತಥಾ ಸತಿ ನಿಯಮೋ ನಿರತ್ಥಕೋ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಕಾರಣಸಾಪೇಕ್ಖೋ, ಕಿಂ ತಂ ಕಾರಣನ್ತಿ? ಇತರೋ ಕಾರಣಗವೇಸನಂ ಅಕತ್ವಾ ಅತ್ಥೋ ಏವೇತ್ಥ ಗವೇಸಿತಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ನಾಯಮನುಯೋಗೋ ನ ಕತ್ಥಚಿ ಅನುಕ್ಕಮೇ ನಿವಿಸತೀ"**ತಿ ವತ್ವಾ "ನ ಪನ ಮಯಂ ದೇವಾನಂಪಿಯಸ್ಸ ಮನೋರಥವಿಘಾತಾಯ ಚೇತೇಮಾ"ತಿ ಕಮಕಾರಣಂ ವಿಚಾರೇನ್ತೋ **"ಅಪಿಚಾ"**ತಿಆದಿನಾ ದೇಸನಾಹಾರಸ್ಸ ತಾವ ಆದಿತೋ ದೇಸನಾಯ ಕಾರಣಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತಿ। ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ನಿಸ್ಸಯೋ** ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವನಿಸ್ಸರಣಾನಿ, ಸರೀರಂ ಆಣತ್ತಿ। **ಪಕತಿಯಾ** ಸಭಾವೇನ। ನಿದ್ಧಾರಣೇನ ವಿನಾಪಿ **ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ** ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ।

"ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಇತರೇಸುಪಿ।

ವಿಚಯಾನನ್ತರನ್ತಿ ವಿಚಯಹಾರಾನನ್ತರಂ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ತಥಾ ಹೀ**ತಿ ಲಕ್ಖಣಹಾರವಿಭಙ್ಗೇ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಾನಂ ಕಾರಣಪರಮ್ಪರಾಯ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಭಾವಾನಂ ಅವುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಏಕಲಕ್ಖಣತಾಯ ಗಹಣಂ ವುತ್ತಂ।

ಅತ್ಥತೋ ನಿದ್ಧಾರಿತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಪುಬ್ಬಾಪರಾನುಸನ್ಧಿಆದಿಅತ್ಥತೋ ಸುತ್ತನ್ತರತೋ ಉದ್ಧಟಾನಂ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನಸುತ್ತೇ ಆನೀತಾನಂ ಪಾಳಿಧಮ್ಮಾನಂ। ಸದ್ದತೋ, ಪಮಾಣನ್ತರತೋ ಚ ಲದ್ಧಾನಂ ಇಧ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಆಹ **"ನಿರವಸೇಸತೋ"**ತಿ। **ಅತ್ಥಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥಸ್ಸ। **ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ। **ತತ್ಥ ತತ್ಥ ತಂ ಅಭಿನಿರೋಪೇತೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ, ಧಮ್ಮೇ ಚ ತಂ ನಾಮಂ ಅಭಿನಿರೋಪೇತಿ, "ಅಯಮೇವಂನಾಮೋ"ತಿ ವೋಹರತಿ। "ಅತ್ಥಸ್ಸ, ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ"ತಿ ಪದದ್ವಯೇನ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಅತ್ಥೋ, ಧಮ್ಮೋ ಚ ಅನವಸೇಸೇತ್ವಾ ಗಹಿತೋತಿ ಆಹ **"ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನ"**ನ್ತಿ, ಯತೋ ವುತ್ತಂ "ತತ್ಥ ತತ್ಥಾ"ತಿ। **ತಥಾ**ತಿ ಯಥಾ ಅನವಸೇಸತ್ಥಾವಬೋಧದೀಪಕಂ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ ಕತಂ ಚತುಬ್ಯೂಹಪಾಳಿಯಂ, ಏವಂ **ಪುನಪ್ಪುನಂ ಗಬ್ಭಮುಪೇತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಸದ್ದವತೀ ಅತ್ಥಾ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿ ಉದ್ಧಟಾತಿ ಉಪಸಂಹಾರತ್ಥೋ ತಥಾ-ಸದ್ದೋ।

ತೇನೇವಾತಿ ಸುತ್ತನ್ತರಸಂಸನ್ದನಸ್ಸ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮನ್ತರಾವಟ್ಟನೂಪಾಯಭಾವತೋ ಏವ। **ಯತೋ**ತಿ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣಾದಿಧಮ್ಮವಿಭಜನೂಪಾಯತ್ತಾ। **ಪಟಿವಿಭತ್ತಸಭಾವೇ**ತಿ ಪಟಿಭಾಗಭಾವೇನ ವಿಭತ್ತಸಭಾವೇ।

ತೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಪರಿವತ್ತಿತಧಮ್ಮಾ। ನ ಪರಿಯಾಯವಿಭಾವನಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಿಭಾಗಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾತಿ ಆಹ **"ಪರಿಯಾ... ಪೇ॰... ಸುಬೋಧನಙ್ಗಾ"**ತಿ।

ಪುಚ್ಛಾವಿಸೋಧನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। **ಆರಮ್ಭವಿಸೋಧನಂ** ದೇಸನಾಯ ಅತ್ಥಕಥನಂ। ತದುಭಯವಿಚಾರೋ ಧಾತಾದೀಸು ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನ್ತಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಆಹ **"ಧಾತಾಯತನಾ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಪಾದೇತು"**ನ್ತಿ। **ಸುದ್ಧೋ ಆರಮ್ಭೋ**ತಿಆದಿಪಾಳಿನಿದಸ್ಸನೇನಪಿ ಅಯಮೇವತ್ಥೋ ಉದಾಹಟೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

“**ಕಾರಣಾಕಾರೋ**”ತಿ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಪಭೇದತೋ ದೇಸನಾಕಾರೋ**ತಿ ವೇವಚನಂ। **ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾನೀ**ತಿ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಸಮಾರೋಪಿಯಮಾನಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ತಥತ್ತಾವಬೋಧಾಯಾ**ತಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪದತ್ಥಾವಗಮಮುಖೇನ ಚತುಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಾಯ।

ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯಯುತ್ತೋ ಅತ್ಥನಯತ್ತಯೂಪದೇಸೋ “**ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯಪ್ಪಯೋಜಿತೋ**”ತಿ ವುತ್ತೋ। ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ತದುಪದೇಸಫಲಂ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ಪಯೋಜೇತಿ ನಾಮಾತಿ। **ತದನುಕ್ಕಮೇನೇವಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದೀನಂ ದೇಸನಾನುಕ್ಕಮೇನೇವ। **ತೇ**ತಿ ತಯೋ ಅತ್ಥನಯಾ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದೀನಂ। ಯಥಾ ಉದ್ದೇಸಾದೀನಂ ಸಙ್ಖೇಪಮಜ್ಝಿಮವಿತ್ಥಾರವುತ್ತಿಯಾ ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಉಪಕಾರತಾ, ಏವಂ ತೇಸಂ ಅತ್ಥನಯಾನಂ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಅತ್ಥನಯತ್ಥಸ್ಸ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಸಂ ತಸ್ಸಂ ಭೂಮಿಯಂ।

ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ನಿದಾನಂ। **ಅನೇಕಧಾ** ಸದ್ದನಯತೋ, ನಿರುತ್ತಿನಯತೋ ಚಾತಿ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ। **ಪದತ್ಥೋ** ಸದ್ದತ್ಥೋ। **ವಿಧಿ ಅನುವಾದೋ**ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ವಿಧಿವಚನಂ, ಅಯಮನುವಾದೋತಿ ಅಯಂ ವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸಮಾಧಾತಬ್ಬೋ**ತಿ ಪರಿಹರಿತಬ್ಬೋ। **ಅನುಸನ್ಧೀಯಾ ಅನುರೂಪಂ ನಿಗಮೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಯಾಯ ಅನುಸನ್ಧಿಯಾ ಸುತ್ತೇ ಉಪರಿ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ, ತದನುರೂಪಂ ಸಂವಣ್ಣನಾ ನಿಗಮೇತಬ್ಬಾ। **ಪಯೋಜನ**ನ್ತಿ ಫಲಂ। **ಪಿಣ್ಡತ್ಥೋ**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ। **ಅನುಸನ್ಧೀ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾನುಸನ್ಧಿಆದಿಅನುಸನ್ಧಿ। **ಉಪೋಗ್ಘಾಟೋ**ತಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ಚಾಲನಾ**ತಿ ಚೋದನಾ। **ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ** ಪರಿಹಾರೋ।

ಪಕತಿಆದಿಪದಾವಯವಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕಥನಂ **ಭೇದಕಥಾ** ಯಥಾ “ದಿಬ್ಬನ್ತೀತಿ ದೇವಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೫೩)। ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಕಥನಂ **ತತ್ವಕಥಾ** ಯಥಾ “ಬುದ್ಧೋತಿ ಯೋ ಸೋ ಭಗವಾ ಸಯಮ್ಭೂ ಅನಾಚರಿಯಕೋ”ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೨; ಚೂಳನಿ॰ ಪಾರಾಯನತ್ಥುತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸ ೯೭; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೬೧)। **ಪರಿಯಾಯವಚನಂ** ವೇವಚನಗ್ಗಹಣಂ ಯಥಾ “ಪಞ್ಞಾ ಪಜಾನನಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬)। ವಿಚಯಯುತ್ತಿಚತುಬ್ಯೂಹಪರಿವತ್ತನಹಾರೇಕದೇಸಸಙ್ಗಹಿತಾ, ವೇವಚನಹಾರಸಙ್ಗಹಿತಾ ಚಾತಿ ಆಹ “**ತೇ ಇಧ ಕತಿಪಯಹಾರಸಙ್ಗಹಿತಾ**”ತಿ।

ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಧಾರೇತೀತಿ **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಹೇತುನೋ ಧಮ್ಮಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಞಾಪಕಹೇತೂಪಿ ಞಾಣಕರಣಟ್ಠೇನ ಕಾರಕೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಆಹ “**ಕಾರಕೋ ಸಮ್ಪಾಪಕೋತಿ ದುವಿಧೋ**”ತಿ। ಪುನ ಚಕ್ಖುಬೀಜಾದಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಮೇವ ಕಾರಣಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಪುನ...ಪೇ॰... ತಿವಿಧೋ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। “ತಯೋ ಕುಸಲಹೇತೂ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೫೯-೧೦೬೦) ಆಗತಾ ಅಲೋಭಾದಯೋ, ಲೋಭಾದಯೋ ಚ **ಹೇತುಹೇತು** ನಾಮ। “ಚತ್ತಾರೋ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾಭೂತಾ ಹೇತು, ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ ಪಚ್ಚಯೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಾಯಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೮೬) ಆಗತೋ **ಪಚ್ಚಯಹೇತು** ನಾಮ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ಪತಿ **ಉತ್ತಮಹೇತು** ನಾಮ। ಚಕ್ಖಾದಿಬೀಜಾದಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಅಙ್ಕುರಾದೀನಂ **ಅಸಾಧಾರಣಹೇತು** ನಾಮ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಸತಿಪಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಭಾವೇ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಫಲವಿಸೇಸಹೇತುಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಿಸುಂ ಗಹಣಂ, ಸದ್ಧಮಗ್ಗಾನಂ ಪನ ಞಾಪಕಸಮ್ಪಾಪಕಹೇತುಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಙ್ಕುರಾದಿಕಸ್ಸ ಅಸಾಧಾರಣಹೇತು ಬೀಜಾದಿಸಮಾನಜಾತಿಯಹೇತುತಾಯ **ಸಭಾಗಹೇತು** । ಸಾಧಾರಣಹೇತು ಭೂಸಸಲಿಲಾದಿಅಸಮಾನಜಾತಿಯತಾಯ **ಅಸಭಾಗಹೇತು**। ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸನ್ತಾನಿಕೋ **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಹೇತು,** ಇತರೋ **ಬಾಹಿರಹೇತು**। ಕೇಚಿ ಪನ “ಸಸನ್ತಾನಿಕೋ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಹೇತು, ಇತರೋ ಬಾಹಿರಹೇತೂ”ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಪರಿಗ್ಗಾಹಕೋ** ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ। **ಪರಮ್ಪರಹೇತು** ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ।

ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅನಿಬ್ಬತ್ತನಿಯೇಪಿ ಸಮುದಯಪ್ಪಹಾನಸಮುದಯನಿರೋಧಾನಂ ಅಧಿಗಮಾಧಿಗನ್ತಬ್ಬಭಾವತೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಂ ಪತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಫಲಭಾವೋ ಉಪಚಾರಸಿದ್ಧೋತಿ ಆಹ “**ಫಲಪರಿಯಾಯೋ ಲಬ್ಭತೀ**”ತಿ।

ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನಭೂಮಿ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ। **ಪಟಿಪನ್ನಭೂಮಿ** ಫಲಧಮ್ಮಾ।

ಕಿಚ್ಚತೋತಿ ಸರಸತೋ। **ಲಕ್ಖಣತೋತಿ** ಉಪಲಕ್ಖಣತೋ। **ಸಾಮಞ್ಞತೋತಿ** ಸಮಾನಭಾವತೋ। ತೇನ ಸಮಾನಹೇತುತಾ, ಸಮಾನಫಲತಾ, ಸಮಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ಚ ಗಹಿತಾ ಹೋತೀತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ **ಲಕ್ಖಣಹಾರನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾಯಂ** ವುತ್ತಮೇವ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗವಿರೋಧಪಕರಣಲಿಙ್ಗಸದ್ದನ್ತರಸನ್ನಿಧಾನಸಾಮತ್ಥಿಯಾದೀನಮ್ಪಿ ವಸೇನ ನಯವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಸಮ್ಪಯೋಗತೋ** ತಾವನಯವಿಭಾಗೋ – “ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಂ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಯಂ ಏವಂ ಲಹುಪರಿವತ್ತಂ, ಯಥಯಿದಂ ಚಿತ್ತ”ನ್ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧.೪೮) ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲಹುಪರಿವತ್ತಿತಾ ಗಹಿತಾ, ತಂಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಚೇತಸಿಕಾನಮ್ಪಿ ಗಹಿತಾವ ಹೋತಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ ನೇಸಂ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗದೀಪನತೋ। ಅಥ ವಾ “ಸಞ್ಞಿನೋ”ತಿ। ಸಞ್ಞಾಸಹಿತತಾವಚನೇನ ಹಿ ನೇಸಂ ವೇದನಾಚೇತನಾದಿವನ್ತತಾಪಿ ಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ।

ವಿಪ್ಪಯೋಗತೋ – “ಅಹೇತುಕಾ”ತಿ। ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ “ಸಹೇತುಕಾ”ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ತಬ್ಬಿಧುರಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯೋಗತೋ “ಅಹೇತುಕಾ”ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಅಥ ವಾ “ಅಸಞ್ಞಿನೋ”ತಿ। ಸಞ್ಞಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಪವತ್ತಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ, ನ ಸಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವಮತ್ತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

ವಿರೋಧತೋ – “ಅಟ್ಠಮಕೋ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕಪಾಳಿ.೪೩೯), ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ”ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ಮಾತಿಕಾ ೭.೩೯) ಚ ವುತ್ತೇ ತಂ ಸನ್ತತಿಯಂ ಸಂಯೋಜನತ್ತಯಪ್ಪಹಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ತಥಾ “ಸತಿ ವಾ ಉಪಾದಿಸೇಸೇ ಅನಾಗಾಮಿತಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೦೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೭) ವುತ್ತೇ ಪಞ್ಚೋರಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಂ , “ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಅಞ್ಞಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೦೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೭) ವುತ್ತೇ ಅನವಸೇಸಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

ಪಕರಣತೋ – “ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಮಾತಿಕಾ)। ಅಧಿಕಾರತೋ ಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೇನ ನ ಕಥಿತಾತಿ ಞಾಯತಿ। “ಉಪಧೀ ಹಿ ನರಸ್ಸ ಸೋಚನಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨, ೧೪೪) ಚ। ಬಾಹಿರಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಇಧ “ಉಪಧೀ”ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

ಲಿಙ್ಗತೋ – “ಸೀತೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಉಣ್ಹೇನಪಿ ರುಪ್ಪತೀ”ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯)। ಸೀತಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಹಿ ಲಿಙ್ಗೇನ ಭೂತುಪಾದಾಯಪ್ಪಕಾರಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ರೂಪಭಾವೋ, ನ ಇತರಸ್ಸ।

ಸದ್ದನ್ತರಸನ್ನಿಧಾನತೋ – “ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿ, ಕಾಯಾಯತನ”ನ್ತಿ। “ಯಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿವಚನತೋ ಹಿ ಪುರಿಮೋ ಕಾಯಸದ್ದೋ ಸಮೂಹವಾಚೀ, ಇತರೋ ಆಯತನಸದ್ದಸನ್ನಿಧಾನತೋ ಪಸಾದವಾಚೀ।

ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ – “ಸಬ್ಬಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆದಿತ್ತಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೮; ಮಹಾವ॰ ೫೪), ಸಬ್ಬೇ ತಸನ್ತಿ ದಣ್ಡಸ್ಸಾ”ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೨೯) ಚ, ತಥಾ “ಸಬ್ಬಾವನ್ತಂ ಲೋಕಂ ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ…ಪೇ॰… ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀ”ತಿಆದಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೫೫೬; ೩.೩೦೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೭೭, ೨೩೨, ೪೫೯, ೫೦೯; ೨.೩೦೯; ೩.೨೩೦; ವಿಭ॰ ೬೪೨)। ಏತ್ಥ ಹಿ ಸತಿಪಿ ಸಬ್ಬಸದ್ದಸ್ಸ ಅನವಸೇಸಸತ್ತವಾಚಕತ್ತೇ ಆದಿತ್ತತಾ ಸಾಪೇಕ್ಖಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಾಚಕತ್ತಾ ಪದೇಸವಾಚೀ ಸಬ್ಬಸದ್ದೋ, ಲೋಕಸದ್ದೋಪಿ ಸತ್ತವಾಚೀ। ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಹಿ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾತಿ। ತಥಾ “ಮಾತರಂ ಪಿತರಂ ಹನ್ತ್ವಾ”ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೯೪-೨೯೫) ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಹಿ ಸಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ, ಮಾತುಪಿತುಘಾತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾಪವೇದನತೋ, ಇಧ ಚ ತದನುಞ್ಞಾಯ ಕತಾಯ ಮಾತುಪಿತುಟ್ಠಾನಿಯಾ ತಾದಿಸಾ ಕೇಚಿ ಪಾಪಧಮ್ಮಾ ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನ ಗಹಿತಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಕೇ ಪನ ತೇತಿ? ತಣ್ಹಾಮಾನಾ। ತಣ್ಹಾ ಹಿ ಜನನೀ ಸತ್ತಾನಂ। “ತಣ್ಹಾ ಜನೇತಿ ಪುರಿಸ”ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೫೫-೫೭) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಪಿತುಟ್ಠಾನಿಯೋ ಮಾನೋ ತಂ

ನಿಸ್ಸಾಯ ಅತ್ತಸಮ್ಪಗ್ಗಣ್ಹತೋ ‘‘ಅಹಂ ಅಸುಕಸ್ಸ ರುಞ್ಞೋ, ರಾಜಮಹಾಮತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಪುತ್ತೋ’’ತಿ ಯಥಾ। **ಸಾಮತ್ಥಿಯಾದೀನ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ದೇಸಪಕತಿಆದಯೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ಲಬ್ಭಮಾನಪದತ್ಥನಿದ್ಧಾರಣಮುಖೇನಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಲಬ್ಭಮಾನಅಸ್ಸಾದಾದಿಹಾರಪದತ್ಥನಿದ್ಧಾರಣದ್ವಾರೇನ। **ಯಥಾಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಯಂ ಯಂ ಲಕ್ಖಣಂ, ಲಕ್ಖಣಾನುರೂಪಂ ವಾ **ಯಥಾಲಕ್ಖಣಂ।** ಹೇತುಫಲಾದೀನಿ ಉಪಧಾರೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ ತೇಸಂ ವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇದಾನಿ ಹೇತುಫಲಾದಯೋ ಯೇ ಯಸ್ಮಿಂ ಹಾರೇ ಸವಿಸೇಸಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ, ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **‘‘ವಿಸೇಸತೋ ಪನಾ’’**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ದೇಸನಾಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೫. ಅನ್ವತ್ಥಸಞ್ಞತನ್ತಿ ಅತ್ಥಾನುಗತಸಞ್ಞಭಾವಂ, ''ದೇಸನಾಹಾರೋ''ತಿ ಅಯಂ ಸಞ್ಞಾ ಅನ್ವತ್ಥಾ ಅತ್ಥಾನುಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅವುತ್ತಮೇವಾತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಅಸಂವಣ್ಣಿತಪದಮೇವ। **''ಧಮ್ಮಂ ವೋ''**ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೨೦) ವಚನಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **''ಕತ್ಥ ಪನಾ''**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತೇಪಿಟಕಸ್ಸ ಹಿ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಸಂವಣ್ಣನಾಲಕ್ಖಣಂ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಂ, ತಞ್ಚ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕೇ ಸುತ್ತಪದೇ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ಗಹಿತೇ ಗಹಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **''ದೇಸನಾಹಾರೇನ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ''**ತಿ।

ಯೇಸಂ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನಂ ವಿಭಜನಲಕ್ಖಣೋ ದೇಸನಾಹಾರೋ, ತೇ ಗಾಥಾಯ, ಇಧಾಪಿ ಚ ಆಗತೇ ''ಅಸ್ಸಾದಂ ಆದೀನವ''ನ್ತಿಆದಿನಾ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ವಿಭಜಿತುಂ **''ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋ''**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಸಂ ''ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾ''ತಿ ಗಾಥಾಯಂ ವುತ್ತೋ ಕತಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋ। ಅಥ ವಾ ''ಅಸ್ಸಾದಂ ಆದೀನವ''ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯೋ ಇಧ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನಂ ಉದ್ದೇಸೋ, ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಕಮ್ಮಕರಣತ್ಥಭಿನ್ನಸ್ಸ ವಿಸಯವಿಸಯಿತಾಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದದ್ವಯಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಗಾಥಾದ್ವಯುದಾಹರಣಂ, ತಥಾ ಕಾಮವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಸ್ಸ, ವಟ್ಟದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಚಾತಿ ದುವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ಆದೀನವಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ''ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬಾನ''ನ್ತಿ ದುವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ನಿಸ್ಸರಣಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನನಿದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಗಾಥಾ ಉದಾಹಟಾ।

ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮಚಾರಿನ್ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೧೦.೧೦೨-೧೦೩; ನೇತ್ತಿ॰ ೫, ೧೮, ೩೧; ಪೇಟಕೋ॰ ೨೨) ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮಚಾರಿನೋ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ಸಾತಿಸಯಾರಕ್ಖಾ ಸಮ್ಭವತಿ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಸ್ಸಾಪಿ ವಿಪರಿಣಾಮಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಹಿ ದುಗ್ಗತಿಭಾವೋ ಇಚ್ಛಿತೋವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **''ನಿಸ್ಸರಣಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ''**ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ ''ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಾ ಉಪನಿಧಾಯ ಸಬ್ಬಾ ಉಪಪತ್ತಿಯೋ ದುಗ್ಗತೀ''ತಿ।

ಅವೇಕ್ಖಸ್ಸೂತಿ ವಿಧಾನಂ। ತಸ್ಸಾ ಪನ ಅವೇಕ್ಖಾಯ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋ, ವಿಸಯೋ, ಕತ್ತಾ ಚ ''ಸುಞ್ಞತೋ, ಲೋಕಂ, ಮೋಘರಾಜಾ''ತಿ ಪದತ್ತಯೇನ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ - **''ಸುಞ್ಞತೋ...ಪೇ॰... ಆಣತ್ತೀ''**ತಿ। ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸುಞ್ಞತಾ ಅನತ್ತಸಭಾವತಾಯ, ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ ಚ ಸಿಯಾ। ಯತೋ ತೇ ನ ವಸವತ್ತಿನೋ, ಅತ್ತಸಾರವಿರಹಿತಾ ಚ, ಯತೋ ತೇ ಅನತ್ತಾ, ರಿತ್ತಾ, ತುಚ್ಛಾ ಚ ಅತ್ತನಾ, ತದುಭಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ **''ಅವಸವತ್ತಿತಾ''**ತಿಆದಿನಾ। **ಏವಂ ಮಚ್ಚುತರೋ ಸಿಯಾ**ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಮಚ್ಚುತರೋ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ವಿಧಿಯಮಾನಸ್ಸ ಮಚ್ಚುತರಣಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾ ದೇಸನಾಯ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಸಿಜ್ಝಮಾನಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಫಲನ್ತಿ ಆಹ **''ತಸ್ಸ ಯಂ...ಪೇ॰... ಫಲ''**ನ್ತಿ।

೬. ಉದಾಹರಣವಸೇನಾತಿ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ। ತತ್ಥ **''ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗೇನಾ''**ತಿ ಇಮಿನಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಿಪುಗ್ಗಲಪಯೋಜಿತೋ ಅಸ್ಸಾದಾದೀಸು ಭಗವತೋ ದೇಸನಾವಿಸೇಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಘಟಿತಮತ್ತನ್ತಿ ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ಮನೋದ್ವಾರಿಕವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ತಾನೇನ ಆಲಮ್ಬಿತಮತ್ತಂ। **ಸಸ್ಸತಾದಿಆಕಾರಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಾಕಾರಸ್ಸ। ಇದಞ್ಹಿ ದ್ವಯಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಚಾಲೇತಬ್ಬಂ, ನ ಅನುಲೋಮಿಕಖನ್ತಿ, ಯಥಾಭೂತಞಾಣಂ ವಾ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಚತುಕ್ಕೇ ಆಸಯಸಾಮಞ್ಞತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> ''ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠೀ ಚ, ಖನ್ತಿ ಚೇವಾನುಲೋಮಿಕಾ।

ಯಥಾಭೂತಞ್ಚ ಯಂ ಞಾಣಂ, ಏತಂ ಆಸಯಸಞ್ಞಿತ"ನ್ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ಮಹಾಟೀ॰ ೧.೧೩೬; ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ; ಸಾರತ್ಥ॰ ಟೀ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ, ವೇರಞ್ಜಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾ; ವಿ॰ ವಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ವೇರಞ್ಜಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾ)।

ಚಲನಾಯಾತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಾಯ। **ಪರಾನುವತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದನಾಯ। ಉಗ್ಘಟಿತೇ ಜಾನಾತೀತಿ **ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ**ತಿ ಮೂಲವಿಭುಜಾದಿಪಕ್ಖೇಪೇನ ಸದ್ದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ವಿಪಞ್ಚಿತ**ನ್ತಿ "ವಿಸಮಂ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಪರಿವತ್ತನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೭೦) ವಿಯ ಭಾವನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋತಿ ಆಹ **"ಮನ್ದಂ ಸಣಿಕ"**ನ್ತಿ। ನಿಸ್ಸರಣಆದೀನವನಿಸ್ಸರಣಅಸ್ಸಾದಾದೀನವನಿಸ್ಸರಣಾನಂ ವಿಭಾವನಾ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯವಿನಯನಸಮತ್ಥಾ।

ಚತ್ತಾರೋತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ಆದೀನವೋ ಚ ಅಸ್ಸಾದೋ ಆದೀನವೋ ಚ ಅಸ್ಸಾದೋ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚಾತಿ ಏತೇ ಚತ್ತಾರೋ। ಯದಿ ನಿಸ್ಸರಣವಿಭಾವನಾ ವೇನೇಯ್ಯವಿನಯನಸಮತ್ಥಾ, ಕಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚಮೋ ನ ಗಹಿತೋತಿ ಆಹ **"ಆದೀನವಾವಚನತೋ"**ತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಯಂ ನಯೋ ವುಚ್ಚತಿ, ನಿಸ್ಸರಣಮತ್ತೇನ ಸಿದ್ಧಂ ಸಿಯಾ। ಅಥ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಂ, ನೇಯ್ಯಂ ವಾ, ಆದೀನವೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ಆದೀನವೋ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ? ತಥಾ ಅಪ್ಪವತ್ತತ್ತಾ ನ ಗಹಿತೋ। ತೇನಾಹ "ಆದೀನವಾವಚನತೋ"ತಿಆದಿ। **ದೇಸನ**ನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಗಹಿತಂ "ಸುತ್ತೇಕದೇಸಂ ಗಾಥಂ ವಾ"ತಿ ವಿಸೇಸೇತಿ। ಪದಪರಮಅಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಸಉಪಾಯಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಸ್ಸ ಅನಾಮಟ್ಠತ್ತಾ।

"ಕಲ್ಯಾಣ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕೋ, **"ಪಾಪಕ"**ನ್ತಿ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ಆಹ **"ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ, ಅಯಂ ಆದೀನವೋ"**ತಿ। ಲಾಭಾದೀನಂ ಪುಞ್ಞಫಲತ್ತಾ ತದನುರೋಧಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ **"ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯೇನ ಅಲಾಭಾದೀನಂ **ಆದೀನವತಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಾಮಾತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮಸಹಿತಾ ವತ್ಥುಕಾಮಾ। **ವಿರೂಪರೂಪೇನಾ**ತಿ ಅಪ್ಪತಿರೂಪಾಕಾರೇನ। **ಮಥೇನ್ತೀ**ತಿ ಮದ್ದನ್ತಿ। **ಪಬ್ಬಜಿತೋಮ್ಹೀ**ತಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಉಪಗತೋ ಅಮ್ಹಿ। **ಅಪಣ್ಣಕ**ನ್ತಿ ಅವಿರಜ್ಝನಕಂ। **ಸಾಮಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಸಮಣಭಾವೋ। ಸಮಿತಪಾಪಭಾವೋಯೇವ **ಸೇಯ್ಯೋ** ಸುನ್ದರತರೋ।

ತತ್ಥ "ಕಾಮಾ ಹಿ ಚಿತ್ರಾ ಮಧುರಾ ಮನೋರಮಾ"ತಿ ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ, "ವಿರೂಪರೂಪೇನ ಮಥೇನ್ತಿ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಅಯಂ ಆದೀನವೋ, "ಅಪಣ್ಣಕಂ ಸಾಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಇದಂ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ ಆಹ **"ಅಯಂ…ಪೇ… ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚಾ"**ತಿ।

ಫಲಾದೀನಂ ಏಕಕವಸೇನ ಚ ತಿಕವಸೇನ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ಉದಾಹಟತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ದುಕವಸೇನಪೀ"**ತಿ।

ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ, ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾತಿ ಯಾ ದ್ವೇ ಪಟಿಪದಾ, ತಾಸು ಏಕೇಕಾ ದನ್ಧಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞತಾಯ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಪಟಿಪದಾಭಿಞ್ಞಾಕತೋ ವಿಭಾಗೋ ಪಟಿಪದಾಕತೋ ಹೋತೀ"**ತಿ। ಕತಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಸಬ್ಬಪಠಮಂ "ಪಥವೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪವತ್ತಮನಸಿಕಾರೋ **ಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರೋ**। **ಉಪಚಾರ**ನ್ತಿ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ। ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತಾಯ ಝಾನಮ್ಪಿ **"ಪಟಿಪದಾ"**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತದಞ್ಞಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಪಞ್ಞತೋ ಅಧಿಕಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಕತ್ವಾ **"ಅಭಿಞ್ಞಾ"**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಕಿಲೇಸೇತಿ ನೀವರಣಪ್ಪಕಾರೇ, ತಂಸಹಗತಕಿಲೇಸೇ ಚ। **ಅಙ್ಗಪಾತುಭಾವ**ನ್ತಿ ವಿತಕ್ಕಾದಿಝಾನಙ್ಗಪಟಿಲಾಭಂ।

ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತೋತಿ ಪಟ್ಠಪೇನ್ತೋ। **ರೂಪಾರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ**ತಿ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಲಕ್ಖಣಾದೀಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತೋ। ಪರಿಗ್ಗಹಿತರೂಪಾರೂಪಸ್ಸ ಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವದನ್ಧತಾ ಚ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನಾದೀನಂ ಕಿಚ್ಛಸಿದ್ಧಿಯಾ ಸಿಯಾತಿ ನ ರೂಪಾರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಕಿಚ್ಛತಾಯ ಏವ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಚೇ? ನ, ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಪನಾದೀನಂ

ಪಚ್ಚನೀಕಕಿಲೇಸಮನ್ದತಾಯ ಸುಖಸಿದ್ಧಿಯಮ್ಪಿ ತಥಾಸಿದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾಸಹಗತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಮನ್ದತಾಯ ಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವತೋ। **ರೂಪಾರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ**ತಿ ಅಕಿಚ್ಛೇನಪಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ, ಕಿಚ್ಛೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಿತೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ನಾಮರೂಪಂ ವವತ್ಥಪೇನ್ತೋ**ತಿ "ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇತಂ, ನ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಸತ್ತಾದಿಕೋ"ತಿ ವವತ್ಥಾಪನಂ ಕರೋನ್ತೋ। ಕತರೋ ಪನೇತ್ಥ ವಾರೋ ಯುತ್ತರೂಪೋತಿ? ಯೋ ಕೋಚಿ ಸಕಿಂ, ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ, ಅನೇಕಸತಕ್ಖತ್ತುನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಹಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಾರೇಸು ಸಕಿಂ, ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಞ್ಚ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಾರೋ ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಏವ, ನ ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಪಿಚ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾವಸಾನೇ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಸ್ಸ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಕಿಚ್ಛತಾವಾರೋ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತ್ಥ ದನ್ಧತ್ತಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಏತಸ್ಸ ಅಕಿಚ್ಛತ್ತೇಪಿ ಪುರಿಮಾನಂ ಕಿಚ್ಛತ್ತೇ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದತಾ ವುತ್ತನಯಾವ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಕಿಚ್ಛತಾ, ತಸ್ಸ ಪರಮುಕ್ಕಂಸಗತಾ ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯಥಾ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಕಿಚ್ಛತಾಯ ಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವದನ್ಧತಾಯ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ, ತಥಾ ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯೇನ ಚತುತ್ಥೀ, ತದುಭಯವೋಮಿಸ್ಸತಾವಸೇನ ದುತಿಯಾ, ತತಿಯಾ ಚ ಞಾತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಇಮಿನಾ... ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬಾ"**ತಿ। ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ನಿಯ್ಯಾನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ **"ವಿಪಸ್ಸನಾಪಕ್ಖಿಕಾ ಏವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಹೇತುಪಾಯಫಲೇಹೀತಿ ಏತ್ಥ ತಣ್ಹಾಚರಿತತಾ, ಮನ್ದಪಞ್ಞತಾ ಚ ಪಠಮಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ **ಹೇತು,** ತಣ್ಹಾಚರಿತತಾ, ಉದತ್ಥಪಞ್ಞತಾ ಚ ದುತಿಯಾಯ, ದಿಟ್ಠಿಚರಿತತಾ, ಮನ್ದಪಞ್ಞತಾ ಚ ತತಿಯಾಯ, ದಿಟ್ಠಿಚರಿತತಾ, ಉದತ್ಥಪಞ್ಞತಾ ಚ ಚತುತ್ಥಿಯಾ। **ಉಪಾಯೋ** ಪನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸತಿಸಮಾಧಿವೀರಿಯಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ , ಸತಿಪಟ್ಠಾನಝಾನಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸಚ್ಚಾನಿ ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಿ। **ಫಲಂ** ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ನಿಯ್ಯಾನಂ।

ಸಮಾಧಿಮುಖೇನಾತಿ ಸಮಾಧಿಮುಖೇನ ಭಾವನಾನುಯೋಗೇನ। ತೇನೇವಾಹ **"ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾ"**ತಿ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣೇ। ವಕ್ಖತಿ "ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಸೇಕ್ಖಫಲ"ನ್ತಿ, "ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಕಾಮಧಾತುಸಮತಿಕ್ಕಮ"ನ್ತಿ ಚ। **ಸೋ**ತಿ ಅನಾಗಾಮೀ।

ತೇನಾತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ। **ತತೋ**ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ। ಸಮಾನಾಧಿಕರಣವಸೇನ ಚ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಸದ್ದಾನಂ ಸಮಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣವಸೇನ ವತ್ತುಂ **"ಅಥ ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪುನ **"ಚೇತಸೋ ವಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥವಸೇನ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಪದಾನಂ ಸಮಾಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಪರಿಯಾಯೇನ ಚೇತೋ-ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತಯೋಜನಾ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಆಹ **"ಯಥಾಸಮ್ಭವ"**ನ್ತಿ।

ಹಾ-ಸದ್ದೋ ಗತಿಅತ್ಥೋ, ಗತಿ ಚೇತ್ಥ ಞಾಣಗತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಆಹ **"ಹಾತಬ್ಬಾತಿ ಗಮೇತಬ್ಬಾ"**ತಿ। **ನೇತಬ್ಬಾ**ತಿ ಞಾಪೇತಬ್ಬಾ।

೬. **ತನ್ತಿ** ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಂ। **ಞಾಣವಿಭಾಗೇನಾ**ತಿ ಸುತಮಯಾದಿಞಾಣಪ್ಪಭೇದೇನ। **ನಿಬ್ಬತ್ತನ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದನಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುತಾತಿಆದಿಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಭೂತೇ ದೇಸನಾಭಾಜನೇ। **ದೇಸನಾಯ**ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇ। **ತಂ ದಸ್ಸೇತು**ನ್ತಿ ತಂ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ। "ಸ್ವಾಯಂ ಹಾರೋ ಕಥಂ ಸಮ್ಭವತೀ"ತಿ ಕೇಚಿ ಪಠನ್ತಿ।

ಸಾತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಧಮ್ಮತ್ಥಾನಂ ವೀಮಂಸನಪಞ್ಞಾ। **ಅಧಿಕಾರತೋ**ತಿ "ಸತ್ಥಾ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸಯತೀ"ತಿಆದಿಅಧಿಕಾರತೋ। **ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ** ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಿವೇನೇಯ್ಯವಿನಯನಸಮತ್ಥಭಾವತೋ। **ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಧಾರಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ಅಧಿಕಾರತೋ ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ವಾ"ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

“**ವೀಮಂಸಾದಿಪರಿಯಾಯವತೀ** ಪಠಮವಿಕಪ್ಪವಸೇನ, **ವೀಮಂಸಾದಿವಿಭಾಗವತೀ** ದುತಿಯವಿಕಪ್ಪವಸೇನ, ಚಿನ್ತಾಯ ಹೇತುಭೂತಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ **ಚಿನ್ತಾಮಯೀ**”ತಿ ಏವಮಾದಿವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತುನ್ತಿ ಆಹ “**ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವಾ**”ತಿ।

ಸುತಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣೇಸೂತಿ ಸುತಮಯಞಾಣೇ ಚ ಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣೇ ಚ ಸುತಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣೇಸು ಚ ಸುತಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣೇಸೂತಿ ಏಕದೇಸಸರೂಪೇಕಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣೇಯೇವ ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತಾ ಚರಿಮಭವೇ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭನ್ತಿ, ಇತರೇ ಸುತಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣೇಸೂತಿ। **ತೇಹೀತಿ** ತಥಾ ಪಠನ್ತೇಹಿ। **ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ** “ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀ”ತಿಆದಿನಾ **ಪಟಿಪದಾಕಥಾಯಂ** (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫) ವುತ್ತನಯೇನ।

೮. ಪರತೋ ಘೋಸೋ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। “**ಪಚ್ಚತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತೇನ ಚ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನಾ**”ತಿ ಇದಂ ಆವುತ್ತಿನಯೇನ ದುತಿಯಂ ಆವಟ್ಟತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನ ಸಾವಕಾನಂ ಭಾವನಾಮಯಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ **ಹೋತಿ**। ಸಾವಕಾನಮೇವ ವಾ ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಿವಿಭಾಗಕಥನತೋ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಏಕಸೇಸನಯೋಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। “**ಆಸಯಪಯೋಗಪಬೋಧಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದಿತತ್ತಾ**”ತಿ ಏತೇನ ಪಚ್ಛಿಮಚಕ್ಕದ್ವಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ ಪುಬ್ಬಹೇತುಸಙ್ಗಹಾನಿ ಸುತಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ “**ಇಮಾ ದ್ವೇ ಪಞ್ಞಾ ಅತ್ಥೀ**”ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ಚೇತಾಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅನುಪದ್ದುತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅಪರಿಕ್ಖತತ್ತಾ** ಅನಭಿಸಙ್ಖತತ್ತಾ। **ಸುತಮಯಞಾಣಸ್ಸಾಪಿ** ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಸ್ಸ।

೯. **ದೇಸನಾಪಟಿಪದಾಞಾಣವಿಭಾಗೇಹೀತಿ** ನಿಸ್ಸರಣದೇಸನಾದಿದೇಸನಾವಿಭಾಗೇಹಿ, ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾದಿಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗೇಹಿ, ಸುತಮಯಞಾಣಾದಿಞಾಣವಿಭಾಗೇಹಿ।

ಅವಸಿಟ್ಠಪಾರಿಸಜ್ಜೇನಾತಿ ಖತ್ತಿಯಗಹಪತಿಪರಿಸಪರಿಯಾಪನ್ನೇನ। **ಅಟ್ಠನ್ನನ್ತಿ** ಖತ್ತಿಯಪರಿಸಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಹಪತಿಸಮಣಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕತಾವತಿಂಸಮಾರಬ್ರಹ್ಮಪರಿಸಾತಿ ಇಮಾಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ।

ಸಮತ್ಥೇತೀತಿ ಸಮತ್ಥಂ ಸಮ್ಬನ್ಧತ್ಥಂ ಕರೋತಿ।

ತಮೇವ ದ್ವಾದಸಪದಭಾವಂ ದೀಪೇತ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತದತ್ಥಸ್ಸಾತಿ** ಛಛಕ್ಕಪರಿಯಾಯತ್ಥಸ್ಸ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೨೦ ಆದಯೋ)। ಸಬ್ಬಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾ ಛಛಕ್ಕಪರಿಯಾಯಸ್ಸ, ತದತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಸುತ್ತೇನ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ಮಹಾವ॰ ೧೩; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೩೦) ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ “**ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ...ಪೇ॰... ವಿಭಾವೇನ್ತೋ**”ತಿ। ವಿಸಯಿಭಾವೇನ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನಂ, ವಿಸಯಭಾವೇನ ಅತ್ಥಪದಾನಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ತೇಸಂ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಬನ್ಧಭಾವ**”ನ್ತಿ।

ಪದಾವಯವೋ ಅಕ್ಖರಾನಿ। **ಪದತ್ಥೋತಿ** ಪದತ್ಥಾವಯವೋ। **ಪದತ್ಥಗ್ಗಹಣಸ್ಸಾತಿ** ಪದತ್ಥಾವಬೋಧಸ್ಸ। **ವಿಸೇಸಾಧಾನಂ** ವಿಸೇಸುಪ್ಪತ್ತಿ। **ವಾಕ್ಯಭೇದೇತಿ** ವಾಕ್ಯವಿಸೇಸೇ। **ಚಿತ್ತಪರಿತೋಸನಂ** ಚಿತ್ತಾರಾಧನಂ। **ಬುದ್ಧಿನಿಸಾನಂ** ಪಞ್ಞಾಯ ತೇಜನಂ ತಿಕ್ಖಭಾವಕರಣಂ। **ನಾನಾವಾಕ್ಯವಿಸಯತಾಪಿ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ** ಪದಾದೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಕಾಸನಸ್ಸ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ । ಏಕವಾಕ್ಯವಿಸಯತಾಯ ಹಿ ಅತ್ಥಪದಾನಂ ಸಙ್ಕಾಸನಾದಯೋ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಅಕ್ಖರಾದಿವಿಸಯಾ ಏವಾತಿ ನಿಯಮೋ ಸಿಯಾ। **ಏತೇನಾತಿ** ಅತ್ಥಪದಾನಂ ನಾನಾವಾಕ್ಯವಿಸಯತ್ಥೇನ।

ಉಗ್ಘಟನಾದಿಅತ್ಥಾನೀತಿ ಉಗ್ಘಟನವಿಪಞ್ಚನನಯನಪ್ಪಯೋಜನಾನಿ।

೧೦. ಉಪತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಉಪಟ್ಠಿತ**ನ್ತಿ ಉಪಟ್ಠಿತಸದ್ದಸ್ಸ ಅಧಿಕರಣತ್ಥತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಉಪತಿಟ್ಠನಟ್ಠಾನ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ “ಪದಕ್ಕನ್ತ”ನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **“ಇದಂ ನೇಸ”**ನ್ತಿಆದಿ। **ಪಟಿಪತ್ತಿದೇಸನಾಗಮನೇಹೀ**ತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಗಮನದೇಸನಾಗಮನೇಹಿ। “ಕಿಚ್ಛಂ ವತಾಯಂ ಲೋಕೋ ಆಪನ್ನೋ ಜಾಯತಿ ಚ…ಪೇ॰… ಜರಾಮರಣಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿನಾ ಜರಾಮರಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಮುಖೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ಮಹಾಗಹನಂ ಛಿನ್ದಿತುಂ ನಿಸಾನಸಿಲಾಯಂ ಫರಸುಂ ನಿಸೇನ್ತೋ ವಿಯ ಕಿಲೇಸಗಹನಂ ಛಿನ್ದಿತುಂ ಲೋಕನಾಥೋ ಞಾಣಫರಸುಂ ತೇಜೇನ್ತೋ ಬುದ್ಧಭಾವಾಯ ಹೇತುಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಪಾಕಗತತ್ತಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಾಧಿಗಮಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಗಬ್ಭಂ ಗಣ್ಹಾಪೇನ್ತೋ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ನಾನಾಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅನುಪದಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಅನೇಕಾಕಾರವೋಕಾರಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ಛತ್ತಿಂಸಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಮುಖೇನ ಯಂ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತೇಸಿ, ತಂ **“ಮಹಾವಜಿರಞಾಣ”**ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ “ಚತುವೀಸತಿಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಸಮಾಪತ್ತಿಸಞ್ಚಾರಿಮಹಾವಜಿರಞಾಣ”ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೧೪೧) ಆಗತಂ, ತಂ ದೇವಸಿಕಂ ವಳಞ್ಜನಕಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಪುರೇಚರಾನುಚರಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಯಂ ಪನ ವಕ್ಖತಿ “ಞಾಣವಜಿರಮೋಹಜಾಲಪದಾಲನ”ನ್ತಿ, ತಂ ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಏತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ**ನ್ತಿ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಬ್ರಹ್ಮನೋ”**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ದೇಸನಾಯಾತಿ ಕರಣತ್ಥೇ ಇದಂ ಕರಣವಚನಂ। **ನಿಯುತ್ತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇತುಅತ್ಥೋ ಅನ್ತೋನೀತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಯೋಜಿತೋ”**ತಿ ಆಹ।

ದೇಸನಾಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ವಿಚಯಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೧. ಜಾತಿಲಿಙ್ಗಕಾಲಸಾಧನವಿಭತ್ತಿಸಙ್ಖ್ಯಾವಿಸೇಸಾದಿತೋ ಸದ್ದತೋ ಪದವಿಚಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಕರಿಯಮಾನೋ ಚ ಯಥಾಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಯಾ ಏವ ಕತೋ ಸುಕತೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಇದಂ ನಾಮಪದಂ …ಪೇ॰… ಅಯಂ ಸದ್ದತೋ ಪದವಿಚಯೋ”**ತಿ ವತ್ವಾ **“ಸೋ ಪನಾಯ”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ವತ್ತಬ್ಬಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ**ತಿ ತಂತಂಪದವಚನೀಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಭೇದಂ ವತ್ವಾ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ವಿವರಿತ್ವಾ ಕಥನಂ।

ವಿಚಿಯಮಾನಸ್ಸ ಸುತ್ತಪದಸ್ಸಾತಿ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಪವತ್ತಸುತ್ತಪದಸ್ಸ। “ಸುತ್ತನ್ತರಪದಾನಿಪಿ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಾನೀ”ತಿ ವದನ್ತಿ “ನ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಪದ”ನ್ತಿ। ಏಕಸ್ಸೇವ ಪದಸ್ಸ ಸಮ್ಭವನ್ತಾನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಉದ್ಧಾರೋ **ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ**। ಏಕಸ್ಸೇವ ಪನ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಭವನ್ತಾನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಪದಾನಂ ಉದ್ಧಾರೋ **ಪದುದ್ಧಾರೋ**। ಸಬ್ಬೇ ಹಿ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನೇ ಸುತ್ತೇ ಲಬ್ಭಮಾನೇ ಸಬ್ಬೇ ಪದತ್ಥೇ। **ನವ ಸುತ್ತನ್ತೇ**ತಿ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ನವಪ್ಪಕಾರೇ ಸುತ್ತಸ್ಮಿಂ ಆನೇತ್ವಾ ವಿಚಿನತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಅಥ ವಾ **“ಸಬ್ಬೇ ನವ ಸುತ್ತನ್ತೇ”**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪವಿಚಯಲಕ್ಖಣೇನ ಹಾರೇನ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ನವಪ್ಪಕಾರಾನಿ ಸುತ್ತಾನಿ ವಿಚಿನತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **“ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿಕೇ”**ತಿಆದಿ।

“ಕೋಸಲಾನಂ ಪುರಾ ರಮ್ಮಾ”ತಿಆದಿಕಾ (ಸು॰ ನಿ॰ ೯೮೨) ಛಪಞ್ಞಾಸ ಗಾಥಾ **ವತ್ಥುಗಾಥಾ**। “ಪಾರಾಯನಮನುಗಾಯಿಸ್ಸ”ನ್ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೧೩೭ ಆದಯೋ) ಪನ ಆದಿಕಾ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಗಾಥಾ **ಅನುಗೀತಿಗಾಥಾ**। **ಇದಂ ನಾಮಂ ಕತ**ನ್ತಿ ಇದಂ “ಪಾರಾಯನ”ನ್ತಿ ನಾಮಂ ಕತಂ। ತೇನಾಹ “ಪಾರಂ ಗಮನೀಯಾ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಸ್ಸ ಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯಸ್ಸ ‘ಪಾರಾಯನನ್ತ್ವೇವ ಅಧಿವಚನ’”ನ್ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಪಾರಾಯನತ್ಥುತಿಗಾಥಾ; ಚೂಳನಿ॰ ಪಾರಾಯನತ್ಥುತಿಗಾಥಾ ೧೪೯ ಆದಯೋ)। **ಬುದ್ಧಿಯಂ ವಿಪರಿವತ್ತಮಾನ**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಚಯಹಾರವಿಭಙ್ಗಸ್ಸ ದೇಸನಾಕಾಲೇ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾನೋ ಅತ್ತನೋ ಬುದ್ಧಿಯಂ ವತ್ತಮಾನಂ ಕತ್ವಾ ಏವಮಾಹಾತಿ ಯೋಜನಾ।

ಏಕಂಸಬ್ಯಾಕರಣಸ್ಸ ಅಯನ್ತಿ **ಏಕಂಸಬ್ಯಾಕರಣೀಯಾ,** ಏಕಂಸೇನ ವಾ ಬ್ಯಾಕಾತಬ್ಬತ್ತಾ **ಏಕಂಸಬ್ಯಾಕರಣೀಯಾ,** ಏಕಂಸಬ್ಯಾಕರಣಯೋಗ್ಗಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಠಪನೀಯಾತಿ** ಠಪೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕರಣೀಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಯನ್ತರಪರಿಚಯೇನ ನಿವಾರಣಧಮ್ಮಂ ಪತಿ ಸಂಸಯಪಕ್ಖನ್ದೋ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನ"**ನ್ತಿ। ಪಕತಿಯಾ ಪನ ನಿವಾರಣಧಮ್ಮಂ ಅಜಾನನ್ತೋ ಞಾತುಕಾಮತಾಯ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಯ ಪುಚ್ಛಾಪಿ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಲೋಕಸ್ಸ ನಿವಾರಣಾದೀನಿ ಅಜಾನನ್ತೇನಾ"ತಿ।

ಏಕವತ್ಥುಪರಿಗ್ಗಹಾತಿ ಏಕಸ್ಸ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥಸ್ಸ ಗಹಣತೋ।

ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚಕಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವಿವಟ್ಟಪಕ್ಖೇ ಠಿತಸ್ಸ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ, ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಅರಿಯಾನಮ್ಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಲೋಕೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಪರಿಯಾಪನ್ನಧಮ್ಮವಸೇನಾ"**ತಿಆದಿ।

ಕಾಳಪಕ್ಖಚಾತುದ್ದಸೀಘನವನಸಣ್ಡಮೇಘಪಟಲಚ್ಛಾದನಅಡ್ಢರತ್ತೀನಂ ವಸೇನ **ಚತುರಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೇನ। ವಿವಿಚ್ಛಾತಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ। ತೇನಾಹ **"ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಹೇತೂ"**ತಿ। **ದುಕ್ಖಮಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ "ಅಸ್ಸಾ"ತಿ ಪದಂ "ಜಪ್ಪಾಭಿಲೇಪನಂ ಅಸ್ಸ ಬ್ರೂಮೀ"ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಜಪ್ಪಾ ತಣ್ಹಾ ಅಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸಾ"**ತಿ ಆಹ। **"ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ, **"ಸಬ್ಬಸೋವಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಚ ಅನ್ವಯತೋ, ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ಚ ಸಾತಿಸಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನೀವರಣಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। "ದೂರೇ ಸನ್ತೋ ಪಕಾಸನ್ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೦೪; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೧), ರತ್ತೋ ಅತ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತೀ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೧೧, ೧೭) ಗಾಥಾದ್ವಯೇನಾಪಿ ಅನುಗೀತಿವಿಚಯಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ರೂಪಾವಚರಾತಿ ರೂಪಾವಚರಸತ್ತಾ। ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾಯ ಮುಚ್ಚನಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಯತೋ** ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ಮುಚ್ಚನಂ। **ತಂ** ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ **ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನವಸೇನ** ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಗಹಣೇನ।

ಏಕಾಧಾರನ್ತಿ ಏಕವತ್ಥು ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ। ನಿವಾರಣಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ ಪಿಧಾನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದೋತಿ ಅತ್ಥದ್ವಯಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಿತತ್ತಾ **"ಅನೇಕಾಧಾರಂ ದಸ್ಸೇತು"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ನಿವಾರಣಸಙ್ಖಾತಂ ಸಂವರಂ...ಪೇ॰... ಪಿಧಿಯ್ಯನ್ತಿ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತೀ"**ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೦೪೧; ಚೂಳನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩)। ತಸ್ಸತ್ಥೋ "ನಿವಾರಣಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ, ಸಂವರಂ, ಪಿಧಾನಞ್ಚ ಕಥೇಹೀ"ತಿ।

"ವೋದಾನ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸೋತಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಸುದ್ಧಿ, **"ವುಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಸುದ್ಧಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಆಹ **"ಪುಚ್ಛಾಯ ದುವಿಧತ್ಥವಿಸಯತಂ ವಿವರಿತುಂ 'ಏವ'ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। ತಥಾ ಚಾಹ **"ವೋದಾಯತಿ...ಪೇ॰... ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ"**ತಿ।

ದಿಟ್ಠಿಮಾನಾವಿಜ್ಜಾಸೋತಾಪಿ ತಣ್ಹಾಸೋತಾನುಗಾತಿ ಆಹ **"ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅನುರೋಧವಸೇನಾ"**ತಿ। **ಉಪಚಾರವಸೇನಾತಿ** ನಿಸ್ಸಿತುಪಚಾರವಸೇನ। **ಸಬ್ಬಸ್ಮಾತಿ** ಚಕ್ಖುತೋ ಯಾವ ಮನತೋತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಾ ದ್ವಾರತೋ। **ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನಾತ್ತಿ** ತಣ್ಹಾಯನಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸನಉನ್ನಮನಾದಿಪ್ಪಕಾರೇನ।

ತಮೇವ ಸತಿನ್ತಿ ಯಾಯಂ ಸತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಸೋತಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ತಮೇವ ಸತಿಂ। ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಪಿಧಾನಂ ಬ್ರೂಮಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಿಧಾಯಿಕಾಪಿ ಸತಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಞಾನುಗಾ, ಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಮೇವೇತ್ಥ ಅಧಿಕಂ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧೀಯರೇ"**ತಿ।

ಸಂವರಪಿಧಾನಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಂವರಸದ್ದೇನ ನಿವಾರಣಂ ವುತ್ತಂ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಅನಧಿಗತೇ ಯಂ ಯಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಂ, ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಗತೇ ತಂ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇನ ನಿರುಜ್ಝತಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನಾಮರೂಪೇನಾತಿ ಆಹ **"ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ ಸಹೇವಾ"**ತಿ। ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ ಹಿ ಏತ್ಥ "ನಿರೋಧೋ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾತಿ। ಅನುಸನ್ಧೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಅನುಸನ್ಧಿ,** ಇಧ ಪುಚ್ಛಿಯಮಾನೋ ಅತ್ಥೋ।

ಸಹ ವಿಸಯೇನ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಚ್ಚಾನಿ ಏವ ವಿಸಯೋ। ಪಹಾತಬ್ಬಸಭಾವಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ತಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ। "ಸಂಯೋಜನಿಯೇಸು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೩, ೫೭) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಪಹಾಯಕಸಭಾವಂ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ, ತಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ನಿರೋಧಸಚ್ಚನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಹ ವಿಸಯೇನ...ಪೇ॰... ಸಚ್ಚೇಸೂ"**ತಿ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ "ಸಮುದಯೋ ದ್ವೀಸು ಭೂಮೀಸು ಪಹೀಯತೀ"ತಿ ಆರದ್ಧಂ, "ದಸ್ಸನೇನ ತೀಣಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಭಾವನಾಯ ಸತ್ತ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪಹೀಯನ್ತೀ"ತಿ ಪನ ವಿಭಾಗವಚನಮೇವ ವತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ಪಹಾಯಕವಿಭಾಗಮುಖೇನ ಪಹಾತಬ್ಬವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತು"**ನ್ತಿ।

ನಿರವಸೇಸಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಇತರೇ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಇತರೇಹಿ ಪನ ನಿರವಸೇಸ"**ನ್ತಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕವಟ್ಟಪ್ಪಭೇದೇನ ತೇಧಾತುಕೇ ಭವತ್ತಯೇ। **ಸಂಯೋಜನವಸೇನಾ**ತಿ ಸಬ್ಬದಾ ಯೋಜನವಸೇನ ಬನ್ಧನವಸೇನ।

೧೧. ಅಗ್ಗಫಲಞಾಣತಾಯ ಏಕಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ತನ್ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಖಯಾನುಪ್ಪಾದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಸ್ಸ ವಸೇನ ಫಲವೋಹಾರೇನ ದ್ವೇ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ।

ಸೋಮನಸ್ಸನಾಮಲಾಭೋ ಇಮಿನಾ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕೇತೇನಾತಿ ತದತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ **"ಖಯೇ...ಪೇ॰... ಸಮಞ್ಞಾಯಾ"**ತಿ ಆಹ।

೧೩. **ತಗ್ಗಹಣೇನೇವಾ**ತಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಪಞ್ಚರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣೇನೇವ। **ಸಹಚರಣಾದಿನಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಾದಿಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಚೇವ ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಾದಿನಾ ಚ। **"ಸಮ್ಪಯುತ್ತ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಹಿತತಾ ಅವಿಸಿಟ್ಠತಾ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಆಹ **"ಅವಿಭಾಗೇನ ಗಹಣೀಯಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯಾ"**ತಿ।

ಕಥಂ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಆಹ **"ಸತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪ್ಪಹಾನಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತ"**ನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಸಮಾಧಿನಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪ್ಪಹಾನಂ ಸಮ್ಭವತಿ।

ಪದಹತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಪಧಾನಂ,** ವೀರಿಯಂ। **ತೇ**ತಿ ವೀರಿಯಸಙ್ಖಾರಾ। **ಏಕರಸೇನಾ**ತಿ ಯಥಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಏಕರಸಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಏಕರಸಭಾವೇನ ಸರಣತೋ ಪವತ್ತನತೋ। ತಥಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಏವ ಸುಟ್ಠು ವತ ವೀರಿಯಂ ವಾಹೇಸೀತಿ ಯೋಗಿನಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪೇತಬ್ಬತೋ ತದುಪಗವೀರಿಯವಾಹನಟ್ಠೇನ **"ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ಏವಂ ಮೇ...ಪೇ॰... ಹೇತುಭಾವತೋ"**ತಿ।

ಇದ್ಧಿಸದ್ದಸ್ಸ ಪಠಮೋ ಕತ್ತುಅತ್ಥೋ, ದುತಿಯೋ ಕರಣತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, **ಪಾದ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಏಕೋ ಕರಣತ್ಥೋ ಏವ। ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ ಚ ಇದ್ಧೀ ವುತ್ತಾ, ನ ಚ ಇಜ್ಝನ್ತಿ। ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ ಚ ಇದ್ಧೀ ಪಜ್ಜನಕರಣೇನ ಪಾದೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ **"ಪಠಮೇನ ಅತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿ ಏವ ಪಾದೋ"**ತಿ ಕಥಂ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ತಥಾ ಇದ್ಧಿಕಿರಿಯಾಕರಣೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬಾ ಬುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಾ ಇದ್ಧಿ ಪಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಕರಣೇನ ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಕರಣಾನಂ ನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ **"ದುತಿಯೇನ ಅತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿಯಾ**

ಪಾದೋ"ತಿ ಕಥಂ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಚೇ? ಸಕ್ಕಾ, ಪಾದಸ್ಸ ಇಜ್ಝಮಾನಕೋಟ್ಠಾಸ ಇಜ್ಝನಕರಣೂಪಾಯಭಾವತೋ। ಅಥ ವಾ "ಪಠಮೇನ ಅತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋ, ದುತಿಯೇನ ಅತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿ ಏವ ಪಾದೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ"ತಿ ಏವಂ ಯೋಜನತೋ। ಕಥಂ? ಅನನ್ತರತ್ಥೋ ಪಚ್ಚಾಸತ್ತಿಞಾಯೇನ ಇಧ ಪಠಮೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ತತೋ ಪುರಿಮೋ ದುತಿಯೋತಿ।

"ಛನ್ದಂ ಚೇ ಭಿಕ್ಖು ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ ಲಭತಿ ಸಮಾಧಿ"ನ್ತಿಆದಿ (ವಿಭಂ ೪೩೨) ವಚನತೋ **ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಂ ಭಾವೇತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಸಮಾಧಿ **ಛನ್ದಸಮಾಧೀ**ತಿ ಅಧಿಪತಿಸದ್ದಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾಸೋ ವುತ್ತೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಅಧಿಪತಿಸದ್ದತ್ಥದಸ್ಸನವಸೇನೇವ ಪನ "ಛನ್ದಹೇತುಕೋ, ಛನ್ದಾಧಿಕೋ ವಾ ಸಮಾಧೀ"ತಿ **ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಂ** (ವಿಭಂ ಅಟ್ಠಂ ೪೩೧) ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಇಧಾಪಿ ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಸಮಾಧಿ **ಛನ್ದಸಮಾಧೀ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಂ ಪನ ಛನ್ದಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಸದ್ಧಾಸೀಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸದ್ಧಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **"ಇದಂ ಪಧಾನ"**ನ್ತಿ ವಾ ವೀರಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ವೀರಿಯಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖಾಸಹಿತಂ ಏಕವಚನೇನ ವತ್ವಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸಪಿ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬಧಮ್ಮವಿಭಾಗೇನ ಚ **"ಇಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಪಧಾನಭೂತಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಏವಂ ಸಮಾಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರಾದಿನಿವತ್ತನತ್ಥಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಧಾನಗ್ಗಹಣಂ। ಅಥ ವಾ ತಂ ತಂ ವಿಸೇಸಂ ಸಙ್ಖರೋತೀತಿ **ಸಙ್ಖಾರೋ,** ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವೀರಿಯಂ। ತತ್ಥ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಪಧಾನಗ್ಗಹಣನ್ತಿ ಪಧಾನಭೂತಾ ಸೇಟ್ಠಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವೀರಿಯಿದ್ಧಿಪಾದನಿದ್ದೇಸೇ **"ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತ"**ನ್ತಿ (ವಿಭಂ ೪೩೪) ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವೀರಿಯಂ ಆಗತಂ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಂ ಸಮಾಧಿವಿಸೇಸನಂ "ವೀರಿಯಾಧಿಪತಿ ಸಮಾಧಿ **ವೀರಿಯಸಮಾಧೀ"**ತಿ, ದುತಿಯಂ ಸಮನ್ನಾಗಮಙ್ಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ದ್ವೇ ಏವ ಹಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಮನ್ನಾಗಮಙ್ಗಾನಿ ಸಮಾಧಿ, ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋ ಚ। ಛನ್ದಾದಯೋ ಸಮಾಧಿವಿಸೇಸನಾನಿ। ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋ ಪನ ಪಧಾನವಚನೇನೇವ ವಿಸೇಸಿತೋ, ನ ಛನ್ದಾದೀಹೀತಿ ನ ಇಧ ವೀರಿಯಾಧಿಪತಿತಾ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ವೀರಿಯಞ್ಚ ಸಮಾಧಿಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಠಿತಮೇವ ಸಮನ್ನಾಗಮಙ್ಗವಸೇನ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರವಚನೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ನಾಪಿ ದ್ವೀಹಿ ವೀರಿಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗಮೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಛನ್ದಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಸಮಾಧಿ ತಥಾ ವಿಸಿಟ್ಠೇನೇವ ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋ, ಸೇಸಧಮ್ಮಾ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿವಿಸೇಸನಾನಂ ವಸೇನ **"ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ"**ತಿ ವುತ್ತಾ। ವಿಸೇಸನಭಾವೋ ಚ ಛನ್ದಾದೀನಂ ತಂತಂಅಪಸ್ಸಯನವಸೇನ ಹೋತೀತಿ **ಛನ್ದಸಮಾಧಿ...ಪೇ॰... ಇದ್ಧಿಪಾದ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ನಿಸ್ಸಯತ್ಥೇಪಿ ಪಾದಸದ್ದೇನ ಉಪಾಯತ್ಥೇನ ಛನ್ದಾದೀನಂ ಇದ್ಧಿಪಾದತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ **ಉತ್ತರಚೂಳಭಾಜನೀಯೇ** "ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೋ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭಂ ೪೫೭) ಛನ್ದಾದೀನಮೇವ ಇದ್ಧಿಪಾದತಾ ವುತ್ತಾ। **ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ** ಚ "ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ - ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಛನ್ದಸಮಾಧೀ"ತಿ (ವಿಭಂ ೪೬೨) ಆರಭಿತ್ವಾಪಿ ಪುನ ಛನ್ದಾದೀನಂಯೇವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವಿಭತ್ತೋ। ಉಪಾಯಿದ್ಧಿಪಾದದಸ್ಸನತ್ಥಮೇವ ಹಿ ನಿಸ್ಸಯಿದ್ಧಿಪಾದದಸ್ಸನಂ ಕತಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಚತುಬ್ಬಿಧತಾವ ನ ಹೋತೀತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿವಸೇನ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತತ್ತಂ ವತ್ವಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಅವಚನಂ "ಛನ್ದಸಮಾಧಿ...ಪೇ॰... ಇದ್ಧಿಪಾದಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿ (ವಿಭಂ ೪೩೧) ಭಾವೇತಬ್ಬಾನಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಾನಂ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಭಾವಿತಿದ್ಧಿಪಾದಸ್ಸ ಹಿ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ ಫಲಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಾತಿ।

ವೋಸ್ಸಗ್ಗಸದ್ದೋ ಪರಿಚ್ಚಾಗತ್ಥೋ, ಪಕ್ಖನ್ದನತ್ಥೋ ಚಾತಿ ವೋಸ್ಸಗ್ಗಸ್ಸ ದುವಿಧತಾ ವುತ್ತಾ। **ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಪಕಾರೇನಾ**ತಿ ತದಙ್ಗಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಕಾರೇನ, ತನ್ನಿನ್ನಭಾವಾರಮ್ಮಣಪ್ಪಕಾರೇನ ಚ। **ಪರಿಣಮನ್ತಂ** ವಿಪಸ್ಸನಕ್ಖಣೇ।

೧೪. **ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಏಕಾವಜ್ಜನನಾನಾವಜ್ಜನವೀಥೀಸು ಪವತ್ತಉಪಚಾರಪಞ್ಞಾಯ। **ಅಧಿಗಮಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಅಪ್ಪನಾಪಞ್ಞಾಯ। ಪುನ **ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ನಾನಾವಜ್ಜನುಪಚಾರಪಞ್ಞಾಯ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಪಞ್ಞಾಯ ವಾ। **ಉಪಚಾರಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಏಕಾವಜ್ಜನೇ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಾ ಪವತ್ತಉಪಚಾರಪಞ್ಞಾಯ।

ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯೋಪೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯೋಪಿ। **ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನಾ**ತಿ ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾ, ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾ ಚಾತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಗಮನೇನ।

೧೫. **ಸೇಖೇ ಅಸೇಖೇ**ತಿ ಸೇಕ್ಖೇ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೇ, ಅಸೇಕ್ಖೇ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೇ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಪ್ಪಹಾನೇ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನೇ, ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಯಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ಪಾಳಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ "ಯಂ ಅನಿಚ್ಚೇ ದುಕ್ಖೇ ಅನತ್ತನೀ"ತಿ ವಚನಂ ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ಪಠನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ।

ಸೇಸಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಧಮ್ಮಾತಿ ಗೇಧತೋ ಅವಸಿಟ್ಠಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ ಚ ಸಬ್ಬವೋದಾನಧಮ್ಮಾ ಚ। **ಅಭಾವೇನಾ**ತಿ ಅಭಾವನೇನ ಅಭಾವಕರಣೇನ।

ಪಯೋಗಪರಕ್ಕಮನ್ತಿ ಭುಸಂ ಯೋಗೋ **ಪಯೋಗೋ,** ಪಯೋಗೋವ ಪರಕ್ಕಮೋ **ಪಯೋಗಪರಕ್ಕಮೋ,** ಚಿತ್ತಂ। **ಉಕ್ಖಿಪತೀ**ತಿ ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖೇ ಪತಿತುಂ ಅದೇನ್ತೋ ಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಉದ್ಧಂ ಖಿಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಪವತ್ತತಿ। **ಪಧಾನವೀರಿಯ**ನ್ತಿ ಅಕುಸಲಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಟ್ಠೇನ ಉತ್ತಮವೀರಿಯಂ। **ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನೀ**ತಿ "ಆಸೇವಮಾನೋ ವಾಯಮತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಅವತ್ತಬ್ಬತಂ ಆಪನ್ನಾ**ನನ್ತಿ ಭೂಮಿಲದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾಧಿಗ್ಗಹಿತಾವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾಸಮುಗ್ಘಾಟಿತುಪ್ಪನ್ನಾನಂ।

೧೬. "ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ "**ಪಠಮಮಗ್ಗೇ ಸದ್ಧಾದಯೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಇನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣಞ್ಚ ಪಾಳಿಯಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸನಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಆಹ "**ಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾಯ ಸುನಿಗ್ಗಹಿತೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋ**"ತಿ। ಸಮಾಧಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಮ್ಪಿ ನಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಅನವಜ್ಜಸುಖಪದಟ್ಠಾನೇನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। "**ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ವೀರಿಯಚ್ಛನ್ದೋ ಖನ್ತಿಂ ಪರಿಬ್ರೂಹೇತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಕಾರಕಧಮ್ಮಾಸೇವನಂ ವಿಯ ಅನುಪಕಾರಕಧಮ್ಮಪರಿವಜ್ಜನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಾನಿಸೇವನೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಸಮಾಧಿಆದೀನ**"ನ್ತಿಆದಿ।

೧೭. ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ದೇಸನಂ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ವಿಭಜಿತುಂ "**ಲೋಕೋ ನಾಮಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತು**"ನ್ತಿ ಆಹ। ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇಸು ಠಾನಂ ತಂಸಮ್ಪಾದನಾವ। ತಥಾ ಸೇಸೇಸು। **ವಡ್ಢಿಯಮಾನೇಸೂ**ತಿ ಯಥಾ ವಿಮುತ್ತಿಂ ಪರಿಪಾಚಯನ್ತಿ, ಏವಂ ಬ್ರೂಹಿಯಮಾನೇಸು।

ದಸ್ಸನಪರಿಞ್ಞಾತಿ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಲಕ್ಖಣತೋ, ಪಚ್ಚಯತೋ ಚ ಪರಿಜಾನನಾ। ತೇನಾಹ "**ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ**"ತಿ। ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಧಮನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯವಿಭಾವನಾ ಇಧ "ಭಾವನಾಪರಿಞ್ಞಾ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಆಹ "**ಭಾವನಾ...ಪೇ॰... ಪರಿಞ್ಞಾ ಚಾ**"ತಿ । ದಸ್ಸನತ್ಥಾ ಪರಿಞ್ಞಾ **ದಸ್ಸನಪರಿಞ್ಞಾ,** ಭಾವನತ್ಥಾ ಪರಿಞ್ಞಾ **ಭಾವನಾಪರಿಞ್ಞಾ**ತಿ ಏವಂ ವಾ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದೀತಿ ಕಕ್ಖಳಾದಿಫುಸನಾದಿ। **ಅಭಿಜಾನಿತ್ವಾತಿ** ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಜಾನಿತ್ವಾ, ಇತಿ ತಸ್ಸ ಅಭಿಜಾನನಹೇತು ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ಥೋತಿ** ಫಲಂ। **ನಯೋತಿ** ವುತ್ತನಯೋ।

"**ಯಂ ಅಸಙ್ಖತ**"ನ್ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। **ಚತುನಯಕೋವಿದೋತಿ** ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಾದಿನಯಚತುಕ್ಕೇ ನಿಪುಣೋ। **ದೇಸನಾಯುತ್ತಿಕುಸಲೋತಿ** ಧಮ್ಮಾನಂ ದೇಸನಾವಿಧಿಮ್ಹಿ ಕುಸಲೋ।

ಸದಿಸೀ ಕಾತಬ್ಬಾ ಸಂಸನ್ದನವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಆನೇತಬ್ಬಾ** "ಅಯಂ ದೇಸನಾ ಇಮಾಯ ದೇಸನಾಯ ಏವಂ ಸಂಸನ್ದತೀ"ತಿ। **ಅತ್ಥತೋ ಅಪೇತ**ನ್ತಿ ಅಯುತ್ತತ್ಥಂ। **ಅಸಮ್ಬನ್ಧತ್ಥ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸಮ್ಬನ್ಧಪದತ್ಥಂ। ನನು ಪಟ್ಠಾನವಿಚಾರೋ ನಯವಿಚಾರೋ ವಿಯ ಹಾರೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸೋ ವಿಚಾರಣನ್ತರೋತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ "**ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। **ಇಧ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ** ಇಧ ಸುತ್ತವಿಚಯೇ ಸುತ್ತತ್ಥವಿಚಾರಭಾವತೋ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಏತೇನ ವಾ ಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಹಾರನ್ತೋಗಧಭಾವದಸ್ಸನೇನೇವ ಮೂಲಪದಾನಂ ವಿಯ ಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪದತ್ಥನ್ತರಾಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇಮಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನಸುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಕಸ್ಮಿಂ ವಾ ಪದೇತಿ** ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನಂ ಗಾಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ತಬ್ಬಿಚಯೇನಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾದಿವಿಚಯೇನ, ಅಸ್ಸಾದಾದಿವಿಚಯೇನ ಚ।

ವಿಚಯಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಯುತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೮. ಏವಮೇತಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ, ಏವಂ ಪನ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ಅಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಗಹೇತಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ವಿಜಹನಗ್ಗಹಣತ್ಥಾಯ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಿವಿಚಾರಣಾಯಂ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬೇಸು ತಾವ ಪಠಮಂ ಪಟಿಪತ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಅತಥಾಕಾರೇನ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಸುತ್ತತ್ಥಾ ವಿಸಯೋ**"ತಿ ಯಥಾ "ವಾಮಂ ಮುಞ್ಚ, ದಕ್ಖಿಣಂ ಗಣ್ಹಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೯೮; ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ಮಹಾಟೀ॰ ೧.೧೪; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೧.೨೧೩)। ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಭಾವತೋ ಹಿ ಸುತ್ತಪದೇಹಿ ಸುತ್ತತ್ಥೇ ವಿವೇಚಿತೇ ಗಹೇತಬ್ಬಭಾವೋ ಚ ಅವಸಿಟ್ಠೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಸ್ಸ ಸತೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ಠಸ್ಸತೀ'ತಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ, 'ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀ'ತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೨೧)।

ಯುತ್ತಿನಿದ್ಧಾರಣೇನ ಅಯಥಾಸಭಾವತೋ ವಿವೇಚೇತ್ವಾ ಯಥಾಸಭಾವತೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಗಹಣಕಾರಣಾನಿ ಕಥೇನ್ತೋ "ಮಹನ್ತಾ ಅಪದಿಸಿತಬ್ಬಾ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಮಹಾಪದೇಸಾ**"ತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ "**ಬುದ್ಧಾದಯೋ**"ತಿಆದಿನಾ। **ಪತಿಟ್ಠಾನಾನೀತಿ** ಪತಿಟ್ಠಾನಸಾಧನಾನಿ। **ಸೇಸೇಸೂತಿ** ಸಙ್ಘಾಪದೇಸಾದೀಸು। ಪಠಮತ್ಥೋ ಏವ ಹಿ ಇಧ ಪಾಳಿ ಆಗತೋ, ವಿನಿಚ್ಛಯನೇ ಕಾರಣಂ ಮಹಾಪದೇಸೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸುತ್ತೋತರಣಾದೀತಿ ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಸುತ್ತಾನೋತರಣಾದಿಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ಸುತ್ತೋತರಣವಿನಯಸನ್ದಸ್ಸನಾನಿ ಹಿ ಕೇನಚಿ ಯಥಾಭತಸ್ಸ ಗನ್ಥಸ್ಸ "ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ವಿನಿಚ್ಛಯನೇ ಕಾರಣಂ। ಸುತ್ತಾನೋತರಣವಿನಯಾಸನ್ದಸ್ಸನಾನಿ "ಅಧಮ್ಮೋ"ತಿ। **ಯದಿ ಏವನ್ತಿ** ಯದಿ ಯಥಾಭತಸ್ಸ ಗನ್ಥಸ್ಸ ಸುತ್ತವಿನಯೇಹಿ ಸಂಸನ್ದನಂ "ಧಮ್ಮೋ"ತಿ, ಅಸಂಸನ್ದನಂ "ಅಧಮ್ಮೋ"ತಿ ವಿನಿಚ್ಛಯಕಾರಣಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮ್ಪದೀಯತಿ ಞಾಪೀಯತಿ ಧಮ್ಮೋ ಏತೇಹೀತಿ **ಸಮ್ಪದಾಯಾ,** ಅಕ್ಖಾತಾರೋ।

ವಿನೀಯನ್ತಿ ರಾಗಾದಯೋ ಏತೇನಾತಿ **ವಿನಯೋ,** ಕಾರಣಂ। ತೇನಾಹ "**ರಾಗಾದಿವೂಪಸಮನಿಮಿತ್ತ**"ನ್ತಿ। ಕಿಂ ಪನ ತಂ? ಸಾಧಿಟ್ಠಾನಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾದಿಧಮ್ಮಾ। ಯೇ ಪರತೋ "ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಬೋಧಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೨೪) ವಕ್ಖತಿ।

ವಿನಯಮಹಾಪದೇಸಾ ಕಪ್ಪಿಯಾನುಲೋಮತೋ ಅನುಲೋಮಕಪ್ಪಿಯಂ ನಾಮ, ತಂಸದಿಸತಾಯ ಸುತ್ತನ್ತಮಹಾಪದೇಸಾಪಿ **ಅನುಲೋಮಕಪ್ಪಿಯನ್ತಿ** ಅಟ್ಠಕಥಾವೋಹಾರೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಯಂ ಅನುಲೋಮಕಪ್ಪಿಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ**"ತಿ।

ಯದಿಪಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪವತ್ತಾ ಭಗವತೋ ಪಕಿಣ್ಣಕದೇಸನಾ **ಅಟ್ಠಕಥಾ,** ಸಾ ಪನ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕೇಹಿ ತೇಪಿಟಕಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಸಙ್ಗಾಯಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾನುರೂಪೇನ ವಾಚನಾಮಗ್ಗಂ ಆರೋಪಿತತ್ತಾ **ಆಚರಿಯವಾದೋ** ನಾಮ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಆಚರಿಯವಾದೋ ನಾಮ ಅಟ್ಠಕಥಾ"**ತಿ। ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಸಙ್ಗೀತಿಯೋ ಆರುಳ್ಹೋ ಏವ ಹಿ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಭೂತೋ ಕಥಾಮಗ್ಗೋ ಪಚ್ಛಾ ತಮ್ಬಪಣ್ಣಿಯೇಹಿ ಮಹಾಥೇರೇಹಿ ಸೀಹಳಭಾಸಾಯ ಠಪಿತೋ। **ಅತ್ತನೋಮತಿ** ಥೇರವಾದೋ। **ಸಮೇನ್ತಮೇವ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ** ಯಥಾ ಪಾಳಿಯಾ ಸಂಸನ್ದತಿ , ಏವಂ ಮಹಾಪದೇಸತೋ ಅತ್ಥಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಪಮಾದಪಾಠವಸೇನ ಆಚರಿಯವಾದಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ಪಾಳಿಯಾ ಅಸಂಸನ್ದನಾಪಿ ಸಿಯಾ, ಸೋ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ - **"ಸುತ್ತೇನ ಸಮೇನ್ತೋ ಏವ ಗಹೇತಬ್ಬೋ"**ತಿ।

ಚತೂಹಿ ಮಹಾಪದೇಸೇಹಿ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಚತೂಹಿ ಮಹಾಪದೇಸೇಹಿ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಇದಾನಿ ತಂ ಅವಿರುಜ್ಝನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯೇನ ಯೇನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸುತ್ತೋತರಣಾದಿ ಏವ ಹೇತ್ಥ ಕಾರಣಂ। ತಸ್ಸ ಚ ಅನೇಕಾಕಾರತಾಯ **"ಪಕಾರೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತೋ। ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನೇ ಸುತ್ತೇ ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಆಭತೇನಾತಿ** ಆನೀತೇನ। **ಸುತ್ತತೋತಿ** ಸುತ್ತನ್ತರತೋ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಕೇನಚಿ ಪಸಙ್ಗೇನ ಸುತ್ತನ್ತರತೋ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಆನೀತೇನ ಸುತ್ತಪದೇನ ಸುತ್ತೋತರಣಾದಿನಾ, ಕಾರಣಪ್ಪಕಾರೇನ ಚ ಚತುಮಹಾಪದೇಸಾವಿರೋಧೇನ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನೇ ಸುತ್ತೇ ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಅತ್ಥಜಾತಂ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ತೇನ...ಪೇ॰... ಕಾತಬ್ಬಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ಯುತ್ತಿಹಾರಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ** ಯುತ್ತಿನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ಅಯಂ ಯುತ್ತಿಹಾರೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ **ಯುತ್ತಿಹಾರಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಹಾರೇನ ವಕ್ಖಮಾನನಯೇನ ಯುತ್ತಿಗವೇಸನಂ ಕತ್ವಾ ತಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಬಹಾರಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಲಕ್ಖಣಞ್ಹೇತಂ ಯುತ್ತಿಗವೇಸನಾಯ, ಯದಿದಂ ಯುತ್ತಿಹಾರೋ। ತೇನಾಹ "ಸಬ್ಬೇಸಂ ಹಾರಾನಂ, ಯಾ ಭೂಮೀ, ಯೋ ಚ ಗೋಚರೋ ತೇಸಂ। "ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಪರಿಕ್ಖಾ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೪), "ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಗವೇಸಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೧೦) ಚ।

೧೯. ಯದಿ ವಾ ಸಬ್ಬಾನಿ ಪದಾನಿ ಏಕಂ ಅತ್ಥಂ ಅಭಿವದನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

೨೦. **ಜರಾಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತನ್ತಿ** ಠಿತಸ್ಸ ಯಂ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವೋ, ಅಯಂ ಜರಾ ನಾಮ। **ಖಣಿಕಮರಣಂ** ಖಣಿಕನಿರೋಧೋ। **ಸಮುಚ್ಛೇದಮರಣಂ** ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ।

ಕೇವಲಸ್ಸಾತಿ ಜರಾಯ ಅಮಿಸ್ಸಸ್ಸ। **ಅಞ್ಞಾವ ಜರಾ, ಅಞ್ಞಂ ಮರಣನ್ತಿ** "ಪಟಿಞ್ಞಾತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ಮರಣಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ"ತಿ ಹೇತು। **ಯಥಾ ತಂ ದೇವಾನನ್ತಿ** ಸದಿಸೂದಾಹರಣಂ, ವಿಸದಿಸೂದಾಹರಣಂ ಪನ ಇದ್ಧಿಪಾದಾದಯೋ, ಅನ್ವಯಬ್ಯತಿರೇಕಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ತೇಹೀತಿ ಜರಾಮರಣೇಹಿ।

"ಜೀರಣಭಿಜ್ಜನಸಭಾವಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಲೇಸೇನ ತಣ್ಹಾಜರಾಮರಣಾನಂ ಅನಞ್ಞತ್ತಂ ಯೋಜೇತಿ। ಯದಿಪಿ "ಅಞ್ಞಾ ತಣ್ಹಾ, ಅಞ್ಞಾ ಜರಾ, ಅಞ್ಞಂ ಮರಣ"ನ್ತಿ ಸಿದ್ಧೋವಾಯಮತ್ಥೋ, ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ **"ನ ಇದ"**ನ್ತಿಆದಿ, ತಥಾಪಿ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಪರಿಹಾರಾಯಂ ಚೋದನಾತಿ ಅಜ್ಝಾರುಳ್ಹಂ ತತ್ಥ ದೋಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಯದಿ ಚ ಯಥಾ ಜರಾಮರಣ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿಪವತ್ತಾನಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯದಿ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ ಆಹ। **ಭಾವೋತಿ** ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏತೇಸನ್ತಿ** ತಣ್ಹಾಜರಾಮರಣಾನಂ।

"ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಗವೇಸಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಚ ಕೇಚಿ ಪಠನ್ತಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನತೋಪಿ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥಮ್ಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಮೇವ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಾಳಿಯಂ **"ಸಲ್ಲೋತಿ ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಇಮೇಸನ್ತಿ** ಸಲ್ಲಧೂಪಾಯನಾನಂ। **ಇಚ್ಛಾವಿಪರಿಯಾಯೇತಿ** ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭೇ, ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ವಾ। **ಇದಮ್ಪಿ ಸಮತ್ಥನಂ**

ಹೋತಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಅಞ್ಞತ್ಥಸ್ಸ ಬ್ಯತಿರೇಕದಸ್ಸನಭಾವತೋ। **ಜರಾಮರಣವಿಪರಿಯಾಯೇತಿ** ಜರಾಮರಣೇ ಅಸತಿ। ನ ಹಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಜರಾಮರಣಾಭಾವೇ ತಣ್ಹಾ ನ ಹೋತೀತಿ।

ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಾತಿ ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರೇನ ವುತ್ತಾ, ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ವುತ್ತಾ। **ಯಂ ಇದಂ...ಪೇ॰... ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ವಾ ಅಭಿಲಪನ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಕಿರಿಯಾಪರಾಮಸನಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ವಿಸೇಸೋ**ತಿ ಅಯಂ ಏತಾಸಂ ಇಚ್ಛಾತಣ್ಹಾನಂ ಪಕತಿಸಞ್ಞಾತೋ ವಿಸೇಸೋ। "**ದ್ವೀಹಿ ನಾಮೇಹೀ**"ತಿಪಿ ಪಾಳಿ। **ಯದಿಪಿ ಏವ**ನ್ತಿ ಕಾಮಂ ವಿಸಯವಿಸೇಸೇಸು ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೇನ ಇಚ್ಛಾತಣ್ಹಾನಂ ಅತ್ಥಿ ಕಾಚಿ ಭೇದಮತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಭಾವತೋ ಪನ ಭೇದೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ತಥಾಪೀ**"ತಿ ಆಹ।

ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಕಾಮೇನ್ತಿ। **ತಣ್ಹಾಯನಾ** ಪಾತುಕಾಮತಾ। **ಸನ್ತಾಪನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪರಿದಹನಭಾವೇನ। **ಆಕಡ್ಢನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅವಹರಣಟ್ಠೇನ। **ಸರಿತಾನೀ**ತಿ ರಾಗವಸೇನ ಅಲ್ಲಾನಿ। ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಪೀತಿವಸೇನ ಸಿನಿದ್ಧಾನಿ **ಸಿನೇಹಿತಾನಿ**। **ವಿಸತ್ತಿಕಾ**ತಿ ವಿತ್ಥತಾ ರೂಪಾದೀಸು ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಸು ಬ್ಯಾಪನವಸೇನ। **ವಿಸಟಾ**ತಿ ಪುರಿಮವೇವಚನಮೇವ ತ-ಕಾರಸ್ಸ ಟ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ವಿಸಾಲಾ**ತಿ ವಿಪುಲಾ। **ವಿಸಕ್ಕತೀ**ತಿ ಪರಿಸಕ್ಕತಿ ಸಹತಿ। ರತ್ತೋ ಹಿ ರಾಗವತ್ಥುನಾ ಪಾದೇನ ತಾಳಿಯಮಾನೋಪಿ ಸಹತಿ। "ಓಸಕ್ಕನಂ, ವಿಪ್ಫನ್ದನಂ ವಾ ವಿಸಕ್ಕನ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅನಿಚ್ಚಾದಿಕಂ ನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಗಣ್ಹನ್ತೀ **ವಿಸಂವಾದಿಕಾ** ಹೋತಿ। **ವಿಸಂಹರತೀ**ತಿ ತಥಾ ತಥಾ ಕಾಮೇಸು ಆನಿಸಂಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೀ ವಿವಿಧೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಭಿಮುಖಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಂಹರತಿ ಸಂಖಿಪತಿ। **ವಿಸಂ** ವಾ ದುಕ್ಖಂ, ತಂ ಹರತಿ, ವಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಕ್ಖನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ **ವಿಸಮೂಲಾ,** ವಿಸಂ ವಾ ದುಕ್ಖಾದಿಭೇದಾ ವೇದನಾ ಮೂಲಂ ಏತಾಯಾತಿ **ವಿಸಮೂಲಾ,** ದುಕ್ಖಸಮುದಯತ್ತಾ ವಿಸಂ ಫಲಂ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ವಿಸಫಲಾ**। ರೂಪಾದಿದುಕ್ಖಸ್ಸೇವ ಪರಿಭೋಗೋ ಏತಾಯ, ನ ಅಮತಸ್ಸಾತಿ **ವಿಸಪರಿಭೋಗಾ**। ಸಬ್ಬತ್ಥ ನಿರುತ್ತಿವಸೇನ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಪಧಾನೋ ಅತ್ಥೋ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುನ "**ವಿಸತಾ ವಾ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಸಿನೇಹನಂ ಪೇಮಕರಣಂ। **ಬನ್ಧನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸಂಯೋಜನಟ್ಠೇನ। **ಆಸೀಸನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಇಚ್ಛನಟ್ಠೇನ। **ಅಭಿನನ್ದನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅಸ್ಸಾದನಟ್ಠೇನ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಟ್ಠೇನ ವಾ।

೨೧. **ಅನಭಿರತೀ**ತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠಾ। **ಞಾಣನಿಬ್ಬಿದಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾ। ಯಥಾ ಚ ದುಕ್ಖೂ...ಪೇ॰... ಚಾರೇಸು ಯುತ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಯೋಜನಾ।

ಸುಖಾಪಟಿಪದಾದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ಸುಖಾಪಟಿಪದಾಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ **ಸುಖಾಪಟಿಪದಾದಯೋ**। ಯೋ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ವಿಸೇಸಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ಭಬ್ಬೋ, ತಸ್ಸ ಸುಖಾಪಟಿಪದಾಯೋಗ್ಯಸ್ಸ ವಿಯ ಕರಿಯಮಾನಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ವಿಸೇಸಾವಹಾ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಾ ನ ಯುತ್ತಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ "**ರಾಗಚರಿತೋ**"ತಿಆದಿನಾ। ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ತಥಾ ತಥಾ ಕಾಮಾನಂ ಆದೀನವಂ, ಓಕಾರಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಂ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇ ಆನಿಸಂಸಞ್ಚ ಅವಿಭಾವೇತ್ವಾ ಆದಿತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಥಾವ ಕರಿಯಮಾನಾ ನ ವಿಸೇಸಾವಹಾ ಹೋತಿ ಆಸಯಸ್ಸ ಅಸೋಧಿತತ್ತಾತಿ ಏತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಪಾಳಿಯಂ "**ವಿಪಸ್ಸನಾ...ಪೇ॰... ದೇಸನಾ**"ತಿ ಆಹಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸೇಸಪದೇಸುಪೀ**ತಿ ಯಥಾ "ರಾಗಚರಿತಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ರಾಗಚರಿತಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ಪಾಳಿಯಂ ದೇಸನಾಯ ಅಯುತ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ದೋಸಚರಿತಕೋಟ್ಠಾಸಾದೀಸುಪಿ "ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಸುಭಂ ದೇಸೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪಾಳಿಯಂ ಅವುತ್ತೋಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಮತ್ಥೋ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಯುತ್ತಿಹಾರೇ ಅಯುತ್ತಿನಿದ್ಧಾರಣಾ ಕತಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ "**ಏತ್ಥ ಚಾ**"ತಿಆದಿ। **ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ**ತಿ ಸೇಸೇಸುಪಿ ದೋಸಚರಿತಾದಿವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರಿತೇಸು ಅಯುತ್ತಿಗವೇಸನೇಸು ಅಯಮೇವ ಉಪಾಯೋ। **ಅನುಲೋಮಪ್ಪಹಾನ**"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಳಿ, ಸೋ ಏವತ್ಥೋ।

“**ಯಾವತಿಕಾ ಞಾಣಸ್ಸ ಭೂಮೀ**”ತಿ ಏತೇನ ಯುತ್ತಿಹಾರಸ್ಸ ಮಹಾವಿಸಯತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನಾಯಂ ಮಹಾವಿಸಯೋತಿ? ಯುತ್ತಿವಿಚಾರಭಾವತೋ, ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ನಾನಾನಯನಿಪುಣಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತೂ**”ತಿ ಆಹ।

ಅಪರಭಾಗೇತಿ ಪಚ್ಛಾಭಾಗೇ। ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಿಭಾಗಸ್ಸ ಅಪರಿಹೀನತಾವಚನತೋ ಅಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ। ತೇನಾಹ “**ಸತೋ**”ತಿ। **ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣತೋ ಏವಾ**ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಏವ।

ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಭಾವತೋ ದಿಟ್ಠಿಮಞ್ಞಿತಸ್ಸ। ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ ವಿತಕ್ಕಂ ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಆಸನ್ನಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಧಮ್ಮಾಪಿ ವಿತಕ್ಕಾರಮ್ಮಣಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಪಗೇವ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಧಮ್ಮಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ “**ಆರಮ್ಮಣಕರಣತ್ಥೋ ಹೇತ್ಥ ಸಹಗತಸದ್ದೋ**”ತಿ।

ಏವಂ ಯುತ್ತಿಹಾರಲಕ್ಖಣಂ ಆಗಮತೋ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತವಿಚಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಆಗಮಾನುಗತಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾಪಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಗುಣಮುಖೇನ ದೋಸವಿಭಜನಂ ವಿಭಜನ್ತೋ “**ಅಪಿಚೇತ್ಥಾ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ಯುತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಪದಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೧. **ತೇಸಂ ತೇಸ**ನ್ತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ, ತೇನ ಯೇ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ, ಯೇ ಚ ತೇಸಂ ಕಾರಣಭೂತಂ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಯಾಥಾವಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧೋ**ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಕತ್ಥ ಪನ ಸೋ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಪಿಯಾಯಿತಬ್ಬಜಾತಿಯನ್ತಿ ಪೇಮನೀಯಸಭಾವಂ। **ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪದಾ**ತಿ ಪಮಾದಾಪತ್ತಿ, ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸೋ ವಾ। ಏಕವಾರಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಚೇತನಾ ವೇರಪ್ಪಸವನತೋ ದೋಸಸ್ಸ, ಏಕವಾರಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಪಮಾದಾಪತ್ತಿ, ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸೋ ವಾ ಮೋಹಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣನ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಅವುತ್ತಮ್ಪಿ ನಯತೋ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ದೋಸಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ**”ತಿ ಆಹ। ನಿಮಿತ್ತತ್ಥಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಂ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಂ, ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಂ ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಿ “**ನಿಮಿತ್ತಾನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ತತ್ಥ **ನಿಮಿತ್ತಂ** ಇತ್ಥಿಪುರಿಸನಿಮಿತ್ತಂ। **ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಂ** ಹತ್ಥಪಾದಹಸಿತಕಥಿತಾದಿ। ಫಸ್ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ,** ತಂಭಾವೋ **ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯತಾ**। ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಅಸ್ಸಾದೋ,** ತಣ್ಹಾ।

ವತ್ಥೂನಿ ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋತಿ ಆಹ “**ವತ್ಥುಅವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ ವಿಸಯಸಭಾವಪಟಿವೇಧೋ**”ತಿ। ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಸೀಲಸಮಾಧಿಸಮ್ಪದಾನ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏಕದೇಸುಪಲಕ್ಖಣವಸೇನ, ವಣ್ಣಗನ್ಧರಾಗಿಸಪ್ಪಾಯವಸೇನ ವಾ ಪಾಳಿಯಂ “**ವಿನೀಲಕವಿಪುಬ್ಬಕಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಾ ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ**”ತಿ ವತ್ವಾ “**ತಸ್ಸಾ ನಿಬ್ಬಿದಾಪದಟ್ಠಾನ**”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಿದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ** “**ನಿಬ್ಬಿದಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪರಿತಸ್ಸನತೋ ವಿಸೇಸೇತುಂ “**ಞಾಣೇನಾ**”ತಿ ವಿಸೇಸಿತಂ। **ತಥಾ ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಿದನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತನಂ।

ಯೋನಿಸೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನ್ತಿಯಾ ವಿದೇಹರಞ್ಞೋ ಧೀತಾಯ **ರುಚಾಯ** ಜಾತಿಸ್ಸರಞಾಣಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಅಹೋಸಿ, ನ ಪನ ಅಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯತೋ, ಅಯೋನಿಸೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ರಞ್ಞೋ ಸೇನಾಪತಿನೋ **ಅಲಾತಸ್ಸ ಬೀಜಕಸ್ಸ** ದಾಸಸ್ಸಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಇಮಸ್ಸ ಚ...ಪೇ॰... ಉದಾಹರಿತಬ್ಬೋ**”ತಿ ಆಹ। **ಸೋ**ತಿ ಪಸಾದೋ।

ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೋತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಾವಿಲಭಾವಲಕ್ಖಿತೋ ಅವತ್ಥಾಭೇದೋ। **ಆಯತನಗತೋ**ತಿ ಠಾನಗತೋ, ರತನತ್ತಯವಿಸಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "**ಕಾಯೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೇನ ವಿನಾ ಸಭಾವಸಿದ್ಧಮೇವ ಪದಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚ ಠಾನೇ ಪಾಳಿಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ನಿದ್ಧಾರಿತಂ, ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅಪರೋ ನಯೋ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಸ್ಸಾದಮನಸಿಕಾರೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಲಕ್ಖಣೋ ವುತ್ತೋ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಅತ್ಥೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಲೋಭವಸೇನ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಉಪಪತ್ತಿ ಏವ **ಓಪಪಚ್ಚಯಂ,** ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಓಪಪಚ್ಚಯಿಕ**ನ್ತಿ ಆಹ "**ಉಪಪತ್ತಿಭವಭಾವೇನಾ**"ತಿ। **ವವತ್ಥಿತಭಾವೋ**ತಿ ವವತ್ಥಿತಭಾವೋ ರೂಪಸ್ಸ ದಸ್ಸನಾದಿಪಟಿನಿಯತಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚತಾ। **ಭವಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ಭವಸ್ಸ ಕಾರಣಾನಿ। ದುತಿಯೇ **ಅಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ಅವಯವಾ, ಕಮ್ಮವಟ್ಟಮ್ಪಿ ವಾ ಕಾರಣಙ್ಗಭಾವೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸಾತಿ ಭಾವನಾಯ ಬ್ರೂಹನಾ ವಡ್ಢನಾ। **ತೇಸೂ**ತಿ ತಿತ್ಥಞ್ಞುತಾದೀಸು। ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮದೇವ ಪಯಿರುಪಾಸನಾಯಪೀತಿ ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಲದ್ಧೇನ ಸಬ್ಬಾಯ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನೇನ ಧಮ್ಮೂಪಸಂಹಿತಂ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಹೋತೀತಿ ತಿತ್ಥಞ್ಞುತಾ ಪೀತಞ್ಞುತಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಏವಂ ಯಾಯ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಹೋತೀತಿ ಸಾ ತಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಪಾಕಟೋತಿ ಆಹ "**ಪುರಿಮಾನಂ...ಪೇ॰... ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಏವಾ**"ತಿ। **ಸಹ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇನಾ**ತಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ ಸದ್ಧಿಂ। ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ ಹಿ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಪದಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಲಕ್ಖಣಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೩. "**ಲಕ್ಖಣಹಾರಸ್ಸ ವಿಸಯಂ ಪುಚ್ಛತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ, "ಕೋ ಪನ ತಸ್ಸ ವಿಸಯೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾ ಅವುತ್ತಧಮ್ಮಾ। ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮಾರದ್ಧಾಯ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ಸುಖೇನೇವ ಸಿಜ್ಝನ್ತೀತಿ ತಬ್ಬಚನೇನ ವೇದನಾಗತಾಸತಿಆದೀನಂ ವುತ್ತಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ **ಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ**ತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಸದ್ಧಾನುಗ್ಗಹಿತಾನಿ ವೀರಿಯಸತಿಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಾಧನಂ, ಏವಂ ಇತರೇಸಮ್ಪೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯ**ಮೇವ (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೧) ಪರತೋ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಕಲಕ್ಖಣತಾನಿದ್ದೇಸೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪರತೋ**ತಿ **ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರವಣ್ಣನಾಯಂ** (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦)।

ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸತೋತಿ ವೇದನಾದಯೋಪಿ ಏತ್ಥ ಸಿತಾ ಏತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಾತಿ ಕಾಯೇ ವೇದನಾದಿಅನುಪಸ್ಸನಾಪಸಙ್ಗೇಪಿ ಆಪನ್ನೇ ತದಸಮ್ಮಿಸ್ಸತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅವಯವಿಗಾಹಸಮಞ್ಞಾತಿಧಾವನಸಾರಾದಾನಾಭಿನಿವೇಸನಿಸೇಧನತ್ಥಂ ಕಾಯಂ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೇಹಿ, ತಾನಿ ಚ ಕೇಸಾದೀಹಿ, ಕೇಸಾದಿಕೇ ಚ ಭೂತುಪಾದಾಯರೂಪೇಹಿ ವಿನಿಬ್ಭುಜಿತುಂ "**ತಥಾ ನ ಕಾಯೇ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪಾಸಾದಾದಿನಗರಾವಯವಸಮೂಹೇ ಅವಯವಿವಾದಿನೋಪಿ ಅವಯವಿಗಾಹಣಂ ಕರೋನ್ತಿ। ನಗರಂ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಪನ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಮಞ್ಞಾತಿಧಾವನಂ ಸಿಯಾತಿ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದಿಸಮಞ್ಞಾತಿಧಾವನೇ ನಗರನಿದಸ್ಸನಂ ವುತ್ತಂ। **ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ** ಸತ್ತಾದಿಕೋ। **ಯಂ ಪಸ್ಸತಿ** ಇತ್ಥಿಂ, ಪುರಿಸಂ ವಾ। ನನು ಚಕ್ಖುನಾ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸದಸ್ಸನಂ ನತ್ಥೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, "ಇತ್ಥಿಂ ಪಸ್ಸಾಮಿ, ಪುರಿಸಂ ಪಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪನ ಪವತ್ತಸಮಞ್ಞಾವಸೇನ "ಯಂ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನೇನ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ತಂ ದಿಟ್ಠಂ ರೂಪಾಯತನಂ ಹೋತಿ, ರೂಪಾಯತನಂ ವಾ ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ತಂ ಕೋಸಾದಿಭೂತುಪಾದಾಯಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತಂ ದಿಟ್ಠಂ ನ

ಹೋತಿ, ದಿಟ್ಠಂ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ದಿಟ್ಠಂ ತಂ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಯಂ ರೂಪಾಯತನಂ, ಕೇಸಾದಿಭೂತುಪಾದಾಯಸಮೂಹಸಞ್ಞಾತಂ ವಾ ದಿಟ್ಠಂ, ತಂ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಭೂತತೋ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ನ ಅಞ್ಞಸಭಾವಾನುಪಸ್ಸೀ, ಅಸುಭಾದಿತೋ ಅಞ್ಞಾಕಾರಾನುಪಸ್ಸೀ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಪಥವೀಕಾಯನ್ತಿ ಕೇಸಾದಿಂ ಪಥವೀಧಮ್ಮಸಮೂಹತ್ತಾ "ಕಾಯೋ"ತಿ ವದತಿ, ಲಕ್ಖಣಪಥವಿಮೇವ ವಾ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನಂ ಸಕಲಸರೀರಗತಂ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಸಮೂಹವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ "ಕಾಯೋ"ತಿ ವದತಿ। ಏವಂ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ।

ಆಕಾರಸಮೂಹಸಞ್ಞಾತಸ್ಸಾತಿ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಆಕಾರಸಮುದಾಯಪರಿಯಾಯಸ್ಸ।

ತೀಸು ಭವೇಸು ಕಿಲೇಸೇತಿ ಭವತ್ತಯವಿಸಯಕಿಲೇಸೇ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕನ್ತಿ** ಸಬ್ಬತ್ಥ ಲೀನೇ, ಉದ್ಧತೇ ಚ ಚಿತ್ತೇ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾ, ಸಬ್ಬೇ ವಾ ಲೀನೇ, ಉದ್ಧತೇ ಚ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಅತ್ಥಿಕಾ ಏತಾಯಾತಿ **ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಾ। ಅನ್ತೋ ಸಙ್ಖೋಚೋತಿ** ಅನ್ತೋ ಓಲೀಯನಾ, ಕೋಸಜ್ಜನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೪. **ಗಹಿತೇಸೂತಿ** ಭಾವನಾಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೇಸು, ಭಾವಿತೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ, ವಚನೇನ ವಾ ಗಹಿತೇಸು। ಭಾವನಾಗ್ಗಹಣದೀಪನತ್ಥತ್ತಾ ಪನ ವಚನೇನ ಗಹಣಸ್ಸ ಭಾವನಾಗ್ಗಹಣಮೇತ್ಥ ಪಧಾನಂ। ಯಸ್ಸ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಭಾವಿತಾ, ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾದಯೋ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ನ ಭಾವಿತಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಚ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಪದೇಸೇನ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಾಳಿಯಂ **"ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭಾವತೋ। "ಆಹಾರಸಮುದಯಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ಫಸ್ಸಸಮುದಯಾ ವೇದನಾನಂ ಸಮುದಯೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೦೮), ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧, ೩೯; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಮಹಾವ॰ ೧; ಉದಾ॰ ೧; ವಿಭ॰ ೨೨೫) ವಚನತೋ ಕಾಯಾದೀನಂ ಸಮುದಯಭೂತಾ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಫಸ್ಸಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರಾಕಾಯಾದೀನಂ ಪರಿಜಾನನೇನ ಪರಿಞ್ಞಾತಾ ಹೋನ್ತಿ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಪ್ಪಹಾನತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ** "ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಅನುಪಾದಾನೋ ಭವತೀ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ಸವಿಸೇಸಾ ಕಾಯೇ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವಿಸೇಸೇನ ಕಾಯೋ ಕಾಮುಪಾದಾನಸ್ಸ ವತ್ಥು, ಸುಖವೇದನಸ್ಸಾದವಸೇನ ಪರಲೋಕನಿರಪೇಕ್ಖೋ "ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೧; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೪೫; ೨.೯೪-೯೫, ೨೨೫; ೩.೯೧, ೧೧೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೧೦; ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೨೧; ವಿಭ॰ ೯೩೮) ಪರಾಮಾಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಸ್ಸ ವೇದನಾ, ಚಿತ್ತೇ ನಿಚ್ಚಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಸಸ್ಸತಸ್ಸ "ಅತ್ತನೋ ಸೀಲಾದಿವಸೇನ ಪರಿಸುದ್ಧಪರಾಮಸನಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ, ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಭೂತಂ ಭೂತತೋ ಅಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ "ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾ ವತ್ಥು, ತಸ್ಮಾ **"ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಅನುಪಾದಾನೋ ಭವತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಕಾಯೋ ಕಾಮಯೋಗಸ್ಸ ವತ್ಥು, ಭವೇಸು ಸುಖಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಭವಸ್ಸಾದೋ ಹೋತೀತಿ ಭವಯೋಗಸ್ಸ ವೇದನಾ, ಸನ್ತತಿಘನಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಚಿತ್ತೇ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತೀತಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋಗಸ್ಸಚಿತ್ತಂ, ಧಮ್ಮವಿನಿಬ್ಭೋಗಸ್ಸ ದುಕ್ಕರತ್ತಾ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಧಮ್ಮಮತ್ತತಾಯ ಚ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝತ್ತಾ ಸಮ್ಮೋಹೋ ಹೋತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾ, ವತ್ಥು, ತಸ್ಮಾ

ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾಯ ತೇಸು ತೇಸಂ ಪಹಾನಸಿದ್ಧಿತೋ ಯೋಗೇಹಿ ವಿಸಂಯುತ್ತತಾ ವುತ್ತಾ। ಏತೇನೇವ ಆಸವೇಹಿ ಅನಾಸವತಾ, ಓಘೇಹಿ ನಿತ್ತಿಣ್ಣತಾ ಚ ಸಂವಣ್ಣಿತಾ ಹೋತಿ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ಏವ ಕಾಮಯೋಗಕಾಮಾಸವಕಾಮೋಘಾದಿಭಾವತೋ।

ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಕಾಯೋ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥಸ್ಸ ವತ್ಥು, "ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫) ದುಕ್ಖದುಕ್ಖವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಭೂತಾ ವೇದನಾ ವಿಸೇಸೇನ ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥಸ್ಸ ವತ್ಥು, ಚಿತ್ತೇ ನಿಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಸಸ್ಸತಸ್ಸ "ಅತ್ತನೋ ಸೀಲೇನ ಸುದ್ಧೀ"ತಿಆದಿಪರಾಮಸನಂ ಹೋತೀತಿ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ವತ್ಥು, ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪದಸ್ಸನಾಭಾವತೋ ಭವವಿಭವದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾತೋ ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾ ವತ್ಥೂತಿ ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಸೇಸತೋ ಕಾಯೋ ರಾಗಸಲ್ಲಸ್ಸ ವತ್ಥು, ವೇದನಾ ದೋಸಸಲ್ಲಸ್ಸ, "ಚಿತ್ತಂ ನಿಚ್ಚಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಂ ಅತ್ತಾನಂ ಸೇಯ್ಯಾದಿತೋ ದಹತೀ"ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಮಾನಸಲ್ಲಸ್ಸ, ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಧಮ್ಮಾ ಮೋಹಸಲ್ಲಸ್ಸ ವತ್ಥೂತಿ ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ಕಾಯವೇದನಾಚಿತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಪರಿಞ್ಞಾತೇಸು ರೂಪವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾ ಪರಿಞ್ಞಾತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಚಿತ್ತೇ ಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾತೇ ಸಞ್ಞಾಪಿ ಪರಿಞ್ಞಾತಾವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ಚಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತಥಾ ವಿಸೇಸತೋ ಕಾಯೇ ಸಾಪೇಕ್ಖಾ ಛನ್ದಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಕಾಯೋ ಛನ್ದಾಗತಿಯಾ ವತ್ಥು, ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದನಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಸಾ ದೋಸಾಗತಿಯಾ ವತ್ಥು, ಸನ್ತತಿಘನಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಸರಾಗಾದಿಚಿತ್ತೇ ಸಮ್ಮೋಹೋ ಹೋತೀತಿ ಮೋಹಾಗತಿಯಾ ಚಿತ್ತಂ, ಧಮ್ಮಸಭಾವಾನವಬೋಧೇನ ಭಯಂ ಹೋತೀತಿ ಭಯಾಗತಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ವತ್ಥೂತಿ ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾಯ ಅಗತಿಗಮನಪ್ಪಹಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಅಗತಿಗಮನೇಹಿ ಚ ನ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತೀ"**ತಿ।

"ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ವಸೇನಾ"ತಿ ಇದಂ "ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತೀ"ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫) ಪನ ವಚನತೋ ಸುಖವೇದನಾಗ್ಗಹಣೇನ ತತ್ಥಾನುಸಯನೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ದೇಸಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ದೇಸಿತಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಗ್ಗಹಣೇನ ಸಾತಿಸಯಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಪಕಾಸಿತಂ ಹೋತೀತಿ ಪಾಳಿಯಂ "ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ದೇಸಿತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಹಚರಣಾದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ **ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾಯಂ** (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಂ।

ಲಕ್ಖಣಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೨೫. ಹಾರಾನನ್ತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। ಹಾರೇಸು ಇಮಸ್ಸ ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರಸ್ಸ ವಿಸೇಸತೋ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಯಭಾವತೋತಿ ಯೋಜನಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಬ್ಯಞ್ಜನ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ। **ಯಾಯಾ**ತಿ ನಿರುತ್ತಿಯಾ।

ಯಥಾರಹನ್ತಿ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನೇ ಸುತ್ತೇ ಯಂ ಯಂ ಅರಹತಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ ವತ್ತುಂ, ತಂತಂಲೋಕಸಮಞ್ಞಾನುರೋಧೇನೇವ। ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಂ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಆಹ **"ಸಮ್ಮುತಿ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ"**ತಿ, ತಂತಂಪಞ್ಞತ್ತಿಗ್ಗಹಣಮುಖೇನ ಪರಮತ್ಥಗ್ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ವಾ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಯಮಿದಂ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಸನ್ತಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ **“ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾ”**ತಿ ಇಧ ವುತ್ತಂ। ಓತರಣಹಾರೇ (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೨ ಆದಯೋ) ಪನಸ್ಸ ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಫಸ್ಸಾದಿಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾತಿ ಫಸ್ಸಸಮುದಿತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ”ತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ ಪನಾಹು “ಅನ್ತರೇನಾತಿ ವಚನಂ ಪನ ವಿಕಪ್ಪನ್ತರದೀಪನ”ನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ನ ಇಮಂ ಲೋಕಂ, ನ ಹುರಂ ಲೋಕಂ, ಅಥ ಖೋ ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾತಿ। ಅಪರೋ ವಿಕಪ್ಪೋ - **ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾ**ತಿ ವಾ ವಚನಂ ವಿಕಪ್ಪನ್ತರಾಭಾವದೀಪನಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ನ ಇಮಂ ಲೋಕಂ, ನ ಹುರಂ ಲೋಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾಯತಿ ಝಾಯೀ, ಉಭಯಮನ್ತರೇನ ಪನ ಅಞ್ಞಂ ಠಾನಂ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಯೇಪಿ ಚ “ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಸಮ್ಭವೇಸೀ”ತಿ ಚ ಇಮೇಸಂ ಸುತ್ತಪದಾನಂ ಅತ್ಥಂ ಮಿಚ್ಛಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಅತ್ಥಿ ಏವ ಅನ್ತರಾಭವೋತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಹಾದೀಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಆಯುವೇಮಜ್ಝಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅನ್ತರಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನ ಅನವಸೇಸಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತೀತಿ **ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ,** ನ ಅನ್ತರಾಭವಭೂತೋತಿ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಸುತ್ತಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ। ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚ ಯೇ ಭೂತಾ ಏವ, ನ ಪುನ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಹಿ (ಕಥಾ॰ ಅನುಟೀ॰ ೫೦೭) ಖೀಣಾಸವಾ, ಪುರಿಮಪದೇಹಿ **“ಭೂತಾ”**ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಬ್ಬಿಪರೀತತಾಯ ಸಮ್ಭವಂ ಏಸನ್ತೀತಿ **ಸಮ್ಭವೇಸಿನೋ।** ಅಪ್ಪಹೀನಭವಸಂಯೋಜನತ್ತಾ ಸೇಕ್ಖಾ, ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಚ। ಚತೂಸು ವಾ ಯೋನೀಸು ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಸತ್ತಾ ಯಾವ ಅಣ್ಡಕೋಸಂ, ವತ್ಥಿಕೋಸಞ್ಚ ನ ಭಿನ್ದನ್ತಿ, ತಾವ **ಸಮ್ಭವೇಸೀ** ನಾಮ। ಅಣ್ಡಕೋಸತೋ, ವತ್ಥಿಕೋಸತೋ ಚ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖನ್ತಾ **ಭೂತಾ** ನಾಮ। ಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕಾ ಚ ಪಠಮಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ **ಸಮ್ಭವೇಸೀ** ನಾಮ, ದುತಿಯಚಿತ್ತಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ **ಭೂತಾ** ನಾಮ। ಯೇನ ವಾ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಜಾಯನ್ತಿ, ಯಾವ ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ತಾವ **ಸಮ್ಭವೇಸೀ,** ತತೋ ಪರಂ **ಭೂತಾ**ತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಂ। ಸತಿ ಹಿ ಉಜುಕೇ ಪಾಳಿಅನುಗತೇ ಅತ್ಥೇ ಕಿಂ ಅನಿದ್ಧಾರಿತಸಾಮತ್ಥಿಯೇನ ಅನ್ತರಾಭವೇನ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಪಯೋಜನನ್ತಿ।

ಯಂ ಪನ ಯೇ “ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಿಚ್ಛೇದೇನ ದೇಸನ್ತರೇಸು ಪಾತುಭಾವೋ ದಿಟ್ಠೋ। ಯಥಾ ತಂ ವೀಹಿಆದಿಅವಿಞ್ಞಾಣಕಸನ್ತಾನೇ, ಏವಂ ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಸನ್ತಾನೇಪಿ ಅವಿಚ್ಛೇದೇನ ದೇಸನ್ತರೇಸು ಪಾತುಭಾವೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ಸತಿ ಅನ್ತರಾಭವೇ ಯುಜ್ಜತಿ, ನಾಞ್ಞಥಾ”ತಿ ಯುತ್ತಿಂ ವದನ್ತಿ। ತೇಹಿ ಇದ್ಧಿಮತೋ ಚೇತೋವಸಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಾನುಗತಿಕಂ ಕಾಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಖಣೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತೋ ಇಧೂಪಸಙ್ಕಮನೇ, ಇತೋ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗಮನೇ ಯುತ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಯದಿ ಸಬ್ಬತ್ಥೇವ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸೇ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿ ನ ಇಚ್ಛಿತಾ, ಯದಿಪಿ ಸಿಯಾ “ಇದ್ಧಿವಿಸಯೋ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ”ತಿ, ತಂ ಇಧಾಪಿ ಸಮಾನಂ “ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ”ತಿ ವಚನತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಮೇವ। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಸಭಾವಾ ಹಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಕತ್ಥಚಿ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸೇ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸೇ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ಮುಖಘೋಸಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ದೇಸೇ ಆದಾಸಪಬ್ಬತಪ್ಪದೇಸಾದಿಕೇ ಪಟಿಬಿಮ್ಬಪಟಿಘೋಸಾದಿಕಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪನೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ಪಟಿಬಿಮ್ಬಸ್ಸ ಉದಾಹರಣಭಾವಸಾಧನಾದಿಕೋ ಅನ್ತರಾಭವವಿಚಾರೋ **ಕಥಾವತ್ಥುಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಟೀಕಾಯಂ** (ಕಥಾ॰ ಅನುಟೀ॰ ೫೦೭) ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಅಪರೇ ಪನ **“ಇಧಾ**ತಿ ಕಾಮಭವೋ, **ಹುರ**ನ್ತಿ ಅರೂಪಭವೋ, **ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾ**ತಿ ರೂಪಭವೋ ವುತ್ತೋ”ತಿ ವದನ್ತಿ, “ಇಧಾತಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ, **ಹುರ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾ, **ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾ**ತಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ”ತಿ ಚ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಟ್ಠಕಥಾಸು ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅವಸಿಟ್ಠಂ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಆಪೋಧಾತುಆಕಾಸಧಾತೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಲಕ್ಖಣರೂಪಾನಿ, ಓಜಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯಾಹ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ನ ಜಾನನ್ತಿ ನ ಞಾಯನ್ತಿ “ಝಾಯಮಾನಾ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಆವಟ್ಟಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೯. ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿದ್ಧಂಸನಸಭಾವತ್ತಾ, ಅಕುಸಲಾನಂ ವಾ ಪಜಹನೇ ಕುಸಲಾನಂ ಸಮ್ಪಾದನೇ ಪಟ್ಠಪನಸಭಾವತ್ತಾ **ಆರಮ್ಭಧಾತು**। **ತಥಾಭೂತಾ**ತಿ ಸೀಲಾದೀಹಿ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತಾ। ಕಾಮಧಾತುಆದಿಕಾ ತಿಧಾತುಯೋವ **ತೇಧಾತು**। ತಸ್ಸ ಅಭಿಭವನತೋ **ತೇಧಾತುಇಸ್ಸರೋ** ಮಚ್ಚುರಾಜಾ। ಅನಾದಿಮತಿಸಂಸಾರೇ ಚಿರಕಾಲಂ ಲದ್ಧಪತಿಟ್ಠಾಪಿ ಅಚಿರಕಾಲಂ ಭಾವಿತೇಹಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನೀಯತ್ತಾ ಅಬಲಾ ಕಿಲೇಸಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಅಬಲಂ ದುಬ್ಬಲ"**ನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ಅಬಲಾ ನಂ ಬಲೀಯನ್ತೀ"**ತಿ।

ಇದಂ ವಚನಂ ಅಯಂ ಗಾಥಾಪಾದೋ। **ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಸಮತಾನುಯೋಗೇ ನಿಯೋಜನತೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಪಪಞ್ಚಾ**ತಿ ರಾಗಾದಯೋವ। **ತಥಾ ಚೇವ ಸಂವಣ್ಣಿತ**ನ್ತಿ ದೇಸನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಭಾವೇನೇವ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ಕತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನ್ತಿ ತಂ ದೇಸನಂ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಭಾಗಾದಿವಸೇನ ಆವಟ್ಟನಸ್ಸ। ಪರಿಪಕ್ಕಞಾಣಾನಂ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಾಯ। **ಲಾಭವಿನಿಚ್ಛಯಪರಿಗ್ಗಹಮಚ್ಛರಿಯಾನೀ**ತಿಆದೀಸು **ಲಾಭೋ**ತಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಪ್ಪಟಿಲಾಭೋ। ಸೋ ಪರಿಯೇಸನಾಯ ಸತಿ ಹೋತೀತಿ ಪರಿಯೇಸನಾಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೋ। **ವಿನಿಚ್ಛಯೋ**ತಿ "ಏತ್ತಕಂ ಮೇ ರೂಪಾರಮ್ಮಣತ್ಥಾಯ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏತ್ತಕಂ ಸದ್ದಾದಿಆರಮ್ಮಣತ್ಥಾಯ, ಏತ್ತಕಂ ಮಯ್ಹಂ, ಏತ್ತಕಂ ಪರಸ್ಸ, ಏತ್ತಕಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಾಮಿ, ಏತ್ತಕಂ ನಿದಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಸೋ ಲಾಪಿತಹೇತುಕತ್ತಾ ಪರಿಯೇಸನಮೂಲಕತಾಯ ಪರಿಯೇಸನಾಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತೋ, ತಥಾ ಪರಿಗ್ಗಹಮಚ್ಛರಿಯಾನಿ। ತತ್ಥ **ಪರಿಗ್ಗಹೋ** "ಮಮ ಇದ"ನ್ತಿ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ। **ಮಚ್ಛರಿಯಂ** "ಮಯ್ಹೇವ ಹೋತೂ"ತಿ ಪರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಭಾವಾಸಹನಂ। ತೇನೇವಸ್ಸ ಪೋರಾಣಾ ಏವಂ ವಚನತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ "ಮಯ್ಹೇವಿದಮಚ್ಛರಿಯಂ ಹೋತು, ಮಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಚ್ಛರಿಯಂ ಹೋತೂತಿ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಮಚ್ಛರಿಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೦೩; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೯.೨೩)। ಪರಿಭೋಗತ್ಥಾನಂ ಪನ ವಿನಿಚ್ಛಯಾದೀನಂ ಪರಿಭೋಗನ್ತೋಗಧತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಛನ್ದರಾಗೋ** ದುಬ್ಬಲರಾಗೋ। **ಅಜ್ಝೋಸಾನಂ** "ಮಮ ಇದ"ನ್ತಿ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ಬಲವಸನ್ನಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಆಹ **"ಛನ್ದರಾಗಅಜ್ಝೋಸಾನಾ ತಣ್ಹಾ ಏವಾ"**ತಿ। **ಆರಕ್ಖನಿಮಿತ್ತಂ** ದ್ವಾರಪಿದಹನಮಞ್ಜೂಸಾಗೋಪನಾದಿನಾ ಸುಟ್ಠು ರಕ್ಖಣನಿಮಿತ್ತಂ। ಪಾಪಾನಿ ಕರೋನ್ತೋ ಪರಿಭೋಗನಿಮಿತ್ತಂ ರತ್ತೋ ಗಿದ್ಧೋ ಗಧಿತೋ ಮುಚ್ಛಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಮಿಗೋವ ಪರಿಭುಞ್ಜನನಿಮಿತ್ತಂ ಪಮಾದಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಏವಂ ಪರಿಯೇನಾರಕ್ಖಾ **ಪರಿಭೋಗನಿಮಿತ್ತಂ**। ಪಮಾದೋ ತಿವಿಧೋ ತಣ್ಹಾಯ ವಸೇನ ಕಥಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಿವಿಧೋ ತಣ್ಹಾಯಾತಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ ಆಹ।

ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ "ಕತಮೇನ ಉಪಾದಾನೇನ ಸಉಪಾದಾನಾ"ತಿ ವಿಭಾಗೇನ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾಪಿ "ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ಚಾ"ತಿ ಅವಿನಿಬ್ಭುಜಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ತಣ್ಹಞ್ಚ ಅವಿಜ್ಜಞ್ಚ ಚತುರುಪಾದಾನಂ ವಸೇನಾ**ತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಉಪಾದಾನಾನಂ ವಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಖನ್ಧಾನಂ **ದುಕ್ಖಭಾವೇನ** ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಭಾವೇನ ಸಹ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವಂ, ಉಪಾದಾನಾನಂ **ಸಮುದಯಭಾವೇನ** ಸಮುದಯಸಚ್ಚಭಾವೇನ ಸಹ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

೨೦. **"ಯೋ"**ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೋ ತಿವಿಧೋ ಪಮಾದೋ ಪರಿಯೇಸತಿ, ಆರಕ್ಖಣಞ್ಚ ಕರೋತಿ, ಪರಿಭೋಗನಿಮಿತ್ತಞ್ಚಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಪಮಾದೋ ಹಿ ಪಮಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಭೋಗಾನಂ ಪರಿಯೇಸನಾಯ, ಆರಕ್ಖಣಾಯ ಚ ಹೇತುಭೂತೋ ಕತ್ತುಭಾವೇನ ಉಪಚರಿತೋ, ಪರಿಭೋಗಸ್ಸ ಪನ ನಿಮಿತ್ತಂ। "ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇನಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವಿವರತಿ **"ಅಪ್ಪಮಾದಾನುಯೋಗೇನಾ"**ತಿ, ತೇನ ಸಮಥಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ । **ಖೇಪನಾ**ತಿ ಖಯಪಾಪನಾ। **ವೋದಾನಪಕ್ಖವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನಾ**ತಿ ವೋದಾನಪಕ್ಖೋ ಚ ಸೋ ಪಮಾದಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮೋ ಚಾತಿ **ವೋದಾನ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮೋ,** ಸಮಥೋ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ।

ಸಮಥೇ ಸತೀತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೇ ಝಾನೇ ಸತಿ, ತಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಾ ಪಞ್ಞಾತಿ** ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಪಞ್ಞಾ। ತೇನಾಹ **"ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ"**ತಿ। **ಪಹೀನೇಸೂತಿ** ಪಹೀಯಮಾನೇಸು।

ವೋದಾನಪಕ್ಖನ್ತಿ ಆರಮ್ಭಧಾತುಆದಿವೋದಾನಪಕ್ಖಂ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ। **ವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನಾತಿ** ಪಮಾದವಸೇನೇವ। **ಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನಾತಿ** ಪುಬ್ಬೇ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಭಧಾತುಆದಿವೋದಾನಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮಥಾದಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ।

ಪುನ ಅಪರಿಯೋದಾಪನಿಯಂ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಪರಿಯೋದಾಪನಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಆಹ **"ತಂ ಪನ ಅರಹತ್ತೇನ ಹೋತೀ"**ತಿ।

ಮೋಹಸಮುಟ್ಠಾನತಾ ವುತ್ತಾ "ಮೋಹೋ ಏವ ಸಮುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಕತ್ವಾ। ಅಞ್ಞಥಾ ಪಿಸುಣಾವಾಚಾಯ ದೋಸಸಮುಟ್ಠಾನತಾ ಮುಸಾವಾದಸ್ಸ ವಿಯ ಮೋಹಸಮುಟ್ಠಾನಭಾವಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ।

ಕಮ್ಮಪಥಭಾವಂ ಪತ್ತಾನಂ, ಅಪ್ಪತ್ತಾನಞ್ಚ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ "ಸಬ್ಬಪಾಪ"ನ್ತಿ ಪದೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ಕಮ್ಮಪಥಕಮ್ಮವಿಭಾಗೇನಾ"**ತಿ।

೩೦. **ಸೇಸಪದಾನನ್ತಿ** "ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪದಾ"ತಿಆದೀನಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೦; ಧ॰ ಪ॰ ೧೮೩; ನೇತ್ತಿ॰ ೩೦, ೫೦, ೧೧೬, ೧೨೪; ಪೇಟಕೋ॰ ೨೯) ಗಾಥಾಯ ಅವಸಿಟ್ಠಪದಾನಂ। **ಯಥಾಧಿಗತನ್ತಿ** ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತಪ್ಪಕಾರಂ, ಪಚ್ಛಾ ಭೂಮಿದಿಸಾ।

ಉಪರಿ ಯಾಪೇನ್ತೀತಿ ಮನುಸ್ಸಲೋಕತೋ ಉಪರಿಟ್ಠಿಮಂ ದೇವಲೋಕಂ ಗಮೇನ್ತಿ।

೩೨. **ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ** ಸೀಲಸ್ಸ ಚ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ। **ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾದೀನನ್ತಿ ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ತದೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸಾ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪದಟ್ಠಾನಧಮ್ಮಾ ಚ। **ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾದೀನನ್ತಿ ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। ಯದಗ್ಗೇನ ಚೇತ್ಥ "ನಿರೋಧೋ ರಕ್ಖತೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ತದಗ್ಗೇನ ಮಗ್ಗೋ ರಕ್ಖಣಕಿರಿಯಾಯ ಕರಣಂ ವುತ್ತಂ **"ಯೇನ ರಕ್ಖತೀ"**ತಿ। ವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಪುರಿಮಾನಿ ಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನವಸೇನ ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ನಿದ್ಧಾರಿತಾನೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಆವಟ್ಟಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ವಿಭತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೩೩. **ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ** ಪುಞ್ಞಾದಿದಾನಾದಿಭೇದಭಿನ್ನೇಸು ಸಭಾವಧಮ್ಮೇಸು। **ತತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನೋತಿ** ತೇಸು ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನೋ। **ಭೂಮಿವಿಭಾಗೋತಿ** ಕಾಮಾವಚರಾದಿದಸ್ಸನಾದಿಭೂಮಿಪ್ಪಭೇದೋ। **ಪದಟ್ಠಾನವಿಭಾಗೋತಿ** ತೇ ಪುಞ್ಞಾದಿಧಮ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ತೇಸಂ ವಾ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ತಬ್ಬಿಭಾಗೋ। **ಯೇಸಂ ಸುತ್ತಾನನ್ತಿ** ಮೂಲಪದಟ್ಠಾನಭೂತಾನಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ವಸೇನ। ಅಸಙ್ಕರವವತ್ಥಾನೇನ ಹಿ ಏತೇಸು ಸುತ್ತೇಸು ಸಾತಿಸಯಂ ಧಮ್ಮಾ ವಿಭತ್ತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ವಿಸೇಸತೋ"**ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಸುತ್ತಾನಿ ಏವೇತ್ಥ ಗಹಿತಾನೀತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ನಿಕ್ಖಮನಪರಿಯೋಸಾನಭಾವೇನ ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಗಹಿತತ್ತಾ। ಯತೋ ಹಿ ನಿಸ್ಸಟಾ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾ। ಯಂಪರಿಯೋಸಾನಾ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಾತಿ ದ್ವಯಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಇತರಮ್ಪಿ ದ್ವಯಂ ಗಹಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ದೇಸನಾಯಾ"**ತಿ। **ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತಾನೀತಿ** ಪಾಳಿಯಾ, ವಕ್ಖಮಾನಾಯ ದೇಸನಾಯ ವಾ ಇತರದ್ವಯಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ।

ತೇನೇವಾತಿ ನಿಯಮಸ್ಸ ಅಕತತ್ತಾ, ತತೋ ಚ ತೇನ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಭವತೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। **ಏವ**-ಸದ್ದೋ ವಾ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಸಿಯಾ ತಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋತಿ** ತಸ್ಸ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ಸಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ಏವಂ ಸತಿ ಸಾವಸೇಸಾ ದೇಸನಾ ಸಿಯಾ।

ತದಙ್ಗಾದಿಪ್ಪಹಾನದ್ವಯಂ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಇಧ ಗಣನೂಪಗಂ ನ ಹೋತೀತಿ **"ಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಾನಂ ವಸೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹೇತ್ಥ ಕೇಚಿ "ತೇನೇವಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। **"ತೇನೇವ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನಾತಿ ಪಠನ್ತೀ"**ತಿ ಇದಂ "ಸಂವರಸೀಲೇ ಠಿತೋ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೩೩) ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಪಾಳಿವಿಕಪ್ಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **"ಯಸ್ಮಾ...ಪೇ॰... ವಕ್ಖತೀ"**ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಛಿಮಪಾಠಸ್ಸೇವ ಯುತ್ತತಾಯ ಕಾರಣವಚನಂ।

ಕಥಂ ಮಞ್ಞತಿ? ಅನಿಬ್ಬೇಧಸಭಾವತ್ತಾ ಮಹಗ್ಗತಪುಞ್ಞಾನಂ ನ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಸುತ್ತೇನ ಸಙ್ಗಹೋ, ವಾಸನಾಭಾಗಿಯತ್ತಾ ಪನ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಸುತ್ತೇನೇವ ಸಙ್ಗಹೋತಿ। ತದುಪಸಙ್ಗಾ ಹಿ ಪಚ್ಛಿಮೋ ಏವ ಪಾಠೋ ಯುತ್ತತರೋ। ಇತರಥಾ ಸಾವಸೇಸಾ ದೇಸನಾ ಭವೇಯ್ಯ। ತೇನಾಹ **"ನ ಹಿ...ಪೇ॰... ದೇಸೇತೀ"**ತಿ।

ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಾನಂ ಪರತೋ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ವಕ್ಖಮಾನಾನಂ...ಪೇ॰... ವಸೇನಾ"**ತಿ। **"ಸಬ್ಬತೋ"**ತಿ ಇದಂ ಪುಬ್ಬಪರಾಪೇಕ್ಖಂ। ತಸ್ಸ ಪರಾಪೇಕ್ಖತಾಯ "ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಏಕಾದಸಸು ಠಾನೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಯೋಜಿತಂ। ತತ್ಥ ಪದಾದಿಕೇ ವಿಚಯಹಾರಪದತ್ಥೇ ಸನ್ಧಾಯ **"ಏಕಾದಸಸು ಠಾನೇಸೂ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪುಬ್ಬಪೇಕ್ಖತಾಯ ಪನ "ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ದೇಸನಾಯ ಫಲೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾನಂ ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸಾದಿನಾ ದೇಸನಾನಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಫಲಂ** ಅಪಾಯದುಕ್ಖೇನ ಮನುಸ್ಸೇಸು ದೋಭಗ್ಗಿಯೇನ। ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಾನಂ ಅಸೇಕ್ಖೇಹಿ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ದೇಸನಾನಯೋ। **ಫಲಂ** ಅಗ್ಗಫಲೇನ ಚ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇತರೇಸಂ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಮೇವ।
ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಗ್ಗಹಣೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾನಂ, ವಿರಾಗಗ್ಗಹಣೇನ ಅಸೇಕ್ಖಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಾನಂ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ವಕ್ಖಮಾನಾನಂ...ಪೇ॰... ವಸೇನಾ"**ತಿ। ಪದಪದತ್ಥವಿಚಾರಯುತ್ತಿನಿದ್ಧಾರಣಮುಖೇನ ಧಮ್ಮವಿಭತ್ತಿಆದಿವಿಚಾರೋ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಾಳಿಯಂ **"ವಿಚಯೇನ...ಪೇ॰... ತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ **"ವಿಚಯೇನ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೩೪. ಏವನ್ತಿ ಇತಿ। **ಧಮ್ಮೇತಿ** ವುತ್ತಸಭಾಗಧಮ್ಮೇ। **ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣಭಾವೇಹೀತಿ** ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸೇನ ವಿಸಿಟ್ಠೇಹಿ। **ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾತಿ** ದ್ವೇ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಹಿ ಸಭಾಗಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಕತಮೇ ದ್ವೇ? ನಾಮಂ, ವತ್ಥು ಚ। ತತ್ಥ **ನಾಮಂ** ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ, ತಂಮುಖೇನೇವ ಸದ್ದತೋ ತದತ್ಥಾವಗಮೋ। ಸದ್ದೇನ ಚ ಸಾಮಞ್ಞರೂಪೇನೇವ ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಗಹಣಂ, ನ ವಿಸೇಸರೂಪೇನ, ತಸ್ಮಾ ಸದ್ದವಚನೀಯಾ ಅತ್ಥಾ ಸಾಧಾರಣರೂಪನಾಮಾಯತ್ತಗಹಣೀಯತಾಯ ನಾಮಸಾಧಾರಣಾ ವುತ್ತಾ। **ವತ್ಥೂತಿ** ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ। ಯತ್ಥ ಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾತಿ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತಾನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಸಾಧಾರಣಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಿದಂ ದ್ವಯಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾಧಾರಣಭಾವೇ ಪಕತಿಭೂತಂ ಸಭಾವಭೂತಂ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ದುವೇ ಪಕತಿಯೋ"**ತಿ। **ಏಕಸನ್ತತಿಪತಿತತಾಯಾತಿ** ಸಮಾನಸನ್ತತಿಪವತ್ತಿಯಾ। ತೇನಾಹ **"ಸಮಾನವತ್ಥುಕಾ"**ತಿ। ದಸ್ಸನಪಹಾತಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಯಥಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಸತ್ತಾ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ, ಏವಂ ಅನಿಯತಾಪೀತಿ ಉಭಯೇ ಹಿ ತೇ ಸಮಾನವತ್ಥುಕಾ। ಏಸ ನಯೋ ಇತರೇಸುಪಿ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಾ ಹಿ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾಪೇತೇ ಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬತಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತೀತಿ ತೇ ನಾಮಸಾಮಞ್ಞತಂ ಪತ್ತಾ, ರೂಪರಾಗಾದಯೋ ಚ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬತನ್ತಿ ಆಹ **"ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಾ ನಾಮಸಾಧಾರಣಾ"**ತಿ। ಯಥಾ ಪನ "ವತ್ಥೂನಂ ಸಾಧಾರಣಾ

ವತ್ಥುಸಾಧಾರಣಾ"ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ "ವತ್ಥುನಾ ಸಾಧಾರಣಾ ವತ್ಥುಸಾಧಾರಣಾ"ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಹಜೇಕಟ್ಠಾ ವತ್ಥುಸಾಧಾರಣಾ"**ತಿ ಆಹ। ತೇ ಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಫುಸನಾದಿಸಭಾವತೋ ಭಿನ್ನಾಪಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತೇನ ವತ್ಥುನಾ ಸಾಧಾರಣಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಕುಸಲಾದಿನಾಮಸಾಧಾರಣಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ವತ್ಥುಸಾಧಾರಣಾ ತಾವ ಯೋಜಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಪಟಿಪಕ್ಖಾದೀಹೀ**ತಿ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಸಮಾನಫಲತಾಸಹಬ್ಯತಾದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸೇಸಪದೇಸೂ**ತಿ "ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿವಾಕ್ಯೇಸು। ಕಥಂ? ತತ್ಥ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ, ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಸಮ್ಭವತೋ ಅನಾಗಾಮಿನೋ, ಅರಹತೋ ಚ ಅಸಮ್ಭವತೋತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಕಥಂ ತೇ ಓಧಿಸೋ ಗಹಿತಾತಿ ಕೇನಾಕಾರೇನ ತೇ "ಸಾಧಾರಣಾ"ತಿ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಭಾಗಸೋ ಗಹಿತಾ। "ಅಮುಕಸ್ಸ, ಅಮುಕಸ್ಸ ಚಾ"ತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಸಾಮಞ್ಞಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ **ಸಾಧಾರಣಾ** ನಾಮ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕಥಂ ತೇಸಂ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಿಯತಾದಿವಸೇನ ವಿಭಾಗೇನ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಥ ವಿಭಾಗೇನ ತಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ನನು ತೇ ಸಾಧಾರಣಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವಾತಿ? ಏವಂ ಸಾಧಾರಣಾತಿ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಂ, ಅನಿಯತಾನನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ಉಭಯೇಸಂಯೇವ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾ। ತೇನಾಹ - **"ನ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಸಾಧಾರಣತಾಯ ಸಾಧಾರಣಾ"**ತಿ। **"ಯಸ್ಮಾ"**ತಿಆದಿನಾ ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ, ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಾ ಕೇಸಞ್ಚಿದೇವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾಧಾರಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಸಾಧಾರಣಾ"ತಿ। ತೇನಾಹ **"ಪಟಿನಿಯತಞ್ಚ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ।

ಇತರಥಾತಿ ಅನಿಯತಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಾಧಾರಣಾ, ಅಸಾಧಾರಣಾ ವಾ ಸಿಯುಂ, ತಥಾ ಸತಿ। **ತಥಾ ವೋಹಾರೋ**ತಿ "ಸಾಧಾರಣಾ, ಅಸಾಧಾರಣಾ"ತಿ ಚ ಅಯಂ ವೋಹಾರೋ ಸಾಮಞ್ಞಾ ಏವ ನ ಭವೇಯ್ಯ। **ಏತೇ ಏವ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ "ಸಾಧಾರಣಾ"ತಿ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಏವ। **ಏವ**ನ್ತಿ "ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ। **ನಿಯತವಿಸಯಾ** ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಪ್ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಾ। **"ಯೋಪೀ"**ತಿಆದಿ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ವುತ್ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ಪಾಕಟಕರಣಂ। **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ಅನ್ವಯತೋ, ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ಚ ತಮೇವತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಸೇಸೇಪೀ**ತಿ "ಭಾವನಾಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿಮ್ಹಿಪಿ।

ಪಚ್ಚತ್ತನಿಯತೋತಿ ಪಾಟಿಪುಗ್ಗಲಿಕೋ। **ಇತರಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಪಚ್ಚತ್ತನಿಯತಸ್ಸ। **ತಥಾ**ತಿ ಅಸಾಧಾರಣಭಾವೇನ। ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಕಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಉಪಾದಾಯ ಸಾಧಾರಣೋಪಿ ಸಮಾನೋ ತದಞ್ಞಂ ಉಪಾದಾಯ ಅಸಾಧಾರಣೋಪಿ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಸಾಧಾರಣಾವಿಧುರತಾಯಾ"**ತಿ। ತೇನಾಹ **"ತಂ ತಂ ಉಪಾದಾಯಾ"**ತಿಆದಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಧಮ್ಮತಾ"ತಿ ವುತ್ತಪಠಮಮಗ್ಗಟ್ಠತಾ ದೀಪಿತಾ, ತಾದಿಸಾನಂ ಏವ ಅನೇಕೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಸಾಧಾರಣಾತಿ । **ಪಠಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ। **ದುತಿಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ। ಪುನ **ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸಾ**ತಿ "ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ, ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಚಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ। ತೇನಾಹ **"ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಟ್ಠಸ್ಸಾ"**ತಿ। ಅಗ್ಗಫಲಟ್ಠತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಟಿಲೋಮತೋ ಗಣಿಯಮಾನೋ ಪಠಮಮಗ್ಗಟ್ಠೋ **ಅಟ್ಠಮಕೋ,** ಮಗ್ಗಟ್ಠತಾಯ, ಪಹೀಯಮಾನಕಿಲೇಸತಾಯ ಚ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾ ಅಟ್ಠಮಕಾ ವಿಯಾತಿ **ಅಟ್ಠಮಕಾ,** "ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣತೋ ಉದ್ಧಂ ನ ತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಅಟ್ಠಮಕೋ**"ತಿ ಅಪರೇ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ। "ಸೇಕ್ಖಾ"ತಿ ನಾಮಂ ಸಾಧಾರಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಇತರೇಸೂ**ತಿ "ಭಬ್ಬಾಭಬ್ಬಾ"ತಿ ವುತ್ತೇಸು ಅನರಿಯೇಸು। ತೇನಾಹ ಪಾಳಿಯಂ **"ಹೀನುಕ್ಕಟ್ಠಮಜ್ಝಿಮಂ ಉಪಾದಾಯಾ"**ತಿ।

ನಿಯಾಮಾವಕ್ಕನ್ತಿಯಾತಿ ಅವಕ್ಕನ್ತನಿಯಾಮತಾಯ। **ಞಾಣುತ್ತರಸ್ಸಾ**ತಿ ಞಾಣಾಧಿಕಸ್ಸ। **ತಥಾವಿಧಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೇ**ತಿ ಞಾಣವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ। ಯಥಾ ಹಿ ಞಾಣಬಲೇನ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞತಾ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪಟಿಪದಾಪಟಿಪನ್ನೋಪಿ ಸುಖೇನ ವಿಸೋಸೇಯತೀತಿ। ಸಾ ಹಿ ಸುಖಾಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಞಾಣುತ್ತರತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಾ।

ಧಮ್ಮತೋ ಅನಪೇತಾ ಚಿನ್ತಾ **ಧಮ್ಮಚಿನ್ತಾ,** ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿತತ್ತಾ ಧಮ್ಮೇಸು ಚಿನ್ತಾ, **ಧಮ್ಮೋ** ವಾ ಞಾಣಂ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಾವಹಾ ಚಿನ್ತಾ **ಧಮ್ಮಚಿನ್ತಾ,** ಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಾ ಚಿನ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಾಳಿಯಂ ಸುತಮಯಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ “ಯೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಾ…ಪೇ॰… ತಥಾರೂಪಾಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾ ಬಹುಸ್ಸುತಾ ಹೋನ್ತೀ”ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೨) ಸುತ್ತಪದಸಙ್ಗಹೋ ಅತ್ಥೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತೋ, ತಥಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಗ್ಗಹಣೇನ “ಸೋ ‘ಅನಿಚ್ಚ’ನ್ತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೋ ಉಪಾಯಮನಸಿಕಾರೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತೋ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಗ್ಗಹಣೇನ “ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಭಾವೇತಿ ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಅಥ ಖೋ…ಪೇ॰… ದಸ್ಸೇತು”**ನ್ತಿ। **ಸೇಸನ್ತಿ** “ಧಮ್ಮಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾ”ತಿ ಏವಮಾದಿ।

ಯಸ್ಸ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ಅತ್ಥೋ ನ ಸಂವಣ್ಣಿತೋ, ತತ್ಥ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾಯ ಆಯತನಗತೋ ಪಸಾದೋ, ಚಿತ್ತವೂಪಸಮೋ ಚ ಫಲನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಸಪ್ಪುರಿಸ…ಪೇ॰… ಪದಟ್ಠಾನ”**ನ್ತಿ **ಆಹ। ಅತ್ತಸಮ್ಮಾಪಣಿಹಿತತ್ತಾ ಪಾಪಜೇಗುಚ್ಛಿನಿಬ್ಬಿದಾದಿಬಹುಲೋವ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ** “ಅತ್ಥ…ಪೇ॰… ಪದಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ। ಧಮ್ಮೋ ಸ್ವಾಕ್ಖಾತೋ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪರಿಯೋಸಾನಾ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಪಾರಿಪೂರಿಹೇತೂತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಧಮ್ಮಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾ…ಪೇ॰… ಪದಟ್ಠಾನ”**ನ್ತಿ ಆಹ। ಕುಸಲಮೂಲರೋಪನಾ ಹಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಪರಿಯೋಸಾನಾತಿ । **ಸಙ್ಘಸುಟ್ಠುತಾಯ** ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಸುಟ್ಠುಭಾವಾಯ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸತಾಯ “ಸುಟ್ಠು, ಭನ್ತೇ”ತಿ ವಚನಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಭಾವಾಯ। ಇತರಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ವಿಭತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಪರಿವತ್ತನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೩೫. ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸ್ಸ…ಪೇ॰… ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಭವತೀತಿ ಏತ್ಥ ಯಥಾ ಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಕಮ್ಮಪಥಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀನಮ್ಪಿ ವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತೇವ। ಕಮ್ಮಪಥಕಥಾ ಹೇಸಾ। **ಯಥಾವುತ್ತೇನಾಕಾರೇನಾ**ತಿ “ಅವಿಮುತ್ತಾವ ಸಮಾನಾ”ತಿ, “ಅವಿಮುತ್ತಿಯ”ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನಾ**ತಿ ಅಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಂ ಏವ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ, ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಂ ಏವ ನಿಯ್ಯಾನಿಕೋತಿ, ಅಸನ್ತಂ ಏವ ಪನ ಸನ್ತನ್ತಿ, ಅನರಿಯಂ ಏವ ಅರಿಯೋತಿ ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ । **ಮಿಚ್ಛಾಧಿಮೋಕ್ಖೋ**ತಿ ಅಯಾಥಾವಪಸಾದೋ, ಅಯಾಥಾವಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ವಾ। ಉಪ್ಪನ್ನಮೋಹೋ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೩೬. ವಾದಾನಂ ವಾ ಅನುವಾದಾ **ವಾದಾನುವಾದಾ,** ತೇಸಂ ವಾದಾನಂ ಉಪಾದಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಾದಾನುಪವತ್ತಿಯೋ**ತಿ ವಾದಾನಂ ದೋಸಾನಂ ಅನುಪವತ್ತಿಯೋ।

ಅನ್ತದ್ವಯಪರಿವತ್ತನನ್ತಿ ಕಾಮಸುಖಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅನ್ತದ್ವಯಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಪರಿವತ್ತನಂ।

ಏತೇಸುಪಿ ವಾರೇಸೂತಿ “ನಿಯ್ಯಾನಿಕೋ ಧಮ್ಮೋ ತೇಸಂ ಅಧಮ್ಮೋ, ಸುಖೋ ತೇಸಂ ಅಧಮ್ಮೋ”ತಿ ಚ ಇಮೇಸು ವಾರೇಸು। **ವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ ಯದಿ ಅತ್ತಪರಿತಾಪನಂ ಅತ್ತನೋ ದುಕ್ಖಾಪನಂ ಧಮ್ಮೋ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿವಿರುದ್ಧೋ ಅಧಮ್ಮೋ ಸಿಯಾ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಸುಖಪಟಿವಿರುದ್ಧನ್ತಿ ಝಾನಮಗ್ಗಫಲಸುಖಸ್ಸ, ಅನವಜ್ಜಪಚ್ಚಯಪರಿಭೋಗಸುಖಸ್ಸ ಚ ತೇಸಂ ಅಧಮ್ಮಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬಾ। **“ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾತಿಆದಿನಾ”**ತಿ ಇದಂ ಅವಸೇಸಪಾಠಾಮಸನಂ। ಏತ್ಥ **ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ಧಮ್ಮಂ, ಕುಸಲಂ ವಾ ಅಕುಸಲಂ ವಾ ಇಟ್ಠಂ ವಾ ಅನಿಟ್ಠಂ ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ರೋಚಯತಿ ವಾ ಉಪಗಚ್ಛತಿ ವಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೇನ ರೋಚತಿ, ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಪಗಚ್ಛತೀತಿ। **ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ರುಚಿತಸ್ಸ, ಉಪಗತಸ್ಸ ವಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ನಾಮ। **ಸ್ವಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠತೋ ಅಜ್ಝಾಪನ್ನೋ ಭವತೀ**ತಿ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಸ್ಸ ರುಚಿತಸ್ಸ, ಉಪಗತಸ್ಸ ವಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠತೋ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಅಬ್ಭುಪಗತೋ ಹೋತಿ, ತೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ದೇಸನಾಯ ಪರಿವತ್ತನಂ ಪರಿವತ್ತನೋ ಹಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **“ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ ವಿಭಾವೇತೀ”**ತಿ।

ಪರಿವತ್ತನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ವೇವಚನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೩೭. **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹೀತಿ** ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ। **ಆಯತಿನ್ತಿ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ। **ಕಥಞ್ಚೀತಿ** ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಪಕಾರೇನ, ಪಠಮಂ ವುತ್ತೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಅಪರೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪರಿಯಾಯವಚನಂ ನಿದ್ದಿಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ। **ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇತಿ** ಪರಿಯಾಯವಚನಸ್ಸ ವುತ್ತಕ್ಖಣೇ। **ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾನನ್ತಿ** ಆರಮ್ಮಣನ್ತರೇಹಿ ವಿವಿಧಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾನಂ । **ಅಞ್ಞವಿಹಿತಾನನ್ತಿ** ಅಞ್ಞಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತಾನಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಅಞ್ಞೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ತದತ್ಥಾವಬೋಧನಂ, ನನು ತೇನ ವುತ್ತೇ ದಳ್ಹೀಕರಣಂ ಹೋತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ತೇನೇವಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ತದಞ್ಞೇಸನ್ತಿ** ತೇಹಿ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ, ಯೇಹಿ ಪಠಮಂ ವಚನಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಗಹಿತಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ವುತ್ತವಚನೇನೇವ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವಚನೇ। ಅಧಿಗತಅನ್ವತ್ಥತಾಯ ಪುನರುತ್ತಿ **ಪರಿವಜ್ಜನತ್ಥಂ** ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ **ತಾಹಿ ತಾಹಿ ಸಞ್ಞಾಹಿಪಿ** ಅಯಮ್ಪಿ ಸದ್ದೋ ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ವಾಚಕೋ, ಅಯಮ್ಪಿ ಸದ್ದೋ ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ವಾಚಕೋತಿ ಪಞ್ಞಾಪನೇಹಿ। ದೇಸೇತಬ್ಬಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇ **ಉಪನಿಬನ್ಧನಂ** ಠಪನಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ। **ಬೀಜಾವಾಪನಂ** ಹೇತುಸಮ್ಪಾದನಂ।

ಏವಂ ಭಗವತೋ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾಯಂ ಅನೇಕಾನಿ ಪಯೋಜನಾನಿ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧತಾಯ ಏವಂ ತಥಾಗತಾ ಬುದ್ಧಲೀಲಾಯ ಅನೇಕೇಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕಿಂ ಬಹುನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಪಾಳಿಯಂ **"ಪಿಹಾ ನಾಮ ಯಾ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪತ್ಥನಾ"**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಿಸಯತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಅನಾಗತವಿಸಯತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೇಯ್ಯತರಂ ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ **"ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತ್ಥವಿಸಯಾ ತಣ್ಹಾ ಪಿಹಾ"**ತಿ ಆಹ।

ಅತ್ಥನಿಪ್ಫತ್ತಿಪಟಿಪಾಲನಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾ ಪದೇ ಪಿಹಾಯ ಏವತ್ಥವಸೇನ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತ್ಥವಿಸಯಭಾವದೀಪನತೋ।

ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ "ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣ"ನ್ತ್ವೇವ ಗಹಣಂ ಗತಾ। **ಚತುವೀಸತಿ ಪದಾನೀತಿ** ಏತ್ಥ ಗೇಹಸಿತದೋಮನಸ್ಸೂಪವಿಚಾರಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಛಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ಚತುವೀಸ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ।

೩೮. **ಸಾಯೇವ ಪತ್ಥನಾಕಾರೇನ ಧಮ್ಮನನ್ದೀತಿಆದಿಮಾಹಾತಿ** ಏತ್ಥ ಅಯಮತ್ಥೋ - ಸಾ ಏವ ಪತ್ಥನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ಆಸಾದಿಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಾ ತಣ್ಹಾ ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮೇಸು ನನ್ದನಟ್ಠೇನ **ಧಮ್ಮನನ್ದೀ**। ತೇಸಂ ಏವ ಪಿಯಾಯನಟ್ಠೇನ **ಧಮ್ಮಪೇಮಂ**। ಗಿಲಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಠಾನತೋ **ಧಮ್ಮಜ್ಝೋಸಾನನ್ತಿ**।

ಇಮಿನಾಪೀತಿ ನ ಕೇವಲಂ "ಪಞ್ಞಾ ಪಜಾನನಾ"ತಿಆದಿಆವೇಣಿಕಪರಿಯಾಯೇನೇವ ವೇವಚನಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಅಥ ಖೋ ಇಮಿನಾ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಾದಿಸಾಧಾರಣಪರಿಯಾಯೇನಪಿ ವೇವಚನಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಮಿನಾವ ನಯೇನಾತಿ** ಏತೇನ ಪರಿಯಾಯವಚನೇನ । ನ ಹಿ ದೇಸನತ್ಥಸಾಧನಂ "ಇತಿಪಿ ಸೋ ಭಗವಾ"ತಿಆದಿಪಾಳಿನಯದಸ್ಸನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಬಲನಿಪ್ಫತ್ತಿಗತೋತಿ**ಆದೀಸು ದಸಸು ತಥಾಗತಬಲೇಸು ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗತೋ। ಸಮ್ಬೋಧಿಪಹಾನನ್ತರಾಯದೇಸನಾ ವಿಸೇಸಚೋದನಾಸು ವಿಸಾರದಭಾವಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಾನಿ ಪತ್ತೋ ಅಧಿಗತೋತಿ **ವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತೋ**।

ಲೋಭಜ್ಝಾಸಯಾದಿಅಜ್ಝಾಸಯಂ ವಿಸೇಸೇನ ಅತಿವತ್ತೋತಿ **ಅಜ್ಝಾಸಯವೀತಿವತ್ತೋ**। ಅತೀತಹೇತುಸಙ್ಖೇಪಾದಿಸಙ್ಖೇಪವಿರಹಿತತಾಯ **ಅಸಙ್ಖೇಪಸಙ್ಖಾತಂ** ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಅಕುಪ್ಪಧಮ್ಮತಾಯ ಗುಣೇಹಿ ವಾ ಅಸಙ್ಖೇಪಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ ಗತೋ ಉಪಗತೋತಿ **ಅಸಙ್ಖೇಪಗತೋ**। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। **ಉದ್ಧೇಯ್ಯನ್ತಿ** ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಂ।

ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿಯಂ ಏವಂ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಸಂಸಾರದುಕ್ಖತೋ ಪಾತಿ, ಸನ್ತೇನ ಸುಖೇನ ರಮೇತಿ ಚಾತಿ ವಾ ಪಾರಂ।

ಅಭೂತಪುಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬತ್ತಾ, ತೇನಸ್ಸ ನಿಚ್ಚತಂವ ವಿಭಾವೇತಿ ಕೇನಚಿ ದೇವತೋಪಸಗ್ಗಾದಿನಾ ಅನುಪಸಜ್ಜನೀಯತ್ತಾ ಅನುಪಸಟ್ಠತ್ತಾ।

"**ದುಪ್ಪಸ್ಸ**"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಳಿ, ದುರಧಿಗಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಗುಣಸೋಭಾಸುರಭಿಭಾವೇನಾ**ತಿ ಗುಣೇಹಿ ಸೋಭಾಯ, ಸುಗನ್ಧಿಭಾವೇನ ಚ।

ಯಥಾ ಅಕ್ಖಣವೇಧೀ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಿಪ್ಪನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ರತ್ತನ್ಧಕಾರತಿಮಿಸಾಯ ಅಚಿರಕ್ಖಣಾಲೋಕೇನ ಅತಿಸುಖುಮಮ್ಪಿ ದೂರಗತಂ ಲಕ್ಖಂ ವಿಜ್ಝತಿ, ಏವಂ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಸೀಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅತಿಸುಖುಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಏಕಪಟಿವೇಧೇನೇವ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಆಹ "**ಸಿಪ್ಪಞ್ಚ ಸೀಲಂ ಅಕ್ಖಣವೇಧಿತಾಯಾ**"ತಿ। **ಲೋಕಿಕ**ನ್ತಿ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಓಲೋಕನಸ್ಸಾಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ।

ವೇವಚನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೩೯. **ಭಗವತೋ ಸಾಭಾವಿಕಧಮ್ಮಕಥಾಯಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಭಾವೋ **ಸಭಾವೋ,** ಸಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ, ತತೋ ವಾ ಆಗತಾತಿ **ಸಾಭಾವಿಕಾ,** ಸಾ ಏವ ಧಮ್ಮಕಥಾತಿ **ಸಾಭಾವಿಕಧಮ್ಮಕಥಾ,** ಬುದ್ಧಾನಂ ಸಾಮುಕ್ಕಂಸಿಕಧಮ್ಮಕಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ , ತಾಯ ಕರಣಭೂತಾಯ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಅನಞ್ಞತ್ತೇಪಿ ಕಥಾದೇಸನಾನಂ ಉಪಚಾರಸಿದ್ಧೇನ ಭೇದೇನೇವಂ ವುತ್ತಂ, ಅವಯವಸಮುದಾಯವಿಭಾಗೇನ ವಾ। ತೇನಾಹ "**ಕಾ ಚ ಪಕತಿಕಥಾಯ ದೇಸನಾ? ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀ**"ತಿ। ಇದಞ್ಚ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದೇಸನಾಯ ಅಭೇದೋಪಚಾರಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ತಸ್ಸಾ** ದೇಸನಾಯ ಪಞ್ಞಾಪನಾ। **ಅಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರೋ**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರಸ್ಸ ಸರೂಪಮಾಹ। **ಸಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತದೇಸನಾ। **ತಥಾ ತಥಾ**ತಿ ಯಥಾ ಯಥಾ ಸಚ್ಚಾನಿ ದೇಸೇತಬ್ಬಾನಿ, ತಥಾ ತಥಾ। ಕಥಞ್ಚೇತಾನಿ ದೇಸೇತಬ್ಬಾನಿ? ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತ**ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನುರೂಪಂ, ಬೋಧನೇಯ್ಯಬನ್ಧವಾನಂ ಬೋಧನಾಧಿಪ್ಪಾಯಾನುಕೂಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ಥ**ನ್ತಿ ದೇಸೇತಬ್ಬತ್ಥಂ, ದುಕ್ಖಾದಿಅತ್ಥಮೇವ ವಾ। **ನಿಕ್ಖಿಪತೀ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಯತೋ "ಚತ್ತಾರೋ ಸುತ್ತನಿಕ್ಖೇಪಾ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಮೂಲಪರಿಯಾಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ) **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು** ವುಚ್ಚತಿ।

ತತ್ಥಾತಿ ನಿಕ್ಖೇಪದೇಸನಾಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮಗ್ಗಪಕ್ಖಿಯಾ**ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚತೋ ಬಹಿಕತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಭವಾದಿಸಞ್ಞಿತೇ ಠಾನೇ। **ಯಥಾವುತ್ತಾ ದೇಸನಾ**ತಿ ಚತುರಾಹಾರಪಟಿಬದ್ಧರಾಗಾದಿಮುಖೇನ ವಟ್ಟದೀಪನೀ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ದೇಸನಾ।

೪೧. **ತೇಪರಿವಟ್ಟವಸೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ಸಚ್ಚೇಸೂ"ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಆಹಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತರತೋ, ಸಮಾಹಿತೋ**ತಿ ಪದದ್ವಯೇನ ಸಮಾಧಾನವಿಸಿಟ್ಠಂ ಅಜ್ಝತ್ತರತತಾಭಾವನಂ ದೀಪೇತಿ ಗೋಚರಜ್ಝತ್ತತಾದೀಪನತೋ। ಕೇವಲೋ ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಸದ್ದೋ ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತಗೋಚರಜ್ಝತ್ತೇಸುಪಿ ವತ್ತತಿ। ಅಜ್ಝತ್ತರತತಾವಿಸಿಟ್ಠಞ್ಚ ಸಮಾಧಾನಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಂ ದೀಪೇತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ "**ಸಮಾಧಾನವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿನಾ।

ಆಸಜ್ಜನಟ್ಠೇನಾತಿ ಆಸಜ್ಜನಟ್ಠೇನ। **ತಥಾ ದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಅತಥಾಭೂತಸ್ಸಾಪಿ ಭಬ್ಬರೂಪಸ್ಸ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ವಿದಂಸನಂ। **ಅಲಕ್ಖಿಕೋ**ತಿ ವಿಲಕ್ಖಿಕೋ।

ಕಾಮಾನನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ। **ರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ। **ನಿಸ್ಸರಣ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾನಂ ರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾ ನಿಸ್ಸರಣಂ, ತೇಸಂ ಅರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾ ನಿಸ್ಸರಣಂ। **ಏವಂ ತಂಸಭಾವಾನ**ನ್ತಿ ಸಉತ್ತರಸಭಾವಾನಂ। **ತಥಾ**ತಿ ಯಥಾ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣಭಾವತೋ, ಕಿಲೇಸಸಮುಚ್ಛೇದಕಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭಾವತೋ ಚ ಅತ್ಥೇವ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು, ತಥಾ ವುಚ್ಚಮಾನೇನಾಪಿ ಕಾರಣೇನ ಅತ್ಥೇವ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತೂತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕತ್ಥಚಿ ವಿಸಯೇ**ತಿ ಅಸಙ್ಖತಧಾತುಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಅವಿಪರೀತತ್ಥೋ**ತಿ ಭೂತತ್ಥೋ। "ಯತೋ ಖೋ ಭೋ ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹಿ ಸಮಪ್ಪಿತೋ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತೋ ಪರಿಚಾರೇತಿ, ಏತ್ತಾವತಾ ಖೋ ಭೋ ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ಪರಮದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತೋ ಹೋತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೯೪), ಸಪಕಟ್ಠನಿಬ್ಬಾನಭಾವಿನೋ"ತಿ ಚ ಏವಮಾದೀಸು ಉಪಚಾರವುತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ। **ಯಥಾ ತಂ ಸೀಹಸದ್ದೋ**ತಿ ಯಥಾ "ಸೀಹೋ ಮಾಣವಕೋ"ತಿಆದಿನಾ ಮಾಣವಕಾದೀಸು ಉಪಚಾರವುತ್ತಿನಾ ವತ್ತಮಾನೋ ಮಿಗರಾಜೇ ಭೂತತ್ಥವಿಸಯೇ ದಿಟ್ಠೋ, ಏವಂ ನಿಬ್ಬಾನಸದ್ದೋಪಿ ಕಾಮಗುಣರೂಪಜ್ಝಾನಸಮಙ್ಗಿತಾಸು ಉಪಚಾರವುತ್ತಿಯಾ ವತ್ತಮಾನೋ ಕತ್ಥಚಿ ವಿಸಯೇ ಅವಿಪರೀತತ್ಥೋ। ಯತ್ಥ ಚ ವಿಸಯೇ ಅವಿಪರೀತತ್ಥೋ, ಸಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು। ಹತ್ಥತಲೇ ಸಆಮಲಕಂ ವಿಯ ಞೇಯ್ಯಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಏಕಪ್ಪಮಾಣಸ್ಸ ಸತ್ಥುವಚನಮೇವೇತ್ಥ ಪಮಾಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕಿಂ ವಾ ಏತಾಯ ಯುತ್ತಿಚಿನ್ತಾಯಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **"ಪಟಿಞ್ಞಾತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಿಯಾ ಪಕಾಸನಾಪಞ್ಞತ್ತೀ"**ತಿ ನಿಗಮಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹಾತಿ।

ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ಓತರಣಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೨. ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹೀತಿ ಕರಣೇ ಕರಣವಚನಂ "ಮಗ್ಗೇನ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, "ಫರಸುನಾ ಛಿನ್ದತೀ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ವಿಯ ಚ। **ಓತರಣಾ**ತಿ ಅನುಪ್ಪವೇಸನಾ।

ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ವಿಯಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಅಧಿಚಿತ್ತಅನುಯುತ್ತಾನಂ ಸದ್ದಹನುಸ್ಸಹನುಪಟ್ಠಾನಸಮಾದಹನೇಹಿ ಸದ್ಧಾದೀಸು ಉಪಕರೋನ್ತೇಸು ಏವ ಪಞ್ಞಾ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸದ್ಧಾ..ಪೇ॰... ವುತ್ತಾನೀ"**ತಿ ಆಹ। **ನೋ ಚ ಭವಙ್ಗಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪವತ್ತಿಕಾರಣತಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೪೩. ತಥಾ ವುತ್ತೋತಿ "ನಿಸ್ಸಯೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಚೇತನಾಸೀಸೇನ ತಣ್ಹಂ ಏವ ವದತಿ** ಚೇತನಾಸಹಚರಣತೋ।

ರತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನರಾಗಸ್ಸ। ಯೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ "ರತ್ತೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಿನೀ ಸುಖಾ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ ತತ್ಥ ತಸ್ಸ ಅನುಸಯನತೋ। ತೇನಾಹ **"ಸುಖಾಯ...ಪೇ॰... ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ತೇನಾಹ **"ತಥಾ"**ತಿಆದಿ।

ತಾನಿ ಏವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। "ಸಙ್ಖಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಾನೀ"ತಿ ವಚನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಇಧ ವೇದನಾಸೀಸೇನ ಚೇತನಾ ವುತ್ತಾ"**ತಿ। ನ ಹಿ ವೇದನಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಹೋತಿ। **ತಣ್ಹಾಯ, ದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿ ಚ ಉಪಯೋಗೇ ಕರಣವಚನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಣ್ಹಾಯಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇದಾನಿ ಉಪಯೋಗವಸೇನೇವ "ತಣ್ಹಾಯಾ"ತಿಆದೀನಂ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಥಾ ವಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸೇಸಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ತಣ್ಹಾವಜ್ಜಿತಅವಿಸಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾನಂ। **ತಣ್ಹಾಯ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇ**ತಿ ಯದಾ ತಣ್ಹಾ ತೇಸಂ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ।

ತಣ್ಹಾಯ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇತಿ ಯದಾ ಸೇಸಧಮ್ಮಾ ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **"ಕರಜಕಾಯಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯನಿಸ್ಸಿತಾಪಿ ಗಹಿತಾ ಕಾಯಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಭಾವತೋ। **ಕಾರಣಭಾವ**ನ್ತಿ ಪರಮ್ಪರಹೇತುಭಾವಂ। **ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಉಪಯೇನಾ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿಉಪಯೇನ ಚ ದಿಟ್ಠಿಸಹಗತತಣ್ಹಾಉಪಯೇನ ಚ।

“ಆಗತೀತಿ ಇಧಾಗತಿ, ಗತೀತಿ ಪೇಚ್ಚಭವೋ”ತಿ ಪದದ್ವಯೇನ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ ಪಾಳಿಯಂ **“ಆಗತಿಗತೀಪಿ ನ ಭವನ್ತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಧ **ಹುರನ್ತಿ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸಿತಾ** ಆಸನ್ನದೂರಭಾವೇಹಿ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ವಿನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಗಹಿತತ್ತಾ। ಇಧ **ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಧಮ್ಮಾ** “ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾ”ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ। ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರೇ ಪನ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಧಮ್ಮಾ ತಥಾ ವುತ್ತಾ। **ಕಾರಣಭೂತೇನ** ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ, ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಚ। ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪಾದಾಯ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ಸಮಞ್ಞಾ, **ತೇಸಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ** ಅಭಾವೇನ ಅನುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **“ಅನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚಲಿತಂ ನತ್ಥೀ”**ತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಲೋಮತೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಪಾಳಿಯಂ **“ಏಸೇವನ್ತೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ”**ತಿ ವತ್ವಾ ನನು “ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ”ತಿಆದಿಕೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಸೋ ದುವಿಧೋ”**ತಿಆದಿನಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ವಿಭತ್ತೋ। **ತದತ್ಥತಾಯಾತಿ** ವೀತರಾಗವಿಮುತ್ತಿಅತ್ಥತಾಯ। **ತಬ್ಭಾವನ್ತಿ** ಲೋಕುತ್ತರಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಭಾವಂ।

ಓತರಣಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ಸೋಧನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೫. ಸೋಧೇತಿ ನಾಮಾತಿ ಪುಚ್ಛಿತಮತ್ಥಂ ಹತ್ಥತಲೇ ಠಪಿತಆಮಲಕಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ನಿಗ್ಗುಮ್ಬಂ ನಿಜ್ಜಟಂ ಕತ್ವಾ ವಿವರನ್ತೋ ತಬ್ಬಿಸಯಅಞ್ಞಾಣಸಂಸಯಾದಿಮಲಾಪನಯನೇನ ಸೋಧೇತಿ, ಏವಂ ಸೋಧೇನ್ತೋ ಚ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೇನ ಅಭೇದೋಪಚಾರಂ ಕತ್ವಾ “ಪದಂ ಸೋಧೇತೀ”ಚ್ಚೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನಾಹ **“ಪದಂ ಸೋಧೇತಿ ನಾಮಾ”**ತಿ। ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವೇತ್ಥ ಸೋಧನನ್ತಿ ಆಹ **“ತದತ್ಥಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನತೋ”**ತಿ। ಆರಭೀಯತೀತಿ **ಆರಮ್ಭೋ,** ದೇಸನಾಯ ಪಕಾಸಿಯಮಾನೋ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **“ನ ತಾವ…ಪೇ॰… ಪಬೋಧಿತತ್ತಾ”**ತಿ। ಇಧ ಸೋಧನಂ ನಾಮ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದೇಸನಾನುಭಾವೇನ ವಿವಟಭಾವಕರಣನ್ತಿ ತಮತ್ಥಂ ಉಪಮಾಯ ವಿಭಾವೇತುಂ **“ಅಞ್ಞಾಣಪಕ್ಖನ್ದಾನ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಸೋಧನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೬. ಧಾರಯಿತಬ್ಬಾತಿ ಉಪಧಾರೇತಬ್ಬಾ, ಉಪಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವುತ್ತಮೇವ** “ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಕಪ್ಪನಾಯ ವೋಹಾರಭಾವೇನ ಅನವಟ್ಠಾನತೋ”ತಿಆದಿನಾ (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೪)।

ತಂ ತಂ ಫಲನ್ತಿ ನಿರಯಾದಿಂ ತಂ ತಂ ಫಲಂ। **ಅಞ್ಛಿತಾತಿ** ಗತಾ। **ಯೋನೀತಿ** ಏಕಜಾತಿ। ಸಮಾನವಸೇನ ಮಿಸ್ಸೀಭವತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಹಿ **ಯೋನಿ,** ಉಪಪತ್ತಿ। **ಪೇಚ್ಚಾತಿ** ಮರಿತ್ವಾ। **ಉಸ್ಸನ್ನತಾಯಾತಿ** ವಿತಕ್ಕಬಹುಲತಾಯ। “ಉಸ್ಸನ್ನತ್ತಾ”ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಸಸ್ಸತಾದೀಹಿ ವಾ ಉಸ್ಸನ್ನತ್ತಾ। ಅಸುರಜಾತಿಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪನಕೋ **ಅಸುರಜಾತಿನಿಬ್ಬತ್ತನಕೋ।**

ಸಙ್ಖಾತಿ ಪಞ್ಞಾ। ಪಞ್ಞಾಪಧಾನಾ ಚ ಭಾವನಾತಿ ಆಹ **“ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವನಾಯಾ”**ತಿ।

೪೭. ಪತ್ಥಟಭಾವೇನ **ಪಥವೀ।** ಸಭಾವಧಾರಣಟ್ಠೇನ, ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ ಚ **ಧಾತು।** ಆಪೀಯತಿ, ಅಪ್ಪಾಯತೀತಿ ವಾ **ಆಪೋ।** ತೇಜನವಸೇನ ತಿಕ್ಖತಾವಸೇನ, ದಹನವಸೇನ ವಾ **ತೇಜೋ।** ವಾಯನವಸೇನ ವೇಗಗಮನವಸೇನ, ಸಮುದೀರಣವಸೇನ ವಾ **ವಾಯೋ। ವೀಸತಿ ಆಕಾರಾತಿ** ಕೇಸಾದಯೋ ವೀಸತಿ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ, ಪಕಾರಾ ವಾ। ಕಕ್ಖಳಲಕ್ಖಣಾಧಿಕತಾಯ ಕೇಸಾದೀ ಕಕ್ಖಳಲಕ್ಖಣಾ ವುತ್ತಾ।

ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಪಥವೀಧಾತುಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿ ಪಥವೀಕೋಟ್ಠಾಸಮತ್ತೋ, ಅತ್ತಸುಞ್ಞಧಮ್ಮಮತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸನ್ತಪ್ಪತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸರೀರಪಕತಿಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಉಣ್ಹಭಾವೋ ಸನ್ತಾಪೋ, ಸರೀರದಹನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಮಹಾದಾಹೋ, ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। **ಯೇನ ಚ ಜೀರೀಯತೀ**ತಿ ಏಕಾಹಿಕಾದಿಜರಾರೋಗೇನ ಜರೀಯತೀತಿ ಚ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತಿ। "ಸತವಾರಂ ತಾಪೇತ್ವಾ ತಾಪೇತ್ವಾ ಉದಕೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಉದ್ಧಟಸಪ್ಪಿ ಸತಧೋತಸಪ್ಪೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ರಸರುಧಿರಮಂಸಮೇದನ್ಹಾರುಅಟ್ಠಿಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಾ **ರಸಾದಯೋ**। ಕೇಚಿ ನ್ಹಾರುಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸುಕ್ಕಂ ಸತ್ತಮಂ ಧಾತುಂ ವದನ್ತಿ। **ವಿವೇಕ**ನ್ತಿ ವಿಸುಂಭಾವಂ, ವಿಸದಿಸಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತೋ ಹಿ ಆಹಾರೋ ಪರಿಣಾಮಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಪಾಣಭಕ್ಖಗಹಣಿಪದನಿಯ ಮುತ್ತಕರೀಸಭಾವೇಹಿ ವಿಯ ಅತ್ತನಾಪಿ ವಿಸದಿಸರಸಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಸುಂಭಾವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೋ ತಬ್ಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾ ರಸಾದಯೋಪಿ ರುಧಿರಾದಿಕೋಟ್ಠಾಸಂ। ತೇನಾಹ "**ರಸಾದಿಭಾವೇನ ವಿವೇಕಂ ಗಚ್ಛತೀ**"ತಿ।

ಸಭಾವಲಕ್ಖಣತೋತಿ ಅಸುಚಿಭಾವೇನ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತೋ।

೪೮. **ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ರಸಿತಬ್ಬೋತಿ **ರಸೋ,** ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬೋ ಸಭಾವೋ, ಅತ್ತನೋ ರಸೋ **ಸರಸೋ,** ಯಾಥಾವೋ ಸರಸೋ, **ಯಾಥಾವಸರಸೋ** ಯಾಥಾವಸರಸೋ ಏವ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ **ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣ**ಂ। ಅಥ ವಾ **ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಅವಿಪರೀತಂ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಂ ಕಿಚ್ಚಞ್ಚೇವ ಪೀಳನಸಙ್ಖಾತಂ ಲಕ್ಖಣಞ್ಚ। "ಇದಂ ಕಿಚ್ಚಂ, ಇದಂ ಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಹೇತು ಞಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಬ್ಬಿಸಯಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಂ ನಿವಾರೇನ್ತೀ ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ವುತ್ತಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಜಾನಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತೀ**"ತಿ। ತಯಿದಮಸ್ಸಾ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ **ಕಿಚ್ಚತೋ ಕಥಿತಾ। ಕಥಿತಾ**ತಿ ಚ ವುತ್ತಾ, ಯತೋ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧರಸಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಜಾಯತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಜಾತಿ,** ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ। ಯದಿಪಿ ನಿರೋಧಮಗ್ಗೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಕರೋತಿ, ತೇ ಪನ ಜಾನಿತುಕಾಮಸ್ಸ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದನವಸೇನ ಅನಿರೋಧಮಗ್ಗೇಸು ನಿರೋಧಮಗ್ಗಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾ ಹೋತಿ, ಇತರೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಚಾತಿ।

ಅತ್ಥಾನತ್ಥನ್ತಿ ಹಿತಾಹಿತಂ। **ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಂ** ಪನ "**ಅತ್ಥತ್ಥ**"ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೨೬) ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ಏವ **ಅತ್ಥತ್ಥೋ**ತಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅವಿಪರೀತತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದುತಿಯೇನ ಅತ್ಥಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸನಂ। ನ ಹಿ ಞಾಣಂ ಅನತ್ಥೇ "ಅತ್ಥೋ"ತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ। **ಕಾರಣಾಕಾರಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅತ್ಥತ್ಥ**ನ್ತಿ ವಾ ಆಮೇಡಿತವಚನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಪಾಕಟಕರಣಭಾವಪ್ಪಕಾಸನತ್ಥಂ, ಫಲಂ ಫಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಹಿತಪರಿಯಾಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ನ್ತಿ ಅತ್ಥಾನತ್ಥಾದಿಕಂ। **ಆಕಾರ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥಾದಿಕಾರಣಮೇವ।

ಪಟಿವಿದ್ಧಸ್ಸ ಪುನ ಅವೇಕ್ಖನಾ **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ**। ದುಚಿನ್ತಿತಚಿನ್ತಿತಾದಿಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಬಾಲಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಬಾಲ್ಯಂ। ಸಮ್ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಸಮಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಜಾನಾತಿ। ಬಲವಮೋಹೋ **ಪಮೋಹೋ**। ಸಮನ್ತತೋ ಮೋಹನಂ **ಸಮ್ಮೋಹೋ**। ದುಗ್ಗತಿಗಾಮಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯತ್ತಾ **ಅವಿನ್ದಿಯಂ। ವಿನ್ದತೀ**ತಿ ಲಭತಿ। ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಜ್ಜಾ ವಿಯ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ **ವಿನ್ದಿಯಂ ನ ವಿನ್ದತಿ। ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ವೇಮತ್ತತಾ**ತಿ ಅಯಂ "ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಕಿಚ್ಚಜಾತಿಲಕ್ಖಣೇಹಿ ವುತ್ತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅವಿಸೇಸೋ। **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿಆದೀನಂ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪಾಸಾಣಸಕ್ಖರವಾಲಿಕಾವಿರಹಿತಾ ಭೂಮಿ ಸಣ್ಹಾತಿ "**ಸಣ್ಹಟ್ಠೇನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ತಕಮೇವ ಕಾಲನ್ತಿ ಪಞ್ಚಕಪ್ಪಸತಾನಿ। ವಿಭೂತಂ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತಂ ರೂಪಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಂ ರೂಪಂ ಏತಾಯಾತಿ **ವಿಭೂತರೂಪಂ,** ಸಮಾಪತ್ತಿನ್ತಿ ಪದತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ಕಾಚಿ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿ ರೂಪಸಞ್ಞಾಸಹಗತಾ ಪವತ್ತತೀತಿ।

ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಿಸುಂ ಗಹಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **“ಸೇಸಾರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ”**ತಿ।

ದಮಥಂ ಅನುಪಗಚ್ಛನ್ತೋ ದುಟ್ಠಸ್ಸೋ **ಖಲುಙ್ಕಸ್ಸೋ। ಉತ್ತರಿದಮಥಾಯಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗದಮಥಾಯ।

ಇತರೋತಿ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದೋ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞೋ, ಸುಖಾಪಟಿಪದೋ ಚ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞೋ। **ಉಭಯತೋಭಾಗೇಹೀ**ತಿ ರೂಪಕಾಯನಾಮಕಾಯಭಾಗೇಹಿ। **ಉಭಯತೋ**ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ।

ಅನೇಕೋಪೀತಿ ಸಭಾವೇನ ಅನೇಕೋಪಿ। **ಏಕಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯತಾಯಾ**ತಿ ಸಾಮಞ್ಞಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯತಾಯ।

ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫. ಪರಿಕ್ಖಾರಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೯. **“ಹಿನೋತೀ”**ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಕಾರಣಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀ”**ತಿ ಆಹ ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಧಾತೂನಂ। **ಏತೀ**ತಿ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅವಿಜ್ಜಾಯಪಿ ಹೇತುಭಾವೇತಿ ಏತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅನನ್ತರಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯನತ್ಥಿವಿಗತಾಸೇವನಪಚ್ಚಯೇಹಿ, ಅನನ್ತರಾಯ ಪನ ಸಹಜಾತಾಯ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಹೇತುಪಚ್ಚಯೇಹಿ, ಅಸಹಜಾತಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿಯಾ ಏವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಕರೋತೀತಿ **ಕಾರಣ**ನ್ತಿ ಆಹ **“ಕಾರಣಭಾವೋ ಚ ಫಲಾಪೇಕ್ಖಾಯಾ”**ತಿ।

ನಿಬ್ಬತ್ತಿಅತ್ಥೋ ಫಲತ್ಥೋ ಫಲಸಙ್ಖಾತೋ ಅತ್ಥೋ।

ಯೋ ಸಭಾವೋತಿ ಪುಞ್ಞಾದಿಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಯೋ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಸಭಾವೋ, ಸೋ ಹೇತು। **ಸೇಸಪದೇಸೂ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಪದೇಸು। **ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಭೇದೋ**ತಿ “ಅಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಹೇತೂ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದೋ। **ಯೋ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಜನಕಾದಿಭೇದಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಂ। **ಅಭಿಸಙ್ಖರಣತೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ, ಪರಮ್ಪರಾಯ ಚ ನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ।

ಪರಿಕ್ಖಾರಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೬. ಸಮಾರೋಪನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೫೦. **ಸುತ್ತೇನ ಗಹಿತೇ**ತಿ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತೇ। ಪದಟ್ಠಾನಗ್ಗಹಣಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಿಸಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ವೇವಚನಗ್ಗಹಣಂ ಅಧಿವಚನವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ವಿಸಯಾಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ**ತಿ ವಿಸಯಸಙ್ಖಾತಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ। **ವನೀಯತೀ**ತಿ ಭಜೀಯತಿ। **ವನತೀ**ತಿ ಭಜತಿ ಸೇವತಿ। **ವನುತೇ**ತಿ ಯಾಚತಿ, ಪತ್ಥೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತಾಯ। **ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೋ ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಾಹಸ್ಸ** ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯತಾಯಾತಿ ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಕಾರಣತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ।

೫೧. **“ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರಾಹೀ”**ತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ **ಲಕ್ಖಣಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾಯಂ** (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೩) ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - **ರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ

ರೂಪೂಪಿಕವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಪರಿಞ್ಞಾಯ.

"ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೀ ಸಾ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ. **ವೇದನಾಹೇತುಪರಿಞ್ಞಾಯಾತಿ** ಫಸ್ಸಪರಿಞ್ಞಾಯ. **"ವೇದನಾವಸೇನಾ"**ತಿ ಪದೇನ ಅತ್ತನಾ ಉಪ್ಪಾದಿತದುಕ್ಖವಸೇನ. **ವೇದನಾಪರಿಞ್ಞಾಯಾತಿ** ವೇದನೂಪಿಕವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಪರಿಞ್ಞಾಯ. **ನಿಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಪಟಿಪಕ್ಖತೋ** ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ. **ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾಹೇತುಕಸ್ಸ. **ಸಞ್ಞಾಪರಿಞ್ಞಾಯಾತಿ** ಸಞ್ಞೂಪಿಕವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಪರಿಞ್ಞಾಯ. ಪಠಮಮಗ್ಗವಜ್ಝತ್ತಾ ಅಗತಿಗಮನಸ್ಸ ವುತ್ತಂ **"ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ…ಪೇ… ಅಗತಿಗಮನಸ್ಸ ಚಾ"**ತಿ.

ಸಙ್ಖಾರಪರಿಞ್ಞಾಯಾತಿ ಸಙ್ಖಾರೂಪಿಕವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಪರಿಞ್ಞಾಯ.

ಸಮಾರೋಪನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ.

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ.

೧. ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

"ಏವ"ನ್ತಿಆದಿ ಹಾರಸಮ್ಪಾತದೇಸನಾಯ ಸಮ್ಬನ್ಧದಸ್ಸನಂ. ತತ್ಥ ಪುರಿಮೇನ ಉಪಮಾದ್ವಯೇನ ಸುಪರಿಕಮ್ಮಕತಮಣಿಕೋಟ್ಟಿಮಸದಿಸೀ, ಸುವಿರಚಿತಜಮ್ಬುನದಾಭರಣಸದಿಸೀ ಚ ಪಾಳಿ. ತತ್ಥ ಕತನಾನಾವಣ್ಣಪುಪ್ಫೂಪಹಾರಸದಿಸೀ, ವಿವಿಧರಂಸಿಜಾಲಾಸಮುಜ್ಜಲಬದ್ಧನಾನಾರತನಾವಲಿಸದಿಸೀ ಚ ಹಾರವಿಭಙ್ಗದೇಸನಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ. ಪಚ್ಛಿಮೇನ ತಸ್ಸ ಪಣೀತಮಹಾರಹೇ ಜಟಾಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದುಕ್ಕರತರತಂ ದೀಪೇತಿ. ಯಾಯಂ ಗಾಥಾ ವುತ್ತಾತಿ ಯೋಜನಾ.

೫೨. ಯಸ್ಮಾಯಂ ಹಾರವಿಭಙ್ಗವಾರೋ ನಪ್ಪಯೋಜೇತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಕಾರಣೇನ, ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಹಾರವಿಭಙ್ಗವಾರಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ನ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ . **ಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರೋ ಪನ ತಂ ಪಯೋಜೇತೀತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರೋ ತಂ ಗಾಥಂ ಪಯೋಜೇತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ, ತಸ್ಮಾ **"ಸೋಳಸ…ಪೇ… ಆಹಾ"**ತಿ ಆಹ. **ಯೋಜನಾನಯದಸ್ಸನನ್ತಿ** ಯೋಜನಾಯ ನಯದಸ್ಸನಂ.

ತೇನಾತಿ "ತಂ ಮಚ್ಚುನೋ ಪದ"ನ್ತಿ ವಚನೇನ. **ಸಬ್ಬಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸನ್ತಿ** ದ್ವಾದಸವಿಧಮ್ಪಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ. **ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ…ಪೇ… ವೋಹರೀಯತಿ** ಯತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ಸಾಮಞ್ಞಂ, ಸೋ ವಿಸೇಸೋ. ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಸಞ್ಞಾದಯೋ ಏವ ರೂಪಾದಿವಿಸಯಂ ವಿಪರೀತಾಕಾರೇನ ಗಣ್ಹನ್ತೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ.

ಇನ್ದಜಾಲಾದಿವಸೇನ ಮಣಿಆದಿಆಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ ಅಹಂಮಮಾದಿಕಾರಣತಾಯ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ತಂಬುದ್ಧಿವೋಹಾರಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತತಾಯ ಅತ್ತಭಾವೋ ಸುಖಾದೀನಂ ವತ್ಥುತಾಯ **"ಅತ್ತಭಾವವತ್ಥೂ"**ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ **"ತೇಹೀ"**ತಿಆದಿ. **ತೇಸನ್ತಿ** ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಂ. **ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋ** "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿಆದಿ. **ವಿಸಯೋ** ಕಾಯವೇದನಾಚಿತ್ತಧಮ್ಮಾ. **ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ…ಪೇ… ಏವ** ಸಮ್ಮೋಹಪುಬ್ಬಕತ್ತಾ ಸಬ್ಬವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ. **ಚ**-ಸದ್ದೋ **ಸುಭಸುಖಸಞ್ಞಾನನ್ತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ.

ತತ್ಥಾಯಂ ಯೋಜನಾ - "ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಸುಭಸುಖಸಞ್ಞಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಏವ, ನ ತಣ್ಹಾ ಏವ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಸುಭಸುಖಸಞ್ಞಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ನಿಚ್ಚಅತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಏವಾ"ತಿ. ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಪುರಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾನಂ ತಣ್ಹಾ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ತಥಾಪೀ"**ತಿಆದಿ. ಅವಿಜ್ಜಾಸೀಸೇನ ಚೇತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ. ತೇನಾಹ

“ದಿಟ್ಠಿನಿವುತಂ ಚಿತ್ತ”ನ್ತಿ , “ಯೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ”ತಿ ಚ ಆದಿ, ಯಥಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಸೀಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಗಹಣಂ, ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿಸೀಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯಪಿ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾತಿ ಆಹ **“ದಿಟ್ಠಿಸೀಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ವುತ್ತಾ”**ತಿ। ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾಸು ಸುಭಸುಖಸಞ್ಞಾನಂ ಯಥಾ ತಣ್ಹಾ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾ। ನಿಚ್ಚಅತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಪನ ಯಥಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ, ನ ತಥಾ ತಣ್ಹಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಮೋಹೋ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ”**ತಿ ಆಹ।

ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ...ಪೇ... ಹೋತೀತಿ ಅತೀತಂಸೇ ತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಬಲವಭಾವಾಭಾವತೋ। ತೇನೇವ ಹಿ “ಸೋ ಅತೀತಂ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ”ಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ, ನ “ಅಭಿನನ್ದತೀ”ತಿ। **ತಣ್ಹಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**ತಿ ತಣ್ಹಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ನ ಹಿ ತಣ್ಹಾ ಸಯಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ತೇನಾಹ **“ತಣ್ಹಾಮೂಲಕೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ”**ತಿ। **ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನವಸೇನಾ**ತಿ ತಣ್ಹುಪನಿಸ್ಸಯದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನವಸೇನ, ಯತೋ ಸೋ “ತಣ್ಹಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಏತೇನಾ**ತಿ “ಯೋ ತಣ್ಹಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ”ತಿಆದಿಪಾಠೇನ। ಸೋಳಸ ಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ಅಟ್ಠ ಅಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ಅಟ್ಠ ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞೀವಾದಾ, ಪಞ್ಚ ಪರಮದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದಾ ಚ, ಯಥಾ ಅತ್ತನೋ ಗತಾಯ, ನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪರಿಕಪ್ಪವಸೇನ ಸುಭಸುಖಾಕಾರಗ್ಗಾಹಿನೋ, ನ ಏವಂ ಸತ್ತ ಉಚ್ಛೇದವಾದಾತಿ ಆಹ **“ಯೇಭುಯ್ಯೇನಾ”**ತಿ। **ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನಪೀ**ತಿ ವಿಸುದ್ಧಿವಸೇನಪಿ। ಯಾವ ಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ, ತಾವ ಚಿತ್ತಂ ನ ವಿಸುಜ್ಝತೇವ। ಯದಾ ಚ ತೇ ಪಹೀನಾ, ತದಾ ವಿಸುದ್ಧಮೇವ। ತೇನಾಹ **“ನ ಹೀ”**ತಿಆದಿ। “ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ”ತಿ ಪಾಳಿಂ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸಮುಖೇನೇವ ದೇಸನಾಯ ನಿದ್ಧಾರಿಯಮಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **“ಯಥಾನುಸನ್ಧಿನಾವ ಗಾಥಂ ನಿಟ್ಠಪೇತು”**ನ್ತಿ।

ಮಾರಸ್ಸಾತಿ ಕಿಲೇಸಮಾರಸ್ಸ। ತಸ್ಸ ಹಿ ವಸೇ ಠಿತೋ ಸೇಸಮಾರಾನಂ ಹತ್ಥಗತೋ ಏವಾತಿ। ತೇನಾಹ **“ಕಿಲೇಸಮಾರಗ್ಗಹಣೇನೇವಾ”**ತಿಆದಿ।

ಮಾರಬನ್ಧನನ್ತಿ ಸತ್ತಮಾರಪಕ್ಖೇ ಮಾರಸ್ಸ ಬನ್ಧನನ್ತಿ **ಮಾರಬನ್ಧನಂ**। ಸೋ ಹಿ ಕಿಲೇಸಬನ್ಧನಭೂತೇ ಅತ್ತನೋ ಸಮಾರಕಪರಿಸೇ ಮಞ್ಞತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಅನ್ತಲಿ...ಪೇ... ಮೋಕ್ಖಸೀ”ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೩೩)। ಇತರಮಾರಪಕ್ಖೇ ಮಾರೋವ ಬನ್ಧನನ್ತಿ **ಮಾರಬನ್ಧನಂ**। **ವಿಸಙ್ಖಾರೋ** ನಿಬ್ಬಾನಂ।

ಮೋಹಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಚಿತ್ತಂ “ಮೂಳ್ಹ”ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ರತ್ತದುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಮೂಳ್ಹತಾಯ ಸಬ್ಭಾವೇ “ಮೂಳ್ಹ”ನ್ತಿ ವಿಸುಂ ವಚನಂ ಆವೇಣಿಕಮೋಹವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ದ್ವಿನ್ನಂ ಮೋಮೂಹಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ವಸೇನಾ”**ತಿ ಆಹ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಏವಂ ರಾಗಾದಿಅಕುಸಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕುಸಲಭಣ್ಡಚ್ಛೇದನತೋ ಅರಕ್ಖಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬೋಪಿ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸೋ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಸಮೋಸರಣಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಆಹ **“ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ...ಪೇ... ವೇದಿತಬ್ಬ”**ನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬೇಪೀ**ತಿ “ಅರಕ್ಖಿತಂ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತಂ, ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂತ”ನ್ತಿ ತೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ।

ಚಕ್ಖುನಾತಿ ದ್ವಾರೇನ। **ರೂಪ**ನ್ತಿ ವಿಸಭಾಗವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ರೂಪಾಯತನಂ। **ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ**ತಿ “ಇತ್ಥೀ”ತಿ ವಾ ಪುರಿಸೋ”ತಿ ವಾ “ಸುಭ”ನ್ತಿ ವಾ “ಅಸುಭ”ನ್ತಿ ವಾ ಪರಿಕಪ್ಪಿತನಿಮಿತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಸ್ಸ ವಾ ಗಹಣಸೀಲೋ। **ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಾಹೀ**ತಿ ಹತ್ಥಪಾದಹಸಿತಕಥಿತಾದಿಪ್ಪಭೇದೇ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನು ಅನು ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಸಞ್ಞಿತೇ ಆಕಾರೇ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತೇಸಂ ವಾ ಗಹಣಸೀಲೋ। **ಯತ್ವಾಧಿಕರಣ**ನ್ತಿ ಯಂ ನಿಮಿತ್ತಂ, ನಿಮಿತ್ತಾನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಹಣನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ “ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಸಂವುತಂ ವಿಹರನ್ತ”ನ್ತಿ, ಯೋ “ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ, ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಾಹೀ”ತಿ ಚ ವುತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ತಮೇನಂ **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ** ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಂ **ಅಸಂವುತಂ** ಸತಿಕವಾಟೇನ ಅಪಿಹಿತಂ ಕತ್ವಾ ವತ್ತನ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಚ ರೂಪಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾಕಾರಗ್ಗಹಣೇ **ಅಭಿಜ್ಝಾ,** ಅನಿಟ್ಠಾಕಾರಗ್ಗಹಣೇ **ದೋಮನಸ್ಸಂ,** ಅಸಮಪೇಕ್ಖನೇ **ಮೋಹೋ** ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸೇ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಏವಂ ಅಭಿಜ್ಝಾಬ್ಯಾಪಾದಾ, ಅಞ್ಞೇ ಚ ಲಾಮಕಟ್ಠೇನ **ಪಾಪಕಾ** ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನ **ಅಕುಸಲಾ** ಧಮ್ಮಾ **ಅನ್ವಾಸ್ಸವೇಯ್ಯುಂ** ಅನು ಅನು ಪವತ್ತೇಯ್ಯುಂ।

ತಸ್ಸ ಸಂವರಾಯ ನ ಪಟಿಪಜ್ಜತೀತಿ ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಸ್ಸ ಸಂವರಾಯ ಸತಿಕವಾಟೇನ ಪಿದಹನತ್ಥಂ ನ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ। ಸಾ ಪನ ಅಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅನಾರಕ್ಖಾಸಂವರಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ರಕ್ಖತಿ...ಪೇ॰... ಆಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಜವನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ಹಿ ಅಸಂವರೋ ತೇನ ದ್ವಾರೇನ ಪವತ್ತನತೋ "ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾಸಂವರೋ"ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಸೇಸದ್ವಾರೇಸುಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **"ಪುಬ್ಬನ್ತಕಪ್ಪನವಸೇನ ಚಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಚ ವಿತ್ಥಾರೋ ಅಞ್ಞೋ"ತಿ ಕತ್ವಾ ತಂ ಸಮುಚ್ಚಿನನ್ತೋ **"ಯಾ ಚ ಖೋ ಇಮಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಯಥಾವುತ್ತಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮಾ, ತೇಸಂ ವತ್ಥೂನಿ ವಾ। ತೇ ಹಿ ಸಮುದಯವಜ್ಜಾ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ। **"ಏವ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನೇತ್ತಿಪಾಳಿಯಂ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ನಿದ್ಧಾರಿತಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಂ "ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ"ತಿ ಗಾಥಾಯಂ।

ಯದಿಪಿ ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತಪಾಳಿಯಂ **"ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿ ಗಾಥಾ ಸರೂಪತೋ ನ ಗಹಿತಾ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ **"ತೇಸಂ ಭಗವಾ ಪರಿಞ್ಞಾಯಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಗಹಿತಾ ಏವಾತಿ ತಸ್ಸಾ ಗಹಿತಭಾವಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಕಥಂ ದೇಸೇತೀ"**ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ **"ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿ ಗಾಥಂ ಉದ್ಧರಿ।

ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋತಿ "ಸೋ 'ಇದಂ ದುಕ್ಖ'ನ್ತಿ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಭಾವನಾಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ, ಭಾವೇನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಯಥಾಭೂತಞಾಣ**ನ್ತಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಿಪಸ್ಸನಾಯ "ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ, ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಸಮಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ। ನಿರಯಗತಿಯಂ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾ, ಸುಗತಿವಿಸೇಸೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಕದೇಸೇ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ, ಇತರತ್ಥ ದ್ವೇ ತಿಸ್ಸೋಪೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ತಿವಿಧದುಕ್ಖತಾಯೋಗೇನಾ"**ತಿ।

ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೫೩. ಕುಸಲಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಮತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತಂ ಇಧ **"ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"**ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಕದಾಚಿ ಅನುಪಾದಾನಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪಾದಾನಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಫಲಧಮ್ಮೇ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪವತ್ತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಗಹಿತತ್ತಾ **"ಕುಸಲ...ಪೇ॰... ದಟ್ಠಬ್ಬೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ದೇಸನಾಹಾರೇ**ತಿ ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತೇ। **ಕಥಂ ಪನ ಕುಸಲಭಾವೋ**ತಿ "ಕುಸಲಾ"ತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚೋದೇತಿ, ತಞ್ಚ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಪಹಾನಹೇತುಭಾವೋಪಿಸ್ಸಾ ಸಿಯಾ ಚೋದಕೇನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತೋವ। **"ಮಾನೋಪಿ ದುವಿಧೋ"**ತಿಆದಿನಾ ಮಾನಸ್ಸ ಚ ತಸ್ಸಾ ತಣ್ಹಾಯ ಚ ಸೇವಿತಬ್ಬಭಾವೋ ಅಕುಸಲಾನಂ ಪಹಾನಾಯ, ಕುಸಲಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ।

ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ನಾಮ "ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಪಾಪುಣಿತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ"ನ್ತಿ ಅನುಸೋಚತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ದೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ, ಪಿಹಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ, ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾಥಗತೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತಅನುಸೋಚನದೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತೀನಂ ಯಥಾಭಿನಿವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠತಾಯಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। "ಕಥಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಸೇನಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವಿವರಿತುಂ **"ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾದಿವಿನಿಮುತ್ತಾ ವಾ ಪರಮಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಇಧ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ। ಅನುಸ್ಸತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಮೇವ ಗಹಿತನ್ತಿ

“ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ದುತಿಯಜ್ಝಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಗ್ಗಫಲಾ ಉಪರಿವಿಸೇಸಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। **ಯಾಯ** ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಯಾ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಭಾವೇನಾತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಜನಿತಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸಬ್ಭಾವೇನ। **ಕಮ್ಮಯೋಗ್ಗ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾದಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಯೋಗ್ಗಂ ಅನುರೂಪಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕಂ। **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇ**ತಿ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಹೇತು, **“ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇನಾ”**ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ, ಸೋ ಏವತ್ಥೋ। **ಓಭಾಸಗತ**ನ್ತಿ ಞಾಣೋಭಾಸಗತಂ। ಕಾಮಂ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ಪಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ, ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದೀಹಿ ಪನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಧಮನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಏವ ಹೋತಿ, ಸಾ ಚ ಏವಂಭೂತಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **“ಓಭಾಸಗತಂ ಕಿಲೇಸನ್ಧಕಾರೇ ನ ಇಞ್ಜತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಕೋಪೋ ಕೋಧೋ। **ಅಪ್ಪಚ್ಚಯೋ** ದೋಮನಸ್ಸಂ। ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಾದಿಕಾ ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಪಾಕಟಾ ಏವಾತಿ “ದ್ವೇ ಚ ವಿಸೇಸೇ”ತಿ ವುತ್ತಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಮನೋಮಯಿದ್ಧಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಞ್ಚಾ”**ತಿ ಆಹ। **ಅಙ್ಗಣಾನಿ** ರಾಗಾದಯೋ। **ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ** ಅಭಿಜ್ಝಾವಿಸಮಲೋಭಾದಯೋ। **ಅನುಲೋಮಮನಂ** ತದೇಕಟ್ಠತಾ। **ಫನ್ದನಾ** ದುಬ್ಬಲಾ ವಿಕ್ಖೇಪಪ್ಪವತ್ತಿ। ಬಲವತೀ **ಅನವಟ್ಠಾನಂ**। ಸಬ್ಬೋ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಹೋತಿ, ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕೇನ ಚ। ತತ್ಥ **ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ** ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ತಪ್ಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕೋ ವಿಕ್ಖೇಪಸಹಿತೋ ಏವಾತಿ ವುತ್ತಂ **“ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಹೇತುತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಪಕ್ಖೋ”**ತಿ ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ “ವಿತಕ್ಕೋಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಂ, ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೨೪)।

ಅಥ ವಾ **ಇಞ್ಜನಾ**ತಿ ಫನ್ದನಾ, ದಿಟ್ಠಪರಿತ್ತಾಸೋ। ಯಥಾಹ “ತದಪಿ ತೇಸಂ ಭವತಂ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಅಜಾನತಂ ಅಪಸ್ಸತಂ ವೇದಯಿತಂ ತಣ್ಹಾಗತಾನಂ ಪರಿತಸ್ಸಿತವಿಪ್ಫನ್ದಿತಮೇವಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೫ ಆದಯೋ)। **ಅಟ್ಠಿತೀ**ತಿ ಅನವಟ್ಠಾನಂ, ದಿಟ್ಠಿವಿತಕ್ಕೋ। ತೇನ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಕಾಲೇ ಸಸ್ಸತಂ, ಕಾಲೇ ಉಚ್ಛೇದನ್ತಿ ತಂ ತಂ ದಿಟ್ಠಿಗ್ಗಹಣಂ ಪಕ್ಖನ್ದನ್ತೋ ಸತ್ತತೋ ಪರಿಬ್ಭಟ್ಠಅನ್ಧೋ ವಿಯ, ಸಮುದ್ದೇ ವಿಸ್ಸಟ್ಠವಾಹನಿಕಾ ವಿಯ, ಯನ್ತೇ ಯುತ್ತಗೋಣೋ ವಿಯ ಚ ತಥಾ ತಥಾ ಪರಿಬ್ಭಮತಿ। ತೇನಾಹ “ದಿಟ್ಠಿಯೋಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಂ, ವಿತಕ್ಕೋಪಿ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೨೪) ಚ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಪಕ್ಖೇ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸತಾಯ, ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಹೇತುತಾಯ ಚ ತಸ್ಸಾ ದ್ವೇ ಪಕ್ಖಾತಿ ಏಕದೇಸಸರೂಪೇಕಸೇಸೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

“ಏವ”ನ್ತಿಆದಿನಾ “ಸೋ ಉಪರಿಮ”ನ್ತಿಆದಿಪಾಳಿಯಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ**ತಿ ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಪಟಿಘ...ಪೇ॰... ಸಞ್ಞಾಸೂ”**ತಿ ಆಹ। **ರೂಪಾವಚರಸಞ್ಞಾ**ತಿ ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಿ ವದತಿ। **ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ**ತಿ ನಾನಾಸಭಾವಾ, ನಾನಾಸಭಾವೇ ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಞ್ಞಾ। ಠಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ ಅವಸಿಟ್ಠಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಾ ಹೇತಾ। **ತಾ ಸಮತಿಕ್ಕಮತೀ**ತಿ ತಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾಯೋ ಆರಮ್ಮಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ।

ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೋಭಾಸೋಪಿ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾ। ಕಸಿಣನಿಸ್ಸನ್ದೋ ಹಿ ಆರುಪ್ಪಜ್ಝಾನುಪ್ಪತ್ತಿ। **ದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಕಸಿಣರೂಪಾನಂ ದಸ್ಸನಂ। ಅಭಿಜ್ಝಾಬ್ಯಾಪಾದಪ್ಪಹಾನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋ ಉಪಕಾರಕೋ ಸಮಥೋ ಸತಿಪಸ್ಸದ್ಧಿಯೋ ಪರಿಕ್ಖಾರಙ್ಗತಾ ವುತ್ತಾ ಏವ। ಸತಿರಹಿತಂ ಸಮ್ಮಸನಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ **“ಯಾ ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಸತಿ ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠಾ, ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಸತಿಸೀಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಗಹಿತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಮ್ಮೋಸಾನಂ ಪಹಾನಮಾಹಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೫೪. ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖಆಯತಿಸುಖವಿಪಾಕಕಿರಿಯನಿರಾಮಿಸಅಕಾಪುರಿಸಸೇವಿತಭಾವೇಹಿ ಏವ ಸೇಸಾ ಪಾಳಿಯಂ ಏತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಸನ್ತಪಣೀತತಾದಿವಿಸೇಸಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಪಿ ಇಧ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ತೇಸಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಅಙ್ಗಸನ್ತತಾಯಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅಙ್ಗಸನ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಫಲಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಉಪಸನ್ತತಾಯ। **ಕಿಲೇಸದರಥಸನ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸದರಥಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ। **ಪಣೀತೋ**ತಿ ಉಳಾರೋ। **ಏಕೋದಿಭಾವೇನಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಸಮಾಧಿಸಞ್ಜಾತೇನ ಏಕೋದಿಭಾವೇನ। **ಏಕೋದಿಭಾವ**ನ್ತಿ ಸಮಾಧಾನಂ। ಲೋಕಿಯಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕನೀವರಣಪಠಮಜ್ಝಾನನಿಕನ್ತಿಆದೀನಿ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ, ಅಞ್ಞೇ ಚ

ಕಿಲೇಸಾ ವಾರೇತಬ್ಬಾ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಅರಹತ್ತಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಕಿಲೇಸತ್ತಾ ನ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ವಾರೇತಬ್ಬಞ್ಚ ಅತ್ಥೀತಿ ಸೋ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇವ ಅಪ್ಪಯೋಗೇನೇವ ಅಧಿಗತತ್ತಾ, ಠಿತತ್ತಾ ಚ ಅಪರಿಹಾನಿವಸೇನ ವಾ ಅಧಿಗತತ್ತಾ **ನಸಸಙ್ಖಾರನಿಗ್ಗಯ್ಹವಾರಿತಗತೋ**।

"**ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತೋ**"ತಿ ಏತೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತಮಾನಾಯಪಿ ಸತಿಯಾ ಸತಿಬಹುಲತಾಯ ಸತೋ ಏವ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। "**ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲವಸೇನಾ**"ತಿ ಏತೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಸತಿಯಾ ಸತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ವಕ್ಖಮಾನೇನಾತಿ "ಪೀತಿಫರಣಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅನನ್ತರಂ ವಕ್ಖಮಾನೇನ। "ಪೀತಿಫರಣತಾ"ತಿ ಪನ ಪಾಳಿ ಆಗತಾ। ತಂ "ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೫) ಸಮಾಧಿಅಙ್ಗಭಾವೇನ ಪಞ್ಞಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ಏವ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಪೀತಿಫರಣತಾ"**ತಿಆದೀನಞ್ಚ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ಕತಾ। ತತ್ಥ "ಸೋ ಇಮಮೇವ ಕಾಯಂ ವಿವೇಕಜೇನ ಪೀತಿಸುಖೇನ ಅಭಿಸನ್ದೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೬) ನಯೇನ ಪೀತಿಯಾ, ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಫರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಸಮಾಧಿವಸೇನ ಸಮಥೋ ಉದ್ಧಟೋತಿ ಸಭಾವವಸೇನ ಸಮಥೋ ಉದ್ಧಟೋ, ನ ಉಪಕಾರಕಧಮ್ಮವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೫೫. ರಾಗಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ "**ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾಯ ಸಿಕ್ಖನ್ತೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನಾ**ತಿ "ಸುಖಪಣಿಧಿಆದಿಸಮುಗ್ಘಾಟನೇನ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ"ತಿಆದಿನಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಖಣಭಙ್ಗುರತಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ನ ರಾಗೋ ಪತಿಟ್ಠಂ ಲಭತೀತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಸಪ್ಪಾಯಾ ವುತ್ತಾ, ತಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಭಾವದುಕ್ಖತಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಪಕತಿಯಾಪಿ ದುಕ್ಖಿತೇಸು ದುಕ್ಖುಪ್ಪಾದನಂ ವಣೇ ಖಾರೋದಕಸೇಕಸದಿಸನ್ತಿ ನ ದೋಸೋ ಪತಿಟ್ಠಂ ಲಭತೀತಿ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ ಸಪ್ಪಾಯಾ ವುತ್ತಾ, ತಥಾ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸಮ್ಮದೇವ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗೇ ಕತೇ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ ಉಪಟ್ಠಹಮಾನಾಯ ನ ಮೋಹೋ ಪತಿಟ್ಠಂ ಲಭತೀತಿ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಮೋಹಚರಿತಸ್ಸ ಸಪ್ಪಾಯಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ರಾಗಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ "**ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾಯ ಸಿಕ್ಖನ್ತೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏಸ ನಯೋ ಇತರೇಸು। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ।

ಖನ್ತಿಬಹುಲೋ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅರತಿಂ ಅನಭಿರತಿಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ವಿಹರನ್ತೋ ಸುಖೇನ ಸಮಾಧಿಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ ಖನ್ತಿಪ್ಪಧಾನತಾಪಿ ಸಮಥಪಕ್ಖಭಜನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಾ। **ಉಟ್ಠಾನಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಸಮ್ಪನ್ನಕಾಯಿಕವೀರಿಯಂ। ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತವಾಯಾಮಾನಂ ಯೋ ಕಾಯಿಕಾದಿವಿಕಪ್ಪೋ ವುತ್ತೋ ಪಾಳಿಯಂ, ಸೋ ನೇಸಂ ಕಾಯಿಕಸ್ಸ ಪಯೋಗಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಾನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

"**ಖಿಪ್ಪಾಧಿಗಮೋ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗಾಸೇವನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। "**ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಮುತ್ತಾಧಿಗಮೋ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾನುಭಾವೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮುತ್ತಿ ವಿಯ ಸಮಥಾನುಭಾವೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಲೋಕಿಯೇಹೀ**ತಿ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ। **ಮಹನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಉಳಾರಾನಂ, ಪಣೀತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೬. ತನ್ತಿ ವಿಚಯಹಾರಂ। **ವಿಸಂವಾದನಹೇತೂನಂ** ಲೋಭಾದೀನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ। **ಸೋಧೇನ್ತೋ**ತಿ ಯಥಾ ಸರಣಾದಿವಿಸಯಾ ಅಞ್ಞಾಣಾದಿಸಂಕಿಲೇಸಾ ನ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಏವಂ ಸೋಧೇನ್ತೋ। **ಪರಿಪೂರೇನ್ತಾ**ತಿ ಯಥಾ ಸೀಲಂ ಅಖಣ್ಡಾದಿಭಾವೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಹೋತಿ ಅನೂನಂ, ಏವಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಾ।

"**ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸತ್ಥು ಮಹಾಪತಿಕಾರಭಾವೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಪಠಮವಾದೇ "**ದಸ್ಸನಾಭೂಮಿಞ್ಚ ಭಾವನಾಭೂಮಿಞ್ಚಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯಾತಿ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಪಹಾನತ್ಥಾಯ। **ತಥಾ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಥಾ ಅಸುಭಜ್ಝಾನಾದಿಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಾದಿಅಧಿಗಮೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ।

ವಧಿತನ್ತಿ ಘಾತಿತಂ।

"ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ"ತಿ ಇದಂ ಪುಬ್ಬಾಪರಾಪೇಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ "ಪಿತಾ ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ ಖೀಣಾಸವೋ"ತಿ ಚ ತಥಾ "ಮಾತಾ ಮನುಸ್ಸಭೂತಾ"ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಭೇದಾನುರೂಪಸ್ಸ ಸಾವನಂ **ಅನುಸ್ಸಾವನಂ,** ಭೇದಾನುರೂಪೇನ ವಾ ವಚನೇನ ವಿಞ್ಞಾಪನಂ।

೫೭. ಮನುಸ್ಸತ್ತನ್ತಿ ಮನುಸ್ಸಜಾತಿತಾ। **ಲಿಙ್ಗಸಮ್ಪತ್ತೀ**ತಿ ಪುರಿಸಭಾವೋ। **ಹೇತೂ**ತಿ ಮನೋವಚೀಪಣಿಧಾನಸಿದ್ಧಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಪುಬ್ಬಹೇತುಸಮ್ಪದಾ। **ಸತ್ಥಾರದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಸತ್ಥು ಸಮ್ಮುಖೀಭಾವೋ। **ಗುಣಸಮ್ಪತ್ತೀ**ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೋ। **ಅಧಿಕಾರೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸರೀರನಿರಪೇಕ್ಖಂ ಸತ್ಥು ಉಪಕಾರಕರಣಂ। **ಛನ್ದತಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಭಾವಾಯ ದಳ್ಹಚ್ಛನ್ದತಾ ಅನಿವತ್ತಿಧಮ್ಮತಾ।

ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪನ ಅತ್ಥೀತಿ "ನ ಮೇ ಆಚರಿಯೋ ಅತ್ಥಿ, ಸದಿಸೋ ಮೇ ನ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೫; ೨.೩೪೧; ಕಥಾ॰ ೪೦೫; ಮಹಾವ॰ ೧೧; ಮಿ॰ ಪ॰ ೪.೫.೧೧) ಇಮಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾ ಠತ್ವಾ ವದನ್ತೇನ ಭಗವತಾ "ಕಿಂ ಪನಾವುಸೋ ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಅತ್ಥೇತರಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ಭಗವತೋ ಸಮಸಮೋ ಸಮ್ಬೋಧಿಯನ್ತಿ ಏವಂ ಪುಟ್ಠೋ ಅಹಂ, ಭನ್ತೇ, 'ನೋ'ತಿ ವದೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬೧) ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ ಅನವಕಾಸೋ, ಯಂ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾ ದ್ವೇ ಅರಹನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬೧; ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೭) ಇಮಂ ಸುತ್ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾವ ಬುದ್ಧಖೇತ್ತಭೂತಂ ಇಮಂ ಲೋಕಧಾತುಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಖೇತ್ತಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ "ಇದಂ ಬುದ್ಧಖೇತ್ತಂ ನಾಮಾ"ತಿ।

ಏವಂ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಭಾವಂ ಗತಾತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಠಾನಭೂತಾ, ವುತ್ತನಯೇನ ವಾ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಾ। **ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾನಭೂತಾ**ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೇ ಖನ್ಧೇ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ।

೫೮. ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕಾರಿತಾತಿ "ಇಮಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಇದಂ ಫಲ"ನ್ತಿ ತಂತಂಕಮ್ಮಫಲಾವಬೋಧೋ। **ಅಪ್ಪದಾನಾಭಾವೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕನ್ತತೋ ಫಲುಪ್ಪಾದನಂ। ತೇನಾಹ **"ಕತೂಪಚಿತಾನ"**ನ್ತಿ।

೫೯. ಅಜ್ಝೋಸಿತವತ್ಥುನಾತಿ ತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠವತ್ಥುನಾ। **ರೂಪಭವಅರೂಪಭವಾದಿನಾ**ತಿ ಭವತಣ್ಹಾ ವಿಯ ಸಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಖನ್ಧತ್ತಯವಸೇನಾತಿ ಸೀಲಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯವಸೇನ। **ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗೇನಾ**ತಿ "ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀ"ತಿ ಆದಿಪಟಿಪದಾಯ ಭೇದೇನ।

ತತ್ಥತತ್ಥಗಾಮಿನೀತಿ ನಿರಯಾದಿನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ದ್ವೀಸು ಗನ್ತಬ್ಬಟ್ಠಾನೇಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಗಮನಸೀಲಾ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನೇಸು ಚ ಗಮನಸೀಲಾ।

ಸಞ್ಜೀವೋ ಕಾಳಸುತ್ತಂ ಸಙ್ಘಾತೋ ರೋರುವೋ ಮಹಾರೋರುವೋ ತಾಪನೋ ಮಹಾತಾಪನೋ ಅವೀಚೀತಿ ಏತೇ **ಅಟ್ಠ ಮಹಾನಿರಯಾ**। ಏಕೇಕಸ್ಸ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ದ್ವಾರಾನಿ, ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ಗೂಥನಿರಯಾದಯೋತಿ ಏವಂ **ಸೋಳಸ ಉಸ್ಸದನಿರಯೇ** ವಣ್ಣೇನ್ತಿ।

ಸಕ್ಕಸುಯಾಮಾದಿಕೋ **ಜೇಟ್ಠಕದೇವರಾಜಾ**। ಪಜಾಪತಿವರುಣಈಸಾನಾದಯೋ ವಿಯ ದುತಿಯಾದಿಟ್ಠಾನನ್ತರಕಾರಕೋ **ಪರಿಚಾರಕೋ**।

ಕಿಲೇಸಕಾಮಪಕ್ಖೇತಿ "ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಕಾಮೋ, ರಾಗೋ ಕಾಮೋ, ಸಙ್ಕಪ್ಪರಾಗೋ ಕಾಮೋತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧) ಏತ್ಥ ವುತ್ತಸಙ್ಕಪ್ಪವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸೋಪಿ ಹಿ ವಿಬಾಧತಿ, ಉಪತಾಪೇತಿ ಚಾತಿ ಕಿಲೇಸತ್ತಸಮ್ಭವತೋ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ವುತ್ತೋ, ನ ಕಿಲೇಸವತ್ಥುಭಾವತೋ। **ಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ಕಾಮರಾಗಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಾಮೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ, ಕಾಮಪಟಿಬದ್ಧೋ ವಾ। ಅಞ್ಞೇಸು ಚ ಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ವಿತಕ್ಕೇ ಏವ ಕಾಮಸದ್ದೋ ಧಾತುಸದ್ದೋ ನಿರುಳ್ಹೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪವುತ್ತಿಯಾ ಸಾತಿಸಯತ್ತಾ। ಏಸ ನಯೋ ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತುಆದೀಸು। ಪರಸ್ಸ, ಅತ್ತನೋ ಚ ದುಕ್ಖಾಪನಂ **ವಿಹಿಂಸಾ**। ತಂ ತು ಮಿಚ್ಛಾಹಿ ವಿಹಿಂಸಾ।

ಬೀಜಾದಿಧಾತುನಾನತ್ತವಸೇನ ಖನ್ಧಾದಿನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಖನ್ಧೋ**ತಿ ದ್ವಿಧಾಭೂತಗ್ಗೋ।

೬೦. ಅಜ್ಝಾಸಯಧಾತೂತಿ ಅಜ್ಝಾಸಯಸಭಾವೋ। ಯಥಾ ಗೂಥಾದೀನಂ ಸಭಾವೋ ಏಸೋ ಯಂ ಗೂಥಾದೀಹೇವ ಸಂಸನ್ದತಿ, ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಸ್ಸೇವೇಸ ಸಭಾವೋ, ಯಂ ದುಸ್ಸೀಲಾದಯೋ ದುಸ್ಸೀಲಾದಿಕೇಹೇವ ಸಂಸನ್ದನ್ತಿ।

ಸದ್ಧಾಮೂಲಕತ್ತಾ ಕುಸಲಕಿರಿಯಾಯ ವುತ್ತಂ "**ಯಂ ಸದ್ಧಾವಸೇನಾ**"ತಿಆದಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಸದ್ಧಾ ಬೀಜ"ನ್ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭)। ಯಂ ಲೋಭವಸೇನ, ಸದ್ಧಾವಸೇನ ಚ ದೋಸವಸೇನ, ಸದ್ಧಾವಸೇನ ಚ ಮೋಹವಸೇನ , ಸದ್ಧಾವಸೇನ ಚಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ವೀರಿಯವಸೇನಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯವಸೇನ। **ಪಞ್ಞಾವಸೇನಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ।

ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತೋಕಾಸತಾಯ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತತ್ತಾ "**ವಿಪಾಕಾವರಣೇನ ನಿವುತ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಕಮ್ಮಾವರಣಾದೀಹಿಪಿ ನಿವುತತಾಯ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಯಥಾ ದೇವದತ್ತಂ ಕೋಕಾಲಿಕಂ ಸುನಕ್ಖತ್ತಂ ಲಿಚ್ಛವಿಪುತ್ತನ್ತಿ ಉದಾಹಟಂ, ಯದಿಪಿ ಭಗವಾ ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಅಟ್ಠಾನತಂ ದಿಸ್ವಾ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯದೇಸನಂ ನ ದೇಸೇತಿ, ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಪನ ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ದೇಸೇತಿ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅಜಾತಸತ್ತುಆದೀನ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಸಚ್ಚಕಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಸ್ಸಾಪಿ ಭಗವಾ ಅನಾಗತೇ ವಾಸನತ್ಥಾಯ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ। ಸತ್ಥಾ ಹಿ "ಅನಾಗತೇ ತಮ್ಬಪಣ್ಣಿದೀಪೇ ಸಾಸನಂ ಪತಿಟ್ಠಹಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ತತ್ಥಾಯಂ ಕುಲಘರೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ **ಕಾಳಬುದ್ಧರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರೋ** ನಾಮ ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದೋ ಮಹಾಖೀಣಾಸವೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಇದಂ ದಿಸ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ, ಸೋ ಚ ತಥಾ ಅಹೋಸೀತಿ।

ಅಸಮ್ಪುಣ್ಣೇತಿ ಏಕನ್ತತೋ ವಿಪಾಕದಾನಸಮತ್ಥತಾವಸೇನ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಅನುಪಗತೇ। ದಿಟ್ಠುಪನಿಸ್ಸಯದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಸನ್ಧಾಯ "**ಕಮ್ಮೇ ಅಸಮ್ಪುಣ್ಣೇ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ "**ಕಿಲೇಸನ್ತರಾಯ ಮಿಸ್ಸಕಂ ಕಮ್ಮನ್ತರಾಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ**"ತಿ।

೬೧. ದಿಟ್ಠಿ ಪನೇತ್ಥ ಪಧಾನಭಾವೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಗಹಿತಾ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "**ಯಥಾ ಪುಣ್ಣಞ್ಚ ಗೋವತಿಕಂ, ಅಚೇಲಞ್ಚ ಕುಕ್ಕುರವತಿಕ**"ನ್ತಿ। ಅಸಮ್ಪುಣ್ಣತ್ತಾ ಏವ ಹಿ ತಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಸ್ಸ ತೇಸಂ ಭಗವಾ "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಪುಣ್ಣ, ಕಮ್ಮಾನೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೮೧) ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ। ತಾಯ ಚ ದೇಸನಾಯ ತೇ ತಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಹಿಂಸು।

೬೨. ಪಗುಣತಾಯ ವೋದಾನಂ **ಪಗುಣವೋದಾನಂ**। ತದೇವ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಹಿ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಅಧಿಗಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ವುಟ್ಠಾನಂ ಪಗುಣವೋದಾನ**"ನ್ತಿ। **ಭವಙ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ** ಭವಙ್ಗುಪ್ಪತ್ತಿ। ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇ ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಂಸಮಙ್ಗಿಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಅಪಗಮೋ ಏವ **ಅಪಗಮವಿಮೋಕ್ಖೋ**।

ಇದಂ ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಇದಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಕೋಸಲ್ಲಂ ವುಟ್ಠಾನಹೇತುಭಾವತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ವೋದಾನಮ್ಪಿ ತಮ್ಹಾ ತಮ್ಹಾ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಾ ವುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ೮೨೮)। ಇಮಾಯ ಪನ ವುಟ್ಠಾನಪಾಳಿಯಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ "ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ಪಾಳಿಮುತ್ತಕವುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಾ"ತಿ **ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಂ** (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೮೨೮) ವುತ್ತಂ। ಯೇ ಪನ "ನಿರೋಧತೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ನತ್ಥೀತಿ ವದೇಯ್ಯುಂ, ತೇ "ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೭) ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಪಟಿಸೇಧೇತಬ್ಬಾ।

೬೩. ಅಯಂ ಚಸ್ಸ ಆಸಯೋತಿ ಏತ್ಥ ಆಸಯಜಾನನಾದಿನಾ ಯೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಯೇಹಿ ಪರೋಪರೇಹಿ ಸತ್ತಾ ಕಲ್ಯಾಣಪಾಪಾಸಯಾದಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪಜಾನನಂ ವಿಭಾವೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣಾನಂ ವಿಸುಂ ಅಸಾಧಾರಣತಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತನಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕತಾಞಾಣಾನಂ ವಿಸುಂ ಬಲತಾ ಚ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ।

ಥಾಮಗತೋತಿ ಏತ್ಥ ಥಾಮಗಮನಂ ನಾಮ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಸಾಧಾರಣೋ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ಏವ ಆವೇಣಿಕೋ ಸಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಯತೋ "ಥಾಮಗತೋ ಅನುಸಯಂ ಪಜಹತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೨೧) ವುತ್ತಂ।

ಆವಜ್ಜನಮತ್ತೇನೇವ ಸರತಿ ಆಕಙ್ಖಾಯತ್ತವುತ್ತಿಕತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಆಕಙ್ಖಪಟಿಬದ್ಧಂ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಞಾಣಂ, ಮನಸಿಕಾರಪಟಿಬದ್ಧಂ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೫)। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ವಿಯ ಹಿ ಸಬ್ಬಂ ಭಗವತೋ ಞಾಣಂ ಪರಿಕಮ್ಮನಿರಪೇಕ್ಖನ್ತಿ।

೬೪. ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತತ್ತಾತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಾದಿ ಏವ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ, ನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ವಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಾರಿಬನ್ಧಕಿಲೇಸಾ। ಕಸಿಣಕಮ್ಮಪರಿಕಮ್ಮಝಾನನಿಬ್ಬತ್ತನಕಸಿಣಭಾವೋ ಚುದ್ದಸವಿಧೇನ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಭಿನೀಹಾರೋತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ ವೀರಿಯಬಲಸ್ಸ ಬಹೂಪಕಾರತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ವೀರಿಯಭಾವನಾಬಲನಿಬ್ಬತ್ತ"**ನ್ತಿ। **ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬೇ ಭವನ್ತಿ **ದಿಬ್ಬಂ,** ಯಥಾವುತ್ತಂ ಪಸಾದಚಕ್ಖು, ದಿಬ್ಬಂ ವಿಯಾತಿ **ದಿಬ್ಬಂ,** ಅಗ್ಗತಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಣಂ। **ದಿಬ್ಬವಿಹಾರೋ** ಚತ್ತಾರಿ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಿ। ತೇಸಂ ವಸೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಬ್ಬತ್ತಾ **ದಿಬ್ಬಂ,** ತೇನ ದಿಬ್ಬಹೇತುಕತ್ತಾ ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ, ತೇನ ದಿಬ್ಬನಿಸ್ಸಿತಂ ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ದಿವುಸದ್ದಂ ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಕೀಳಾದೀಸು ಪಠನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸದ್ದಸತ್ಥಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ। ಪುರಿಮಾ ಹಿ ತಯೋ ಅತ್ಥಾ ಕೀಳತ್ಥಸ್ಸ ವಸೇನ, ಇತರೇ ಜುತಿಗತಿಅತ್ಥವಸೇನೇವ ದಸ್ಸಿತಾತಿ।

ಮನುಸ್ಸೂಪಚಾರನ್ತಿ ಮನುಸ್ಸಗೋಚರಂ। **ದಟ್ಠುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ** ಇತ್ತರಖಣತ್ತಾ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ। **"ಆಸನ್ನಚುತಿಕಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ "ಚವಮಾನೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **"ಮೋಹನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಸತ್ತಾನಂ ಹೀನಪಣೀತತ್ತಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಮೋಹಾದಿಕಮ್ಮನಿದಾನಹೇತುಕತಂ, ನಿಸ್ಸನ್ದಫಲತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪಾದಕಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಾದಕಾನಿ**। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಸಹೇವ ಇಜ್ಝನ್ತೀ"**ತಿ। ತಾನಿ ಹಿಸ್ಸ ಪರಿಭಣ್ಡಞಾಣಾನಿ।

ಸಮಾದೀಯನ್ತೀತಿ **ಸಮಾದಾನಾನಿ,** ಕಮ್ಮಾನಿ ಸಮಾದಾನಾನಿ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ**। ಸಮಾದಾತಬ್ಬನಾನಾವಿಧಕಮ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಪುರಿಮೇ ಅತ್ಥೇ, ದುತಿಯೇ ಪನ ಕಮ್ಮಾನಿ ಸಮಾದಾಪೇನ್ತೀತಿ **ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ,** ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ,** ಹೇತುಅತ್ಥೇ ಚೇತಂ ಕರಣವಚನಂ।

ತಂ ವಾಚನ್ತಿ ತಂ ಅರಿಯಾನಂ ಉಪವದನವಾಚಂ। **ತಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪಕಚಿತ್ತಂ। **ತಂ ದಿಟ್ಠಿ**ನ್ತಿ ಯೇನ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹೇನ ಅರಿಯೇ ಅನುದ್ಧಂಸೇತಿ, ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಂ। ಅಯಮ್ಪೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಯಥಾ ನಾಮ ಹೇತುಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ವಿಸುದ್ಧಂ ಸೀಲಂ, ಸಮಾಧಿಞ್ಚ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ದನ್ಧೋ ಸತುಪ್ಪಾದೋ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಅಞ್ಞಾ, ಸತಿ ವಾ ಉಪಾದಿಸೇಸೇ ಅನಾಗಾಮಿತಾ। ಏವಮೇವಂ ಯೋ ಅರಿಯೂಪವಾದೀ ಯಥಾವುತ್ತಚಿತ್ತದಿಟ್ಠೀಹಿ ಅಪಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪತಿರೂಪಂ ಸಭಾವಂ "ಮಯಾ, ಭನ್ತೇ, ತುಮ್ಹಾಕಂ ಉಪರಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಅಚ್ಚಯದೇಸನಾಯ ತೇ ನ ಖಮಾಪೇತಿ, ಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ನಿರಯೇ ಏವಾತಿ। ತೇಸು ಪಸನ್ನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಖಮಾಪನಞ್ಚೇತ್ಥ ತೇಸಂ ವಾಚಾದೀನಂ ಪಹಾನಂ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋವ। ಇತೋ **ಸಾವಜ್ಜತರಂ ನಾಮ ಅಞ್ಞಂ ನತ್ಥಿ** ಸಬ್ಬಾನತ್ಥವಿಧಾನತೋ, ಸಬ್ಬಹಿತಸುಖಪರಿಧಂಸನತೋ ಚ।

ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾತಿ ಇಧ **ಕಾಯ**ಸದ್ದೋ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಯೋತಿ ಆಹ **"ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಪರಿಚ್ಚಾಗಾ"**ತಿ। **ತದನನ್ತರ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಮರಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಖನ್ಧಪರಿಚ್ಚಾಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ। ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧತ್ಥೋ **ಪರ**ಸದ್ದೋ, ಅನೋರಿಮಭೂತವತ್ಥುವಿಸಯೋ ವಾ ಸಿಯಾ, ಅವಧಿವಿಸೇಸನಮತ್ತಂ ವಾ। ತೇಸು ಪುರಿಮಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಗ್ಗಹಣೇ"**ತಿ, ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪನ ವಸೇನ **"ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧ"**ನ್ತಿ।

ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ "ಸುಟ್ಠು ಚರಿತಂ, ಸೋಭನಂ ವಾ ಚರಿತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ। **ಹನನ**ನ್ತಿ ಘಾತನಂ।

ಕಾರಣಾಕಾರಣನ್ತಿ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಂ। ಚೇತನಾಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ನಿರಯಾದಿನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿಪಟಿಪದಾಭೂತೇ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ **"ಕಮ್ಮಪರಿಚ್ಛೇದಮೇವಾ"**ತಿ। **ಕಮ್ಮವಿಪಾಕನ್ತರಂ** ಕಮ್ಮವಿಪಾಕವಿಸೇಸೋ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಿಭಾಗೋ। **ಅಪ್ಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ** ಅಟ್ಠಮನವಮಬಲಾನಿ ವಿಯ, ತಂಸದಿಸಂ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ ವಿಯ ವಿಕುಬ್ಬಿತುಂ, ಏತೇನಸ್ಸ ಬಲಸದಿಸತಞ್ಚ ನಿವಾರೇತಿ। ಝಾನಾದಿಞಾಣಂ ವಿಯ ವಾ ಅಪ್ಪೇತುಂ , ವಿಕುಬ್ಬಿತುಞ್ಚ। ಯದಿಪಿ ಹಿ ಝಾನಾದಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಞಾಣಂ ಇಧ ಛಟ್ಠಂ ಬಲನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರತಾ ವುತ್ತಾ, ತಥಾಪಿ ಝಾನಾದೀಹಿ ವಿನಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ನತ್ಥೀತಿ ಝಾನಾದಿಸಹಗತಂ ಞಾಣಂ ತದನ್ತೋಗಧಂ ಕತ್ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಝಾನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ವಿಯ ನ ಸಬ್ಬಂ ಬಲಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಝಾನಂ ಹುತ್ವಾ ಅಪ್ಪೇತುಂ, ಇದ್ಧಿ ಹುತ್ವಾ ವಿಕುಬ್ಬಿತುಞ್ಚ ನ ಸಕ್ಕೋತೀ"**ತಿ (ವಿಭ॰ ಮೂಲಟೀ॰ ೮೩೧) ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಕಸ್ಸಚಿ ಬಲಸ್ಸ ಝಾನಇದ್ಧಿಭಾವೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೬೫. ಪಟಿಪಕ್ಖಪಟಿಬಾಳ್ಹಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಮೇವ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಸಮ್ಮದೇವ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸದಿಸಾತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖನಿವಾರಣೇನ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಿಚ್ಚಕರಣಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮನಚ್ಛಟ್ಠಾನಿ...ಪೇ॰... ಭವಿಸ್ಸತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಹರನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ವಿಹರಣಹೇತು। **ವಿಹರನ್ತೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ, ತೇನ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತತಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಏಕನ್ತತೋ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರತಾಯ ಚ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾನಂ ಅವಸರಂ ಅದತ್ವಾ ವಿಸೋಧಿತನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿವಿತಕ್ಕತಾಯ। **ಅವಿಪರೀತಮೇವಾ**ತಿ ಕಾಯಾದಿಅಸುಭಾದಿತೋ ಆದಾನಂ। **ವಿನಿಪಾತಭಯ**ನ್ತಿ ದುಗ್ಗತಿಭಯಂ। **ಸಬ್ಬೋಪಿ ಚಾಯಮತ್ಥೋ**ತಿ "ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು ಅತ್ಥೋ ಯುತ್ತಿಯಾ ಯುತ್ತೋ ಏವ ಅನರೂಪಕಾರಣಭಾವತೋ।

ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಪದಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತಾದಿವಣ್ಣನಾ

೬೬. ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಸಂಕಿಲೇಸತೋ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ತೀಣಿ ಸುಚರಿತಾನಿ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಾಯಂ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತತಾ, ಸಾ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸುಚರಿತಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅತ್ತಾಧೀನ**ನ್ತಿ ಅತ್ತಪರಾಧೀನಂ।

ತತೋ ಏವಾತಿ ಕಾರಣಗ್ಗಹಣೇನ ಫಲಸ್ಸ ಗಹಿತತ್ತಾ ಏವ।

೬೮. **ತತ್ಥ ಇತಿಸದ್ದೋ**ತಿ "ಪರಿಪಾಲೀಯತೀ"ತಿ ಇತಿಸದ್ದೋ।

೭೩-೪. ಪಾಳಿಯಂ **ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸದ್ಧಾವೀರಿಯಸತಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಾದಿ ತಿವಿಧಂ ಸೀಲಂ ಗಹಿತಂ ಸೋಧೇತಬ್ಬತ್ತಾ। ತೇಸನ್ತಿ ತೇಹಿ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾ ಗಹಿತಾತಿ ಪಾಕಟೋಯಮತ್ಥೋ, ತಥಾ ಸೇಸಮ್ಪೀತಿ ಆಹ **"ಇತೋ ಪರೇಸು...ಪೇ॰... ವುತ್ತನಯಮೇವಾ"**ತಿ।

೭೬. **ಹೇತುಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಿಭಾಗೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ।

ಪದಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತಾದಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಿಸ್ಸಕಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸುತ್ತೇಸು ಹಾರಾನಂ ಯೋಜನಾನಯದಸ್ಸನತ್ಥಾ ಹಾರಸಮ್ಪಾತದೇಸನಾ ಹಾರವಿಭಙ್ಗದೇಸನಾ ವಿಯ ನ ಹಾರಸರೂಪಮತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥಾ, ತಸ್ಮಾ **ಪೇಟಕೋಪದೇಸೇ** ಆಗತನಯಾನುಸಾರೇನ ಅಪರೇಹಿ ವಿಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಹಾರಸಮ್ಪಾತಯೋಜನಾವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಪಿಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಯ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಲೋಭಾದೋಸಲೋಭದೋಸಾಪಿ ಪರಮ್ಪರಭಾವೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ ನಿದಾನಭಾವತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಛ ಧಮ್ಮಾ...ಪೇ॰... ಮೂಲಾನೀ"**ತಿ ಆಹ। ಯಥಾ ಚ ನಿದಾನಭಾವೇನ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾ, ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ವಸೇವತ್ತನೇನಾಪಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾ ಲಬ್ಭತೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸಾಧಿಪತಿಕಾನಂ ಅಧಿಪತಿ, ಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀ"**ತಿ। **ಅಲೋಭಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಲೋಭಯುತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೇನಾ**ತಿ ಕುಸಲಚ್ಛನ್ದೇನ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸದ್ದೋ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾದೀಸು ನಿರುಳ್ಹೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ -

> "ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ।
> ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, 'ನೇಕ್ಖಮ್ಮ'ನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚರೇ"ತಿ॥ (ಇತಿವು॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೯; ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೨.೩೫೯; ಅ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೨.೨.೬೬) -

ತೇಸು ಇಧ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಕುಸಲಚ್ಛನ್ದೇನಾ"ತಿ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತೇನ, ನ ಅಧಿಪತಿಭೂತೇನ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಅಲೋಭಪ್ಪಧಾನೋ ಚೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತೇನ ಮನೋ ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಹೋತಿ। ಸೇಸಪದದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಯದಗ್ಗೇನ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಮನೋ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ, ತದಗ್ಗೇನ ತೇಸಂ ಜೇಟ್ಠಂ, ಪಧಾನಞ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಮನೋಸೇಟ್ಠಾತಿ ಮನೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಮನೋಮಯತಾ ಮನೇನ ಕತಾದಿಭಾವೋ, ಸೋ ಚ ಮನಸ್ಸ ತೇಸಂ ಸಹಜಾತಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಏವಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಮನೋಮಯಾತಿ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋ"**ತಿ। **ತೇ ಪನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಪನ**-ಸದ್ದೋ ವಿಸೇಸತ್ಥದೀಪಕೋ,

ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಯದಿಪಿ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಛನ್ದಾದಯೋಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಏವ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪನ ಸವಿಸೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ಮನಸ್ಸೇವ ವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ "ಮನೋಮಯಾ"ತಿ। ತತ್ಥ **ಛನ್ದಸಮುದಾನೀತಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಛನ್ದೇನ ಸಮ್ಮಾ ಉದ್ಧಮುದ್ಧಂ ನೀತಾ, ತತೋ ಸಮುದಾಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತೋ ಏವ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಾದಿತೋ ಸಮುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ **ಅನಾವಿಲಸಙ್ಕಪ್ಪಸಮುಟ್ಠಾನಾ**। ತಜ್ಜಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಫಸ್ಸೇನ ಸಹಾಧಿಟ್ಠಾನತೋ **ಫಸ್ಸಸಮೋಧಾನಾ**। "ಫುಟ್ಠೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇದೇತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಚೇತೇತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೩) ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಇದಂ ಮನೋಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಕಾಯಙ್ಗವಾಚಙ್ಗಚೋಪನಂ ಅಕತ್ವಾ ಸದ್ಧಾಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಪಸನ್ನೇನ ಮನಸಾ ಪವತ್ತಂ ಇದಂ ಕುಸಲಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ। ತಂ ಪನ ಅನಭಿಜ್ಝಾಸಹಗತಂ, ಅಬ್ಯಾಪಾದಸಹಗತಂ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಹಗತನ್ತಿ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ।

ಭಾಸತೀತಿ ಅವಿಸಂವಾದನಾದಿನಾ ವಾಚಙ್ಗಚೋಪನಾವಸೇನ ಪವತ್ತೇನ್ತಿಯಾ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸಾಧೇತಬ್ಬಂ ಸಾಧೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ತೇನ ಕಾಯದ್ವಾರತೋ ಪವತ್ತಕುಸಲವಚೀಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಪ್ಫಾರತೋ, ತಥಾ ಸಾದಿಯನತೋ ಚ ಭಾಸತೀ"ತಿ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಸಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ। **ಕರೋತೀತಿ** ಅತ್ತನೋ, ಪರೇಸಞ್ಚ ಹಿತಾಹಿತಾನಿ ಕಾರಣಾಕಾರಣೇಹಿ ಕಾಯಙ್ಗಚೋಪನಾವಸೇನ ಪವತ್ತೇನ್ತಿಯಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸಾಧೇತಬ್ಬಂ ಸಾಧೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ತೇನ ವಚೀದ್ವಾರತೋ ಪವತ್ತಕುಸಲಕಾಯಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ "ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಪ್ಫಾರತೋ, ತಥಾ ಸಾದಿಯನತೋ ಚ ಕರೋತೀ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೬ ಮಿಸ್ಸಕಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ)। ಕಮ್ಮಪಥವಸೇನ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿವಸೇನ ತಂ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಇತಿ ದಸಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾದಸ್ಸಿತಾ"**ತಿ। ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುವಸೇನಾಪಿ ಗಾಥಾಯ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಸೋ ಪಸನ್ನಚಿತ್ತೋ"ತಿಆದಿ। ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ ಕೇವಲಂ ಮನಸಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅನಿಯಮತ್ಥೋ **ವಾ**-ಸದ್ದೋ। ತಥಾ ಚೇವ ಸಂವಣ್ಣಿತಂ।

ದಸವಿಧಸ್ಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ ದಸವಿಧಸ್ಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಕಮ್ಮಸ್ಸ, ವಕ್ಖಮಾನನಯೇನ ವಾ ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ। ನನು ತತ್ಥ ದಾನಾದಿಮಯಂ ತಿವಿಧಮೇವ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ವುತ್ತನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ತಂ ಪನ ಇತರೇಸಂ ತದನ್ತೋಗಧತ್ತಾ।

"ಸುಖಮನ್ವೇತೀ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವುತ್ತಂ ಸುಖಾನುಗಮಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಇಧಸ್ಸು ಪುರಿಸೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏವಂ ಸನ್ತನ್ತಿ** ಏವಂ ಭೂತಂ, ಅಪ್ಪಹೀನಾನುಸಯೋ ಹುತ್ವಾ ಸುಖವೇದನೀಯಫಸ್ಸಸಮ್ಭೂತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತತ್ಥ **"ಯಂ ಮನೋ"**ತಿಆದಿನಾ ಗಾಥಾತ್ಥವಸೇನ ಚತುಸಚ್ಚಂ ನಿದ್ಧಾರೇತಿ। ಆದಿತೋ ವವತ್ಥಾಪಿತೇಸು ಖನ್ಧಾದೀಸು ಖನ್ಧಮುಖೇನ ಸಚ್ಚಾನಂ ಕಥಿತತ್ತಾ ಸತ್ತಾನಂ ಭಿನ್ನರುಚಿಭಾವತೋ ನಾನಾನಯೇಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಭೂಮಿಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಂ, ಪುಬ್ಬಾಪರಸಮ್ಬನ್ಧದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚ ಏವಂ ವುತ್ತಂ **"ಏವಂ...ಪೇ॰... ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ। ಸಚ್ಚಮುಖೇನ ಅಸ್ಸಾದಾದಿಕೇ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತಂ ಯೋಜೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಸಮುದಯೇನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ, ತಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಅತ್ಥತೋ ನ ವಿಭತ್ತಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ, ಉತ್ತಾನತ್ಥತ್ತಾ ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಮನನಲಕ್ಖಣೇತಿ ಮನನಲಕ್ಖಣಹೇತು। **"ಮನನಲಕ್ಖಣೇನಾ"**ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಈಹಾಭಾವತೋ** ಬ್ಯಾಪಾರಾಭಾವತೋ। ಯೇನ ಪಸಾದೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಮನೋ "ಪಸನ್ನೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಪಸಾದಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ ಮನೇ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಆಹ **"ಅಕಾಲುಸಿಯತೋ, ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಓಕಪ್ಪನತೋ ಚ ಪಸನ್ನೇನಾ"**ತಿ। **ತಥಾ ಸಾದಿಯನತೋತಿ** ವಾಚಾಯ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅವತ್ವಾವ ಫಸ್ಸಸಾದಿಯನತೋ ಅನುಜಾನತೋ। ದುತಿಯೇ **ತಥಾ ಸಾದಿಯನತೋತಿ** ಕಾಯೇನ ಕಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾ ಕತಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ವಾಚಾಯ ಸಂವಿಧಾನತೋ। **ತಥಾ ಪಸುತತ್ತಾತಿ** ಯಥಾ ಸುಖಮನ್ವೇತಿ, ತಥಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತೋತಿ** ತತೋ

ಕಾರಣಾ, ಮನಸಾ ಪಸನ್ನೇನ, ಭಾಸನೇನ, ಕರಣೇನ ಚ ಹೇತುನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನಞ್ಞತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ। **ತತೋತಿ** ತತೋ ಏವ। ಯೋ ಹಿ ಪಸನ್ನಮನೋ ತೇನ ಯಂ ಭಾಸನಂ, ಕರಣಞ್ಚ, ತತೋ ಏವ ನಂ ಸುಖಮನ್ವೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸಾತಭಾವತೋತಿ** ಸಾತವೇದನಾಭಾವತೋ। **ಇಟ್ಠಭಾವತೋತಿ** ಮನಾಪಭಾವತೋ। ಕಮ್ಮತೋ ವಿಪಾಕುಪ್ಪತ್ತಿಫಲದಾನಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸೇವ ಅನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾತಿ ಆಹ **"ಕತೂ...ಪೇ॰... ಅನ್ವೇತೀತಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ **ಕಾರಣಾಯತ್ತ ವುತ್ತಿತೋತಿ** ಕತಭಾವಹೇತುಕತ್ತಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಸಙ್ಕನ್ತಿತೋತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಕಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತದಞ್ಞಸನ್ತಾನಾ ಸಙ್ಕಮನತೋ।

ಆಧಿಪಚ್ಚಯೋಗತೋತಿ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಆಧಿಪಚ್ಚಯುತ್ತತ್ತಾ। ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಮನಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ತತೋ ಏವಾತಿ** ಆಧಿಪಚ್ಚಯೋಗತೋ ಏವ। **ಮನಸ್ಸಾತಿ** ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಕುಸಲಭಾವೋ ಯುಜ್ಜತಿ** ಪಸಾದಸ್ಸ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಹೇತುಕತ್ತಾ । ನನು ವಿಭಜ್ಜಬ್ಯಾಕರಣೇಸು ತೇಸಂ ಸಾವಕಾನಂ ಸದ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಯಂ ಸದ್ಧಾ, ತದಾಕಾರಾ ಪನ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ತಥಾ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ನಾಯಂ ಪಸಾದೋ"ತಿಆದಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೯ ಮಿಸ್ಸಕಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ)। **ಸುಖಂ ಅನ್ವೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ** ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಫಲದಾನೇ ಸಮತ್ಥಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಕತಂ ಕಮ್ಮಂ ಫಲದಾನಸಮತ್ಥಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಕತಂ ಉಪಚಿತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಮನೋಪವಿಚಾರಾ ಇಧ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಿತಾ ಸೋಮನಸ್ಸೂಪವಿಚಾರಾ, ಉಪೇಕ್ಖೂಪವಿಚಾರಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಕುಸಲಾಧಿಕಾರತ್ತಾ। ತೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ನಾನಿಸ್ಸಾಯ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಮನೋ ಮನೋಪವಿಚಾರಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। **ಕುಸಲಪಕ್ಖಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಕುಸಲೋ ತಾವ ಫಸ್ಸೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। "ಫುಟ್ಠೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇದೇತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಚೇತೇತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೩) ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ವೇದನಾದೀನಮ್ಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸದ್ಧಾದೀನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। **ಸಬ್ಬಸ್ಸಾತಿ** ಚತುಭೂಮಕಸ್ಸ। ಕಾಮಾವಚರಾ ಹಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಯಥಾರಹಂ ಚತುಭೂಮಕಸ್ಸಾಪಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಇತರಭೂಮಕಾಪಿ।

"ಪಸನ್ನೇನ ಮನಸಾ ಭಾಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ವಿಸೇಸತೋ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಪಚ್ಚಯಂ ಭಾಸನಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಭಾಸತೀತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ"**ತಿ। ತತ್ಥಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ "ಭಾಸತೀತಿ ಯಮಿದಂ ಪದಂ, ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಗಹಿತಾ ಹೋತೀ"ತಿ। **ಕರೋತೀತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸುಪರಿಸುದ್ಧೇ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮೇ ಠಿತಸ್ಸ ಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿ, ನ ಇತರಸ್ಸಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ತೇ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ತೇತಿ** ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಆಜೀವಟ್ಠಮಕೇ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾನುಪ್ಪಾದನಾನಿ, ಅನುಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದನಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಚ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತಥಾ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೇ ಠಿತಸ್ಸೇವ ಕಾಯಾದೀಸು ಸುಭಸಞ್ಞಾದಿವಿದ್ಧಂಸಿನೀ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ...ಪೇ॰...ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ಜೇಟ್ಠಕಸೀಲಂ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ, ಸದ್ಧಾಸಾಧನೋ ಚ ಸೋತಿ ಆಹ **"ತಂ ಸೀಲಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ।

ತೇಸನ್ತಿ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಾನಂ। **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತಾಯಾತಿ** ಕುಸಲಕಮ್ಮಹೇತುಕತಾಯ।

ಪದತ್ಥೋ ಚ ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ "ಮನನತೋ ಆರಮ್ಮಣವಿಜಾನನತೋ"ತಿಆದಿನಾ।

ಅಯಂ ಆವಟ್ಟೋತಿ ಅಯಂ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನವಸೇನ ಆವಟ್ಟೋ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಕುಸಲಮೂಲಸಮ್ಮತ್ತಮಗ್ಗಾದಿನಿದ್ಧಾರಣಾ ಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನಾ। ಅವಿಜ್ಜಾಭವತಣ್ಹಾನಂ ನಿದ್ಧಾರಣಾ ವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನಾ।

ವಿಭತ್ತಿಹಾರೇ ಪದಟ್ಠಾನಭೂಮಿವಿಭಾಗಾ ವುತ್ತನಯಾ, ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಚಾತಿ ಧಮ್ಮವಿಭಾಗಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನಯಿದ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ "**ನಯಿದಂ ಯಥಾರುತವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನೇಯ್ಯತ್ಥತಂ ವತ್ವಾ "**ಯೋಹೀ**"ತಿಆದಿನಾ ತಂ ವಿವರತಿ। "ದುಕ್ಖಮೇವ ಅನ್ವೇತೀ"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಹಿತೇಸಿತಾ ಕುಸಲಮೇವಾತಿ? ನಯಿದಮೀದಿಸಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಅಧಮ್ಮಂ ಪನ ಧಮ್ಮೋತಿ, ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪನ ಅಧಮ್ಮೋತಿ ದೀಪನೇನ ಲೋಕಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾನತ್ಥಬೀಜಭೂತೇಸು ಸಕಲಹಿತಸುಖುಪಾಯಪಟಿಕ್ಖೇಪಕೇಸು ತಿತ್ಥಕರೇಸು ಅಸನ್ತಗುಣಸಮ್ಭಾವನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಿಚ್ಛಾಧಿಮೋಕ್ಖಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಯೋ ಹಿ ಲೋಕೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ಪುಞ್ಞಂ ಕಾತುಕಾಮಂ ಪಾಪಿಕಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಬಾಹತಿ, ಸೋಪಿ ಗಾರಯ್ಹೋ, ಕಿಮಙ್ಗಂ ಪನ ಅರಿಯವಿನಯೇ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಪಟಿಬಾಹನ್ತೇಸೂತಿ ದುಕ್ಖಫಲಾವ ತತ್ಥ ಸಮ್ಭಾವನಾಪಸಂಸಾ ಪಯಿರುಪಾಸನಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ – "ನ ಖೋ ಅಹಂ, ಮೋಘಪುರಿಸ, ಅರಹತ್ತಸ್ಸ ಮಚ್ಛರಾಯಾಮಿ, ಅಪಿಚ ತುಯ್ಹೇವೇತಂ ಪಾಪಕಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ…ಪೇ॰… ದೀಘರತ್ತಂ ಅಹಿತಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ಸಂವತ್ತತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೭), "ಯೋ ನಿನ್ದಿಯಂ ಪಸಂಸತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೬೬೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೦, ೧೮೧; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩; ನೇತ್ತಿ॰ ೯೨), ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ಅನತ್ಥಸ್ಸ ಮೂಲಂ ಬಾಲೂಪಸೇವನಾ"ತಿ ಚ।

ಇದಞ್ಚ ಸುತ್ತನ್ತಿ "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ…ಪೇ॰…ಪದ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧, ೨) ಪಠಮಂ ಗಾಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಏತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನಸುತ್ತಸ್ಸ।

ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಂ। **ಪಧಾನಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಪಧಾನಭಾವಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಾ। **ಸಹಜಾತಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಮನಸಾ ಸಹಭಾವಪಞ್ಞಾಪನಾ।

ಮಹಾಭೂತಾತೀತಿ **ಇತಿ**ಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ, ತೇನ ಮಹಾಭೂತಾವಿನಾಭಾವೀ ಸಬ್ಬೋ ರೂಪಧಮ್ಮೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ।

"ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ"ತಿ ಸಮಾಸಪದೇ "ಮನೋ"ತಿ ಪದಂ ತದವಯವಮತ್ತನ್ತಿ ಆಹ "**ನೇವ ಪದಸುದ್ಧೀ**"ತಿ। ತೇನೇವಾಹ "**ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾತಿ ಪದಸುದ್ಧೀ**"ತಿ। "**ಛಾಯಾವ ಅನಪಾಯಿನೀ**"ತಿ ಇದಂ ಸುಖಾನುಗಮಸ್ಸ ಉದಾಹರಣಮತ್ತಂ, ನ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಪರಿಸಮಾಪನಂ। "**ಸುಖಮನ್ವೇತೀ**"ತಿ ಪನ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಪರಿಸಮಾಪನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "**ಪದಸುದ್ಧಿ ಚೇವ ಆರಮ್ಭಸುದ್ಧಿ ಚಾ**"ತಿ।

ಏಕತ್ತತಾತಿ ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾದಿಸಾಮಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ವೇಮತ್ತತಾ** "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಪಸಾದೋ ಧಾರಣಾಯ ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪಸನ್ನಸಙ್ಖಾತೇ ವಿಸೇಸೇ ಅವಟ್ಠಾಪನತೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪಸಾದೋ ಸಿನೇಹಸಭಾವೋ, ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ವಿಯ ಲೂಖಸಭಾವಂ ದೋಸಂ ವಿನೋದೇತೀತಿ ಆಹ "**ಬ್ಯಾಪಾದವಿಕ್ಖಮ್ಭನತೋ**"ತಿ। **ಬಹಿದ್ಧಾ**ತಿ ಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥುಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಓಕಪ್ಪನತೋ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಅನುಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ಸದ್ದಹನತೋ।

ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾದಯೋತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಸಂವೇಗಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಾದಯೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। **ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾದಯೋ**ತಿ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ದ್ವಾರಧಮ್ಮಾ, ಮನಸಿಕಾರೋತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತಥಾ ಫಸ್ಸೋ**ತಿ ಯಥಾ ವೇದನಾದೀನಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ, ಏವಂ ಫಸ್ಸೋಪೀತಿ ಪಚ್ಚಯತಾಸಾಮಞ್ಞಮೇವ ಉಪಸಂಹರತಿ ತಥಾ-ಸದ್ದೋ। **ವೇದನಾದೀನ**ನ್ತಿ ಹಿ ವೇದನಾದಯೋ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಗಹಿತಾ। **ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವೇದನಾದಯೋ**ತಿ ನಾಮರೂಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ।

"**ಸೀಲಮಯಸ್ಸ ಅದೋಸೋ ಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಖನ್ತಿಪಧಾನತ್ತಾ ಸೀಲಸ್ಸ। **ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಅನುಯುಞ್ಜತಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। **ಸೋ**ತಿ ಏವಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಭಾವೇನ್ತೋ। "**ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಭಾವನಾಪಹಾನಸಮಾರೋಪನಾನಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ

ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯವಸೇನ ಗಾಥಾಯ ಅತ್ಥಂ ವಿಚಿನಿತ್ವಾ ಸಮಾರೋಪೇತಿ, ಏವಮ್ಪಿ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತುನ್ತಿ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯವಸೇನ ಪದಟ್ಠಾನನಿದ್ದೇಸೇ ಉದಾಹರೀಯತಿ।

ಏವಂ "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಗಾಥಾಯ ವಸೇನ ಹಾರಸಮ್ಪಾತಯೋಜನಾವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಗಾಥಾನ್ತರೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಥಾ ದದತೋ ಪುಞ್ಞ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಭಾವನಾಮಯ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಮಯಂ।

"ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲಮೂಲ"ನ್ತಿಆದಿ ದಾನಾದೀನಂ ಅಲೋಭಾದಿಪಧಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚ "ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಪದಂ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ರಾಗಾದೀನಂ। **ನಿಸ್ಸರಣ**ನ್ತಿ ಚ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ।

ಪರಿಚ್ಚಾಗಸೀಲೋ ಅಲೋಭಜ್ಝಾಸಯೋ ಕಾಮೇಸು ಆದೀನವದಸ್ಸಾವೀ ಸಮ್ಮದೇವ ಸೀಲಂ ಪರಿಪೂರೇತೀತಿ ಆಹ **"ದದತೋ...ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ಇಧ **ಓಳಾರಿಕಾ** ನಾಮ ಕಿಲೇಸಾ ವೀತಿಕ್ಕಮಾವತ್ಥಾನಂ, ತಪ್ಪಹಾನಂ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಮಜ್ಝಿಮಾನ**ನ್ತಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾವತ್ಥಾನಂ। **ಸುಖುಮಾನ**ನ್ತಿ ಅನುಸಯಾವತ್ಥಾನಂ। **ಕತಾವೀಭೂಮಿ** ನ್ತಿ ಖೀಣಾಸವಭೂಮಿಂ।

ದದತೋತಿ ಮಗ್ಗಸಹಗತೇನ ಅಲೋಭೇನ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಅಭಯದಾನಂ ದದತೋ। **ಪುಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ। **ಸಂಯಮತೋತಿ** ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನೇಹಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವೇಹಿ ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠಾದಿಸಂಕಿಲೇಸತೋ ಮಗ್ಗಸಂಯಮೇನ ಸಂಯಮನ್ತಸ್ಸ। **ವೇರ**ನ್ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಪಾಪಂ। **ಕುಸಲೋತಿ** ಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕುಸಲೋ ವಿಚಕ್ಖಣೋ। **ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕ**ನ್ತಿ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಮಗ್ಗೇಹಿ ತಂ ತಂ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಂ ಓಧಿಸೋ ಜಹಾತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ। ತೇನಾಹ **"ಮಗ್ಗೋ ವುತ್ತೋ"**ತಿ।

"ದದತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಭಾಗೇನ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಉದ್ಧಟಾನೀತಿ ಇದಾನಿ ವಿಭಾಗೇನ ತಾನಿ ಉದ್ಧರನ್ತೋ **"ಲೋಕಿಯಕುಸಲಮೂಲ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿ ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಪಹಾನಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಕತಭಾವದೀಪನತೋ। **ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿ ದಸ್ಸಿತಾ** ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನದೀಪನತೋ।

ಸಗ್ಗಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ।

ಪುಞ್ಞೇ ಕಥಿತೇ ಪುಞ್ಞಫಲಮ್ಪಿ ಕಥಿತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ದದತೋ...ಪೇ॰... ದೇಸನಮಾಹಾ"**ತಿ। ಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇನ ವಿನಾ ಸಂಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಕುಸಲೋ...ಪೇ॰... ದೇಸನಮಾಹಾ"**ತಿ।

ವೇರಸದ್ದೋ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾದಿಪಾಪಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ನಿರುಳ್ಹೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ। **ದ್ವೇಪಿ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ** ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖವಿಮುತ್ತಿಯೋ, ಸಉಪಾದಿಸೇಸಅನುಪಾದಿಸೇಸವಿಮುತ್ತಿಯೋ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ದ್ವೇ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯೋ"ತಿಆದಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೯)।

ಕಾರಣೂಪಚಾರೇನ, ಕಾರಣಗ್ಗಹಣೇನ ವಾ ಫಲಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ಆಹ **"ದ್ವೇ ಸುಗತಿಯೋ"**ತಿಆದಿ। ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಇಮಿಸ್ಸಾ ದೇಸನಾಯ **ಫಲಂ,** ತಸ್ಸ ದಾನಂ ಸೀಲಂ ಭಾವನಾ **ಉಪಾಯೋ,** "ಸಮ್ಪತ್ತಿದ್ವಯಂ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ ದಾನಾದೀಸು ಅಪ್ಪಮತ್ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಭಗವತೋ **ಆಣತ್ತೀ**ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಫಲಾದೀನಿ ಯಥಾರಹಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ।

ವಿಚಯೋತಿ ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ, ಸೋ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ। "**ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ದಾನಮಯ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪದತ್ಥವಿಚಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ತೇನ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ, ಇತರೇ ಚ ವಿಚಯಹಾರಪದತ್ಥಾ ಅತ್ಥತೋ ವಿಚಿತಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಚಾಗೋ ವುತ್ತೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಸಬ್ಬೋ**ತಿ ಸಕಲೋ ಅನವಸೇಸತೋ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ।

ದಾನಾಭಿರತಸ್ಸ ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ದದತೋ...ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। ವಿರತಿಸಚ್ಚೇ, ವಚೀಸಚ್ಚೇ ಚ ತಿಟ್ಠತೋ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಸಂಯಮ...ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನ**"**ನ್ತಿ**। ಕೋಸಲ್ಲಯೋಗತೋ ಚ ಪಾಪಪ್ಪಹಾನತೋ ಚ ಪಞ್ಞಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಕುಸಲೋ...ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। ಅನವಸೇಸರಾಗಾದೀಸು ಪಹೀನೇಸು ಉಪಸಮೋ ಉಪಟ್ಠಿತೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ರಾಗ...ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ।

ಕುಸಲೋತಿ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ "**ಕುಸಲೋ...ಪೇ॰... ಮಗ್ಗಙ್ಗಾದಿಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ**"ತಿ। **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಭಾವಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಖೇಪೇತಬ್ಬಭಾವೇನಾ**ತಿ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನ।

ಅವೇರತನ್ತಿ ಅಸಪತ್ತತಂ। **ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹೀ**ತಿ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮೇಹಿ, ಫಲನಿಬ್ಬಾನೇಹೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ದಾನಸ್ಸ ಮಹಪ್ಫಲತಾ, ಸೀಲಾದಿಗುಣೇಹಿ ಸತ್ಥು ಅನುತ್ತರದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಭಾವೋ, ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಇಮಸ್ಸ ದಾನಸ್ಸ ನಿದಾನನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಪಾಳಿಯಂ ನಿರುಳ್ಹೋವ। ನಿಬ್ಬಚನನಿದಾನಸನ್ಧಯೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾವಾತಿ ಆಹ "**ನಿಬ್ಬಚನನಿದಾನಸನ್ಧಯೋ ವತ್ತಬ್ಬಾ**"ತಿ।

ಪಟಿಪಕ್ಖನಿದ್ದೇಸೇನ ಸಮುದಯೋತಿ ದೇಸನತ್ಥಂ ಪಟಿಪಕ್ಖನಿದ್ದೇಸನೇನ ನಿದ್ಧಾರಿತೋ ಅಯಂ ಮಚ್ಛರಿಯಾದಿಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಿಕೋ ಸಮುದಯೋ। **ಅಲೋಭೇನ...ಪೇ॰... ದಾನಾದೀಹೀ**ತಿ ಯೇಹಿ ಅಲೋಭಾದೀಹಿ ದಾನಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತಾನಿ ದಾನಾದಿಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತಾನೀತಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ನಿದ್ಧಾರೇತಿ "**ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಕುಸಲಾನೀ**"ತಿ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಂ।

ಭಯಹೇತು ದೇತಿ ಪಣ್ಣಾಕಾರಾದಿವಸೇನ। **ರಾಗಹೇತು ದೇತಿ** ಸಭಾಗವತ್ಥುಸ್ಸ। **ಆಮಿಸಕಿಞ್ಜಿಕ್ಖಹೇತು ದೇತಿ** ಲಞ್ಜಾದಿವಸೇನ। **ಅನುಕಮ್ಪನ್ತೋ** ವಾ ಕರುಣಾಖೇತ್ತೇ। **ಅಪಚಯಮಾನೋ** ಗುಣಖೇತ್ತೇ, ಉಪಕಾರಖೇತ್ತೇ ವಾ। **ಭಯೂಪರತೋ**ತಿ ಭಯೇನ ಓರತೋ। ತೇನ ತಥಾರೂಪೇನ ಸಂಯಮೇನ ವೇರಂ ನ ಚಿಯತೇವ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಪಾಪಕೋ ವಿಪಾಕೋತಿ ಯೋಜನಾ।

"**ದದತೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾ ದಾನಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಪರಿವತ್ತನಂ ದಸ್ಸಿತಂ, ಏವಂ ಪಹಾನಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನಪಿ ಪರಿವತ್ತನಂ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅಕುಸಲೋ ಪನ ನ ಜಹಾತೀ**"ತಿ।

ಕಮ್ಮಫಲಂ ಸದ್ದಹನ್ತೋ ದಾನಕಿರಿಯಾಯಂ ಪದಹನ್ತೋ ಯೇನ ವಿಧಿನಾ ದಾನಂ ದಾತಬ್ಬಂ, ತತ್ಥ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇನ್ತೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾದಹನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪುರಕ್ಖರೋನ್ತೋ ದಾನೇ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ದಾನಂ ನಾಮ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ**"ತಿ।

ಭಾವನಾಪಹಾನಸಮಾರೋಪನಾನಿ ಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪತೋ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತೀತಿ ಪದಟ್ಠಾನವೇವಚನಸಮಾರೋಪನಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತಂ ಸೀಲಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ। ಅಞ್ಞಞ್ಚ ಯದೇತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ನ ವಿಭತ್ತಂ, ತಂ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ, ಉತ್ತಾನತ್ಥತ್ತಾ ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಯಸಮುಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ

೭೯. **"ವಿಸಯಭೇದತೋ"**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವಿವರಿತುಂ **"ಯಥಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ನಯತೋ**ತಿ ನಯಗ್ಗಾಹತೋ। **ನ** ಹಿ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ವಿಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪವತ್ತತೀತಿ। **ಅನುಬುಜ್ಝಿಯಮಾನೋ**ತಿ ಅಭಿಸಮಯಞಾಣಸ್ಸ ಅನುರೂಪಂ ಬುಜ್ಝಿಯಮಾನೋ। ಯಥಾ ಏಕಪಟಿವೇಧೇನೇವ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ತದನುಚ್ಛವಿಕಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಗಯ್ಹಮಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಅತ್ಥನಯಭಾವೋ ಸಮತ್ಥಿತೋ ಹೋತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಸರೂಪತಾಯ ತಯೋ ನಯಾ "ಸುತ್ತತ್ಥೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಪದತ್ಥವಿಚಾರಭಾವೇಪಿ ಪನ ಹಾರಾ "ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಯೋ"ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ತಯೋತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಾನಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಏಕಮೇಕೋ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಾನಂ ವಿಭಾಗತೋ ದ್ವಿಸಙ್ಗಹೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ಚತುಭಅಟ್ಠದಿಸೋ ಚಾ**ತಿ ನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ತೇ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಾದಯೋ ಚತುಭಅಟ್ಠದಿಸಾ, ಅಥ ಖೋ ಯಥಾಕ್ಕಮನ್ತಿ। **"ಏವ"**ನ್ತಿಆದಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಗಮನಂ।

ತಥಾ ಚಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಉಪಚಯೇನ ಸಮತ್ಥನಾ। **ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪರತೋ ಪಟ್ಠಾನಕಥಾಯಂ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। "ಅನ್ಧಂ ತಮಂ ತದಾ ಹೋತಿ, ಯಂ ಲೋಭೋ ಸಹತೇ ನರ"ನ್ತಿಆದಿ (ಚೂಳನಿ॰ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸ ೧೨೮) ವಚನತೋ ಕಾಮತಣ್ಹಾಪಿ ಪಟಿಚ್ಛಾದನಸಭಾವಾ, ಯತೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ "ನೀವರಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪನ ಭವೇಸು ಆದೀನವಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದನಂ ಸಾತಿಸಯನ್ತಿ। ತಥಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಿ ಸಂಯೋಜನಸಭಾವಾ, ಯತೋ ಸಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸಂಯೋಜನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ತಣ್ಹಾಯ ಬನ್ಧನಟ್ಠೋ ಸಾತಿಸಯೋ ಅಪೇಕ್ಖಿತಭಾವತೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಥಾಪಿ...ಪೇ॰... ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ ಆಹ।

"ಸಂಯುತ್ತಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋತಿ ಆಹ **"ಮಿಸ್ಸಿತಾ"**ತಿ। **"ಅವಿಜ್ಜಾಭಿಭೂತಾ...ಪೇ॰... ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅಯಾಥಾವಗಹಣಹೇತುತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ತತೋ ಸೋ ಅವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಿಲಿಸ್ಸನಂ ಉಪತಾಪನನ್ತಿ ಆಹ **"ಕಿಲಿಸ್ಸನಪ್ಪಯೋಗಂ ಅತ್ತಪರಿತಾಪನಪಟಿಪತ್ತಿ"**ನ್ತಿ। **ಅಲ್ಲೀಯನಂ** ಸೇವನಂ।

ದುಕ್ಖನ್ತಿ ...ಪೇ॰... ಜಾನನ್ತೀತಿ ಅತ್ತನಾ ಅನುಭೂಯಮಾನಂ ತಥಾ ತಥಾ ಉಪಟ್ಠಿತಂ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖಂ, ಇತರಮ್ಪಿ ವಾ ಏಕದೇಸಂ ಜಾನನ್ತಿ। ತಣ್ಹಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾಕಾರತೋ ತತ್ಥ ತೇಸಂ ಞಾಣಂ ನತ್ಥೇವಾತಿದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಇದಂ ದುಕ್ಖ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಪವತ್ತಿಪವತ್ತಿಹೇತುಮತ್ತಮ್ಪೀ**ತಿ "ಪವತ್ತಿ ಪವತ್ತಿಹೇತೂ"ತಿ ಏತ್ತಕಮ್ಪಿ। **ಕಾ ಪನ ಕಥಾ**ತಿ ಪಚುರಜನಸಾಧಾರಣೇ ಲೋಕಿಯೇಪಿ ನಾಮ ಅತ್ಥೇ ಯೇಸಂ ಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತೋ, ಪರಮಗಮ್ಭೀರೇ ಅರಿಯಾನಂ ಏವ ವಿಸಯಭೂತೇ ಲೋಕುತ್ತರೇ ನಿವತ್ತಿನಿವತ್ತಿಹೇತುಸಙ್ಖಾತೇ ಅತ್ಥೇ ಕಾ ನಾಮ ಕಥಾ, ಭಿನ್ನಾ ಕಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಪಭೇದಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ಸಮಥಸ್ಸ ತಾದಿಸೇ ಕಾಲೇ ಬಾಹಿರಕಾನಞ್ಚ ಇಜ್ಝನತೋ **"ವಿಪಸ್ಸನಾಧಿಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ ವಿಸೇಸಿತಂ। **ವೂಪಸಮೋ** ಸಮುಚ್ಛೇದೋ, ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಚ।

"ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಅನುಪಚ್ಛೇದನತೋ"ತಿ ಇದಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಮತದಸ್ಸನಂ। ಸೋ ಹಿ ಪುತ್ತಮುಖದಸ್ಸನೇ ಅಸತಿ ಸಂಸಾರೋ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಭಾಯತಿ। ಯತೋ ವುತ್ತಂ –

> "ಗಣ್ಡುಪ್ಪಾದೋ ಕಿಕೀ ಚೇವ, ಕುನ್ತೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಧಮ್ಮಿಕೋ।
> ಏತೇ ಅಭಯಂ ಭಾಯನ್ತಿ, ಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾ ಚತುರೋ ಜನಾ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨೯೩; ಅ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೩.೫.೧೯೨)।

ತದಭಿಞ್ಞಾತಿ ತಂ ಯಥಾವುತ್ತಅನ್ತದ್ವಯಂ ಅಭಿಜಾನನ್ತಿ ಗುಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಜಾನನ್ತೀತಿ ತದಭಿಞ್ಞಾ। ಅತ್ಥಭಞ್ಜನತೋ, ರೋಗಗಣ್ಡಸಲ್ಲಸದಿಸತಾಯ ಅತ್ತಭಾವಸಂಕಿಲೇಸಾನಞ್ಚ **ರೋಗಗಣ್ಡಸಲ್ಲತಾ**।

ಸಕ್ಕಾಯದಸ್ಸನೇತಿ ಏತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿದಸ್ಸನಂ, ಸಕ್ಕಾಯೋವ ದಸ್ಸನಂ ಸಕ್ಕಾಯದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ತೇಸನ್ತಿ** ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾನಂ। **ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ ಬಲವಾ**। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾಉಪಟ್ಠಿತಂ ರೂಪಂ "ಅತ್ತಾ"ಇಚ್ಚೇವ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಥಾ ವೇದನಾದಿಂ। ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಪನ ಯಥಾಉಪಟ್ಠಿತಂ ರೂಪಂ ತಣ್ಹಾವತ್ಥುಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನಿಯಾಭಿನಿವೇಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತಾ ತದಞ್ಞಮೇವ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ। ಏವಂ ವೇದನಾದೀಸು। ತೇನಾಹ "**ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ**"ತಿಆದಿ। **ವಿಜ್ಜಮಾನೇತಿ** ಪರಮತ್ಥತೋ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೇ। **ಕಾಯೇತಿ** ಸಮೂಹೇ। ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೋ ಅತ್ತಾದಿ ಏವ ಪರಮತ್ಥತೋ ನುಪಲಬ್ಭತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಪನ ಲಬ್ಭತೇವಾತಿ ಆಹ "**ಸತೀ ವಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ**"ತಿ।

ಸಕ್ಕಾಯದಸ್ಸನಮುಖೇನಾತಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಮುಖೇನ।

ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತನ್ತಿ ತಂಸಹಚರಣತೋ ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ವುತ್ತಾ। "ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತವಾದಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ।

ಕಸಿಣಾಯತನಾನೀತಿ ಕಸಿಣಜ್ಝಾನಾನಿ।

ತೇಜೇತ್ವಾತಿ ನಿಸಾನೇತ್ವಾ।

೮೧. ಏತ್ತಾವತಾ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ಭೂಮಿರಚನವಸೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಆಹ "**ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋತಿಆದಿನಾ ವೋದಾನಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತೀ**"ತಿ। "**ಯಸ್ಮಾ ಸಲ್ಲೇಖೇ ತಿಬ್ಬಗಾರವೋ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ತತ್ಥ ತಿಬ್ಬಗಾರವತ್ತಾ ಸಂಲೇಖಾನುಸನ್ತತವುತ್ತಿನಾ ಭವತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಮಿಚ್ಛಾಧಿಮೋಕ್ಖೋ** ಸದ್ಧಾಪತಿರೂಪಕೋ ಅವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಪಸಾದೋ।

ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಧಮ್ಮಮೇವ ವಿಭಜತೀತಿ ಆಹ "**ಸತ್ತಾಪಿ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತೀ**"ತಿ।

ಯೇ ಹಿ ಕೇಚೀತಿ ಏತ್ಥ **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। "**ಇಮಾಹಿ ಏವ ಚತೂಹಿ ಪಟಿಪದಾಹೀ**"ತಿಪಿ ಪಾಳಿ। ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾದಿವಿಭಾಗೇನ ಮಗ್ಗೋ ಏವ ಇಧ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ "**ಪಟಿಪದಾ ಹಿ ಮಗ್ಗೋ**"ತಿ **ಚತುದ್ದಿಸಾಸಙ್ಖಾತಂ ಮಗ್ಗನ್ತಿ** ಚತುದ್ದಿಸಾಸಙ್ಖಾತಂ ಪವತ್ತನುಪಾಯಂ। ದ್ವೇ ದಿಸಾ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ದ್ವಿದಿಸಾ**। **ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸಾತಿ** ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟನಯಸ್ಸ।

೮೨. ವಿವತ್ತತಿ ವಟ್ಟಂ ಏತ್ಥಾತಿ **ವಿವತ್ತಂ,** ವಿವತ್ತಂ ಏವ **ವಿವಟ್ಟಂ,** ಅಸಙ್ಖತಧಾತು, ನಿಬ್ಬುತಿ ಏವ ವಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ನಿಬ್ಬಾನ**"ನ್ತಿ।

"**ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ವಾ ಪಾಳಿ। **ಉಪಚಯೇತಿ** ಉಪಚಯಾವತ್ಥಾಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದಸನ್ನನ್ತಿ** ಲೋಭಾದಿಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಂ। **ವಿಪಲ್ಲಾಸಹೇತುಭಾವತೋತಿ** ಸುಭಸಞ್ಞಾದಿವಿಪಲ್ಲಾಸಹೇತುಕಭಾವತೋ। ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹವಸೇನ ಹಿ ಆದೀನವೇಸು ಏವ ಸಂಯೋಜನಿಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿತಾ। ನ ಹಿ ಯಥಾಭೂತಞಾಣೇ ಸತಿ ತಥಾ ಸಮ್ಭವೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ದಸನ್ನಂ...ಪೇ॰... ಭಾವತೋ**"ತಿ। **ದಸವಿಧಕಾರಣೇತಿ** ದಸವಿಧೇ ಕಾರಣೇ, ದಸವಿಧಸ್ಸ ವಾ ಕಾರಣೇ। **ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪರಿಕ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ** ಸುಭಾರಮ್ಮಣಾದಯೋ।

ತಬ್ಬಿಸಯಾ ಕಿಲೇಸಾತಿ ಆಹಾರಪರಿಞ್ಞಾಪರಿಬನ್ಧಭೂತಾ ಕಿಲೇಸಾ। **ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕಾಯೇ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಪಠಮೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕಾಯಸಮುದಾಯೇ, ಕಾಯೇಕದೇಸೇ ಚ ಕಬಳೀಕಾರೇ ಆಹಾರೇ ಪವತ್ತೋ ಏವ

ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ಪಠಮೇ ಆಹಾರೇ ವಿಸಯಭೂತೇ ಪಠಮೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಪವತ್ತತೀ**”ತಿ। ತಥಾ ವೇದನಾಯಂ ಪವತ್ತಮಾನೋ ದುತಿಯವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯೇ ಫಸ್ಸಾಹಾರೇ, ಚಿತ್ತೇ ಪವತ್ತಮಾನೋ ತತಿಯವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯೇ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೇ, ಧಮ್ಮೇಸು ಪವತ್ತಮಾನೋ ಚತುತ್ಥವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯೇ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೇ ಪವತ್ತೋ ಏವ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ಚತುತ್ಥೇ ಆಹಾರೇ ಚತುತ್ಥೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**”ತಿ। ತೇನಾಹ “**ಸೇಸಾಹಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ**”ತಿ। ಆಹಾರಸೀಸೇನ ವಾ ಆಹಾರಪಟಿಬದ್ಧೋ ಛನ್ದರಾಗೋ ಗಹಿತೋ। **ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತೇನೇವಾಹ “**ಆಹಾರಸೀಸೇನ ತಬ್ಬಿಸಯಾ ಕಿಲೇಸಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ**”ತಿ। **ಪಠಮೇ ಆಹಾರೇ ವಿಸಯಭೂತೇ**ತಿ ಚ ಪಠಮೇ ಆಹಾರೇ ಛನ್ದರಾಗಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಂ ಪತ್ತೇ, ತಬ್ಭಾವಂ ಅನತಿಕ್ಕನ್ತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪ್ಪಹೀನಚ್ಛನ್ದರಾಗಸ್ಸ ಹಿ ತತ್ಥ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ನ ಇತರಸ್ಸ। ತಥಾ ದುತಿಯವಿಪಲ್ಲಾಸಾದೀಸು ಅಪ್ಪಹೀನೇಸು। ಇತರೇ ಉಪಾದಾನಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತೇವ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾತಿ ಆಹ “**ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ**”ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಉಪಾದಾನಾದೀಸು ಅಪ್ಪಹೀನೇಸುಪಿ ಯೋಗಾದಯೋ ಪವತ್ತನ್ತೇವ ಯಥಾರಹಂ ತಂಸಭಾವತ್ತಾ, ತದೇಕಟ್ಠಸಭಾವತೋ ಚ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ ಪಾಳಿಯಂ “**ಪಠಮೇ ಉಪಾದಾನೇ ಪಠಮೋ ಯೋಗೋ**”ತಿಆದಿ। ತೇನಾಹ “**ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ**”ತಿ।

೮೩. ಅಪರಿಜಾನನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾಯ, ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ, ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯಾತಿ ತೀಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಜಾನನ್ತಸ್ಸ, ತೇಸಂ ಸಮುದಯಞ್ಚ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಞ್ಚ ಅಸ್ಸಾದಞ್ಚ ಆದೀನವಞ್ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ಯಥಾಭೂತಂ ಅನವಬುಜ್ಝನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಿಬ್ಬೋ** ಬಹಲೋ **ಛನ್ದರಾಗೋ ಹೋತಿ** ತಣ್ಹಾಚರಿತಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇತಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ವುತ್ತನಯೇನೇವಾ**”ತಿ।
ಸುಭಸುಖಸಞ್ಞಾಕಾಮುಪಾದಾನಕಾಮಭವಯೋಗಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥಕಾಮಭವಾಸವ- ಕಾಮಭವೋಘರಾಗಸಲ್ಲಛನ್ದಾಗತಿಗಮನಾನಿ ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖಿಕತಾಯ, ತಣ್ಹಾಸಭಾವತಾಯ ಚ **ತಣ್ಹಾಪಧಾನಾನಿ**।
ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥದೋಸಸಲ್ಲದೋಸಾಗತಿಗಮನಾನಿ ಪನ ತಣ್ಹಾಭಾವೇ ಭಾವತೋ , ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ತಣ್ಹಾವಿಸಯತೋ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಾ ತಣ್ಹಾವಿಸಯತೋ ತಣ್ಹಾಪಧಾನತಾ ಲಬ್ಭತೇವ। ಪಚ್ಛಿಮಕಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಪಧಾನತಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೮೪. ಕಬಳೀಕಾರೇ ಆಹಾರೇತಿ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರವಿಸಯೇ ಛನ್ದರಾಗೇ। “ಅಪ್ಪಹೀನೇ”ತಿಆದಿಕಂ ಪರಿಯಾಯಕಥಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ “**ಅಸುಭಸಭಾವತ್ತಾ, ಅಸುಭಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಚಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಲಬ್ಭಮಾನೇ ಹಿ ಉಜುಕೇ ಅತ್ಥೇ ಕಿಂ ಪರಿಯಾಯಕಥಾಯಾತಿ। ಛನ್ದರಾಗೋ ವಾ ತತ್ಥ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧೋತಿ ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಅಸತಿ ಛನ್ದರಾಗೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಸಮ್ಭವತಿ। **ದುಕ್ಖಸಭಾವತ್ತಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ದುಕ್ಖಸಭಾವತ್ತಾ। **ದುಕ್ಖಪಚ್ಚಯತ್ತಾ**ತಿ ತಿವಿಧದುಕ್ಖತಾಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಕಾರಣತೋ। **ವಿಞ್ಞಾಣೇ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಿನೋ**। ತಥಾ ಹಿ **ಸಾತಿ** ನಾಮ ಭಿಕ್ಖು ಕೇವಟ್ಟಪುತ್ತೋ “ತಂಯೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾವತಿ ಸಂಸರತೀ”ತಿ ತತ್ಥ ನಿಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಂ ಸಂವೇದೇಸಿ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅತ್ತಸಞ್ಞಿತಾ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾನಂ “ಚೇತನಾ ಅತ್ತಾ”ತಿಆದಿದಿಟ್ಠಿಪರಿದೀಪನೇಸು ವೇದಿತಬ್ಬಾ। “**ಭವವಿಸುದ್ಧೀ**”ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನಂ “**ನಿಬ್ಬುತಿಸುಖ**”ನ್ತಿ। “**ಸೀಲಬ್ಬತೇಹಿ...ಪೇ॰... ಸುಖನ್ತಿ ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಾತೀ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ ಇಧ ಭವುಪಾದಾನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ “ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಭವುಪಾದಾನೇನಾ”ತಿ।

ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾದಿನಾ। **ಪಠಮೇ ಯೋಗೇ ಠಿತೋ**ತಿ ಪಠಮೇ ಯೋಗೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ। ಅಪ್ಪಹೀನಾ ಹಿ ಕಿಲೇಸಾ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಾದೀನಂ ಕಾರಣಭೂತಾ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಪರಸ್ಸ ಅಭಿಜ್ಝಾಯನಂ **ಪರಾಭಿಜ್ಝಾಯನಂ**। ಭವಪತ್ಥನಾಯ ಭವದಿಟ್ಠಿಭವರಾಗವಸೇನ ಪಿಯಾಯಿತಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ವಿಪರಿಣಾಮಞ್ಞಥಾಭಾವೇ ದೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ “**ಭವರಾಗ...ಪೇ॰... ಪದೂಸೇನ್ತೀ**”ತಿ।

ಗನ್ಥಿತ್ವಾತಿ ಗನ್ಥಿಂ ಕತ್ವಾ। ದ್ವಿಧಾಭೂತಂ ರಜ್ಜುಆದಿಕೇ ವಿಯ ಗನ್ಥಿಕರಣಞ್ಹಿ ಗನ್ಥನಂ। ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ತಿಟ್ಠನ್ತಾ ಆಸವಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಹೇತು ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪ್ಪತ್ತಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಕಿಲೇಸಾ ವಿಸೇಸತೋ ಆಸವುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತು ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿವಚನಂ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ವಿಸಯೇ ಪತ್ಥೇತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ತಬ್ಬಿಸಯಬಹುಲೇ ಭವೇ ಪತ್ಥೇತೀತಿ** ಯಥಾ ಮಾನುಸಕೇಹಿ ಕಾಮೇಹಿ ನಿಬ್ಬಿನ್ನರೂಪಾ ದೇವೂಪಪತ್ತಿ। **ತಂಸಭಾವತ್ತಾತಿ** ದಿಟ್ಠಿಸಭಾವತ್ತಾ। **ಅಪರಾಪರನ್ತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ। ಏಕಚ್ಚಾ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ, ಯಥಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ಇತರಾಸಂ। **ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಅಭಿನಿವೇಸನಹೇತು। **"ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರತೋ…ಪೇ°… ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ ಇದಂ ಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಫಲಭೂತಂ ಅವಿಜ್ಜಾಸವಂ ದಸ್ಸೇತಿ ಏಕನ್ತವಸ್ಸಿಮೇಘವುಟ್ಠಾನೇನ ವಿಯ ಮಹೋಘಪ್ಪವತ್ತಿ। **ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ** ವುಟ್ಠಿಹೇತುಕಮಹೋಘಸಿದ್ಧಿಯಾ ಉಪರಿಮೇಘವುಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ।

"ನನ್ದೀರಾಗಸಹಗತಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮಹಾವ° ೧೪) ವಿಯ ತಬ್ಭಾವತ್ಥೋ ಸಹಗತಸದ್ದೋತಿ ಆಹ **"ಅನುಸಯ…ಪೇ°… ಭೂತಾ ವಾ"**ತಿ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರಸಙ್ಖಾತಂ ಹದಯ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ವಿಪಾಕವಟ್ಟೇಪಿ ಕಿಲೇಸವಾಸನಾಹಿತಾ ಅತ್ಥಿ ಕಾಚಿ ವಿಸೇಸಮತ್ತಾ।

ಲೋಭಸಹಗತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ। **ಇತರಸ್ಸ** ದೋಸಸಹಗತಾದಿಕಸ್ಸ। ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ವಿಯ ಭೋಜನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಂ ವಿಸೇಸಾಪಾದನಂ **ಉಪಸೇಚನಂ,** ನನ್ದೀ ಸಪ್ಪೀತಿಕತಣ್ಹಾ ಉಪಸೇಚನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ನನ್ದೂಪಸೇಚನಂ** ಉಪಸೇಚನಭೂತಾಯಪಿ ನನ್ದಿಯಾ ರಾಗಸಲ್ಲಉಪನಿಸತೋ। ಉಪಸಿತ್ತೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಾಳಿಯಾ "ರಾಗಸಲ್ಲೇನ ನನ್ದೂಪಸೇಚನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಮತ್ಥಂ ಪಾಕಟಂ ಕಾತುಂ **"ಕೇನ ಪನ ತಂ ನನ್ದೂಪಸೇಚನ"**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ।

ರಾಗಸಲ್ಲೇನಾತಿ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಕರಣವಚನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ರಾಗಸಲ್ಲೇನ ಹೇತುಭೂತೇನಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತ್ಥೋ** ಚೇತ್ಥ ಹೇತ್ವತ್ಥೋ। ಉಪಗನ್ತಬ್ಬತೋ ವಿಞ್ಞಾಣೇನಾತಿ ವಿಭತ್ತಿಂ ಪರಿಣಾಮೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **"ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಪಚ್ಚಯತಂ ವದತಿ। ತೇನಾಹ **"ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಿಟ್ಠತೀ"**ತಿ। ಏವಂ ದುತಿಯಾದಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸುಪಿ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಪಚ್ಚಯತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಪತಿಟ್ಠಾವಚನತೋ।

೮೫. ಯದಿಪಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾದಿಕೇ ತಿಪುಕ್ಖಲಸ್ಸ, ತಣ್ಹಾದಿಕೇ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ದಿಸಾಭಾವೇನ ವಕ್ಖತಿ, ತಥಾಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನುಪ್ಪವೇಸತೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ಸಿದ್ಧೇ ಇತರೇಪಿ ಸಿದ್ಧಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಆಹಾರಾದಯೋ…ಪೇ°… ವವತ್ಥಪೇತು"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಕ್ಖಮಾನೇ ವಾ ಅಕುಸಲಮೂಲತಣ್ಹಾದಿಕೇ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಆಹಾರಾದಯೋ"ತಿ ವದನ್ತೋ **"ನಯಾನ"**ನ್ತಿ ಬಹುವಚನಮಾಹ। **ಏಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸಾತಿ** ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸತಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಏಕಸ್ಸ ಪಯೋಜನಸ್ಸ। **ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋಪಿ ಗಹಿತೋ,** ನ ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ಗಹಿತನ್ತಿ ಸುತ್ತಪದಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪರಿಯಾಯವಚನಾನಿ ಯಥಾರಹಂ ತಣ್ಹಾವತ್ಥೂನಂ ತತ್ಥ ಕಥಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ಸವತ್ಥುಕಾ ತಣ್ಹಾ ವುತ್ತಾ"**ತಿ। ದೋಸವತ್ಥೂನಂ, ದಿಟ್ಠಿವತ್ಥೂನಞ್ಚ ತತ್ಥ ಕಥಿತತ್ತಾ "ಸವತ್ಥುಕೋ ದೋಸೋ, ಸವತ್ಥುಕಾ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ವುತ್ತಾ"ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನಾ"**ತಿ।

ದುಕ್ಖಾಕಾರೇನ ಸಹ ದುಕ್ಖಾಕಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವಞ್ಚೇತ**ನ್ತಿ ಯದಿ ತಂತಂಅನುಪಸ್ಸನಾಬಹುಲಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುರಿಮಾಹಾರದ್ವಯಾದೀಸು ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣಂ ಕತಂ, ಏತಂ ಏವಮೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವದನ್ತೋ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಥಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಂ ಓಧಿಸೋ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಜಹನತೋ ಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ನಿಯಮೋ ಅತ್ಥಿ, ನ ಏವಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾಪಹಾನಾನಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಕತ್ತಾತಿ।

ಅಪರೇ ಪನಾಹು - **ಪುರಿಮೇ** ಆಹಾರದ್ವಯೇ ಪರಿಕಿಲೇಸಭಾವೇನ, ದುಕ್ಖಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಚ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ಸುಪಾಕಟಂ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮೇ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿದ್ವಯವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೇ ತತಿಯವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಂ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ, ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೇ ಚತುತ್ಥವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಂ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಸುಪಾಕಟನ್ತಿ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಪವತ್ತಿಮುಖತಾಯ ತೇಹಿ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾದಿವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹಿ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ। ತಥಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾದೀಸು ಪುರಿಮದ್ವಯಂ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಂ, ಇತರದ್ವಯಂ ಅನಿಚ್ಚಾನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾನಂ। ಇತಿ ಪವತ್ತಿಮುಖತಾಯ ಚ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕತಾಯ ಚ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಯಥಾರಹಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾದಿವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ, ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಸುಭಸುಖಸಞ್ಞಾಕಾಮುಪಾದಾನಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಕಾಮಯೋಗಭವಯೋಗಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯ ಗನ್ಥಕಾಮಾಸವಕಾಮೋಘ ಭವೋಘ ರಾಗಸಲ್ಲಛನ್ದಅಗತಿಗಮನಾನಿ ಸುಖಸ್ಸಾದವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥದೋಸಸಲ್ಲದೋಸಅಗತಿಗಮನಾನಿ ಪವತ್ತಿಮುಖತಾಯ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಿ। ತತಿಯಸಞ್ಞಾದಯೋ ನಿಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸತನ್ನಿಮಿತ್ತಾಹಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ। ಚತುತ್ಥಸಞ್ಞಾದಯೋ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸತನ್ನಿತ್ತಾಹಿ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಮಾನಸಲ್ಲಭಯಅಗತಿಗಮನಾನಂ ನಿಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸನಿಮಿತ್ತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಸ್ಸತೋ ಮಾನಜಪ್ಪನಂ, ಭಯಂ ವಾ ಸಮ್ಭವತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗಾದೀನಂ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸನಿಮಿತ್ತತಾ ಪಾಕಟಾ ಏವಾತಿ।

೮೯. ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾವಜ್ಜಾ ರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ **ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಾ** "ದೇವೂಪಪತ್ತಿಸಂವತ್ತನಿಕಕುಸಲಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಚಾ"ತಿ ಕತ್ವಾ, ಸತಿಪಿ ತಬ್ಭಾವೇ ಪರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿತೋ, ನಿದ್ದೋಸತಾಯ ಚ ಸೇಟ್ಠಾ ವಿಹಾರಾತಿ ಚತಸ್ಸೋ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾ **ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾ,** ಚತಸ್ಸೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ **ಅರಿಯವಿಹಾರಾ** "ಆರಕಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಅರಿಯಾನಂ ವಿಹಾರಾ"ತಿ। ಚತಸ್ಸೋ ಆರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ **ಆನೇಞ್ಜವಿಹಾರಾ** , ಸತಿಪಿ ದೇವೂಪಪತ್ತಿಸಂವತ್ತನಿಕಕುಸಲಸಮಾಪತ್ತಿಭಾವೇ ಆನೇಞ್ಜಸನ್ತತಾಹಿ ಲೋಕಿಯೇಸು ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಿತೋ।

ಅಧಿಕರಣಭೇದೇನಾತಿ ವತ್ಥುಭೇದೇನ।

ಯಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ನ ಪವತ್ತತಿ, ತಂ **ಅಚ್ಛರಿಯ**ನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅನ್ಧಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಧಿತಿಟ್ಠತಿ** ಸೀಲಾದಿ **ಏತೇನ** ಸಚ್ಚೇನ, **ಏತ್ಥ** ವಾ ಸಚ್ಚೇ ನಿಮಿತ್ತಭೂತೇ, **ಅಧಿಟ್ಠಾನಮತ್ತಮೇವ ವಾ** ತಂ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಏವಂ ಕರಣಾಧಿಕರಣಭಾವತ್ಥಾ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಸಮಾಸಪಕ್ಖೇ। ತಥಾ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸಪಕ್ಖೇ। ಇತರಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸಮಾಸೇ ಕರಣಾಧಿಕರಣತ್ಥಾ ಏವ, ತೇ ಚ ಖೋ ಸೀಲಾದಿವಸೇನ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸುಖನ್ತಿ ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಸುಖಂ। ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕಸುಖಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತೇವ। "ನಾಞ್ಞತ್ರ ಬೋಜ್ಝಾ...ಪೇ॰... ಪಾಣಿನ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧. ೯೮) ಹಿ ಇಮಾಯ ಗಾಥಾಯ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಅನತ್ತಪರಿಹಾರಮುಖೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಅಭಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪತ್ತಿಸುಖಾವಹಾ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ಇಧ **"ಸುಖಭಾಗಿಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। **ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನತೋ**ತಿ ಫರಣವಸೇನ ಅನವಸೇಸಗ್ಗಹಣತೋ।

ಪರಮಸ್ಸ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪರಮಪಟಿಪದಾವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **"ಯಥಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಪಟಿಪದಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ನಾನನ್ತರಿಯಕತಂ ಉಪಮಾಯ ವಿಭಾವೇತಿ। ಸತಿಪಿ ಚ ಸಬ್ಬಾಹಿ ಪಟಿಪದಾಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ನಿಯಮಾಭಾವೇ ನಾನನ್ತರಿಕಭಾವೇನ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೇನೇವೇತ್ಥ ನೇಸಂ ಅಯಮನುಕ್ಕಮೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ ಕಾಯವೇದನಾಸು ಸುಭಸುಖಸಞ್ಞಾನಂ ದುಬ್ಬಿನಿವೇಠಿಯತಾಯ ಅಸುಭದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿತೋ ಪುರಿಮೇನ ಪಟಿಪದಾದ್ವಯೇನ ಪುರಿಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನದ್ವಯಂ ಯೋಜಿತಂ ತದಭಾವತೋ। ಇತರೇನ ಇತರಂ। ತಾನಿ ಹಿ ಪುರಿಮೇಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಕತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾನಿ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾ ತಣ್ಹಾಚರಿತದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾನಂ ಮನ್ದತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಾನಂ

ವಸೇನ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ ಯೋಜಿತಾ, ಏವಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಿ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಟಿಪದಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಅಯಮನುಕ್ಕಮೋ ಕತೋ।

"ತಥಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಯಥಾ ಸಮಾನಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ಪಠಮಸ್ಸ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಭಾವನಾ ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ವಿಸೇಸಾವಹಾ, ಏವಂ ಪೀತಿಸಹಗತಾದಿಸಮಾನತಾಯ ದುತಿಯಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಭಾವನಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ವಿಸೇಸಾವಹಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಉಪಸಂಹರತಿ। **ಪೀತಿಪಟಿಸಂವೇದನಾದೀತಿ ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಸುಖಪಟಿಸಂವೇದನಂ, ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಪಟಿಸಂವೇದನಂ, ಪಸ್ಸಮ್ಭನಞ್ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿಪ್ಪಮೋದನಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಪಟಿಸಂವೇದನಸಮಾದಹನವಿಮೋಚನಾನಮ್ಪಿ ವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾ। **ಅನಿಚ್ಚವಿರಾಗಾದೀತಿ ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ನಿರೋಧಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತೀನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿಲದ್ಧಮತ್ತಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪಗುಣವಸೀಭಾವಾಪಾದನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಇತರಾಸಂ। ಇತರಾಸಂ ಪನ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಪರಮ್ಪರಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಅರತಿರಾಗಾ **ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಾದಯೋ**। **ಸುಖೇನಾ**ತಿ ಅಕಿಚ್ಛೇನ, ಅಕಸಿರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಾದಿಕೇ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಹಾರೇ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ನಾನಾಸನ್ತಾನೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಕುಸಲಾನುಪ್ಪಾದನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತವಿಸಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಾಳಿಯಂ **"ಪಠಮೋ ವಿಹಾರೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸದಿಸಞ್ಚೇತ್ಥ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ವುತ್ತಂ। ಅರಿಯವಿಹಾರೇ ಚ ಹೇಟ್ಠಿಮೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪರಿಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಾಯ ವಾಯಮನ್ತಸ್ಸ ಅಯಂ ನಯೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನಸ್ಸೇವ ವಾ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸ್ಸ ನಾನಾಸನ್ತಾನಿಕಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತವಿಪಸ್ಸನಾಗಮನೇನ ತಂತಂಕಿಚ್ಚಾದಿಕಸ್ಸ ವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಸಕ್ಕಾ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಗಮನೇನ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿತಿಕ್ಖತಾವಿಸೇಸೋ ವಿಯ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸವಿಸಯೋ ಮಗ್ಗೋ ವಿಞ್ಞಾತುಂ।

ತಥಾ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿದಿಬ್ಬವಿಹಾರಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಮಾನಪ್ಪಹಾನಂ ಉಕ್ಕಂಸೇತಿ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ದುತಿಯಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಕಾಮಾಲಯಸಮುಗ್ಘಾತಂ, ಅರಿಯವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ತತಿಯಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಹಾನಂ, ಸನ್ತವಿಮೋಕ್ಖಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಚತುತ್ಥಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಭವೂಪಸಮಂ ಉಕ್ಕಂಸೇತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಪಹೀನಮಾನೋ ನ ವಿಸಂವಾದೇಯ್ಯಾತಿ **ಮಾನಪ್ಪಹಾನಂ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ** ವಡ್ಢೇತಿ ವಿಸಂವಾದನನಿಮಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ಅಪ್ಪಹೀನಮಾನೋ ಹಿ ಮಾನನಿಸ್ಸಯೇನ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಸಂವಾದೇಯ್ಯ। ಕಾಮಾಲಯೇ, ದಿಟ್ಠಾಲಯೇ ಚ ಸಮುಗ್ಘಾಟಿತೇ ಚಾಗಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಅವಸರೋ ಏವ ನತ್ಥೀತಿ **ಆಲಯಸಮುಗ್ಘಾತೋ ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಂ** ವಡ್ಢೇತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾಯ ಪಞ್ಞಾಬುದ್ಧಿಯಾ ಪರಿಬನ್ಧೋವ ನತ್ಥಿ, ಭವಸಙ್ಖಾರೇಸು ಓಸ್ಸಟ್ಠೇಸು ಅಭವೂಪಸಮಸ್ಸ ಓಕಾಸೋವ ನತ್ಥೀತಿ ಮಾನಪ್ಪಹಾನಾದಯೋ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಾದಿಕೇ ಸಂವಡ್ಢೇನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮಾನಪ್ಪಹಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಅವಿಸಂವಾದನಸೀಲೋ ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದಬಹುಲೋ ಛನ್ದಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಸಮಾಧಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ಚಾಗಾಧಿಮುತ್ತೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಜ್ಝಾಸಯೋ ಅಕೋಸಜ್ಜಬಹುಲತಾಯ ವೀರಿಯಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ಞಾಣುತ್ತರೋ ಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ವತ್ತೇನ್ತೋ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ವೂಪಸನ್ತಸಭಾವೋ ಉಪಸಮಹೇತುಭೂತಾಯ ವೀಮಂಸಾಯ ವೀಮಂಸಯತೋ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಸಮಾಧಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಾದಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಛನ್ದಸಮಾಧಿಆದೀನಂ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಭಾವಿತ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದಬಹುಲೋ ಛನ್ದಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಠಿತೋ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಛಳಾರಮ್ಮಣಾಪಾತೇ ಅನವಜ್ಜಸೇವೀ ಹೋತಿ। ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಠಿತೋ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸನ್ತಪನವಸೇನೇವ ಪುಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ವತ್ತೇನ್ತೋ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಠಿತೋ ಪಞ್ಞಾಯ ಉಪಕಾರಾನುಪಕಾರಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ **ಬುದ್ಧಿಂ** ಥಾತಿಂ ಗಮಿಸ್ಸತಿ। ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಠಿತೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯಬಹುಲೋ ಉಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾವಹಮೇವ ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಬ್ರೂಹೇತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಛನ್ದಸಮಾಧಿ ಭಾವಿತೋ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ದೂರಾದೂರಪಚ್ಚತ್ಥಿಕನಿವಾರಣೇ ಬಹೂಪಕಾರೋ **ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ** ಮೇತ್ತಾಯ ವಿಸೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುತೋ **ಮೇತ್ತಂ** ವಡ್ಢೇತಿ। ತಪೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ವೀರಿಯಾಧಿಕೋ ಪರದುಕ್ಖಾಪನಯನಕಾಮತಂ ಸಾಹತ್ಥಿಕಂ ಕರೋತೀತಿ **ತಪೋ ಕರುಣಂ** ಸಂವಡ್ಢೇತಿ। ಪಞ್ಞಾ ಪರಿಯೋದಾಪಿತಾ ಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೀ ಪಹಾಸನಿಪಾತತೋ **ಮುದಿತಂ** ರಕ್ಖನ್ತೀ ಪರಿಬ್ರೂಹೇತಿ। ಉಪಧಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಪಕ್ಖನ್ದೋ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರೋವ ಸಮ್ಮದೇವ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಸು ಉದಾಸಿನೋ ಹೋತೀತಿ ಸೋ **ಉಪೇಕ್ಖಾ**ವಿಹಾರಂ ಪರಿವಡ್ಢೇತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಭಾವಿತೋ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ “**ಯೋ ಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋ ತಂ ಪರಿಪೂರೇತೀತಿ ವುತ್ತೋ**”ತಿ।

೮೭. **ದಿಸಾಭಾವೇನಾ**ತಿ ನಯಾನಂ ದಿಸಾಭಾವೇನಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅತ್ಥೋಪಿಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಯೇನ** ಚತುಕ್ಕೇನ **ಯಸ್ಸ** ರಾಗಚರಿತಾದಿಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ **ವೋದಾನಂ** ವಿಸುದ್ಧಿ। ಯಥಾ ಅಪರಿಞ್ಞಾತಾ, ಅಪ್ಪಹೀನಾ ಚ ಪರಮಾಹಾರವಿಪಲ್ಲಾಸಾದಯೋ ರಾಗಚರಿತಾದೀನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ, ಏವಂ ಪರಮಪಟಿಪದಾದಯೋ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ ನೇಸಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ ಆಹ “**ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವಾ**”ತಿ।

ಅಥ ವಾ ಪುರಿಮಾಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಪಟಿಪದಾಹಿ ಸಿಜ್ಝಮಾನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚವುತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಂ ಪವತ್ತಿದುಕ್ಖಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತೀ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಬಾಹುಲ್ಲವಿಸೇಸತೋ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೀ “**ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ತತಿಯಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಸಿಜ್ಝಮಾನಾ ಸುಖಪ್ಪವತ್ತಿಕತಾಯ ಸಮ್ಮದೇವ ಸನ್ತತಿಘನಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೀ “**ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಚತುತ್ಥಾಯ ಪನ ಪಟಿಪದಾಯ ಸಿಜ್ಝಮಾನಾ ಸುಖಪ್ಪವತ್ತಿಕತಾಯ, ವಿಸದಞಾಣತಾಯ ಚ ಸಮೂಹಕಿಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಘನಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮದೇವ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೀ “**ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ।

ತಥಾ ಕಾಯವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾ ವಿಸೇಸತೋ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೀ, ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ, ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ತಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ “ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾದಿವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ।

ಸಪ್ಪೀತಿಕತಾಯ ಅಸ್ಸಾದಾನಿ ಪಠಮದುತಿಯಜ್ಝಾನಾನಿ ವಿರಜ್ಜನವಸೇನ ವಿಸೇಸತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಿಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ “**ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತತಿಯಂ ಸನ್ತಸುಖತಾಯ ಬಾಹಿರಕಾನಂ ನಿಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸವತ್ಥುಭೂತಂ ಸಭಾವತೋ “ಅನಿಚ್ಚ”ನ್ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತಿಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ “**ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಚತುತ್ಥಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಗಮಾದೀಹಿ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಸುಸಮಾಹಿತಂ ಯಥಾ ಪರೇಸಂ, ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಚ ಯಥಾಭೂತಸಭಾವಾವಬೋಧಹೇತುತಾಯ ಸಮ್ಮದೇವ “ಸುಞ್ಞ”ನ್ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತಿಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ “**ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವಂ ವಿಹಾರಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನೇವ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತಾ, ತತ್ಥ “ದಿಬ್ಬಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾನಂ ಸನ್ತಸುಖತಾಯ ಅಸ್ಸಾದನೀಯತಾ”ತಿಆದಿನಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಅರಿಯವಿಹಾರಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಧಿಕತ್ತಾ ವಿಸೇಸತೋ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾಯ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖತಾ। ಆನೇಞ್ಜವಿಹಾರಸ್ಸ ಸನ್ತವಿಮೋಕ್ಖತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಪ್ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಭಾವತೋ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ತಥಾ ಪುರಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾನಂ ಸಂಕಿಲೇಸವಿಸಯತ್ತಾ ಕಿಲೇಸದುಕ್ಖವೀತಿಕ್ಕಮಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಬಾಹುಲ್ಲತ್ತಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತಾ। ತತಿಯಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪನ್ನಕುಸಲುಪ್ಪಾದನೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉದಯವಯವನ್ತತಾವಿಭಾವನತೋ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ಪಾಕಟನ್ತಿ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತಾ। ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಠಿತತ್ತಂ ಬ್ಯಾಪಾರಾಪಜ್ಜನೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಸವತ್ತಿತಾದೀಪನತೋ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಸುಪಾಕಟನ್ತಿ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತಾ।

ಮಾನಪ್ಪಹಾನಾಲಯಸಮುಗ್ಘಾತಾನಂ ಸಹಾಯತಣ್ಹಾಪಹಾನತಾಯ ತಣ್ಹಾಪಣಿಧಿವಿಸೋಧನತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತಾ। ಅವಿಜ್ಜಾಪಹಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಾಧಿಕತಾಯ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತಾ। ಭವೂಪಸಮಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತಾ।

ಪಕತಿಯಾ ದುಕ್ಖಸಭಾವೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಞಾಣಸಚ್ಚೇನ ಅವಿಸಂವಾದೇನ್ತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಏವ ಪಸ್ಸತಿ, ಚಾಗಾಧಿವಿಮುತ್ತತಾಯ ತಣ್ಹಂ ವಿದೂರೀಕರೋನ್ತೋ ರಾಗಪ್ಪಣಿಧಿಂ ವಿಸೋಸೇತೀತಿ ಪುರಿಮಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನದ್ವಯಂ **"ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇತರಸ್ಸ ಪನ ಅಧಿಟ್ಠಾನದ್ವಯಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತಾನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖತಾ ವುತ್ತನಯಾ ಏವ।

ಛನ್ದಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ವಿಸೇಸತೋ ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದವತೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಬಹುಲಸ್ಸ ಹೋತಿ, ವೀರಿಯಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ಪನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿಕೇ ವಿನೋದೇನ್ತಸ್ಸಾತಿ ತದುಭಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ವಿಸೇಸತೋ ರಾಗಾದಿಪ್ಪಣಿಧೀನಂ ವಿಸೋಸನತೋ **"ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಚಿತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ , ವೀಮಂಸಾಧಿಪತೇಯ್ಯಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಅನಿಚ್ಚಾನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಬಾಹುಲ್ಲತೋ **"ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ"**ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತಾ।

ಅಭಿಜ್ಝಾವಿನಯನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ, ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿವಿನೋದನೋ ತಪೋ ಚ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಣಿಧಿಪಟಿಪಕ್ಖತೋ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ,** ಬುದ್ಧಿ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾನಿಮಿತ್ತಂ, ಉಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ ತದುಭಯಸನ್ನಿಸ್ಸಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ **"ಸುಞ್ಞತಂ, ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ।

ಆಸನ್ನಪಚ್ಚತ್ಥಿಕರಾಗಂ ಪಟಿಬಾಹನ್ತೀ **ಮೇತ್ತಾ** ರಾಗಪಣಿಧಿಯಾ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, **ಕರುಣಾ** ಪರದುಕ್ಖಾಪನಯನಾಕಾರವುತ್ತಿಕಾ ದುಕ್ಖಸಹಗತಾಯ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋತಿ ತದುಭಯಸನ್ನಿಸ್ಸಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ **"ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಮುದಿತಾ** ಸತ್ತಾನಂ ಮೋದಗ್ಗಹಣಬಹುಲಾ ತದನಿಚ್ಚತಾದಸ್ಸನತೋ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋತಿ ತನ್ನಿಸ್ಸಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ **ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ। ಉಪೇಕ್ಖಾ** ಞಾಣಕಿಚ್ಚಾಧಿಕತಾಯ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋತಿ ತನ್ನಿಸ್ಸಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ **"ಸುಞ್ಞತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪವತ್ತಿಆಕಾರತೋ ವಿಪಸ್ಸತೋ ನಿಸ್ಸಯತೋ, ಕಿಚ್ಚತೋ ಚ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ಯೋಜಿತಾನೀತಿ।

ಸಮತಿಕ್ಕಮನಂ ಪರಿಞ್ಞಾಪಹಾನಞ್ಚ। **ಸಪರಸನ್ತಾನೇತಿ** ಅತ್ತನೋ, ಪರೇಸಞ್ಚ ಸನ್ತಾನೇ, ತೇನ ಕಾಯಿಕೋ, ವಾಚಸಿಕೋ ಚ ವಿಹಾರೋ "ವಿಕ್ಕೀಳಿತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ "ವಿವಿಧೋ ಹಾರೋ"ತಿ ಕತ್ವಾ। ತಸ್ಸ ಪನ ವಿಭಾವನಾ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿಭಾವತೋ। **ಯೇನ** ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ। **ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೋತಿ** ತೇಸಂ ಆಹಾರಾದೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೋ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೋ ಪಟಿಪದಾದೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೋ ಪಹಾಯಕಭಾವೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಪಟಿಪದಾಗ್ಗಹಣೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಕಥಿತಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರೇ ಪರಿಜಾನನ್ತೀ ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಛನ್ದರಾಗಂ ಪಜಹತೀತಿ ಉಜುಕಮೇವ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖತಾ, ಏವಂ ಝಾನಾದೀನಮ್ಪಿ ಉಪಾದಾನಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ತದುಪದೇಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಕಥಿತತ್ತಾ। ವಿಪಲ್ಲಾಸಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೋ ಪಾಕಟೋ ಏವ। ನ್ತಿ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ। ವೀಸತಿಯಾ ಚತುಕ್ಕೇಹಿ ವಿಸಭಾಗತೋ ವಿತ್ಥಾರೇನ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ ತೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಕಥಿಕತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ಸಙ್ಖೇಪೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ"**ತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತಿ ಸದ್ಧಾದಿಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ। ದಸನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ನಿದ್ಧಾರಣಾತಿ ಯೋಜನಾ।

೮೮. **ನಿಗ್ಗಚ್ಛತೀತಿ** ನಿಕ್ಖಮತಿ। ತತೋ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಹಿ ನಿಗ್ಗಚ್ಛನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ। **ಚತ್ತಾರೋ ಪುಗ್ಗಲೇತಿ** "ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಮನ್ದೋ"ತಿಆದಿನಾ (ನೇತ್ತಿ॰ ೬) ವುತ್ತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪುಗ್ಗಲೇ। ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಚೇತ್ಥ ಧಮ್ಮೋ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಭೂಮಿಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ"**ತಿ। **ತತೋ ಏವಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಪುಗ್ಗಲಚತುಕ್ಕತೋ ಏವ। **ಇತರತ್ಥಾಪೀತಿ** "ಸುಖಾಯ...ಪೇ॰... ಪುಗ್ಗಲಾ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। **ಸಾಧಾರಣಾಯಾತಿ** ಪಠಮಚತುತ್ಥಾಹಿಪಿ ವಿಮಿಸ್ಸಾಯ। **ಯಥಾವುತ್ತಾಸೂತಿ** ದುತಿಯತತಿಯಾಸು।

ಹೇಟ್ಠಾತಿ ದೇಸನಾಹಾರವಿಭಙ್ಗವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾಸು।

ಏಸೇವ ನಯೋತಿ ಕುಸಲಮೂಲಾದಿದ್ವಾದಸತಿಕಸಙ್ಗಹೋ ಅನವಜ್ಜಪಕ್ಖೋ। "ವೋದಾಯತಿ ಸುಜ್ಝತಿ ಏತೇನಾತಿ ವೋದಾನ"ನ್ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೧) ವಂ ನೇತಬ್ಬತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

ಯಥಾ ಹಾರಉದ್ದೇಸೋ ಕತೋ, ಏವಂ ನಯಾನಂ ಅಕರಣೇ ಕಾರಣಂ, ಪಯೋಜನಞ್ಚ ವಿಭಾವೇತುಕಾಮೋ **"ಕಸ್ಮಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ನಯೇಹಿ** ನಯನ್ತರೇಹಿ। **ಸಮ್ಭವದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ** ಉಪಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಭವೋ ಅನುದ್ದೇಸಕ್ಕಮೇನ ನಿದ್ದಿಸನೇ ಕರಣಂ ದಸ್ಸನಂ ಪಯೋಜನಂ। ಯದಿ ಹಿ ಇಮೇ ನಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಅಸಂಕಿಣ್ಣಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ, ಹಾರಾ ವಿಯ ಉದ್ದೇಸಾನುಕ್ಕಮೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ ಸಿಯುಂ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಹಾರಾನಂ ಉದ್ದೇಸಾವಸಾನೇ "ಏತೇ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಕಿತ್ತಿತಾ ಅತ್ಥತೋ ಅಸಂಕಿಣ್ಣಾ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೧)।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತೇ ಮೂಲಪದೇಹಿ ಮೂಲಪದನ್ತರನಿದ್ಧಾರಣೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ತೇ ನಿಗ್ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇ ಇತರೋಪಿ ಅತ್ಥತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋಯೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಉದ್ದೇಸಾನುಕ್ಕಮೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ನ ಕತೋ"**ತಿ।

ಇದಾನಿ ತಮೇವ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಠಮನಯತೋ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಚರಿತವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಪುಗ್ಗಲೇ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟನಯಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಪುನ ತೇ ಏವ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಚರಿತೇ ಚತುಪ್ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ತೇ ಏವ ಚತುಪ್ಪಟಿಪದಾಭೇದಭಿನ್ನೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಪುನ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಿವಿಭಾಗೇನ ತಿಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ತಿಪುಕ್ಖಲಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಪಠಮನಯತೋ...ಪೇ॰... ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ"**ತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಸುಭಸುಖಸಞ್ಞಾಹಿ ಲೋಭೋ, ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾಯ ದೋಸೋ "ಇಮಿನಾ ಮೇ ಅನತ್ಥೋ ಕತೋ"ತಿ ಆಘಾತುಪ್ಪತ್ತಿತೋ , ಅತ್ತಸಞ್ಞಾಯ ಮೋಹೋ ಗಹಿತೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಅಸುಭಸಞ್ಞಾದೀಹಿ ಅಲೋಭಾದಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ತತಿಯನಯತೋ ದುತಿಯನಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಲೋಭೇ ಸತಿ ಸಮ್ಭವತೋ ಲೋಭಗ್ಗಹಣೇನೇವ ದೋಸೋ ಗಯ್ಹತಿ। ಲೋಭೋ ಚ ತಣ್ಹಾ, ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಅಲೋಭಾದೋಸೇಹಿ ಸಮಥೋ ಗಯ್ಹತಿ, ಅಮೋಹೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ ದುತಿಯನಯತೋ ಪಠಮನಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋತಿ ಇಮಂ ವಿಸೇಸಂ ದೀಪೇತುಂ ಉದ್ದೇಸಾನುಕ್ಕಮೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ನ ಕತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತೇನೇವಾತಿ ತತಿಯನಯತೋ ದುತಿಯನಯಸ್ಸ ವಿಯ ದುತಿಯನಯತೋ ಪಠಮನಯಸ್ಸಪಿ ಸಮ್ಭವತೋ। ಏವಂ ಪಾಳಿಯಂ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಆಗತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ ನಯನಿಗ್ಗಮೋ ನಿದ್ಧಾರಿತೋತಿ ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸೋ। **ಯದಿ ಏವನ್ತಿ** ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಪ್ಪಕಾರತೋ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಪಕಾರೇನ ನಯಾ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ

ಯಥಾ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಪಠಮನಯತೋ ತತಿಯನಯಸ್ಸ, ತತಿಯನಯತೋ ದುತಿಯನಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಏವಂ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ ಪಠಮನಯತೋ ತತಿಯನಯದುತಿಯನಯಾನಂ, ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ ದುತಿಯನಯತೋ ತತಿಯನಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ದೀಪೇತಬ್ಬೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ **"ದ್ವೇ ಹುತ್ವಾ…ಪೇ॰… ಸಿಯಾ"**ತಿ।

ತತ್ಥ **ನಯೋತಿ** ಪಚ್ಛಾ ವುತ್ತದುತಿಯನಯೋ। **ಅತ್ಥತೋತಿ** ಅತ್ಥಾಪತ್ತಿತೋ, ಅತ್ಥತೋ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ಏವ ಸರೂಪೇನ ನ ಕಥಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ ತಂ ಅತ್ಥಾಪತ್ತಿಂ ಏಕನ್ತಿಕಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಸ್ಮಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನುಪ್ಪವೇಸೋ ಇಚ್ಛಿತೋ** ತಂತಂನಯಮೂಲಪದಾನಂ ನಯನ್ತರಮೂಲಪದೇಸು ಸಮವರುಜ್ಝನತೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಯತ್ಥ ಸಬ್ಬೋ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೋ ಸಙ್ಗಹಂ ಸಮೋಸರಣಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಯತ್ಥ ಸಬ್ಬೋ ಕುಸಲಪಕ್ಖೋ ಸಙ್ಗಹಂ ಸಮೋಸರಣಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೩) ಚ ವುತ್ತಂ। **ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋತಿ** "ನಯಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಅನುಪ್ಪವೇಸೋ ನಿಗ್ಗಮೋ"ತಿ ಅಯಂ ದುವಿಧೋ ಅತ್ಥೋ। ಪಿಟಕಾನಂ ಅತ್ಥಕಥನಂ **ಪೇಟಕಂ,** ಸೋ ಏವ ಉಪದೇಸೋತಿ **ಪೇಟಕೋಪದೇಸೋ,** ಉಪದೇಸಭೂತಾ ಪರಿಯತ್ತಿಸಂವಣ್ಣನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯಾತಿ ನಯಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಅನುಪ್ಪವೇಸನಿಗ್ಗಮಮತ್ತಮೇವ ಅವಿಭಾವೇತ್ವಾ ನಯವಿಚಾರಸ್ಸ ಪಠಮಾವಯವತೋ ಪಭುತಿ **ವಿಭಾವನಾ** ದೀಪನಾ ಪಕಾಸನಾ।

ದೋಸದಿಟ್ಠೀತಿ ಅಪ್ಪಸ್ಸಾದತಾದಿದೋಸಗಾಹಿಕದಿಟ್ಠೀ, ದೋಸದಸ್ಸಿನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇ ಹಿ ಅಸಮೂಹತಾನುಸಯಾ, ಕಾಮೇಸು ಚ ಆದೀನವದಸ್ಸಿನೋ। ಇದಞ್ಚಿ ನೇಸಂ ಅಙ್ಗದ್ವಯಂ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। **ನತ್ಥಿ ಅತ್ಥೋತಿ** ಯೋ ರಾಗಾಭಿಭೂತೇಹಿ ಅನ್ಧಬಾಲೇಹಿ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕೋ ಕಾಮೇಹಿ ಅತ್ಥೋ, ಸೋ ಮಧುಬಿನ್ದುಗಿದ್ಧಸ್ಸ ಮಧುಲಿತ್ತಸತ್ಥಧಾರಾವಲೇಹನಸದಿಸೋ ಅಪ್ಪಸ್ಸಾದೋ ಬಹುದುಕ್ಖೋ ಬಹುಪಾಯಾಸೋ ಬಹುಆದೀನವೋ ಸವಿಘಾತೋ ಸಪರಿಳಾಹೋ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕೋ ತಥೇವಾತಿ ಸಬ್ಬದಾಪಿ ವಿಞ್ಞೂಜಾತಿಕಸ್ಸ ಕಾಮೇಹಿ ಪಯೋಜನಂ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। **ಅನಜ್ಝೋಸಿತಾತಿ** ಅನಭಿಭೂತಾ ವಿಹರನ್ತಿ। **ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾತಿ** ತೇನ ಮನ್ದಕಿಲೇಸಭಾವೇನ ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಕಿಚ್ಛೇನ ಸಿಜ್ಝಮಾನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಟಿಪದಾ "ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಜ್ಝೋಸಿತಾತಿ** ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಾ। **ಇಮೇ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾತಿ** ಇಮೇ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಚರಿತಭಾವೇನ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಾ ಅಪರಿಮಾಣಪ್ಪಭೇದಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾ ಸತ್ತಾ।

ಸುಖೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಕಿಲೇಸೇ ಅಕಿಚ್ಛೇನ ಪಜಹನ್ತಿ। **"ಇಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ"**ತಿಆದಿ ಪಟಿಪದಾನಂ ಏತ್ತಾವತಾಯಂ, ವಿಸಯಭಾವಕಿಚ್ಚೇಸು ಚ ಬ್ಯಭಿಚಾರಾಭಾವದಸ್ಸನಂ। **ಅಯಂ ಪಟಿಪದಾತಿ** ನಿಗಮನಂ, ಅಯಂ ಪಟಿಪದಾ ಯಾಯ ವಸೇನ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಚತ್ತಾರೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ನಿದ್ಧಾರಿತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಚತುಕ್ಕಮಗ್ಗೇನ ಕಿಲೇಸೇ ನಿದ್ದಿಸತೀತಿ** ಅನನ್ತರಂ ವಕ್ಖಮಾನೇನ ಆಹಾರಾದಿಚತುಕ್ಕಮಗ್ಗೇನ ದಸವತ್ಥುಕೇ ಕಿಲೇಸಸಮೂಹೇ ನಿದ್ದಿಸತಿ। **ಚತುಕ್ಕಮಗ್ಗೇನ ಅರಿಯಧಮ್ಮೇಸು ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾತಿ** ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಪಟಿಪದಾದಿಚತುಕ್ಕಮಗ್ಗೇನ ಅರಿಯಧಮ್ಮೇಸು ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯೇಸು ವಿಸಯಭೂತೇಸು ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಕಥೇತಬ್ಬಾ।

ಇದಞ್ಚ ಪಮಾಣಂ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾತಿ ಇಮೇಸಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಮಾಣಂ, ಯದಿದಂ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಾವದೇವ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ಪರಿಞ್ಞಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಾವದೇವ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ವಿಭಜನ್ತಿ। ಯಾವದೇವ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಅಪ್ಪಹೀನಾ, ತಾವದೇವ ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ ಪರಿಬ್ರೂಹನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **"ಏವಂ ಇಮಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ದಸ ಪದಾನೀ"**ತಿ। "ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನೀ"ತಿ ಚ ವಚನಸೇಸೋ।

"ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ಗನ್ಥತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಭಿಜ್ಝಾಯನಮೇವ ಗನ್ಥನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಪಪಞ್ಚೇನ್ತೋತಿ** ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತೋ।

ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಆಸವನನ್ತಿ ಆಹ "**ಆಸವನ್ತೀ**"ತಿ। **ಕಿಂ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾ**ತಿ ತೇನ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವೀತಿಕ್ಕಮವತ್ಥುಂ ವದತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪಹೀನಾನುಸಯಸ್ಸೇವ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾ, ನ ಇತರಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ "**ಯೇ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾ, ತೇ ಅನುಸಯಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪದದ್ವಯೇನಪಿ ಫಲೂಪಚಾರೇನ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ।

ಪಠಮೇನ ಪದೇನಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ದಸಸು ಸುತ್ತಪದೇಸು ಪಠಮೇನ ಪದೇನ। **ಪಠಮಾಯ ದಿಸಾಯಾ**ತಿ ತದತ್ಥಸಙ್ಖಾತಾಯ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೇ ಪಠಮಾಯ ದಿಸಾಯ।

ಇತೀತಿ ಏವಂ, ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಅನವಜ್ಜಸಾವಜ್ಜಧಮ್ಮಾನಂ। **ಪಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನಾ**ತಿ ವೋದಾನಪಕ್ಖತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ। **ಯೋಜನಾ**ತಿ ಪಠಮದಿಸಾದಿಭಾವೇನ ಯುತ್ತೇ ಕತ್ವಾ ಮನಸಾನುಪೇಕ್ಖನಾ। "ಮನಸಾ ವೋಲೋಕಯತೇ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೪) ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ತಸ್ಸಾತಿ ದಿಸಾಲೋಕನಸ್ಸ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾದೀನಂ ಪರಿಯೋಸಾನತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀನಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾದೀನಂ ಪರಿಯೋಸಾನತಾ। ತತ್ಥ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲೇ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹಿ ಸದ್ಧಾಯ ಪರಿಪೂರಿಕಾರೀ। ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲೇ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸಕದಾಗಾಮೀ ಹಿ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ಉಪರಿಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಾಯ। ಅನಾಗಾಮಿಫಲೇ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅನಾಗಾಮೀ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಿಕಾರೀ। ಅಗ್ಗಫಲೇ ಅರಹತ್ತೇ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅರಹಾ ಹಿ ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತೋ, ಪಞ್ಞಾವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತೋ ಚಾತಿ।

ಅಪರೇ ಪನಾಹು - ಸದ್ಧಾಬಲೇನ ಸುಭಸಞ್ಞಾಯ ಪಹಾನಂ। ಸದ್ದಹನ್ತೋ ಹಿ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಮನಸಿಕಾರೇ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ವೀರಿಯಬಲೇನ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಪಹಾನಂ। ವೀರಿಯವಾ ಹಿ ಸುಖಸ್ಸಾದಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಮನುಯುಞ್ಜತಿ। ಸಮಾಧಿಬಲೇನ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾಯ ಪಹಾನಂ। ಸಮಾಹಿತೋ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಂ ಪಟಿಲಭತಿ। ಪಞ್ಞಾಬಲೇನ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾಯ ಪಹಾನಂ। ಪಞ್ಞವಾ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅವಸವತ್ತಿತಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಸತಿ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ತೇನಾಹ "ಸತಿಂ ಚ ಖ್ವಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಂ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೪; ಮಿ॰ ಪ॰ ೨.೧.೧೩)। ಏವಂ ಚತುವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾಯೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪಾರಿಪೂರಿಟ್ಠಾನಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ಚತುವಿಪಲ್ಲಾಸಮುಖಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ದಿಸಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ।

"**ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲ**"ನ್ತಿಆದಿ ಲೋಭಾದೀನಂ ಹೇತುಫಲಭಾವೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಯ ದಸ್ಸನಂ।

ತತ್ಥ **ಮನಾಪಿಕೇನಾ**ತಿ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಮನಾಪಿಕೇನಾಪಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿಪರಿಯೇಸವಸೇನ ಲೋಭೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಮನಾಪಿಕೇನಾ**ತಿ ವಾ ಮನಾಪಿಕಾಕಾರೇನ। ಫಸ್ಸವೇದನೂಪವಿಚಾರರಾಗವಿತಕ್ಕಪರಿಳಾಹಾ ಸಹಜಾತಾಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಅಸಹಜಾತಾಪಿ। "**ಉಪ್ಪಾದೋ**"ತಿ ಏತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣನ್ತಿ "**ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಉಪ್ಪಾದಲಕ್ಖಣಸ್ಸೇವ ಪನ ಗಹಣೇ "ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ರಾಗಜಪರಿಳಾಹಹೇತುಕತಾ ಚ ತೇಸಂ ರಾಗಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಸಭಾವತ್ತಾ। ತಣ್ಹಾ ಹಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ "ತಣ್ಹಾಸಹಜಾತವೇದನಾಯ ಪನ ಲೋಭೋ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ। ಏವಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಲೋಭಸಹಗತಸುಖವೇದನಾಯ ಉದಯೋ ಇಧ "**ಉಪ್ಪಾದೋ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಸಾ ವಿಪರಿಣಾಮೋ "**ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾ**"ತಿ। ವಿಪರಿಣಾಮಾವತ್ಥಾ ಚ ಉದಯಾವತ್ಥಂ ವಿನಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಸಾ ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ ವಿಯ ವುತ್ತಾ "**ಉಪ್ಪಾದಂ...ಪೇ॰... ದುಕ್ಖತಾ**"ತಿ।

ದೋಸೋ ಅಕುಸಲಮೂಲನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - **ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ** ನಾಮ ಜರಾ, ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ವುತ್ತಂ "**ಠಿತಸ್ಸ...ಪೇ॰... ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾ**"ತಿ। **ದೋಸಜಪರಿಳಾಹಹೇತುಕತಾ** ಜರಾಯ ದೋಸಬಹುಲಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ನಚಿರೇನ ಜೀರಣತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ವಯೋತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿರೋಧೋ। ಅನಿಚ್ಚತಾವಸೇನ ಚ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾತಿ ವುತ್ತಂ "**ವಯ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ**"ತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫, ೪೫, ೭೬; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೧೦)। ಮೋಹಜಪರಿಳಾಹಹೇತುಕತಾ ವಯಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸಮ್ಮೋಹನಿಮಿತ್ತತ್ತಾ, ಮರಣಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಚ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಲೋಭಾದೀನಂ ಪಞ್ಞಾದಿಪಾರಿಪೂರಿಹೇತುಕತಾ ಯಥಾರಹಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿಸಹಜಾತಕೋಟಿಯಾ ಚ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಬ್ಬೇ ಹಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ಏವಾತಿ। ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸನ್ನಿಸ್ಸಯೋ ಉಪವಿಚಾರೋ **ಅಬ್ಯಾಪಾದೂಪವಿಚಾರೋ। ಅವಿಹಿಂಸೂಪಚಾರೇ**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅಯಂ ತಿಪುಕ್ಖಲೋ ನಾಮ ದುತಿಯೋ ನಯೋ ಸದ್ಧಿಂ ದಿಸಾಲೋಕನನಯೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ವಚನಸೇಸೋ। "**ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ**"ತಿಆದಿ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನೇವ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಆರದ್ಧಂ। **ಇಮೇ** ಯಥಾವುತ್ತಪಟಿಪದಾಚತುಕ್ಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ। **ವಿಸೇಸೇನಾ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿತಣ್ಹಾಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾವಿಸೇಸೇನ। ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಹಿ ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞೋ, ಮನ್ದಪಞ್ಞೋ ಚ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತೋತಿ। ತಥಾ ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸಿತೋ ಚಾಯಮತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ "**ದ್ವೇ ಹೋನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಚ ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಚಾ**"ತಿ।

ಚತ್ತಾರೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿದಸ್ಸನೇ ಚತ್ತಾರೋ ಹುತ್ವಾ ಠಿತಾ, ಚತುಪ್ಪಟಿಪದಾವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಯೋ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ತಿಪುಕ್ಖಲಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿದಸ್ಸನೇ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಿವಸೇನ ತಯೋ ಭವನ್ತಿ। **ತಯೋ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ತಥಾ ತಯೋ ಹುತ್ವಾ ಠಿತಾ ತಯೋ ಕತ್ವಾ ಕಥಿತಾ। **ದ್ವೇ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಇದಾನಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿದಸ್ಸನೇ ದ್ವೇ ಭವನ್ತಿ। **ಅಜ್ಝೋಸಾನ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಅಜ್ಝೋಸಾನಂ। **ಅಭಿನಿವೇಸೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸೋ। **ಅಹಂಕಾರೋ**ತಿ ಅಹಂಮಾನೋ "ಅಹ"ನ್ತಿ ವಾ ಕರಣಂ **ಅಹಂಕಾರೋ।** ದಿಟ್ಠಿಮಾನಮಞ್ಞನಾನಂ ವಸೇನ "ಅಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಸಮನುಪಸ್ಸನಾ **ಮಮಂಕಾರೋ,** ಮಮಾಯನಂ ತಣ್ಹಾಗ್ಗಾಹೋ।

ದಸಪದಾನಿ "ಪಠಮಾ ದಿಸಾ"ತಿ ಕಾತಬ್ಬಾನೀತಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ "ಪಠಮಾ ದಿಸಾ"ತಿ ಕರಣೀಯಾನಿ, "ಪಠಮಾ ದಿಸಾ"ತಿ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಂಖಿತ್ತೇನ...ಪೇ॰... ಪಕ್ಖಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನೇಕಪ್ಪಭೇದಸ್ಸಪಿ ಕಣ್ಹಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ವತ್ತಮಾನೇ ವೋದಾನಧಮ್ಮೇ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಞಾಪೇನ್ತಿ ಪಕಾಸೇನ್ತಿ, ಪಠಮಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ದಸ ಪದಾನಿ ದುತಿಯಕಾನೀ**ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಕಾ ದಸ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ "ದುತಿಯಾ ದಿಸಾ"ತಿ ಕಾತಬ್ಬಾ। "ಸಂಖಿತ್ತೇನ...ಪೇ॰... ಕಣ್ಹಪಕ್ಖಸ್ಸಾ"ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಯೋನಿಸೋತಿ ಉಪಾಯಸೋ। **ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ** ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಪಠಮಮನಸಿಕಾರೋ। **ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಸುತಚಿನ್ತಾಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ, ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾ ಚ। **ನಿಬ್ಬಿದಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬೇಧಞಾಣಂ। ಸೋಮನಸ್ಸಧಮ್ಮೂಪಸಞ್ಹಿತಂ ಪಮೋದಾದಿಸಹಗತಂ ಚೇತಸಿಕಸುಖಂ।

ಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಚಾತಿ ಚ-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ, ತೇನ ಉಭಯಪಕ್ಖತೋ ಸಮುಚ್ಚಯವಸೇನ ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ, ನ ಪಚ್ಚೇಕನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತೇಸನ್ತಿ ತಣ್ಹಾದೀನಂ, ತಣ್ಹಾಯ, ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖಿಕಾನಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸತಿಪಿ ಅನವಸೇಸತೋ ರಾಗೇ ಪಹೀಯಮಾನೇ ಅನವಸೇಸತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಪಿ ಪಹೀಯತೇವ, ರಾಗಸ್ಸ ಪನ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ರಾಗವಿರಾಗಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ "ಆಸವಾನಂ ಖಯಾ ಅನಾಸವಂ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಂ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೩೮) ಆಗತಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ಇಧ ಪನ "ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಸೇಕ್ಖಫಲಂ, ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ಅಸೇಕ್ಖಫಲ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ನೇತ್ತಿ॰ ೫೧) ವೇವಚನಸಮಾರೋಪನೇ ಆಗತತ್ತಾ ಪುರಿಮಾ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ। ತಞ್ಹಿ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಸಮಾಧಿಪಾರಿಪೂರಿಯಾವ ವಿಸೇಸತೋ "ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಪಚ್ಛಿಮಾ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ತಣ್ಹಾಯ, ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನತೋ, ಪಞ್ಞಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಚ "ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ತತ್ಥಾತಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟನಯೇ। **ತೇಸೂತಿ** "ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಸು ತಣ್ಹಾದೀಸು ಚತೂಸು ಮೂಲಪದೇಸು। ಇಧ ಸಮೋಸರಣನ್ತಿ ಸಙ್ಗಹೋ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಚ ಸಭಾವತೋ, ಸಭಾಗತೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ತಣ್ಹಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ **"ತೇಸು ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾನಿ ಸಮೋಸರನ್ತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಮಥಂ ಭಜನ್ತಿ** ಸಭಾವತೋ, ಸಭಾಗತೋ ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಜನ್ತೀತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ನಯಾಧಿಟ್ಠಾನಾನಂ ನಯಾಧಿಟ್ಠಾನೇ ಅನುಪ್ಪವೇಸೋ ನಯಾನಂ ನಯೇಸು ಅನುಪ್ಪವೇಸೋ ಏವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ತಿಪುಕ್ಖಲೋ...ಪೇ॰... ಅನುಪ್ಪವಿಸನ್ತೀ"**ತಿ।

ಅಲೋಭಾಮೋಹಪಕ್ಖಂ ಅಭಜಾಪೇತ್ವಾ ಅದೋಸಪಕ್ಖಂ ಭಜಾಪೇತಬ್ಬಸ್ಸ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಮೂಲಪದಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಅದೋಸೋ ಏಕಸುತ್ತಕೋಟಿಯಾ ಏಕಕೋವ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅದೋಸೋ ಅದೋಸೋ ಏವಾ"ತಿ। ದೋಸೋ ದೋಸೋ ಏವಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸಮೋಸರನ್ತಿ** ಸಭಾಗತೋ ಚ ಸಭಾವತೋ ಚ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಭೂಮಿ ಗೋಚರೋತಿ ಚ ಮೂಲಪದಾನಿ ಏವ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಏಕೇಕಂ ನಯಂ ಅನುಪ್ಪವಿಸತಿ** ತಂತಂಮೂಲಪದಾನುಪ್ಪವೇಸತೋ। ಕುಸಲೇ ವಾ ವಿಞ್ಞಾತೇ ಅಕುಸಲೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ಅಕುಸಲೇ ವಾ ಕುಸಲೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ **ಅನ್ವೇಸಿತಬ್ಬೋ** ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನಸುತ್ತಪದಾನುರೂಪತೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ। ಅನ್ವೇಸನಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ "ದಿಸಾಲೋಕನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸೋ ನಯೋ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋತಿ** ತಥಾ ಅನ್ವೇಸಿತ್ವಾ ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ದಿಸಾ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಸೋ ಸೋ ನಯೋ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಮೂಲಪದೇಸು ಮೂಲಪದಾನಂ ಅನುಪ್ಪವೇಸೋ ಸಂವಣ್ಣಿತೋ, ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಮೂಲಪದತೋ ಮೂಲಪದಾನಂ ನಿದ್ಧಾರಣಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಥಾ ಏಕಮ್ಹಿ...ಪೇ॰... ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ ಆಹ। **"ಏಕೇಕಸ್ಮಿಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿ ಕಾರಣವಚನಂ।

ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾತಿ** ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ನಯೇ। **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ವಿಞ್ಞಾತೇತಿ** ತಣ್ಹಾದಿಕೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಮೂಲಪದಧಮ್ಮೇ ಸರೂಪತೋ, ನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ವಾ ವಿಞ್ಞಾತೇ। **ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ** ತದಙ್ಗಮೂಲಪದಭೂತಾ ಸಬ್ಬೇ ಲೋಭಾದಯೋ ವಿಞ್ಞಾತಾ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿಚರಣಾಯೋಗ್ಯತಾಯ ಪಕಾಸಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ । **"ಇಮೇಸ"**ನ್ತಿಆದಿ ನಯತ್ತಯದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮಾನಂ ಮತ್ಥಕಪಾಪನೇನ ತಿಣ್ಣಂ ನಯಾನಂ ಕೂಟಗ್ಗಹಣಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಪುನ **"ಇಮೇಸೂ"**ತಿಆದಿ ಕಮ್ಮನಯದ್ವಯಸ್ಸ ವಿಭಾಗವಿಭಾವನಂ, ತಂ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ನಯಸಮುಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ

೮೯. **ಸಙ್ಗಹವಾರಾದೀಸೂತಿ** ಸಙ್ಗಹವಾರಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸವಾರೇಸು। **ಸರೂಪತೋ ನ ದಸ್ಸಿತಂ,** ಅತ್ಥತೋ ಪನ ದಸ್ಸಿತಮೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಮೇವ ಹಿ ಅತ್ಥತೋ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಉದಾಹರಣಭಾವೇನ ನಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಯಥಾ ಮೂಲಪದೇಹಿ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ। **"ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಙ್ಗಹೋ"**ತಿ ಇದಂ ಮೂಲಪದಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತೋ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬತಾಯ ಕಾರಣವಚನಂ "ಸತಿ ಅನುಪ್ಪವೇಸೇ ತತೋ ವಿನಿಗ್ಗಾಮೋ ಸಿಯಾ"ತಿ। **ಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ಪ**-ಇತಿ ಉಪಸಗ್ಗಪದಂ, ತಂ ಪನ "ವಿಭತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಯಂ ಸೇಟ್ಠಂ, ತದುಪಾಗಮು"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಪಕಾರತ್ಥಜೋತಕನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಕಾರೇಹಿ ಠಾನ"**ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಪಕಾರತ್ಥಜೋತಕನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಕಾರೇಹಿ ಠಾನ"**ನ್ತಿ ಆಹ। **ಇಧಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣೇ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ದೇಸನಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಸ್ಸ। **ತಥಾಭಾವದೀಪನನ್ತಿ** ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪೇನ ಪವತ್ತಿತತ್ತಾ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯತಾದಿಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಠಿತಭಾವೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬತ್ತಾ "ದೀಪಿಸ್ಸತೀತಿ **ದೀಪನ**"ನ್ತಿ ಕತ್ವಾ। **ಪತಿಟ್ಠಹನ್ತಿ** ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾದಯೋ ಸಮುದಾಯರೂಪೇನ ಗಹಿತಾ। **ಏತೇಹಿ** ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾದೀಹಿ, ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾದೀನಂ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾದೀನಂ ಪವತ್ತನುಪಾಯತಾ ಅನುಪುಬ್ಬಿಕಥಾಯ ಸಾಮುಕ್ಕಂಸಿಕಾಯ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾದೀನಂ। ಪುನ **ತೇಸನ್ತಿ** ಸುತ್ತಾನಿ ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

ಗೋಟ್ಠಾತಿ ವಜಾ। **ಪಟ್ಠಿತಗಾವೋತಿ** ಗತಗಾವೋ। **ಆಗತಟ್ಠಾನಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಸೀಹನಾದಸುತ್ತಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೮) ವದತಿ। ಪವತ್ತಗಮನತ್ತಾ ಏತ್ಥಾತಿ ವಚನಸೇಸೋ। ಅಥ ವಾ ಗಚ್ಛತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಗಮನಂ,** ದೇಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಙ್ಗವಸೇನ ಪವತ್ತಗಮನದೇಸಭಾವತೋ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೋಮಿಸ್ಸಾತಿ** "ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ದುಕತಿಕಚತುಕ್ಕಭಾವೇನ ಮಿಸ್ಸಿತಾ।

ಸಂಕಿಲೇಸಭಾವೇ ಞಾಪೇತಬ್ಬೇ ಪವತ್ತಂ, ತಂ ವಿಸಯಂ ಕತ್ವಾ ದೇಸಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅತ್ಥಮತ್ತವಚನಞ್ಚೇತಂ , ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗೇ ಭವನ್ತಿ ಸದ್ದನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **"ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಕ"**ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗೋ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗೇ ವಾ ನಿಯುತ್ತಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಸ್ಸ ವಾ ಪಬೋಧನಸೀಲಂ **ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಕಂ,** ತದೇವ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪದಾಲನಂ** ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಂ, ಪದಾಲನಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾ ಚೇತ್ಥ ಪದಾಲನಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅಸೇಕ್ಖೇತಿ** ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮೇ। **ತೇಸಂ ವೋಮಿಸ್ಸಕನಯವಸೇನಾತಿ** ತೇಸಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಾಪಟಿಕ್ಖೇಪವೋಮಿಸ್ಸಕನಯವಸೇನ।

"ತಾನಿ ಪನ ಛ ದುಕಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪದಾನಂ ಗಹಣಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ವವತ್ಥಾಪನತಂ ವತ್ವಾ ಪರತೋ "ಸಾಧಾರಣಾನಿ ಕತಾನೀ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಸಯಮೇವ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇಸ್ಸತಿ। **"ಅನುದ್ಧರಣೇ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥೀ'**ತಿ ವತ್ವಾ ಉದ್ಧರಣೇ ಪನ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತೀ"**ತಿಆದಿನಾ ಪಾಳಿಮಾಹರಿ। **ವೋದಾನಂ ನಾಮ** ಸಂಕಿಲೇಸತೋ ಹೋತಿ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸ್ಸೇವ ವೋದಾನಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ವೋದಾನಂ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ಸಂಕಿಲೇಸತೋ ವಿಸುಜ್ಝನಂ, ತಸ್ಮಾ **"ತಂ ಪನ ಅತ್ಥತೋ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಾದಿ ಏವ ಹೋತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇಹಿ ವೋದಾನಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಾದಿವಸೇನ ಹೋತಿ, ಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧೀಹಿ ವೋದಾನಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯವಸೇನ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯವಸೇನ ವೋದಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಏವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಾಯಂ ದೇಸನಾ ರಾಗಾದಿಭಾಗಿನೀ ಸಿಯಾ, ಸಾ **ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾ**। ಯಾಯಂ ದೇಸನಾ ಚಾಗಾದಿಭಾಗಿನೀ ಸಿಯಾ, ಸಾ **ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಾ**। ಯಾ ಪನ ಆಪತ್ತಿವಿಚ್ಛೇದನೀ ಸಾವಸೇಸಂ, ಅನವಸೇಸಞ್ಚ, ಸಾ **ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಾ ಚ**।

“ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪಠಮಮೇವ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **“ಸಂಕಿಲೇಸೋ ತಿವಿಧೋ... ಪೇ॰... ವಿಸಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಆರದ್ಧ”**ನ್ತಿ। ಭವರಾಗೋ **ಭವಪತ್ಥನಾ। ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ನ ವಿಗಚ್ಛತಿ। **ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭವೇತಿ** ಯದಿ ವಾ ಕಾಮಭವೇ, ಯದಿ ವಾ ರೂಪಭವೇ, ಯದಿ ವಾ ಅರೂಪಭವೇ। **ಪದನ್ತರಸಂಯೋಜನವಸೇನಾತಿ** ದುಕನಯೇನೇವ ಪದನ್ತರೇನ ಯೋಜನವಸೇನ। **ಮಿಸ್ಸಿತಾನಿ ಕತಾನೀತಿ** ಸಂಸಟ್ಠಾನಿ ಕತಾನಿ।

ಏಕಕಚತುಕ್ಕವಸೇನ ದಸ್ಸಿತಬ್ಬಾನಿ ಪದಾನಿ ಏವ ಗಹೇತ್ವಾ ಆವುತ್ತಿನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅವಸಿಟ್ಠದುಕವಸೇನ, ತಿಕಚತುಕ್ಕವಸೇನ ಚ ಇತರೇ ಅಟ್ಠ ಪಟ್ಠಾನಭಾಗಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಆಹ **“ತಾನಿಯೇವ ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಸುತ್ತಾನೀ”**ತಿಆದಿ । **ಚತ್ತಾರೋ ಏಕಕಾ**ಯೇವ ಪಾಳಿಯಂ ಆದಿತೋ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಛದುಕಾ** ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾ ಚತ್ತಾರೋ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದ್ವೇತಿ। **ಚತ್ತಾರೋ ತಿಕಾ** ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾ ದ್ವೇ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದ್ವೇತಿ। ದ್ವೇ ಚತುಕ್ಕಾ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮೇವ ಆಗತಾ। **“ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾಗತಾ”**ತಿ ಇದಂ ಸರೂಪತೋ ಅನಾಗಮನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನಯತೋ ಪನ ಆಗತಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಏವ। ಯೇ ಪನೇತ್ಥ ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾಗತಾ, ತೇಸಂ ಉದಾಹರಣಾನಿ ಪರತೋ ದಸ್ಸಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಸೋಳಸಹೀತಿ ಸೋಳಸವಿಧೇಹಿ। ನ ಹಿ ತಾನಿ ಸುತ್ತಾನಿ ಸೋಳಸೇವ, ಅಥ ಖೋ ಸೋಳಸಪ್ಪಕಾರಾನೀತಿ ಮೂಲಗಣನಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಕಾರಣಸುತ್ತಲದ್ಧೇನ ಸಞ್ಚಾರಗಬ್ಭೇನ ತದನುರೂಪೋ ಯೋ ಗಣನವಿತ್ಥಾರೋ, ತಸ್ಸ ಪತ್ಥರಣವಿಧಿ ಪಟ್ಠಾನನಯೋ। **ಇಮಿನಾ...ಪೇ॰... ನತ್ಥೀತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಪಟ್ಠಾನವಿನಿಮುತ್ತೋ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಪ್ಪದೇಸೋ ನ ವಿಜ್ಜತಿ ಯಥಾರಹಂ ತಂತಂಪಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯದಿ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿ ನವವಿಧಂ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಂ ಯಥಾವುತ್ತಪಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಂ, ತತ್ಥ ಕಥಮಿಧ ಅನಿದಸ್ಸಿತಾನಂ ಗಾಥಾದೀನಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಭಾವೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ಪಞ್ಹಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಗಾಥಾಯ ಗಾಥಾ ಅನುಮಿನಿತಬ್ಬಾ”ತಿಆದಿಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಥಂ ಪನಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಅಯಂ ಗಾಥಾ ವಿಯಾತಿ** “ಕಾಮನ್ಧಾ ಜಾಲಸಞ್ಛನ್ನಾ, ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ, ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ಸಬ್ಬಧಿ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ, ಯಸ್ಸ ಸೇಲೂಪಮಂ ಚಿತ್ತ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಇಧ ಉದಾಹಟಗಾಥಾ ವಿಯ। **ಗಾಥಾತಿ** ಅಞ್ಞಾಪಿ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಆಗತಾ ಇಧ ಅನುದಾಹಟಾ। ಸಂವಣ್ಣನಾಕಾಲೇ ಸಮ್ಮುಖೀಭಾವೇನ “ಅಯಂ ಗಾಥಾ ವಿಯಾ”ತಿ ವುತ್ತಾ ಯಾ ಕಾಚಿ ಗಾಥಾ “ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾ”ತಿ ವಾ “ಸಂಕಿಲೇಸವಾಸನಾನಿಬ್ಬೇಧಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಾ”ತಿ ವಾ **ಅನುಮಿನಿತಬ್ಬಾ** ನಯಗ್ಗಾಹೇನ ಞಾಪೇತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ **“ಸಂಕಿಲೇಸ...ಪೇ॰... ಜಾನಿತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ”**ತಿ। **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಹಿ ಇಧ ಅವುತ್ತವಿಕಪ್ಪನತ್ಥೋ। **ಸೇಸಪದೇಸೂತಿ** ವೇಯ್ಯಾಕರಣಸುತ್ತಪದೇಸು।

೯೦. **ಅರಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಚಾರಿತ್ತವಾರಿತ್ತಭೇದಂ ಸೀಲಾಚಾರಂ। ಏಕನ್ತಕರಣೀಯಸ್ಸ ಅಕರಣಮ್ಪಿ **ವೀತಿಕ್ಕಮೋ** ಏವ।

ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೇ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮೇ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ಧುನಾತೀತಿ **ಧೋನಾ** ವುಚ್ಚತಿ ಪಞ್ಞಾ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜನಪಞ್ಞಾತಿ** ಪನ ಪಕರಣೇನ ಅವಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಚರನ್ತೋತಿ** ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯಪರಿಭೋಗೇ ಆದೀನವಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಇಣಪರಿಭೋಗವಸೇನ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತೋ ನ ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ ನಿರಯಾದಿದುಕ್ಖತೋ, ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ಚ।

ಕುಕ್ಕುಜನಕಂ ನಾಮ ಕದಲಿಯಾ ಪುಪ್ಫನಾಳಿ। **ಪರಾಭವಾಯಾತಿ** ವಿನಾಸಾಯ। **ತಥಾತಿ** ಯಥಾ ಫಲಪಾಕನ್ತಾ ಕದಲೀ, ಏವಂ ವೇಳುನಳಾಪಿ ಓಸಧಿಜಾತಿಕತ್ತಾತಿ ಉಪಸಂಹಾರತ್ಥೋ ತಥಾ-ಸದ್ದೋ। ತೇನಾಹ **“ಫಲಂ ವೇಳುಂ ಫಲಂ ನಳ”**ನ್ತಿ।

ಸುಖೇತ್ತೇಪೀತಿ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಊಸರಾದಿದೋಸದುಟ್ಠೇಸು ಖೇತ್ತೇಸೂತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **“ಛಕಣ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೋ”**ತಿ ಏತೇನ ಯಥಾವುತ್ತಅಭಿಸಙ್ಖರಣಾಭಾವೇನ ಬೀಜದೋಸದುಟ್ಠನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೯೧. **ಸಜ್ಜಿತನ್ತಿ** ಸಜ್ಜಿತಂ। **ಅಪರಿಕ್ಖತೇತಿ** ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತೇ ಅರೋಗೇ।

ಯಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ "ಕಿಂ ಸುತಂ ಮಯಾ, ಕಿಂ ವಾ ಸುಣಾಮೀ"ತಿ ಕುಸಲಂ ಗವೇಸೀ ಚರತಿ, ಸಾ ಧಮ್ಮೋಜಪಞ್ಞಾ **ಕಿಸ್ಸವಾ** ನಾಮ। **ದುಬ್ಭಾಸಿತಾತಿ** ದುಟ್ಠು ಭಾಸಿತಾ, ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯದೋಸಾದೀಹಿ ದುಟ್ಠಾ ವಾ ಭಾಸಿತಾ।

೯೨. **ವಿಚಿನಾತೀತಿ** ವಿಸೇಸತೋ ಚಿನಾತಿ ಪಸವತಿ।

ವಿಗತಭೂತಾತಿ ವಿಗತಸಚ್ಚ। ತೇನಾಹ "**ಅಲೀಕವಾದೀ**"ತಿ।

ಅವಜಾತಪುತ್ತಾತಿ ಲಾಮಕಪುತ್ತ। ಭಗವತೋ ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ನಿಹೀನವುತ್ತಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ನೇರಯಿಕೋತಿ** ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕೋ। ಪಾಪಕಮ್ಮಿನೋ ಪಪತನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಪಪತಂ,** ನರಕಂ।

ತಣ್ಹಾದೀನಂ ಸಭಾವಭೇದತೋತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿದುಚ್ಚರಿತಾನಂ ತಣ್ಹಾಯನವಿಪರೀತದಸ್ಸನದುಟ್ಠಚರಿತತಾಸಙ್ಖಾತಸಭಾವವಿಭಾಗತೋ। **ಅವತ್ಥಾಭೇದತೋತಿ** ತಣ್ಹಾಯ ಛನ್ದಪೇಮಲೋಭರಾಗನನ್ದೀಪಿಪಾಸಾಮುಚ್ಛಾದಯೋ, ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಗಾಹಪರಾಮಾಸಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸವಿಸುಕವಿಪ್ಫನ್ದಿತವಿಪರೀತದಸ್ಸನಾದಯೋ, ದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ತಿರಚ್ಛಾನಪೇತ್ತಿವಿಸಯಅಸುರಯೋನಿಗಾಮಿತಾದಯೋ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಾ। **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ತೇಸಂ ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿರೂಪತಣ್ಹಾದಿಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಾದಿಸಸ್ಸತಗಾಹಾದಿಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿ- ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಪ್ಪಕಾರಭೇದೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ।

೯೩. **ವಿಪುಲನ್ತಿ** ಉಳಾರಂ, ತೇಲಾದೀಹಿ ಚೇವ ಧನಧಞ್ಞಾದೀಹಿ ಚ ಪಹೂತಸನ್ನಿಚಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮ್ಬಾಧಾತಿ** ಜನಸಂಮದ್ದಸಙ್ಕಟಾ।

ದಣ್ಡೇನ ನ ಹಿಂಸತೀತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಯಂ ದಣ್ಡನಿಧಾನಂ, ತಂ ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಂ। ತದುಭಯಸ್ಸಾಪಿ ಫಲಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ**"ತಿಆದಿಮಾಹ।

೯೪. ಕಿಞ್ಚತಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿನಂ ವಿಮದ್ದತೀತಿ **ಕಿಞ್ಚನಂ,** ರಾಗಾದಿ, ಪಲಿಬುನ್ಧತಿ ಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿಂ ನಿವಾರೇತೀತಿ **ಪಲಿಬೋಧೋ,** ರಾಗಾದಿಯೇವ, ಕಿಞ್ಚನಮೇವ ಪಲಿಬೋಧೋ **ಕಿಞ್ಚನಪಲಿಬೋಧೋ।** ಅಥ ವಾ ಕಿಞ್ಚನಞ್ಚ ಪಲಿಬೋಧೋ ಚ **ಕಿಞ್ಚನಪಲಿಬೋಧೋ,** ಆಮಿಸಕಿಞ್ಚಿಕ್ಖಞ್ಚ ರಾಗಾದಿಸಂಕಿಲೇಸೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿಸೇಸಿತನ್ತಿ ವಿಲೋಮಂ, ವಿಸಮಂ ಕಿರಿಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರಾಜಭಣ್ಡನ್ತಿ** ಓರೋಧೇ ಸನ್ಧಾಯ ವದನ್ತಿ।

ಯಾಚಯೋಗೋತಿ ಯಾಚನಯೋಗೋ, ಯಾಚಕಾನಂ ಮನೋರಥಪರಿಪೂರಣತೋ। ತೇನಾಹ "**ಯಾಚಿತಬ್ಬಯುತ್ತೋ**"ತಿ। **ದಾನಯುತ್ತೋತಿ** ಸತತಂ ದಾನಕಿರಿಯಾಸಮಙ್ಗೀ। **ದಾನಸಂವಿಭಾಗರತೋತಿ** ಏತ್ಥ **ದಾನಂ** ನಾಮ ಅತ್ಥಿಕಾನಂ ಯಥಾಧಿಪ್ಪಾಯಪಟಿಯತ್ತಪರಿಚ್ಚಾಗೋ, **ಸಂವಿಭಾಗೋ** ಅತ್ತನಾ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬತೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕತೋಪಿ ಸಂವಿಭಜನಂ। **ಇಮೇಹಿ ಖೋ...ಪೇ॰... ಹೋತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಹೋತಿಸದ್ದೇನ "ಸಮನ್ನಾಗತೋ"ತಿ ಪದಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ, ನ "ಸೋತಾಪನ್ನೋ"ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸೋತಾಪನ್ನೋ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗಮೋ ಹಿ ಇಧ ವಿಧೀಯತಿ, ನ ಸೋತಾಪನ್ನಭಾವೋ, ತೇನ ಸೋತಾಪನ್ನಲಕ್ಖಣಮೇತೇ ಧಮ್ಮಾ, ನ ಸೋತಾಪನ್ನಭಾವಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ "**ಸೋತಾಪನ್ನೇನ...ಪೇ॰... ಲಬ್ಭಮಾನತಂ ದಸ್ಸೇತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

೯೫. ಲಪತಿ ಕಥೇತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಲಪನಂ,** ಓಟ್ಠಂ।

೯೭. **ಮುದಿತೋ**ತಿ ದಿಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಮುದಿತೋ।

೯೯. ಕಿಞ್ಚಾಪಿ **ಉದತಾರೀ**ತಿ ತರಣಕಿರಿಯಾ ಅತೀತಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ತರಣಮೇವ ಪನ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ "**ಓಘತರಣಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚತ್ತಾ**"ತಿ। ಏವಂ **ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ, ವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಚ ಏತ್ಥ ಮುಚ್ಚನಕಿರಿಯಾಯಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

೧೦೦. **ಪಾತು**-ಸದ್ದಪುಬ್ಬಕೋ **ಭವನ್ತಿ**-ಸದ್ದೋ ಸಿಯಾ ಉಪ್ಪಾದಪರಿಯಾಯೋ ಸಿಯಾ ಆವಿಭಾವಪರಿಯಾಯೋತಿ "**ಪಾತುಭವನ್ತೀ**"ತಿ ಪದಸ್ಸ "ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಪಕಾಸೇನ್ತಿ ಚಾ"ತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ಪಾತುಭೂತಧಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಸ್ಸ, ವಿಭೂತಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಾ। **ನೋ ಕಲ್ಲೋ**ತಿ ನ ಯುತ್ತೋ। **ಸಹೇತುಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾವ ಗಹಿತಾ, ನ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ। ಅಥ ವಾ **ಸಹೇತುಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೋ ಪಧಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ, ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋ ಪನ ಗುಣಭಾವೇನಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಉಭಯೇಸಂ ವುತ್ತಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಆರಞ್ಞಿಕನ್ತಿ ಆರಞ್ಞಿಕಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ। **ಅಞ್ಞಾತೋ**ತಿ ಪರಿಚಯವಸೇನ ನ ಞಾತೋ, ಅಸಂಸಟ್ಠೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ "**ನಿಚ್ಚನವೋ**"ತಿ।

ಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕವಿರಹೇ ವೇರಿಪರಿಸಙ್ಕಾಯ ಅಭಾವೇ ಅಕಿತ್ತಿಪರಿಮುತ್ತೀತಿ ಏವಮಾದೀಹಿಪಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಕೋಧಪ್ಪಹಾನೇನ **ಸುಖಂ** ಸುಪತಿ। ಕೋಧಪರಿಳಾಹಾಭಾವೋ ಪನ ಪಾಕಟತರೋತಿ ಆಹ "**ಕೋಧ...ಪೇ॰... ಸಯತೀ**"ತಿ। **ವಿಸಮೂಲಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಸಸರಿಕ್ಖತಾಯ "**ವಿಸ**"ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಆಹ "**ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಸ್ಸಾ**"ತಿ। **ಸುಖ**ನ್ತಿ ಚೇತಸಿಕಸುಖಂ। ಅಕ್ಕುಟ್ಠಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಕೋಸಿತ್ವಾ ಚ ಪಚ್ಚಕ್ಕೋಸನಹೇತು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೦೧. **ಸಲ್ಲುಬ್ಬಾಹನಂ** ಸಲ್ಲುದ್ಧರಣಂ।

ವಿಸಯಭೇದೇನ, ಪವತ್ತಿಆಕಾರಭೇದೇನ ಚ ಅನೇಕಭೇದತ್ತಾ ಕಾಮಸಞ್ಞಾಯ ವುತ್ತಂ "**ಯಾಯ ಕಾಯಚೀ**"ತಿ।

ದಾನಮುಖೇನಾತಿ ದಾನೇನ ಮುಖಭೂತೇನ, ದಾನಂ ಪಮುಖಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

"**ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಾಪನವಸೇನಾ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅನುಕಮ್ಪಾನುದ್ದಯಾನಂ ಏಕನ್ತಾನವಜ್ಜತಮೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। "ಅನುಕಮ್ಪಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸತ್ಥವಿವರಣಂ "**ಕರುಣಾಯನಾ**"ತಿ, ಇತರಸ್ಸ "**ಮೇತ್ತಾಯನಾ**"ತಿ।

೧೦೨. **ಪಕತಿಆದೀ**ತಿ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಅಣುಇಸ್ಸರಪಜಾಪತಿಪುರಿಸಕಾಲಾಧಿಟ್ಠಾಯಕಾರಿಆದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಕಾಮೇಸೂತಿ ಕಾಮಗುಣೇಸು ರೂಪಾದಿವಿಸಯೇಸು।

ಬಹಲಕಿಲೇಸತಾಯಾತಿ ಬಹುಲಕಿಲೇಸಭಾವೇನ। **ಪುಬ್ಬಹೇತುಮನ್ದತಾಯಾ**ತಿ ವಿವಟ್ಟೂಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕತತ್ತಾ।

ಚಿತ್ತವೂಪಸಮಭಾವನಾಯಾತಿ ಚಿತ್ತವೂಪಸಮಕರಭಾವನಾಯ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಯ।

ಪರಿಸ್ಸಯಾ ಸೀಲಾದಿಪರಿಪೂರಣಸ್ಸ ಪರಿಬನ್ಧಭೂತಾ ಕಿಲೇಸಾ ಏವ। ಅನರಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಸೀಸಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಾತುಮೇವ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಞಾಣಸಿರೇನ ಅಧೋಸಿರಾ ಹುತ್ವಾ"**ತಿ।

೧೦೩. ಭಗವತೋ, ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಚ ವಸನಯೋಗ್ಯಭಾವೋ, ತೇಹಿ ನಿವುತ್ಥಭಾವೋ ಚ ತಸ್ಸ ಸಾತಿಸಯೋ ವಣ್ಣೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪರಮಗಾಥಾಯ ಜೇತವನಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇತ್ವಾ"**ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> "ಗಾಮೇ ವಾ ಯದಿ ವಾರಞ್ಞೇ, ನಿನ್ನೇ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಥಲೇ।
> ಯತ್ಥ ಅರಹನ್ತೋ ವಿಹರನ್ತಿ, ತಂ ಭೂಮಿರಾಮಣೇಯ್ಯಕ"ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೯೮; ಥೇರಗಾ॰ ೯೯೧)।

ಇಧ **ಧಮ್ಮ**ಸದ್ದೋ ಸಮಾಧಿಪರಿಯಾಯೋ "ಏವಂಧಮ್ಮಾ ತೇ ಭಗವನ್ತೋ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೯೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೮) ವಿಯಾತಿ ಆಹ **"ಧಮ್ಮೋತಿ ಸಮಾಧೀ"**ತಿ **ಸಮಾಧಿಪಕ್ಖಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ** ಸತಿವಾಯಾಮಾ।

ನಾನುಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ ನಾನುತಸೇಯ್ಯ। ಅನುತಸನಮೇವ ಹಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಅನುಗಮನಂ। **ಪಟಿವಿಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಮಸನಮಾಹ। ಯಮಕತೋ, ಹಿ ಖಣಿಕತೋ, ಪಟಿಪಾಟಿತೋ ಚ ಸಮ್ಮಸನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಪಿ ಸಮ್ಮಸನತೋ ಪಟಿವಿಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ಸಾ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ದಿಟ್ಠಿಉಗ್ಘಾಟನಮಾನಸಮುಗ್ಘಾಟನನಿಕನ್ತಿಪರಿಯಾದಾನಹೇತುತಾಯ ವಿಸೇಸತೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅಸಂಹೀರಅಸಂಕುಪ್ಪನಹೇತುಭೂತಾ ಪರಿಬ್ರೂಹನಾ ಹೋತಿ। **"ಪುನಪ್ಪುನಂ…ಪೇ॰… ಅಪ್ಪೇನ್ತೋ"**ತಿ ಏತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾನುಬ್ರೂಹನಂ ಯಥಾ "ಬ್ರೂಹೇತಾ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಾನ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೬೪) ದಸ್ಸೇತಿ।

ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಪದಿಸಿತ್ವಾ ಪಟಿಞ್ಞಾದಾನಂ **ಸಙ್ಗರೋ**। ಸೋ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸಂ ಅಪದಿಸಿತ್ವಾ ಮಿತ್ತಸನ್ಥವವಸೇನ ವಾ ಕಾಲಾಗಮನಂ ಅಪದಿಸಿತ್ವಾ ಕಿಞ್ಚಿಕ್ಖಾನುಪ್ಪದಾನೇನ ವಾ ಪಟಿಬಾಹಕರಣಂ ಅಪದಿಸಿತ್ವಾ ಬಲಗ್ಗಬೋಧವಸೇನ ವಾ ಸಿಯಾತಿ ತಸ್ಸ ಮಿತ್ತಕರಣಾದಿಪರಿಯಾಯತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಸಙ್ಗರೋತಿ…ಪೇ॰… ನಾಮ"**ನ್ತಿ। **ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ**ತಿ ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾಮುಖೇನ ತಿಯದ್ಧಕೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅಪ್ಪಮಾದಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ।

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಸುವಿಸುದ್ಧನ್ತಿ ಸಾವಸೇಸಾ ದೇಸನಾತಿ ಆಹ **"ಯಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀ"**ತಿ। ರೂಪಾಯತನಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ।

೧೦೪. **ಅನ್ತ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಾರಿಮನ್ತಭೂತಂ। **ವೇದಾನ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಞಾಣವೇದಾನಮೇವ। ಅರಹತ್ತಾಧಿಗಮೇನ **ಅನ್ತಂ** ಪರಿಯೋಸಾನಂ **ಗತತ್ತಾ**। ಕಮ್ಮವಿಪಾಕವಟ್ಟಾನಂ, ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಸ್ಸಾಪಿ ಚ ಉಸ್ಸದೇನ ಉಪಚಯೇನ **ಉಸ್ಸದಾ,** ರಾಗಾದಯೋ।

ಸುಕ್ಕೋಭಾಸತಾಯ **ಸುಕ್ಕಾ,** ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠಗ್ಗಹಾ। ಸಬ್ಬಾನಿ ವಾ ತಾರಕರೂಪಾನಿ **ಸುಕ್ಕಾ**। **ವಿನ್ದತೀ**ತಿ ಉಪಲಭತಿ, ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಇದಂ "ಸಕೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ"ತಿ ಪಾರಗುಭಾವಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಅಭಿನಿವೇಸೇನೇವ ದೇಸಿತಂ। "ಸಬ್ಬಂ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೬; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩) ವುತ್ತಂ। ಪಾರಗುತಾ ಚ ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಹೋತಿ। ತತೋ ಚ ನೇಸಂ ಹೇತುಭೂತಸಮುದಯೇ, ತದಪ್ಪವತ್ತಿಲಕ್ಖಣೇ ನಿರೋಧೇ, ನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಚ ಪಹಾನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಾವನಾಭಿಸಮಯಪಾರಿಪೂರಿವಸೇನ ಇತರಸಚ್ಚೇಸುಪಿ ಪಾರಗುಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಏವ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬಸೋ ಹಿ ಸಕಲಅತ್ತಭಾವಬೋಧೇನಪಿ ಚತುಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯೋ ಹೋತಿಯೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಬ್ಯಾಮಮತ್ತೇ ಕಳೇವರೇ ಸಸಞ್ಞಿಮ್ಹಿ ಸಮನಕೇ ಲೋಕಞ್ಚ ಪಞ್ಞಪೇಮಿ, ಲೋಕಸಮುದಯಞ್ಚಾ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೭; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೪೫)। ಅಥ ವಾ **ಸಕೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮೇಸು। ಅತ್ತಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ಅತ್ಥಕಾಮಸ್ಸ ಕುಲಪುತ್ತಸ್ಸ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಾ। ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾದಯೋ ಹಿ ವೋದಾನಧಮ್ಮಾ

ಏಕನ್ತಹಿತಸುಖಸಮ್ಪಾದನತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸಕಧಮ್ಮಾ ನಾಮ, ನ ಅನತ್ಥಾವಹಾ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ಪರಧಮ್ಮಾ। ತೇಸಂ ಸೀಲಾದೀನಂ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪಾರಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಗತೋತಿ **ಪಾರಗೂ**। **"ಅಕ್ಕುಲ ಪಕ್ಕುಲ"**ಇತಿ ಏವಂ ವಿಹಿಂಸನಕಪಯೋಗಂ। **ಅಜಕಲಾಪೇನ** (ಉದಾ॰ ೭) ಹಿ ತದಾ ಭಗವನ್ತಂ ಭೀಸಾಪೇತುಕಾಮೇನ ಕತಂ ಯಕ್ಖಗಜ್ಜಿತಂ "ಅಕ್ಕುಲ ಪಕ್ಕುಲ" ಇತಿ ಇಮಿನಾ ಆಕಾರೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಸೋತಪಥಂ ಅಗಮಾಸಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ **"ಅಕ್ಕುಲಂ ಪಕ್ಕುಲಕರಣ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ನಾಭಿನನ್ದತೀತಿ "ಅಯಂ ಮಂ ದಟ್ಠುಂ ಆಗತಾ"ತಿ ನ ತುಸ್ಸತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ "ಭಗವತೋ ಭಾಸಿತಂ ಅಭಿನನ್ದೀ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೮೮) ವಿಯ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನತ್ಥೋಪಿ ಅಭಿನನ್ದಸದ್ದೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಚಿತ್ತೇನ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛತೀ"**ತಿ। **ನ ಸೋಚತೀ**ತಿ "ಮಯಾ ಅಸಮ್ಮೋದಿತಾ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ನ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। **"ಸಙ್ಗಾ ಸಙ್ಗಾಮಜಿಂ ಮುತ್ತ"**ನ್ತಿ ಇದಂ ಅಭಿನನ್ದಸೋಚನಾನಂ ಅಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ।

ತೇನಾತಿ ಉದಕೇ ನ್ಹಾನೇನ। ತೇನೇವಾಹ "ನ ಉದಕೇನ ಸುಚೀ ಹೋತೀ"ತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಉದಕುಮ್ಮುಜ್ಜನಾದಿನಾ ನೇವ ಸತ್ತಾನಂ ಸುಚಿ ಪಾಪತೋ ಸುದ್ಧಿ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಉದಕುಮ್ಮುಜ್ಜನಾದೀನಿ ಹಿ ಇಧ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ **"ಉದಕ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಉದಕೇನಾ**ತಿ ವಾ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಾದಿಕಿರಿಯಾಸಾಧನಭೂತೇನ ಉದಕೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಸುಚಿ ಪಾಪಸುದ್ಧಿ ನ ಹೋತೀತಿ। ಅಥ ವಾ ಸುಚಿತೇನ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಉದಕೇನ ಪಾಪಮಲತೋ ಸುದ್ಧೋ ನಾಮ ಸತ್ತೋ ನ ಹೋತೀತಿ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಸಬ್ಬೇಸಮೇವ ಮಚ್ಛಬನ್ಧಾನಂ ಪಾಪಸುದ್ಧಿ ಸಿಯಾ। ತೇನಾಹ **"ಬಹ್ವೇತ್ಥ ನ್ಹಾಯತೀ ಜನೋ"**ತಿ। ಮಾತುಘಾತಾದಿಪಾಪಕಮ್ಮಕಾರೀನಂ, ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಗೋಮಹಿಂಸಾದೀನಂ ಉದಕಂ ಓರೋಹನ್ತಾನಂ ಅನ್ತಮಸೋ ಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪೇ ಉಪಾದಾಯ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಪಾಪಸುದ್ಧಿ ಸಿಯಾ , ನ ಪನೇವಂ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ನ್ಹಾನೀಯಪಾಪಹೇತೂನಂ ಅಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ। ಯಞ್ಹಿ ಯಂ ವಿನಾಸೇತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ। ಯಥಾ ಆಲೋಕೋ ಅನ್ಧಕಾರಸ್ಸ, ವಿಜ್ಜಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ, ನ ಏವಂ ನ್ಹಾನಂ ಪಾಪಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ "ನ ಉದಕೇನ ಸುಚೀ ಹೋತೀ"ತಿ। ಯೇನ ಪನ ಸುಚಿ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಮ್ಹಿ ಸಚ್ಚಞ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ವಚೀಸಚ್ಚಞ್ಚ ವಿರತಿಸಚ್ಚಞ್ಚ। ಅಥ ವಾ **ಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಞಾಣಸಚ್ಚಞ್ಚೇವ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಞ್ಚ। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಸೇಸೋ ಅರಿಯಧಮ್ಮೋ। ಸಚ್ಚಸ್ಸ ಪನೇತ್ಥ ವಿಸುಂ ಗಹಣಂ ತಸ್ಸ ಬಹುಕಾರತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಜಾತಿಬಲನಿಸೇಧಕನ್ತಿ ಜಾತಿಮತ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಭೋವಾದಿಕಾನಂ ಪಟಿಸೇಧಕಂ। ಜಾತಿವಾದಸ್ಸ ವಾ ನಿಸೇಧಕಂ, "ನ ಜಚ್ಚಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೬೫೫) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಥೇರೋ ಹಿ ತಥಾವಾದೇನ ತೇ ಅನಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋಪಿ ನಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

೧೦೫. **ವಿಮುತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಂ।

ಸವಾಸನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸಾಪಿ ಅಖೀಣಾಸವಸದಿಸಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಹೇತುಭೂತಾ ಸನ್ತಾನೇ ಕಿಲೇಸಭಾವನಾ **ವಾಸನಾ** ನಾಮ ಆಯಸ್ಮತೋ ಪಿಲಿನ್ದವಚ್ಛಸ್ಸ (ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೨೧೫; ಧ॰ ಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.ಪಿಲಿನ್ದವಚ್ಛತ್ಥೇರವತ್ಥು) ವಸಲವೋಹಾರೋ ವಿಯ, ಸಹ ವಾಸನಾಯಾತಿ **ಸವಾಸನಂ,** ಭಾವನಪುಂಸಕಞ್ಚೇತಂ "ವಿಸಮಂ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಪರಿವತ್ತನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೭೦) ವಿಯ। ಯಥಾವುತ್ತವಾಸನಮ್ಪಿ ಅಸೇಸೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುಮ್ಮಗ್ಗಪರಿಹರಣವಸೇನ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಟಿಪತ್ತೀತಿ ಮಗ್ಗೇ ಕುಸಲೋ ಅಮಗ್ಗೇಪಿ ಕುಸಲೋ ಏವ ಹೋತಿ। ಭಗವಾ ಪನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಯ ಸಬ್ಬತ್ಥೇವ ಕುಸಲೋತಿ ಆಹ **"ಮಗ್ಗೇ ಚ ಅಮಗ್ಗೇ ಚ ಕೋವಿದೋ"**ತಿ।

೧೦೬. **ತಮೇನ ಯುತ್ತೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತತಮೋ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ತಮೋ,** ಪುಗ್ಗಲೋ। ಅಪ್ಪಕಾಸಭಾವೇನ ರಿತಾ ಖನ್ಧಾವ ತಮೋ। **ಆಲೋಕಭೂತೋ**ತಿ ಜಾತಿಗುಣಾಲೋಕೋ, ಪಾಕಟಗುಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಿಲೇಸಮಯಂ ಬನ್ಧನಂ “ದಳ್ಹ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಯತೋ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಾ ಬುದ್ಧಾವ ನಂ ಛಿನ್ದನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞೇ।

ದುಚ್ಛೇದನಟ್ಠೇನ ಸತಿಪಿ ದಳ್ಹಭಾವೇ ಸಿಥಿಲವುತ್ತಿತಂ ತಸ್ಸ ದೀಪೇತುಂ **“ಬನ್ಧನಭಾವಮ್ಪೀ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇನ “ಅಹೋ ಸುಖುಮತರಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾರಬನ್ಧನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೦೭. ಯದಿಪಿ ಚೇತನಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸಾಧಾರಣಾ, ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಅಕುಸಲಚೇತನಾವಸೇನ ಚೇತೇತೀ”**ತಿ ಆಹ। **ಚೇತನಂ** ಅಭಿಸನ್ದಹನಂ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪಾರಾಪತ್ತಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಚೇತನಾ ಯದಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ತದಾ ದಿಗುಣುಸ್ಸಾಹಾದಿಗುಣವಾಯಾಮಾ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಪಾಕಟಂ ಪಯೋಗಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ, ತಸ್ಮಾ **“ಪಕಪ್ಪೇತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಪಾಕಟಪ್ಪಯೋಗಕಪ್ಪನಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಕಪ್ಪನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತೇನಾಹ **“ತಮೇವ ಪಕಪ್ಪೇತೀ”**ತಿ। ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಇಧ ಆರಮ್ಮಣತ್ಥೋತಿ ವುತ್ತಂ **“ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ”**ತಿ।

೧೦೮. ಯಥಾ ಜಲಸಮುದ್ದಸ್ಸ ವೀಚಿಸಮುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ವೇಗೋ “ವೀಚಿಮಯೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಚಕ್ಖುಸಮುದ್ದಸ್ಸಾಪಿ ರೂಪಾವಭಾಸನವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ವೇಗೋ **“ರೂಪಮಯೋ”**ತಿ ವುತ್ತೋ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಆವಿಞ್ಛನತೋ**ತಿ ಆಕಡ್ಢನತೋ, ಆಕಡ್ಢನಞ್ಚೇತ್ಥ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ತನ್ನಿನ್ನಭಾವಹೇತುತಾಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಸಮುದನಂ ಕಿಲೇಸತೇಮನಂ, ಅವಸ್ಸವಹೇತುತಾ, ಕಿಲೇಸಾನಂ ಊಮಿಆದಿಸದಿಸತಾ ಸಮಾವಟ್ಟನೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಅನತ್ಥಾವಹತಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಉಪರೂಪರಿವೇಗುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಗತಸ್ಸ ಉಟ್ಠಾತುಂ ಅಪ್ಪದಾನೇನ, ಗುಣಸಾರವಿನಾಸನೇನ ಚ ಕೋಧುಪನಾಹಾದೀನಂ ಊಮಿಆದಿಸದಿಸತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಅಭಿಮುಖೋ ನನ್ದತೀತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಸಾದಿಯನ್ತೋ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛತಿ। **ಅಭಿವದತೀ**ತಿ ತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಸ್ಸ ವದತಿ। ತಞ್ಹಿಸ್ಸ ಅಭಿನಿವೇಸಂ ದೀಪೇತುಂ **“ಅಹೋ ಸುಖ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಜ್ಝೋಸಾನಂ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಭೂತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ತಣ್ಹಾವತ್ಥುಕಸ್ಸ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಆವೇಣಿಕತಾಕರಣನ್ತಿ ಆಹ **“ಅಜ್ಝೋಸಾಯ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಗಿಲಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ”**ತಿ।

೧೦೯. **“ಕಸ್ಮಾ”**ತಿಆದಿನಾ ಸನ್ತಾಪದುಕ್ಖಾನಂ ಅಸುಪ್ಪತಿಕಾರತಂ ಆಹ **“ಯೇನ ವಾ ಪಕಾರೇನಾ”**ತಿ। **ಯೇನಾ**ತಿ ಯೇನ ವಾ ಕಾಮಜ್ಝೋಸಾನದಿಟ್ಠಜ್ಝೋಸಾನಭೂತೇನ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಪ್ಪಕಾರೇನ। ಗಹಟ್ಠಪಬ್ಬಜಿತಾ ತಥಾರೂಪಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಡ್ಢಿಞ್ಚ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। **ಅವಡ್ಢಿ ಏವ ಪನ ಹೋತಿ** ತಸ್ಸ ಪಕಾರಸ್ಸ ವಡ್ಢಿಯಂ ಅನುಪಾಯಭಾವತೋ ಚ ಉಪಾಯಭಾವತೋ ಚ ಅವಡ್ಢಿಯಂ। **ತಥಾಪೀ**ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಇಚ್ಛಾವಿಘಾತಂ ಪಾಪುಣನ್ತೋಪಿ। ಯಸ್ಮಾ ಇತೋ ಬಾಹಿರಕಾ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಭವನಿಸ್ಸರಣಂ ಅಪ್ಪಜಾನನ್ತೋ ಮನ್ದಕಿಲೇಸಂ ದೀಘಾಯುಕಂ ಸುಖಬಹುಲಂ ಏಕಚ್ಚಂ ಭವಂ ತೇನೇವ ಮನ್ದಕಿಲೇಸಾದಿಭಾವೇನ “ನಿಬ್ಬಾನ”ನ್ತಿ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಭವೇನ ಭವವಿಪ್ಪಮೋಕ್ಖಂ ವದನ್ತೀತಿ।

ಭವದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಾ ತಣ್ಹಾ ಪುರಿಮಪದೇ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ **ಭವತಣ್ಹಾ**ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ **“ಭವತಣ್ಹಾತಿಆದೀಸು ವಿಯಾ”**ತಿ।

ಯತ್ಥಾತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಭವೇ।

ತತೋ ಏವಾತಿ ಭೂತರತಿಯಾ ಏವ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಹಿ ಸತ್ತಾನಂ ಛನ್ದರಾಗೋ ಬಲವಾ ಹೋತಿ। ಅನವಸೇಸತೋ**ತಿ ಅನವಸೇಸೇನ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಸೇಸೇತ್ವಾ।

ಸಂಸಾರಸೋತಸ್ಸ ಅನುಕೂಲಭಾವೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಅನುಸೋತಗಾಮೀ**। ತಸ್ಸೇವ ಪಟಿಕ್ಕೂಲವಸೇನ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಪಟಿಸೋತಗಾಮೀ,** ಅಚಲಪ್ಪಸಾದಾದಿಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಠಿತಸಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೧೦. "ಪಲಬ್ಭತಿ, ನಿಖಜ್ಜತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಉಪಸಗ್ಗೋ ಪದವಡ್ಢನಮತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ಅಭಿಜಾತಿಕೋತಿ ಜಾತಿಯೋ"**ತಿ। ಕಣ್ಹಧಮ್ಮಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ವಾ **ಕಣ್ಹೋ**। ಪಠಮವಯೇಪಿ ಮಜ್ಝಿಮವಯೇಪಿ ಪಾಪಸಮಙ್ಗೀ ಹುತ್ವಾ ಠಿತೋ ಕಣ್ಹಧಮ್ಮೇ **ಅಭಿಜಾಯತಿ,** ಪಚ್ಛಾಪಿ ಪಾಪಂ ಪಸವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಕ್ಕೋ**ತಿ ವಾ ಏತ್ಥ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೧೧. **ಪುರಿಮಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಪದೇ। **ವಿಸಯೇ ಭುಮ್ಮಂ** ತತ್ಥ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾಪನತೋ। **ದುತಿಯೇ ಅಧಿಕರಣೇ,** ತದಧಿಕರಣಞ್ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ। ಗಹಟ್ಠಪಬ್ಬಜಿತಕಿಚ್ಚೇಸು ವಾ ವಿಸಿಟ್ಠಧಮ್ಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪಚ್ಚಯದಾನಾರಹತ್ತಾನಂ ಸಮಧುರತಾನಿದ್ದೇಸೋ। ಅಥ ವಾ **ಯೇನ ಯೇನ ಪನ ವತ್ಥುನಾ**ತಿ ರೂಪಾರೂಪನಿರೋಧಾದಿನಾ ತಣ್ಹಾವತ್ಥುನಾ। **ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪವತ್ಥುಆದಿನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸುಭಸುಖಾದಿಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸವತ್ಥುಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಥಾ ವಾ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿದುಚ್ಚರಿತಾನಂ ವಸೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ವಿಭಾಗೋ, ಏವಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸುಚರಿತವಸೇನ ತಣ್ಹಾವೋದಾನಭಾಗಿಯಾದಿಸುತ್ತವಿಭಾಗೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಾಳಿಯಂ **"ತಣ್ಹಾ...ಪೇ॰... ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಇದಂ ಏವಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಯಥಾ ದುಚಿನ್ತಿತಾದಿವಸೇನ ಬಾಲೋ ಹೋತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಏವಂ ತಸ್ಸ ದುಚಿನ್ತಿತಚಿನ್ತಿತಾದಿಭಾವನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ನಾಮ ಸುತ್ತನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮವಿಭಾಗೇನ ವುತ್ತಂ ಇದಾನಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ವದತಿ। **ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಿಲೇಸಟ್ಠಾನೇಹೀತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನೇಹಿ। **ಕಿಲೇಸಾವತ್ಥಾಹೀ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸೇಹಿ। **ಕಾಮರಾಗಾದೀಹಿ ಸಂಯುಜ್ಜತಿ** ಕಾಮರಾಗಾದಿಹೇತು ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾದಿನಾ। ಸತಿಪಿ ತೇಸಂ ಕಾಲನ್ತರವುತ್ತಿಯಂ ಸಂಯುತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಯತೋ ಕಾಮರಾಗಾದಯೋ "ಸಂಯೋಜನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಉಪಾದಿಯತೀ**ತಿ ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಾತಿ ಪವತ್ತೇತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ, ಉತ್ತಾನತ್ತಾ ಚ ಸಂವಣ್ಣಿತಂ।

೧೧೨. **ಉದಾಹರಣವಸೇನಾ**ತಿ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ, ಏಕದೇಸದಸ್ಸನವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಕಲಸ್ಸ ಹಿ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಸ್ಸ ಸೋಳಸಹಿ ಪಟ್ಠಾನಭಾಗೇಹಿ ಗಹಿತತ್ತಾ। ಯಥಾ ತದೇಕದೇಸಾನಂ ಸೋಳಸನ್ನಮ್ಪಿ ಪಟ್ಠಾನಭಾಗಾನಂ ಗಹಣಂ ಉದಾಹರಣಮತ್ತಂ, ತೇಸಂ ಪನ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಏಕದೇಸಗ್ಗಹಣಂ ಉದಾಹರಣನ್ತಿ ಕಿಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಏಕದೇಸದಸ್ಸನವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಪಾಳಿಯಂ ಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಏಕದೇಸೋವ ಉದಾಹಟೋ, ನ ಅವಸೇಸೋತಿ? ನಯನಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅವಸೇಸೋಪಿ ಪಟ್ಠಾನಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ತತ್ಥ "ಅಪ್ಪಮ್ಪಿ ಚೇ ಸಂಹಿತ ಭಾಸಮಾನೋ...ಪೇ॰... ಸ ಭಾಗವಾ ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಹೋತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೦) ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ। ಏತ್ಥ ಹಿ "ಅಪ್ಪಮ್ಪಿ ಚೇ ಸಂಹಿತ ಭಾಸಮಾನೋ"ತಿ ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ, "ಸ ಭಾಗವಾ ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಹೋತೀ"ತಿ ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ।

ತಥಾ **ಮಘದೇವಸುತ್ತಂ**। ತತ್ಥ ಹಿ "ಭೂತಪುಬ್ಬಂ, ಆನನ್ದ, ಇಮಿಸ್ಸಾಯೇವ ಮಿಥಿಲಾಯಂ ಮಘದೇವೋ ನಾಮ ರಾಜಾ ಅಹೋಸಿ ಧಮ್ಮಿಕೋ ಧಮ್ಮರಾಜಾ ಧಮ್ಮೇ ಠಿತೋ ಮಹಾಧಮ್ಮರಾಜಾ, ಧಮ್ಮಂ ಚರತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಹಪತಿಕೇಸು ನೇಗಮೇಸು ಚೇವ ಜನಪದೇಸು ಚ, ಉಪೋಸಥಞ್ಚ ಉಪವಸತಿ ಚಾತುದ್ದಸಿಂ, ಪಞ್ಚದಸಿಂ, ಅಟ್ಠಮಿಞ್ಚ ಪಕ್ಖಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೦೮), ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ। "ಇದಂ ಖೋ ಪನಾನನ್ದ, ಏತರಹಿ ಮಯಾ ಕಲ್ಯಾಣಂ ವತ್ತಂ ನೀಹರಿತಂ ಏಕನ್ತನಿಬ್ಬಿದಾಯ ವಿರಾಗಾಯ

ನಿರೋಧಾಯ ಉಪಸಮಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಬೋಧಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೮೯) ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ। "ಪಮಾದಂ ಅಪ್ಪಮಾದೇನ, ಯದಾ ನುದತಿ ಪಣ್ಡಿತೋ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೮) ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ। "ಪಞ್ಞಾಪಾಸಾದ...ಪೇ॰... ಅವೇಕ್ಖತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೮) ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯನ್ತಿ ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ।

ತಥಾ "ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೯೩) ಸುತ್ತಂ। ತತ್ಥ "ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣೀತಿ? ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ **ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯ**"ನ್ತಿ ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ, "ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೯೩) ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ।

ರಟ್ಠಪಾಲಸುತ್ತಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೯೩ ಆದಯೋ) ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಹಿ "ಊನೋ ಲೋಕೋ ಅತಿತ್ತೋ ತಣ್ಹಾದಾಸೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೦೬) ಸಂಕಿಲೇಸೋ ವಿಭತ್ತೋ, "ಏಕೋ ವೂಪಕಟ್ಠೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೯೯) ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮಾ, ಇತರೇನ ವಾಸನಾಧಮ್ಮಾತಿ।

"ಧಮ್ಮೇ ಚ ಯೇ ಅರಿಯಪವೇದಿತೇ ರತಾ, ಅನುತ್ತರೋ ತೇ ವಚಸಾ ಮನಸಾ ಕಮ್ಮುನಾ ಚ।
ತೇ ಸನ್ತಿಸೋರಚ್ಚಸಮಾಧಿಸಣ್ಠಿತಾ, ಸುತಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಾರಮಜ್ಝಗೂ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೩೩೧)।

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ। ಏತ್ಥ ಹಿ "ಧಮ್ಮೇ ಚ ಯೇ ಅರಿಯಪವೇದಿತೇ ರತಾ"ತಿ ಅಯಂ ವಾಸನಾ, "ಅನುತ್ತರಾ...ಪೇ॰... ಸಣ್ಠಿತಾ"ತಿ ಅಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧೋ, "ಸುತಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಾರಮಜ್ಝಗೂ"ತಿ ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮಾ।

ತಥಾ "ಸದ್ಧೋ ಸುತವಾ ನಿಯಾಮದಸ್ಸೀ"ತಿ ಗಾಥಾ (ಸು॰ ನಿ॰ ೩೭೩)। ತತ್ಥ ಹಿ "ಸದ್ಧೋ ಸುತವಾ"ತಿ ವಾಸನಾ, "ನಿಯಾಮದಸ್ಸೀ ವಗ್ಗಗತೇಸು ನ ವಗ್ಗಸಾರಿ ಧೀರೋ, ಲೋಭಂ ದೋಸಂ ವಿನೇಯ್ಯ ಪಟಿಘ"ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬೇಧೋ, "ಸಮ್ಮಾ ಸೋ ಲೋಕೇ ಪರಿಬ್ಬಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮಾ।

ಸಬ್ಬಾಸವಸಂವರೋ ಪರಿಸ್ಸಯಾದೀನಂ ವಸೇನ ಸಬ್ಬಭಾಗಿಯಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ, ಲೋಕಿಯಸುಚರಿತಧಮ್ಮಾ, ಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮಾ, ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮಾ ಚ ವಿಭತ್ತಾ। ಅಸಬ್ಬಭಾಗಿಯಂ ಪನ "ಪಸ್ಸಂ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿಕಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೩) ಉದಕಾದಿಅನುವಾದನವಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಸೋಳಸವಿಧೇ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನೇ ಏತೇ ತಣ್ಹಾದಿವಸೇನ ತಯೋ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಾ, ವೋದಾನಾದಿವಸೇನ ತಯೋ ವಾಸನಾಭಾಗಾ, ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ವಸೇನ ತಯೋ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಾ, ಅಸೇಕ್ಖಾನಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಏವ ವಸೇನ ತಯೋ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಮೂಲಪಟ್ಠಾನಾನಿ ಏವ ದ್ವಾದಸ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಪನ ವಿತ್ಥಾರನಯೇನ ವಿಭಜಿಯಮಾನಾನಿ ಛನ್ನವುತಾಧಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾದಸ್ಸನಂ ಪನೇತಾನಿ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾನಿ। ತಾನಿ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹತೋ ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿವಸೇನ ತಯೋ ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಾ, ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದವಸೇನ ದ್ವೇ ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಾ, ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿವಸೇನ ತಯೋ ದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಾತಿ ಅಟ್ಠ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಾ। ಧಮ್ಮಾಮಿಸಾಭಯದಾನವಸೇನ ತಿವಿಧಂ ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು, ಕಾಯಸುಚರಿತಾದಿವಸೇನ ತಿವಿಧಂ ಸೀಲಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ದುವಿಧಂ ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂತಿ ಅಟ್ಠೇವ ವಾಸನಾಭಾಗಾ।

ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ ಕಾಯಸಕ್ಖೀತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ಮಾತಿಕಾ ೭.೩೨-೩೬; ಪು॰ ಪ॰ ೨೬-೩೦) ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ತಯೋ ಸೀಲಾದಿಕ್ಖನ್ಧಾತಿ ಪನ್ನರಸ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಾ, ಸುಞ್ಞತಾನಿಮಿತ್ತಾಪಣಿಹಿತಭೇದಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಾನಂ ತಯೋ ಅಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾ, ತೇಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ತಯೋ ತಯೋ ಸೀಲಾದಿಕ್ಖನ್ಧಾ, ತಥಾ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಾನನ್ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸ, ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅಸಙ್ಖತಧಾತುಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಏಕೂನವೀಸತಿ

ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಾ, ಇತಿ ಪುರಿಮಾನಿ ಏಕತಿಂಸ, ಇಮಾನಿ ಏಕೂನವೀಸತೀತಿ ಸಮಪಞ್ಞಾಸ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಮೇಸಂ ಸಮಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ಸಮಪಞ್ಞಾಸ ಸುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಚ ತೇ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಾ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಧಾತುಯಾ ಅಗ್ಗಹಣೇನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಾಭಾವತೋ ನವೇವ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಾತಿ ಸಮಚತ್ತಾಲೀಸ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಪೇಟಕೇ** "ಚತ್ತಾರೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಂ, ಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠ"ನ್ತಿ (ಪೇಟಕೋ॰ ೨೧) ಚ ವುತ್ತಂ। ಸಙ್ಗಹತೋ ಏವ ಪನ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತವಿತ್ಥಾರನಯೇನ ಸೋಳಸ ಹೋನ್ತಿ, ಪುನ ತಿವಿಧಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿವಸೇನ ದ್ವಾದಸ ಹೋನ್ತಿ, ಪುನ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿದುಚ್ಚರಿತವೋದಾನಭಾವೇನ ಛ ಹೋನ್ತಿ, ಪುನ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯನ್ತಿ ಪಞ್ಚ ಹೋನ್ತಿ, ಪುನ ಮೂಲಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಹೋನ್ತಿ, ಪುಥುಜ್ಜನಭಾಗಿಯಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಭಾವೇನ ತೀಣಿ ಹೋನ್ತಿ, ಪುನ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯವೋದಾನಭಾಗಿಯಭಾವೇನ ದ್ವೇ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಪಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಪನ ಏಕವಿಧಮೇವ, ಇತಿ ಪಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಏಕವಿಧಮ್ಪಿ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಭಾಗಿಯಭಾವೇನ ದುವಿಧನ್ತಿ ವಿಭಾಗತೋ ಯಾವ ಛನ್ನವುತಾಧಿಕಂ ಚತುಸಹಸ್ಸಪ್ಪಭೇದಂ ಹೋತಿ, ತಾವ ನೇತಬ್ಬಂ। ಏವಮೇತಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ಸಙ್ಗಹತೋ, ವಿಭಾಗತೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇಮಸ್ಸಾಪಿ ಪಟ್ಠಾನವಿಭಾಗಸ್ಸ, ನ ಪುರಿಮಸ್ಸೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಲೋಕಿಕಂ ಅಸ್ಸತ್ಥೀತಿ, ಲೋಕಿಕಸಹಚರಣತೋ ವಾ **ಲೋಕಿಯಂ,** ಸುತ್ತಂ **ಪದೇಸೇನಾತಿ** ಏಕದೇಸೇನ। **ಸಬ್ಬಪದೇಸೂತಿ** ತಂತಂತಿಕಾನಂ ತತಿಯಪದೇಸು। **ಬುದ್ಧಾದೀನನ್ತಿ** ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಬುದ್ಧಸಾವಕಾನಂ। ಧಮ್ಮೋ ಪನೇತ್ಥ ಬುದ್ಧಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, **ಆದಿಸದ್ದೇನ** ವಾ।

ಪರಿಣಮತೀತಿ ಪರಿಪಚ್ಚತಿ। **ಧರನ್ತೀತಿ** ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ನ್ತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ। **ತೇತಿ** ಕುಸಲಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾ। **ರಕ್ಖನ್ತಿ** ವಿಪಾಕದಾನತೋ ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ಓಕಾಸಂ ನ ದೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯೇಸು ಯುಜ್ಜತಿ, ಇತರಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಲಬ್ಭತೇವ। ತೇನಾಹ **"ದುತಿಯೇ ವಾ ತತಿಯೇ ವಾ ಅತ್ತಭಾವೇ"**ತಿ।

೧೧೩. ಅತ್ತನೋ ಅನವಜ್ಜಸುಖಾವಹಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ತಕಾಮೋ ನಾಮಾತಿ ಆಹ **"ಅತ್ತನೋ ಸುಖಕಾಮೋ"**ತಿ। ಸುಖಾನುಬನ್ಧಞ್ಹಿ ಸುಖಂ ಕಾಮೇನ್ತೋ ಸುಖಮೇವ ಕಾಮೇತೀತಿ ಚ **ಸುಖಕಾಮೋತಿ।**

ವಿತ್ಥತಟ್ಠೇನಾತಿ ಸುವಿಪ್ಫಾರದಿಟ್ಠೇನಂ ಪವತ್ತನಟ್ಠಾನತಾಸಙ್ಖಾತೇನ ವಿತ್ಥಾರಟ್ಠೇನ।

೧೧೪. **ದಿಟ್ಠೇ ದುಕ್ಖಾದಿಧಮ್ಮೇತಿ** ಭಾವೇನಭಾವಲಕ್ಖಣೇ ಭುಮ್ಮಂ, ದುಕ್ಖಾದಿಧಮ್ಮೇ ದಿಟ್ಠೇ ಞಾತೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಉದ್ಧ"ನ್ತಿಆದಿ ಕಾಲದೇಸಾನಂ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನನ್ತಿ ಆಹ **"ಉದ್ಧನ್ತಿ ಅನಾಗತಂ, ಉಪರಿ ಚಾ"**ತಿಆದಿ। **ಗಮನೇನಾತಿ** ಚುತೂಪಪಾತಗಮನೇನ।

೧೧೫. **ನಗರದ್ವಾರಥಿರಕರಣತ್ಥನ್ತಿ** ನಗರಸ್ಸ ದ್ವಾರಬಾಹಥಿರಕರಣತ್ಥಂ। **ಗಮ್ಭೀರನೇಮತಾಯಾತಿ** "ನೇಮಂ"ವುಚ್ಚತಿ ನಿಖಾತಥಮ್ಭಾದೀನಂ ಪಥವಿಂ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಠಿತಪ್ಪದೇಸೋ , ಗಮ್ಭೀರಂ ನೇಮಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಗಮ್ಭೀರನೇಮೋ,** ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಗಮ್ಭೀರನೇಮತಾ,** ತಾಯ। **ಕಮ್ಪನಂ** ಯಥಾಠಿತಸ್ಸ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಸಞ್ಚೋಪನಂ, **ಚಾಲನಂ** ಠಿತಟ್ಠಾನತೋ ಚಾವನಂ। **ಅಜ್ಝೋಗಾಹೇತ್ವಾತಿ** ಅವಿಪರೀತಸಭಾವಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ, ಅನುಪವಿಟ್ಠೋ ವಿಯ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪಜಹನವಸೇನಾತಿ ಗಾಥಾಯ ವಚನಸೇಸಂ ಆನೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಥ ವಾ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಪಹಾನೇನ ವಿನಾ ನ ಭಾವನಾಸಿದ್ಧೀತಿ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಂ ಪಹಾತಬ್ಬಪಹಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ, ಬಹಿದ್ಧಾತಿ ಪದದ್ವಯೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ

ಬಹಿದ್ಧಾತಿ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಂ ವಿಸಂಯೋಗಗಹಿತೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮತ್ಥೇತುಂ **"ತೇನಾಹ ಸಬ್ಬಲೋಕೇ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಲೋಭಸೀಸೇನಾತಿ ಅಲೋಭೇನ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇನ, ಯತೋ ಯೋಗಾವಚರೋ "ನೇಕ್ಖಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ ರಾಗಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ "ವಿಸೇಸತೋ ಅಲೋಭಪ್ಪಧಾನಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ದಸಾಸುಭವಸೇನ ವಾ। **ಅಧಿಗತಜ್ಝಾನಾದೀನೀತಿ ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾದೀನಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ವಿಹಿಂಸಾರತಿರಾಗಾನಂ ಬ್ಯಾಪಾದಹೇತುಕತೋ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾ ಅಬ್ಯಾಪಾದಪಧಾನಾತಿ ಆಹ **"ಚತು...ಪೇ॰... ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಧಮ್ಮಪದ"**ನ್ತಿ। ಅಧಿಗತಾನಿ ಝಾನಾದೀನೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ದಸಾನುಸ್ಸತಿ...ಪೇ॰... ಅಧಿಗತಾನಿ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಧಮ್ಮಪದಂ** ಸತಿಸೀಸೇನ ತೇಸಂ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಆನಾಪಾನಭಾವನಾಯಂ ಸಮಾಧಿಪಿ ಪಧಾನೋ, ನ ಸತಿ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ದಸಕಸಿಣ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಧಮ್ಮಪದ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನವಸೇನ ಅಧಿಗತಾನಮ್ಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೧೧೬. **ಉಪಲಕ್ಖಣಕಾರಣಾನೀತಿ** ಸಞ್ಜಾನನನಿಮಿತ್ತಾನಿ।

ಪಾಪಮೇವ **ಪಾಪಿಯೋತಿ** ಆಹ **"ಪಾಪಂ ಹೋತೀ"**ತಿ, "ಪಾಪಿಯೋ"ತಿ ಚ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಏಕವಚನೇ ಬಹುವಚನ**ನ್ತಿ ಏಕವಚನೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಬಹುವಚನಂ ವುತ್ತಂ।

೧೧೭. **ಓಲೀಯನತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನಾತಿ** ಭವತಣ್ಹಾಭವದಿಟ್ಠಿವಸೇನ। ತಾ ಹಿ ಭವೇಸು ಸತ್ತೇ ಅಲ್ಲೀಯಾಪೇನ್ತಿ। **ಅತಿಧಾವನಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನಾತಿ** ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿವಸೇನ। ಸಾ ಹಿ ಅವಟ್ಟುಪಚ್ಛೇದಮೇವ ವಟ್ಟುಪಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ಅಭಿನಿವಿಸನತೋ ಅತಿಧಾವನಾಭಿನಿವೇಸೋ ನಾಮ। **ಓಲೀಯನ್ತೀತಿ** ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿತೋ ಸಙ್ಕೋಚಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಅಭಿಧಾವನ್ತೀತಿ** ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಅತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ।

ತೇಸಞ್ಚಾತಿ ತೇಸಂ ಉಭಿನ್ನಂ ಅಭಿನಿವೇಸಾನಂ, ತದಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಸಬ್ಬಮಞ್ಞಿತಾನಂ।

೧೧೮. **ಇದಂ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಸಙ್ಖಾತಂ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕಸಙ್ಖಾತಂ ಫಲಂ।

"ಅಕಪ್ಪತೋ ನ ಜಾನೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಏತೇನ "ಆಕಪ್ಪತೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಬನ್ಧದಸ್ಸನಮುಖೇನ "ನ ಜಞ್ಞಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೦. **ತಾನೀತಿ** ಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಗತಿನಿಮಿತ್ತಾನಿ। ಪತ್ಥರಣಾಕಾರೋಯೇವ ಹೇಸ, ಯದಿದಂ ಛಾಯಾನಂ ವೋಲಮ್ಬನಂ। **ಏವಂ ಹೋತೀತಿ** "ಅಕತಂ ವತ ಮೇ ಕಲ್ಯಾಣ"ನ್ತಿಆದಿಪ್ಪಕಾರೇನ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಹೋತಿ।

೧೨೨. **ಏಸಕೇಹೀತಿ** ಗವೇಸಕೇಹಿ ಸಪರಸನ್ತಾನೇ ಸಮ್ಪಾದಕೇಹಿ। **ದುಕ್ಖುದ್ರಯನ್ತಿ** ದುಕ್ಖಫಲಂ। **ತೀಹಿ ಕಾರಣೇಹೀತಿ** ಕಾಯವಾಚಾಚಿತ್ತೇಹಿ। ತಾನಿ ಹಿ ತಂತಂಸಂವರಾನಂ ದ್ವಾರಭಾವೇನ ಕಾರಣಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನಿ। **ತೀಹಿ ಠಾನೇಹೀತಿ** ವಾ ತೀಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನೇಹಿ। **ಪಿಹಿತ**ನ್ತಿ ಪಿಧಾಯಕಂ।

"ಉಟ್ಠಾನಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಪಾಸಾಣಭಾವಸಾಮಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

೧೨೩. **ರಜಮಿಸ್ಸಕನ್ತಿ** ಪುಪ್ಫರಜಮಿಸ್ಸಕಂ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ತಸ್ಸ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಮುನಿನೋ। ಮಹಿಚ್ಛಾದೀನಂ ವಿಯ ಗಾಮೇ ಚರಣಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಗಾಮವಾಸೀನಂ ಸದ್ಧಾಹಾನಿ ವಾ ಭೋಗಹಾನಿ ವಾ ನ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಉಪರೂಪರಿ ವುದ್ಧಿಯೇವ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಪಾಕತಿಕಮೇವ ಹೋತೀ**"ತಿ ಆಹ। **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಕಮ್ಮಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ।

ತೇನಾತಿ ಕುಸಲೇನ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮೇನ। ಥಿರಭಾವೋ ಥಾಮಂ ನಾಮಾತಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಥಾಮವಾತಿ ಠಿತಿಮಾ**"ತಿ ಆಹ।

ಅತ್ತಸಂನಿಸ್ಸಯಂ ಪೇಮಂ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ "ಅತ್ತಸಮ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ "**ಅತ್ತಪೇಮೇನ ಸಮಂ ಪೇಮಂ ನತ್ಥೀ**"ತಿ। ಭಗವತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೋಭಾಸಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "**ಪಞ್ಞಾ ಪನ...ಪೇ॰... ಸಕ್ಕೋತೀ**"ತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ಪನ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಿ ಚ ಅನನ್ತಾಪರಿಮಾಣಂ ಲೋಕಧಾತುಂ ಓಭಾಸೇನ್ತಿ।

೧೨೪. **ಕಿಸ್ಸ ಭೀತಾತಿ** ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ಭೀತಾ।

ಠಪೇತ್ವಾತಿ ಪವತ್ತೇತ್ವಾ। ವಚನೀಯೋ ಯಾಚಕಾನನ್ತಿ ಯೋಜನಾ, ಯಾಚಿತಬ್ಬಯುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಞ್ಞಉಪಕ್ಖರೋತಿ** ಯಞ್ಞೋಪಕರಣಂ। "**ಏತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಠಿತೋ ಚತೂಸೂ**"ತಿ ವುತ್ತಂ ಚತುಕ್ಕಂ ವವತ್ಥಪೇತುಂ "**ಸದ್ಧೋತಿ ಏಕಂ ಅಙ್ಗ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಗಾಥಾಯಂ ವುತ್ತಧಮ್ಮೇ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಏಕಂ ಕತ್ವಾ ಅಙ್ಗಕರಣಂ **ದುಕನಯೋ**।

ಜಾತಿಧಮ್ಮನ್ತಿ ಪವತ್ತಿಧಮ್ಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ।

೧೨೫. ಸಚ್ಚೇಕದೇಸತೋ ಸಚ್ಚಸಮುದಾಯೋ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನತೋ ವಿಸಿಟ್ಠೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ವಾ ಹೋತೂ**"ತಿ ಆಹ। **ಚತುರೋ ಪದಾತಿ** ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ, ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೇವಲಂ ಸತ್ತವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಮೇವ ಚತುಪದಗ್ಗಹಣಂ, ನ ಅಧಿಗತಧಮ್ಮಾನುರೂಪತಾಯ।

ನಿಮ್ಮದಾತಿ ನ ಮದಾ।

"**ಸಚ್ಚವಾದೀ ಜಿನೋ ರೋಮೋ**"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ತತ್ಥ **ರೋಮೋತಿ** ದಿಟ್ಠಿರಾಗರತ್ತಾನಂ ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ, ತಿತ್ಥಕರಾನಞ್ಚ ಅಧಮ್ಮವಾದೀನಂ ರಾಗವಿಪರೀತಧಮ್ಮದೇಸನತೋ ಭಯಜನಕೋ, ಅಧಮ್ಮವಾದೀನಂ ವಾ ತತ್ಥ ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ ಭಾಯಿತಬ್ಬೋ, ಅಪ್ಪಹೀನಾಸಂವರಾನಂ ವಾ ದುರುಪಸಙ್ಕಮನತೋ ದುರಾಸದೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಚ್ಚೋ ಚ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಚಾತಿ **ಸಚ್ಚಧಮ್ಮೋ**। ತೇನಾಹ "**ಏಕನ್ತನಿಸ್ಸರಣಭಾವೇನಾ**"ತಿಆದಿ।

ಏಕಾಯನಭಾವನ್ತಿ ಏಕಮಗ್ಗಭಾವಂ, ಅಞ್ಞಮಗ್ಗಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯಂ ಭಾವನಾಭಾಗಿಯನ್ತಿ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಮೇವ ದ್ವಿಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ "**ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀಹಿ ಚತೂಹಿ ಪದೇಹೀ**"ತಿ। **ಸೇಸತ್ತಿಕಾನನ್ತಿ** ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನತ್ತಿಕಾದೀನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ತಿಕಾನಂ। **ಸೇಸಪದಾನಞ್ಚಾತಿ** ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚಾತಿಆದಿಮಿಸ್ಸಕಪದಾನಞ್ಚ। **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಪದಾನಿ ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಲೋಕಿಯತ್ತಿಕಸ್ಸೇವ ಹಿ "ಸೇಸಪದಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಹಿ ಮಿಸ್ಸಕಪದೇಹಿ ಏವಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ನಯದಸ್ಸನಂ, ಇತರೇಸಂ ಪನ ತಿಕಾನಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಪದೇಹಿ ಚೇವ ಸೇಸಪದೇಹಿ ಚ ಸಂಸನ್ದನೇ ಇದಂ ನಯದಸ್ಸನನ್ತಿ "**ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯ**"ನ್ತಿ

ವುತ್ತಂ। **ಸಮತಿಕ್ಕಮನನ್ತಿ** ಪಹಾನಂ। ಸತಿಪಿ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಲೋಕಿಯಭಾವೇ ಪುರಿಮೇಹಿ ಪನ ಪಚ್ಛಿಮಾ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ತದಙ್ಗವಸೇನ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಚ। ಏವಂ ಪಜಹನಸಮತ್ಥತಾಯ ಪಹಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾಯ ಹೋತೀ"**ತಿ। ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮೇನ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಾ ವೋದಾನಧಮ್ಮಾ ವಿಯಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ಭಾವನಾ** ನಾಮ ತಿವಿಧಾ ಝಾನಭಾವನಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾ, ಮಗ್ಗಭಾವನಾತಿ। ತಾಸು ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಗಹಿತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾ ಗಹಿತಾ ಏವ ಹೋತೀತಿ ತಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಇತರಾ ದ್ವೇ ಏವ ಗಹಿತಾ। ತಥಾಪಿ "ಭಾವನಾಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾಯಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಕಿಂ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಝಾನಭಾವನಾಪಿ ಪಟಿನಿಸ್ಸಟ್ಠಾತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಂ **"ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಮಗ್ಗಭಾವನಾಕಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀ"**ತಿ ವತ್ವಾ **"ಝಾನಭಾವನಾಪಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಾ ಏವಾ"**ತಿ ಆಹ।

ಏಕಂ ಏವ ಭವಬೀಜಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ **ಏಕಬೀಜಂ,** ತಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಏಕಬೀಜೀ। ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ** ಸಮಾಗನ್ತ್ವಾ, ನಿಬ್ಬತ್ತನವಸೇನ ಉಪಗನ್ತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಂಸರಿತ್ವಾ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಕುಲಂ ಕುಲಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಕೋಲಂಕೋಲೋ।** ಪುರಿಮಪದೇ ಅನುನಾಸಿಕಲೋಪಂ ಅಕತ್ವಾ ನಿದ್ದೇಸೋ।

ತೇಸಂ ಸೋತಾಪನ್ನಾನಂ। **ಏತಂ ಪಭೇದ**ನ್ತಿ ಏಕಬೀಜಿಆದಿವಿಭಾಗಂ। ಪುರಿಮಭವಸಿದ್ಧಂ ವಿವಟ್ಟೂಪನಿಸ್ಸಯಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಂ ಇಧ **ಪುಬ್ಬಹೇತು** ನಾಮ। ಯೋ "ಕತಪುಞ್ಞತಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಪಠಮಮಗ್ಗೇ ಸಾಧಿತೇ ಚರಿತತ್ಥತಾಯ ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ವಿಯ ಕಮ್ಮಂ ಉಪರಿಮಮಗ್ಗಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ನ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ಉಪರಿ...ಪೇ॰... ಆಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ। **ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ನಿರತ್ಥಕತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ** ಪಠಮಮಗ್ಗೇನೇವ ತೇಹಿ ಕಾತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಸಾಧಿತತ್ತಾ। **ಪಠಮಮಗ್ಗೇ...ಪೇ॰... ಆಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅತ್ಥಕಿರಿಯಾಸಮ್ಭವತೋ। ಏವಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಾದಾನಂ ಯುತ್ತಿಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಚತುತ್ಥವಾದೋ ಏವೇತ್ಥ ಯುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ವಿಪಸ್ಸನಾ...ಪೇ॰... ಯುಜ್ಜತೀ"**ತಿ। **"ಸಚೇ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ತಂ ಯುತ್ತಿಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚನೀಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಪಕ್ಕತಾಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖತಾಯ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸದತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಬಲವಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಹಿ ವೋಮಿಸ್ಸಕನಯೇನ ಸಂಸರಣಕೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ "ದೇವೇ ಚೇವ ಮಾನುಸೇ ಚ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಇಧ ಕಾಮಭವೇ ಠಿತೋ **ಇಧಟ್ಠಕೋ।** ಮನುಸ್ಸದೇವಲೋಕೂಪಪಜ್ಜನತೋ ಓಕಾರೇನ **ವೋಕಿಣ್ಣೋ।** ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ತಂತಂಸತ್ತನಿಕಾಯುಪಪತ್ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸೋಧನಸದಿಸಂ ಕಿಲೇಸಮಲಾದಿಅನತ್ಥಾಪನಯನತೋತಿ ಆಹ **"ಛ ದೇವಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ"**ತಿ। **"ಅಕನಿಟ್ಠೇ ಠತ್ವಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಹೇಟ್ಠಾಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಸೋಧನಂ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸದ್ಧಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾತಿ ಸದ್ಧಂ ಧುರಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ। ಸದ್ಧಾಯ ಅನುಸ್ಸತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿ, ಸದ್ಧಂ ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಿಯಂ ಅನುಸ್ಸತಿ, ಸದ್ಧಾಯ ವಾ ಅನುಸರಣಸೀಲೋತಿ **ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ। ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಪನೇತ್ಥ ಪಞ್ಞಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸದ್ದಹನ್ತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ **ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ।** ಯದಿಪಿ ಸಬ್ಬಥಾ ಅವಿಮುತ್ತೋ, ಸದ್ಧಾಮತ್ತೇನ ಪನ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸದ್ಧಾಯ ವಾ ಅಧಿಮುತ್ತೋತಿ **ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ। ವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ ಉಪರಿಮಗ್ಗವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಬಲವಮನ್ದಮನ್ದತರಭಾವೇನ। ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪತ್ತೋತಿ **ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ,** ಚತುಸಚ್ಚದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ದಿಟ್ಠನ್ತಂ ವಾ ಪತ್ತೋತಿ **ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ,** ದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪ್ಪವತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಪಠಮಫಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ಯಾವ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಾತಿ। **ಇದನ್ತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಸೋತಾಪನ್ನಾನಂ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತತಾವಚನಂ । **ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನ**ನ್ತಿ ಚತಸ್ಸೋ ರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ, ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತಿಯೋತಿ **ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖಾ,** ತೇಸಂ।

ಫುಟ್ಠನ್ತಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ **ಕಾಯಸಕ್ಖೀ, ಫುಟ್ಠಾನಂ ಅನ್ತೋ** **ಫುಟ್ಠನ್ತೋ,** ಫುಟ್ಠಾನಂ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಾನಂ ಅನನ್ತರೋ ಕಾಲೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ ಚೇತಂ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ಫುಟ್ಠಾನನ್ತರಕಾಲಮೇವ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, "ವಿಸಮಂ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಪರಿವತ್ತನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೪.೭೦) ವಿಯ ವಾ ಭಾವನಪುಂಸಕನ್ತಿ ಏತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯೋ ಹಿ ಅರೂಪಜ್ಝಾನೇನ ರೂಪಕಾಯತೋ, ನಾಮಕಾಯೇಕದೇಸತೋ ಚ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುತ್ತೋ, ತೇನ ನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಆಲೋಚಿತೋ ಪಕಾಸಿತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ, ನ ಕಾಯೇನ ಸಚ್ಛಿಕತೋ, ನಿರೋಧಂ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಚ್ಚೇಸು ಆಸವೇಸು ಖೇಪಿತೇಸು ತೇನ ಸೋ ಸಚ್ಛಿಕತೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ ನಿರೋಧಂ ಯಥಾಆಲೋಚಿತಂ ನಾಮಕಾಯೇನ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ **"ಕಾಯಸಕ್ಖೀ"**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ತು ವಿಮುತ್ತೋ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಏವ ಆಸವಾನಂ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣತ್ತಾ।

ಅಭೇದೇನಾತಿ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಆದಿಭೇದೇನ ವಿನಾ। "ಅಭೇದೇನಾ"ತಿ ಚ ಇದಂ "ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಕಾಯಸಕ್ಖಿನೋ"ತಿ ಇಧಾಪಿ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಯಥೇವ ಹಿ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಆದಿಭೇದಾನಾಮಸನೇನೇವ ಏಕೋ ಅನಾಗಾಮೀ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಭೇದಆಮಸನೇನೇವ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ, ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ, ಕಾಯಸಕ್ಖೀತಿ ತಯೋ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ತಾದಿಸಮವತ್ಥಾಭೇದಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಗಣನಾ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **"ಅವಿಹಾದೀಸೂ"**ತಿಆದಿ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಪಞ್ಞಾಯ ಏವ ವಿಮುತ್ತೋ, ನ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಭೂತೇನ ಸಾತಿಸಯೇನ ಸಮಾಧಿನಾಪೀತಿ **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ**। **ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ಉಭೋಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ಉಭತೋಭಾಗತೋ ವಿಮುತ್ತೋ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದೇಹಿ ರೂಪಕಾಯನಾಮಕಾಯತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ವಿಕ್ಖಮ್ಭನ…ಪೇ॰… ವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮಾ"**ತಿ ಆಹ। ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ರೂಪಕಾಯತೋ, ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ಅರೂಪಕಾಯತೋ ವಿಮುತ್ತಂ। ಯಥಾಹ -

> "ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಯೇ ತೇ ಸನ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ರೂಪೇ ಆರುಪ್ಪಾ, ತೇ ಕಾಯೇನ ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೨)।

ಯಂ ಪನ **ಮಹಾನಿದಾನಸುತ್ತೇ** "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿಕೇ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨೯) ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಅನ್ತೇ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ವತ್ವಾ -

> "ಯತೋ ಖೋ, ಆನನ್ದ, ಭಿಕ್ಖು ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಅನುಲೋಮಮ್ಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ…ಪೇ॰… ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಾನನ್ದ, ಭಿಕ್ಖು ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ, ಇಮಾಯ ಚ, ಆನನ್ದ, ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞಾ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಿ ಉತ್ತರಿತರಾ ವಾ ಪಣೀತತರಾ ವಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೩೦) -

ವುತ್ತಂ, ತಂ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಸೇಟ್ಠವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಆರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಏಕಾಯಪಿ ರೂಪಕಾಯೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತೋ ಏವ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಚತುನ್ನಂ ಆರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತೀನಂ, ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಲಾಭೀನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏಸ ನಯೋ **ಕಾಯಸಕ್ಖಿಮ್ಹಿಪಿ**। ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖೇಕದೇಸೇಪಿ ಹಿ ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖಸಮಞ್ಞಾ ಯಥಾ "ಲೋಕೇ ಸತ್ತಾ"ತಿ।

ತೇರಸಸು ಸೀಸೇಸು ಪಲಿಬೋಧಸೀಸಾದೀನಿ, ಪವತ್ತಸೀಸಞ್ಚ ಪರಿಯಾದಿಯಿತಬ್ಬಾನಿ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸೀಸಾದೀನಿ ಪರಿಯಾದಕಾನಿ, **ಗೋಚರಸೀಸಂ** ಪರಿಯಾದಕಫಲಂ। ತಞ್ಹಿ ವಿಸಯಜ್ಝತ್ತಂ ಫಲಂ, **ವಿಮೋಕ್ಖೋ** ಪರಿಯಾದಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ, ಫಲಸ್ಸ

ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ। **ಸಙ್ಖಾರಸೀಸಂ** ಸಙ್ಖಾರವಿವೇಕಭೂತೋ ನಿರೋಧೋತಿ ಪರಿಯಾದಿಯಿತಬ್ಬಾನಂ, ಪರಿಯಾದಕಫಲಾನಞ್ಚ ಸಹ ವಿಸಯಸಂಸಿದ್ಧಿದಸ್ಸನೇನ ಸಮಸೀಸಿಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ** (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೮೭) ತೇರಸ ಸೀಸಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಇಧ ಪನ "ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಆಸವಪರಿಯಾದಾನಞ್ಚ ಹೋತಿ ಜೀವಿತಪರಿಯಾದಾನಞ್ಚಾ"ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೧೬) **ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ** ಆಗತತ್ತಾ ತೇಸು ಕಿಲೇಸಪವತ್ತಸೀಸಾನಂ ಏವ ವಸೇನ ಯೋಜನಂ ಕರೋನ್ತೋ **"ಕಿಲೇಸಸೀಸ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪವತ್ತಸೀಸಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗೋ ಪವತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತೋ ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ಯದಿಪಿ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ, ಯಾವ ಪನ ಚುತಿ, ತಾವ ಪವತ್ತಿಸಮ್ಭವತೋ **"ಪವತ್ತಸೀಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಿಯತೀ"**ತಿ ಆಹ।

ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನೇನ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಂ ವಿಯ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಾ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಾರಾ ಚ ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನಸ್ಸೇವ ವಾರಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹನ್ತಿ। "ವಿಮುತ್ತಸ್ಮಿಂ ವಿಮುತ್ತಮಿತಿ ಞಾಣಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೭೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨, ೧೪) ಹಿ ವಚನತೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಪರಿಸಮಾಪನೇನ ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ ಸಮಾಪಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಂ ಪನ ಪರಿಸಮಾಪನಂ ಯದಿ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಹೋತಿ, ತೇನೇವ ಜೀವಿತಪರಿಸಮಾಪನಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ ಇಮಾಯ ವಾರಚುತಿಸಮತಾಯ ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನಜೀವಿತಪರಿಯಾದಾನಾನಂ ಅಪುಬ್ಬಾಚರಿಮತಾ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ವಾರಸಮತಾಯಾ"**ತಿ। **ಭವಙ್ಗಂ ಓತರಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತೋತಿ** ಏತ್ಥ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಚಿತ್ತಮೇವ ಭವಙ್ಗೋತ್ತರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಚರಿತನ್ತಿ ಚರಿತಾ ಕಾಯವಚೀಮನಪ್ಪವತ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೇನ ರಾಗಾಧಿಕಭಾವೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ "ರಾಗಚರಿತೋ"ತಿ ಲಕ್ಖೀಯತಿ, ತಯಿದಂ ಲಕ್ಖಣಂ। ತೇನಾಹ **"ರಾಗಜ್ಝಾಸಯೋ ರಾಗಾಧಿಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ, ತೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಸನ್ತಾನೇ ಥಾಮಗತಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸ ಬಲಭಾವೋ ಲಕ್ಖೀಯತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಸೀಲವನ್ತೇಹೀತಿ ಆದಿಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸೀಲವನ್ತಾದೀಹೀ"**ತಿ। **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ದಾಯಕಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾವ ಞೇಯ್ಯಂ।

ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿಆದೀಸೂತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಭೂಮೀಸು। ತತ್ಥ ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿವಸೇನ ಸಂವರೋ, ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿವಸೇನ ಪಹಾನಭಾವನಾ, ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿವಸೇನ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ, ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿಸೇಕ್ಖಭೂಮಿವಸೇನ ವಾ ಯಥಾರಹಂ ಸಂವರಪಹಾನಭಾವನಾ। ಪುಬ್ಬಭಾಗಿಯಾ ಹಿ ಸಂವರಪಹಾನಭಾವನಾ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಇತರಾ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ, ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿವಸೇನ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ। **ನಯತೋ ದಸ್ಸಿತ**ನ್ತಿ "ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಯಾ 'ಇದಂ ನ ಕಪ್ಪತೀ'ತಿ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ, ತಂ ಚೇ ಕಪ್ಪಿಯಂ ಅನುಲೋಮೇತಿ, ಅಕಪ್ಪಿಯಂ ಪಟಿಬಾಹತಿ, ತಂ ವೋ ಕಪ್ಪತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮಹಾವ॰ ೩೦೫) ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ಪಕಾಸಿತಂ। **ಸರಾಗಾದಿಸಂವತ್ತನ**ನ್ತಿ ಸರಾಗಾದಿಭಾವಾಯ ಸಂವತ್ತನಂ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಂಸಗ್ಗತೋತಿ "ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀನಂ ಪದಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಂಸಗ್ಗತೋ। **ಅನೇಕವಿಧೋತಿ** ದ್ವಾದಸವಿಧೋ ಯಾವ ದ್ವಾನವುತಾಧಿಕಚತುಸಹಸ್ಸವಿಧೋಪಿ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರೋ। **ಲೋಕಿಯಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಾದಿಸಂಸಗ್ಗತೋತಿ ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಲೋಕಿಯಂ ಞಾಣಂ, ಲೋಕುತ್ತರಂ ಞಾಣಂ, ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ ಞಾಣಂ, ಲೋಕಿಯಂ ಞೇಯ್ಯಂ, ಲೋಕುತ್ತರಂ ಞೇಯ್ಯಂ, ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಂ, ಲೋಕಿಯಂ ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ, ಲೋಕುತ್ತರಂ ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ, ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚಾತಿಆದಿಕೋ ಸಮ್ಭವನ್ತೋ ಪಟ್ಠಾನಭೇದೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। **ಉಭಯತ್ಥಾ**ತಿ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಕೇ, ಲೋಕಿಯಾದಿಕೇ ಚ। **ಯಥಾರಹ**ನ್ತಿ ಯೋ ಯೋ ಸಂಸಗ್ಗವಸೇನ ಯೋಜನಂ ಅರಹತಿ, ಸೋ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ। ಸಮ್ಭವಾವಿರೋಧೇನೇವ ಹಿ ಯೋಜನಾ। ನ ಹಿ "ಲೋಕಿಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜನಾ ಸಮ್ಭವತಿ।

ತೀಸು ಪಿಟಕೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸಾತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಸಙ್ಗೀತಿಯೋ ಆರುಳ್ಹೇ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ, ಏತೇನ ನ ಕೇವಲಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಏವ ಯಥಾವುತ್ತಭೇದಾನಂ ಪಟ್ಠಾನಭಾಗಾನಂ ನಿದ್ಧಾರಣಾಯ ಕಾರಣಂ, ಅಥ ಖೋ ಪಾಳಿಯಂ ದಸ್ಸನಞ್ಚಾತಿ ವಿಭಾವೇತಿ। ತೇನಾಹ **''ಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ ತಾಸು ತಾಸು ಭೂಮೀಸೂ''**ತಿ। **''ತೇನೇವ ಹೀ''**ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಾಠಾನುಗಮಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಗಮನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಸದ್ಧಮ್ಮಾವತರಟ್ಠಾನೇತಿ ದೇಸನ್ತರತೋ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅವತರಣೋಕಾಸಭೂತೇ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಧಾರಣಪರಿಚಯಪರಿಪುಚ್ಛಾಮನಸಿಕಾರಬಹುಲಾನಂ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ, ಅತ್ತನೋ ವಾ ಸನ್ತಾನೇ ಪರಿಯತ್ತಿಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪವೇಸನಟ್ಠಾನತಾಯ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವಾತಿ।

ನೇತ್ತಿಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಲೀನತ್ಥವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣ-ಟೀಕಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।